

VEN. GUIBERTI

TROPOLOGIÆ

IN PROPHETAS OSEE ET AMOS

AC

LAMENTATIONES JEREMIÆ

LIBER PRIMUS

TROPOLOGIÆ IN PROPHETAM OSEE

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — « Verbum Domini quod factum est ad Osee filium Beerī. » Verbum hoc non elementarium, nec interius aliqua intellectuali ratiocinatione per sententiarum membra distinctum intelligere debemus, quod non sit aliud quam lumen illud quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan.* 1, 9), quodque a Psalmista dicitur: « Signatum est super nos lumen tui vultus (*Psal.* iv, 7). » Est autem rationis motus ad Dei dignoscentiam, bonique malique discretionem solis post Deum angelis hominibusque insitus. Hoc verbum Domini est, quia ab ipsa Sapientia creatricē, quæ loquitur: « Ego in altissimis habito (*Eccli.* xxiv, 7). » Ab initio et ante sæcula intra angelos et homines et ipsa dicta sapientia creata est (*Ibid.*, 14). Hoc verbum fit, cum illud interni tractatus diligentia subtili distributione quasi per corporea lineamenta disperdit. Fit quoque ad Osee, cum ad solam capacitatem intellectualitatis pertingit humanæ. Ad Osee, inquam, fit, dum ad spiritum nostrum, in quo salutiferi consilii summa est, erudiendum singulari dignitate se colligit. Osee enim salvator Domini interpretatur. Et cui magis spes humanæ salutis post Dominum intenditur quam illi verbo, quod pedibus nostris, juxta psalmum, quasi lucerna præscribitur? (*Psal.* cxviii, 105). Unde et Domini dicitur, quia quod nos docendo salvat, soli illuminanti potius quam lunæ illuminatæ imputatur. Is Osee filius est Beerī, quia salvationis suæ gloriam non haurit alias quam de ipso proprio fonte Dei, Beerī namque puteus meus dicitur. Salvator itaque filius putei sui est, quia quidquid interius suggerendo salubre ministrat ex affluentia aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano est (*Cant.* iv, 15).

« In diebus Ozīæ, Joathan, Achaz, Ezechīæ regum Juda. » Ozīas fortitudo Domini, Joathan consummatio

A vel perfectio, Achaz virtus, Ezechīas imperium Domini sonant. Verbum ergo per bonæ voluntatis retractationem quasi substantiale effectum regum Juda, id est confessionis dies efficit, dum per peccati emissionem virtutibus admissis menti claritates ostendit. Principium enim bonorum confessio malorum; si enim Ozias Domini est fortitudo, quid fortius quam injustitias in quibus erubescimus confiteri adversum nos Domino? (*Psal.* xxxi, 5.)

Deinde, juxta quod Joathan innuit, quoniam non solum bonum est confiteri, sed etiam consequenter psallere (*Psal.* xcī, 2), si in boni exhibitione operis consummamur atque perficimur, juxta quod Achaz suo signat nomine. Virtus necessaria est, quia dum bona in nobis exuberant, honorum ambitio et laudis appetentia, quæ tunc importune ingerit, summa vi propellenda est. Quo factō, juxta quod Ezechias interpretatur plene Dominus imperat, quia qui sic se habet, competenter valet dicere: « Tuus sum ego, salvum me fac (*Psal.* cxviii, 94); » præsertim cum sinistrae partis nil in se quod dominetur admittat.

VERS. 2. — « Et in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel. Principium loquendi Domino in Osee. » Notandum quod superius verbum dixit factum ad Osee, modo principium loquendi **184** non ad Osee, sed in Osee. Ad Osee Dominus loquitur, cum aut per divina eloquia, aut per aliquam exterius exhibitam occasionem mens nostra compungitur; in Osee, vero cum sua ipsius contemplatione et piæ cogitationis spontanea augmentatione succenditur. Jeroboam temporalis, Joas sperans interpretatur, Israel princeps est Deo, vel directus Dei. Per Israel ergo affectus noster carnalis accipitur, qui nunquam nisi cum Deo, id est ratione comite principatur, nunquam per se dirigitur, quia nec ab Apostolo bonum in carne propria reperitur (*Rom.* vii, 19).

Hic Jeroboam et Joas habet reges, quia temporalis

commodi et spei mundanæ, quæ ex eo semper gignitur, dominio frequenter vel exactione deprimitur. Qui duo habent dies, quia non nisi hujus sæculi explorant prosperitates. Quatuor ergo Judæ reges, et duo Israelis sunt, quia unde ratio regitur, vel quod ratio regel, quadrum et ideo solidum est; in quo autem affectualiter intumescimus, quanto extra unitatem est, tanto divisioni et invidentiæ pronum est. Quandiu itaque temporalia, et spes temporalium animo imperant, quamvis quatuor præcedentium regum magna potentia sit, tamen mentis status utrobique alternantes duobus aliquoties molliter obsecundant. Unde *principium* habet Dominus in *Osee loquendi*, cum in interiori homine habent quatuor contra duos primas ex aliqua re occasiones altercandi. Hinc est quod sequitur.

« Et dixit Dominus ad Osée: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino. » Ad *Osee* Dominus dicit, cum causas interioris actus ab exteriori ingerit. Vade, inquit, ne majora de te sentias quam competit, sciens quia, dum advivis, caro adversus spiritum concupiscit (*Gal. v, 17*), sed *sume tibi uxorem fornicationum*, id est ascribe tibi voluntatem, sine qua nec bonum nec malum fit, lascivientem per volutabra delectationum, et *fac filios fornicationum*, opera videlicet diversorum excessuum.

Hæc est uxor quæ in Evangelii parabola cum filiis suis jubetur vendi (*Matth. xviii, 25*), hoc est extra libertatem arbitrii in reprobum sensum abduci. Sume, inquit, uxorem, et fac filios, id est firmiter tibi propone non bona quæ cogitas et exerces, sed cogitationum libidines et luxus externos; nec id injuria, fornicans enim interius, et quasi apostatans consuetudinarie, exterius etiam fornicatur (*Prov. vi, 12*), ore, ut Salomon ait, gradiens perverso. Terra, id est corporalis appetitus, a Domino.

VERS. 3. — « Et abiit, et accepit Gomer filiam Debelaim, et concepit, et peperit filium. » Abiit, cum a sui boni actus consideratione, fiduciaque recedit. Gomer interpretatur lacus, id est cisterna, Debelaim palatæ eorum. Sunt autem palatæ caricæ recentes, inter duas palas premendo in modum laterum compactæ. Gomer accipit, cum solam lasciviam quasi laticem, quæ intra se latet, attendit. Et hæc est filia Debelaim, quia venenosam dulcedinem mundialis, quæ per palas signatur, voluptas ob sui dilationem gignit. Concepit tamen, et parit non filiam, sed filium, quia dum in suis sibi vilescit obtutibus, non consequitur effeminata mollities, sed masculina, ut sic dixerim virtus.

VERS. 4. — « Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel, quoniam adhuc modicum, et visitabo sanguinem Jezrahel super domum Jehu, et quiescere faciam regnum domus Israel. » Dominus ad eum dicit, cum quod super suo statu pensare debeat, ostendit. Jezrahel interpretatur semen Dei. Semen ergo Dei vocari filius præcipitur, quia robu-

stum opus est quidquid ex humilitatis semente creatur. Nec enim virtus dicitur, quæ non humilitate conditur. Reddensque causas, adhuc, inquit, modicum, et visitabo sanguinem Jezrahel super domum Jehu, id est parva erit internæ moræ quietis, cum ulcisci cœpero sanguinem, quod est peccatum vitiatæ humilitatis, et hoc super domum Jehu, id est stabilitatem conscientiæ, quæ ex Dei desiderio quamdam molitur immobilitatem, in qua diu sibi non licet consistere. Fit enim silentium in cœlo, sed vix media hora.

Notandum autem quod non aliud sit vocare filium quam æstimare opus proprium. Verbum, quod est visitare, cum sit frequentativum, bifariam in Scripturis accipitur, ut est: « Visitabo in virga (*Psal. lxxxviii, 33*). » Et: « Visita nos in salutari (*Psal. cv, 4*), » et assiduitatem divinæ introrsum correctionis insinuat.

Israel pro affectu carnali posuimus, qui, sine Deo, seductor; cum Deo, princeps et directus est. Regnum quiescere facit Deus, cum mitiores reddit turbulentiâ atque superbiam ejusdem carnalis affectus. Non enim dixit deficere, sed quiescere, ut est illud: « Peccatum in vobis non dominabitur (*Rom. vi, 14*), » plane nolens dicere, non erit.

VERS. 5. — « Et in illa die conteram arcum Israel in valle Jezrahel. » In illa die, hoc est in illa visitatione divina arcus Israel conteritur, quia subdolæ affectus nostri suggestiones superni amoris diligentia decoquantur. Et hoc fit in valle Jezrahel, in humilitate videlicet 185 quæ ex seminarjo Dei timoris solum modo originem habet.

Nota propheticum morem, quod crebro repetunt in die illa, demonstrativo pronomine ostendentes quam frequens inesse menti debeat lucis internæ præsentia. Consuetudinarium quoque Scripturis est arcum pro insidiis ponere.

VERS. 6. — « Et concepit adhuc et peperit filiam. » Et dixit ei. Voca nomen ejus Absque misericordia; quia non addam ultra misereri domui Israel; sed oblivione obliviscar eorum. » Adhuc concipit, filiamque parit, cum post rigidiorum statum ad infirmiora non solum cogitanda sed etiam peragenda sese deflectit. A Deo tamen imperatur ut nomen ejus Absque misericordia vocetur, quia semper ex rationis sibi deliberatione ingeritur, ne erga carnis macerationem aliqua falsa pietate moliat. Solent enim qui vigilant cerebro suo timere; qui flent, oculis; qui jejunt, corpori universo. Non quod horum nimietas inhibenda non sit, sed quod, si nimium levigentur, obsit. Cui concinit illud: « Pelle, inquit, tabernaculorum tuorum extende, ne parcas (*Isai. liv, 2*). » Quod est dicere: Exempla sanctorum, quorum auctoritate muniris, in tuo opere sine ulla retractatione propaga. Non se additurum Deus misereri Israel pollicetur, dum per instinctum suum contra se indurari edocet eos, qui pro se æternam parcimoniam profitentur, sed oblivione oblivisci eorum, dum quod in suæ conversionis

initiis semel oblitterarant a cordibus, perpetua subductione dimoveant. Sciendum autem quod geminationes verborum, ut est, *vita vivere, morte mori*, et cætera his similia, vernacula Hebræorum locutio magis quam typus aliquis sit.

VERS. 7. — « Et domui Juda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo, et non salvabo eos in arcu, et gladio, et in bello, et in equis, et in equitibus. » Israel, et Juda habent domus, quia diversos ab invicem habent status. *Domui ergo Juda miseretur*, quia eos, quibus piæ confessionis indulget gratiam, reveretur. *Salvat eos in Domino Deo suo*, quod et ipsum Hebraica locutio est, quod est in seipso, dum ex eo quod dominari eum sciunt, timent; ex eo quod Deum norunt, se eum habituros in præmio ex amore sperant. Quod totum nil aliud est quam timore primum, dehinc amore salvari. Domino enim timor, ut Aggeus: « Si ego Dominus, ubi timor meus? (*Mal. I, 6.*) » Deo autem ac si patri amor attinet. Unde isdem: « Si ego, inquit, pater, ubi honor meus? (*Ibid.*) » Et *non salvat eos in arcu*, quia nullo suæ rigidæ intentionis labore consolidat, nec gladio discretionis observat, neque *in bello*, quia cum vitis frequens dimicat, *non in equis*, in quo scilicet carnis petulantiam frænat, *non in equitibus*, ubi omni superbiæ ac animalitati superequitat, quidquam salutiferum eis præstat. Quod totum est: « Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei (*Rom. ix, 16.*) » ut non quis in exercitio, sed Dei nitatur auxilio.

VERS. 8, 9. — « Et ablactavit eam, quæ erat absque misericordia. Et concepit, et peperit filium. Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus, quia vos non populus meus, et ego non ero vester Deus. » Filia ablactatur, cum a lenocinio pravæ remissionis absistitur. Nosmet namque lætamur, cum nos nobis bonis male parcendo laboribus intra nos adulamur. Concipit deinde, et parit filium, cum de experientia propriæ fragilitatis in fortiolem emergit statum. Vocari nomen ejus *Non populus meus* jubet, quia quantumlibet in bono opere exerceatur, etiam cum summa gesserit inutilia apud se censerit docet, ne scilicet securitatem piorum studiorum ei populus pariat, eisi ad hoc multa etiam irreprehensibilitate desudat. Unde est: « Servi inutilis sumus, quod debuimus facere fecimus (*Luc. xvii, 10.*) » Et: « Nescit homo utrum amore an odio sit dignus (*Eccle. ix, 1.*) » Affectando autem concipimus, efficiendo parimus. *Vos non populus meus* dicit, quia mentis obtutibus peccati semper consideratione prælata ne reprobis inveniatur, cuiusque tumorem reflare non desinit. Unde *et non ero vester Deus* subjungitur, ut semper omnis quælibet dona agens de sua sorte futura debere metuere doceatur.

VERS. 10. — « Et erit numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, et non numerabitur. » *Filiorum Israel numerus quasi arena maris* est, cum affectualis levitas sub pondere

divini timoris est, et condimento divinæ sapientiæ fatuitas interna salitur. Sal enim, ut dicunt, ex maritima arena conficitur; *quæ tamen sine mensura est, et non numeratur*, quia quocumque superni metus artificio cogitationum inanum minutæ deprimantur, nunquam tamen ad integrum cohiberi, aut comprehendi possunt ab eo ipso qui patitur. Mensuram autem accipe ad excursum appetitus, numerum vero ad crebras revolutiones interni qui fit cogitando rotatus. « Et erit, in loco ubi dicitur eis, Non populus meus vos, dicitur eis: Filii Dei viventis. » *Erit*, inquit, idem quod dicam, *pro certo constabit*. Est autem Hebraici moris, sicut et illud quod quibusdam propheticeis verbis præscribitur, *semper*, ut scilicet se *æterna*, non volubilia denuntiare significant. Locus autem noster, Dei timor est. Sicut enim gaudium effusio mentis est, ita timor restrictio. Unde est: « Hæc recordatus sum, et **186** effudi in me animam meam (*Psal. xli, 5.*) » etc. Et: « In valle, inquit, lacrymarum in loco quem posui (*Psal. lxxxiii, 7.*) » qui non est alius quam timor et humilitas. In hoc, inquam, loco, ubi spiritualis mentem populositas pene exsortes a Deo nos nobis videri efficit. *Filii Dei viventis* dicuntur, quia ex nostri recompensatione quem patimur in observanda humilitate laboris, is sapissime fructus accedit, ut tantarum nubè remota turbarum infinita redeat, et plusquam sperari valuerit placiditas animorum, ut jam mens de æterna salutè periclitari non timeat, sed jam spe in superna homo sublatus Christo cum Apostolo conregnet atque consedeat (*Ephes. ii, 6.*) Hoc modo status nostri, qui juxta psalmum, descenderant in abyssos, ascendent usque ad coelos (*Psal. cvi, 26.*) *Filii Dei* dicuntur, sed *viventis*, quod vigilanter est additum, ut qui mortem de interioris pugnæ præstolabantur eventu, Deo adhærendo de immortalis vitæ spe jam certificentur accessu.

VERS. 11. — « Et congregabuntur filii Juda et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra, quia magnus dies Jezrahel. » *Filii Juda, et filii Israel pariter* congregantur, cum piæ confessionis alacritas, et affectualium motuum stoliditas sub unius Dei timoris vinculo glomerantur, dum quidquid vulgi nugacis, quod introrsum perstrepit, scurrilitate dispergitur, sanctæ confessionis cohibitione frenatur. *Unum caput* sibi ponunt, quando sub una ratione magistra se congerunt, unde et ascendent de terra, quia illustrante eadem a Deo primum ipso lustrata terræ, id est carnis, excedunt desideria. Et hoc fit, *quia Jezrahel dies magnus* existit, magna scilicet claritas divini seminis, id est inspirationis, per quam vera humilitas mentibus insinuat, ignoscit; non enim sese quisquam nisi ex magno Dei amore in præsentem contemnit.

CAPUT II.

VERS. 1. — « Dicite fratribus vestris: Populus meus, et sorori vestræ: Misericordiam consecuta. »

Vox est Israelis ad filios Juda jam non desperantium post motus illos superiores de salute sua, acsi dicerent: Quoniam, o filii Juda, motus scilicet spirituales, qui nos ad confessionis cohortamini puritatem, unum sub uno capite jam sentimus, *dicite fratribus vestris*, id est affectuum motibus jam vobis consentaneis, ut pote ex eadem matre ratione genitis, quia sub eadem ipsa compopulares estis, et si qua subinde fragilitas, tanquam soror, vobis incesit, sine spe misericordiae fortia repetentibus non sit.

VERS. 2. — « Judicate matrem vestram, judicate, quoniam ipsa non uxor mea, et ego non vir ejus. » Licet tanta indulgentia sorori et fratribus præbeatur, tamen judicanda est mater ratio ab inferioribus suis motibus, tanquam quæ regere eos debuerit; B et insuper judicanda, plane judicanda, quod non primordia delectationis obstruserit, nec minus judicanda, imo potius quod ineptum aliquoties opus admiserit, quoniam in eo quod externo, id est diabolico semine conceperit. *Non uxor mea, et ego non talis germinis infusione vir ejus* Omne enim quod nascitur ex Deo nescit [al., vincit] mundum (I Joan. v, 4). « Auferat fornicationes suas a facie sua, et adulteria sua de medio uberum suorum. (VERS. 3.) » Ne forte exspoliam eam nudam, et statuam eam secundum diem nativitatis suæ. » Aufert fornicationes a facie sua, cum a sua imaginatione removet peccata præterita; cum enim turpium nostrorum recordamur actuum, in vapido animi statu constituti, errorem nobis facillime refricamus antiquum. C Inter ubera cor consistit. Dilectus enim in amoris Cantico inter ubera commorari dicitur (Cant. 1, 12). De medio ergo uberum adulteria auferuntur, cum a jure maritali, quod Dei tenax amor est, quæ possunt falso diligi corruptibilia quælibet subtrahuntur. Ne forte, inquit, exspoliam eam nudam, ne usum scilicet peccandi justo meo judicio per reprobum sensum ducatur ad impudentiam. Nemo enim nisi sui incuriosus æquanimitè ferre dignoscitur, si sensus improbitas æque pudenda ut impudenda perpetitur. Vel secundum illud: « Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, ne videant turpitudinem ejus (Apoc. xvi, 15). » Secundum diem nativitatis suæ eam Deus statuit, cum originalia et actualia mala ei in vacuum gratiam Dei recipienti nequaquam imminuit. « Et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velut terram inviam, et interficiam eam siti. (VERS. 4) » Et filiorum ejus non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt. In solitudine ponitur, qui a Deo inhabitatore desolatur. Velut terra invia statuitur, in cujus corde nullius doctrinæ, nullius boni exempli vestigium reperitur. Siti interficitur, cujus interioribus nullo modo fons aquæ in vitam æternam salientis illabatur. Filiorum ejus non miserebor Deus, cum peccanti ad mortem cuilibet, et gratiam qua salvari poterat impugnant, etiam cæterorum fidelium oratio juxta Joannem apostolum denegatur. Quod totum ad

incorrigibilitatem affectualium motuum, qui Deo non respiciente durantur, referri convenit. Unde sequitur.

VERS. 5. — « Quoniam, inquit, filii fornicationum sunt quia fornicata est mater eorum, concussa est 187 quæ concepit eos. » Nisi enim primum conscientia mater a Dei amore exerrans, velut legali exorbitaret a thoro, ipsæ cogitationes et intentiones, quæ quasi filii inde propagantur, nomine non fierent inhonesto. Quia enim irrationabiliter in ipsa pravitate conceptione confunditur, ex traduce generantis proles necesse est identidem vicietur.

« Quia dixit, inquit, vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, et aquas meas, lanam meam, et linum meum, oleum meum, et potum meum. » Dixit nil aliud est quam *apud se destinavit*. Amatores non alii sunt quam aut dæmones, qui nostris desideriis causas viliorum suppeditando suffragantur, aut quilibet amici sive potentes, qui talibus assequendis, seu favore, seu munere miseros prosequuntur. Hi dant panes, cum rerum temporalium administrant jucunditates. Unde est: Abominabilis ei haud dubium quin justo panis, id est voluptas in vita sua (Job. xxxiii, 20). Dant aquas, quando ad votum carnales ingerunt fluxus atque lascivias. Unde per loca inaquosa spiritus egrediens ambulare dicitur (Matth. xii, 43), et Behemoth in locis humentibus habitare prohibetur (Job. xl, 16). Dant quoque lanam, cum sæcularis curæ reique familiaris, quod plurimi pretii apud ipsos est, docent scientiam. Non minus etiam linum præbent, cum aut liberales artes, quæ plurimo egent acuminè, aut causarum forensium subtilitates insinuant. Oleum pariter tribuunt, cum qualiter ditioribus se adulari debeant instruunt. Potum quoque his propinant quos libidinum furoribus malesuada circumlocutione inebriant. Hac lana eoque lino etiam utiliter Ecclesia utitur, quæ apud Salomonem utrumque quæsisse et operata dicitur (Prov. xxxi, 13). Confunduntur quoque Ægyptii e diverso, qui operabantur linum petentes, et textentes subtilia (Isai. xix, 9), id est machinantes astuta.

Notandum denique quod, dum de suis se mulier mercibus jactat, unicuique speciei quod sua sit, vigilanter assignat, Quid enim apud reprobos magis suum quam illud quod, Deo reprobato, solis militat usibus vitiorum?

VERS. 6. — « Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. » Quia ergo magis amatoribus suis quam Deo prosperitas talis ascribitur, et non ad Dei, sed in suos turpiter usus expenditur. Propter hoc, inquam, via ejus spinis repente sepitur, dum tota illa mollities et secundum ista proficiendi intentio in adversitatum aculeos, et in lapidum duritiam commutatur. Cui tropologiæ pulchre alludit Balaam, asino sedens, in angustiis duarum maceriarum deprehensus (Num. xxii, 24). Solent enim

talibus provenire, ut subita mutatione fortunæ amicos æque ut inimicos experiantur infensos. Unde *semitas suas jam non invenit*, quia diverticula pravæ actionum et furvorum moliminum angiporta divini iudicii incursus obstruit.

VERS. 7. — « Et dicet : Vadam, et revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. » Dicet, videlicet proponet. *Vadam*, scilicet a talis prosperitatulæ me occupatione removeam. *Ad virum meum priorem revertar*, quia ad eum, cui prima mea, me scilicet, et omne interius meum debeo, me referam, a quo viriliter regar. *Bene mihi erat tunc magis quam nunc*, quia postquam primum ordinem, et divinæ institutionis legisque naturæ deservi, multimodo me errori et dolori inservi.

VERS. 8. — « Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum, et vinum, et oleum. » Ac si diceret: Hæc miserabilis illa, dum amatores prosequeretur iniquos, quod sibi essent in adversum convertenda nescivit. At modo non immerito postliminium meditatatur, quia ego dedi ei causas, pro quibus ad me avidius revertatur. Frumentum dat, cum doctrinæ salutaris alimenta ministrat. Et quia prædicationis sive lectionis exercitatio, sine divina inspiratione vacua constat, vinum supernæ dulcedinis additur, quo veteris inertiae torpor abscedat. Datur et oleum, ut progrediatur suavitas dilectionis ad proximum. « Et argentum multiplicavi ei, et aurum, quæ fecerunt Baal. » *Argentum* multiplicat, cum Scripturarum scientiam, sive doctrinæ efficaciam coaugmentat. *Aurum* quoque eadem largitate prærogat, cum aut supernorum notitiam, aut vitæ excellentiam subministrat. Hæc quondam Baal fecerunt, quia per inanem gloriam in diabolica servitia abusive transulerunt.

Nota propheticum morem, quam facile de singulari ad pluralem, de plurali ad singularem, de persona quoque ad personam delabatur. Unde superius dicens *Sepiam vitam tuam*, subiecit mox *semitas suas non inveniet*. Et hic cum se ei multiplicasse aurum diceret, subdidit: quæ fecerunt, inquit, Baal.

VERS. 9. — « Idcirco convertar, et sumam frumentum meum in tempore suo, et vinum meum in tempore suo, et liberabo lanam meam, et linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus. » *Idcirco* revertitur, quia ex tantorum munerum, quæ ei impenderat, consideratione reflectitur. Unde crebro ei objicimus, ut **ISS** eos, pro quibus passum se meminit, diabolica non sinat fraude lacerari. Sumit *frumentum suum in tempore suo*, cum divinam scientiam, non qua abutebatur, sed suam conservat, et retinet remunerandam æternaliter, quod est *in tempore suo*. De quo dicitur: « Tempus meum nondum advenit (Joan. vii, 6). » Est autem tempus sine tempore, pro sæculo, vel statu non pro varietate positum. De vino et tempore ejus idem sentitur. *Lanam* suam et *linum* suum Deus liberat, quando exer-

citium, quod circa scientiam, quæ per lanam, quæ crassioris naturæ est, intelligitur, habuimus; et linum subtilioris intelligentiæ, quæ sapientia dicitur, bravo cœlesti apponderat. Lanam etiam et linum librat, quando quidquid temporaliter aut scimus, aut sapimus, etiam in præsentem ad Dei contemplationem suspendit et elevat. Cui consonat: « Qui appendit, inquit, tribus digitis, id est amore Trinitatis, molem terrenæ mentis, et librat in pondere montes (Isai. xl, 12), » ut sancti quantum amant, tantum interni saporis accipiant. Ponderus enim *pendendo* dicitur, et qui pendet ad aliquid inclinatur, unde et qui amat *pendere* dicitur. Hæc *operiebant ignominiam ejus*, quia quo major aliquibus exuberat in præsentem astutia, eo licentia peccandi ex eruditionis velamine magis eis inesse videtur authentica.

VERS. 10. — « Et tunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus, et vir non eruet eam de manu mea. » Nunc revelatur stultitia ejus, quia in ipso conversionis ejus novo statu amatorum ejus oculis, id est sensibus intelligi datur, quia studium illud inordinatum et incompetens erat, quod tanta severitate contemnitur. Nulli enim improbis vivaciora exempla proponunt, quam qui pro Deo ab eorum illecebrosa societate desciscunt. Vir de manu Dei eam non eruit, quia nullus adeo vivax rationis est motus, qui contra ingruentes cordi ejus æterni iudicii minas excusabile aliquid loqui possit.

VERS. 11, 12. — « Et cessare faciam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus, neomeniam ejus, sabbatum ejus, et omnia festa tempora ejus. Et corrumpam vineam ejus, et ficum ejus de quibus dixit: Mercedes hæc meæ sunt, quas dederunt mihi amatores mei. » *Omne gaudium ejus cessare* facit, cum quidquid ineptæ lætitiæ ex instantibus prosperis eatenus colligebat solo lacrymarum appetitu despuit: « Fuerunt, inquit, lacrymæ meæ, panes die ac nocte (Psal. xli, 4). » Solemnitas ejus cessat, cum hujus mundi spectacula jam et celeberrimos, qui oculos præcipue pascere solent, conventus ignorat. Neomenia quoque, quæ nova luna dicitur, conquiescit, quia nulla temporum mutatio de adversis scilicet, quæ supra retulimus, in prosperam mentem ejus in spem inanem erigit. Sabbatum deinde destruitur, quando torpor et otium ab ejus cogitatione recutitur. Etenim Nabuchodonosor otium, juxta Ezechiel, Sabbatorum imitatur (Ezech. xxi, 25). Omnia festa tempora ejus sopiuntur, dum quidquid in hoc sæculo jocundum et optabile suboriri potest in ejus intentione commoritur. Vineam ejus corrumpitur, quando amor sæculi, ex quo vinum totius dementiæ hauserat, in ejus præcordiis extirpatur. Sicut enim domus Israel vinea Dei dicitur, ita e diverso vinea Sodomorum, et alias vinea terræ appellatur. Ficus quoque corrumpitur, quæ succos lacteos, ramosque teneros habere dignoscitur, cum prava penes sæculum, vel parentes, quæ Deum postponi docet, affectio a corde rejicitur. Hanc fi-

cum apud alium prophetam, se Deus decorticaturum (Joel. i, 7), id est robore ei sublaturum comminatur. Mercedem has suas dixerat, quas a suis amatoribus acceperat, quia hunc fructum suæ sæcularitatis, vel a dæmonibus, seu amicis, ut sibi videbatur, habuerat, quod opportunitates peccandi frequentius suppeditantibus ipsis invenerat. « Et ponam eam in saltu, et comedet eam bestia agri. » In saltu ponitur, cum in fervore, qui ad tentationem ei fit, juxta Apostolum, peregrinatur (I Petr. 4, 12). A bestia agri ibi comeditur, quando multimoda a diabolo suggestionem corroditur. Recte bestia agri, quia tyrannus est mundi.

VERS. 13. — « Et visitabo super eam dies Baalim, quibus accendebat incensum, et ornabatur in aure sua, et monili suo, et ibat post amatores suos, et mei obliviscebatur, dicit Dominus. » Dies Baalim super eam visitantur, cum jam lacrymis punire cogitur, quod quondam multis innutiri se vitiis lætabatur. Dies enim pro jucunditate ponitur, ut est: « In hac die, quæ ad pacem tibi (Luc. xix, 42). » Baalim pro idolis ponitur, et est acsi diceret, dies idolorum. Interpretatur quoque habens me, vel virorum meorum. Et quæ sunt idola majora quam crimina, de quibus Apostolus: « Avaritia, quæ est idolorum servitus (Colos. iii, 5). » Et alibi: Quorum Deus venter est, et gloria in pudendis eorum (Phil. iii, 19). » Hi sunt viri, qui nos non regunt, sed abigunt, de quibus ille est: « Et hic quem habes non est tuus vir (Joan. iv, 18); » et quandiu nos habent, non tam possident quam obsident. Quibus tunc incensum accenditur, cum ex pravi fervore desiderii intra mentem, quæ nos male obsecrat, nebula suscitatur. Hoc est, quod apud Ezechielem vapor nebulæ de thure consurgere dicitur (Ezech. viii, 11). Nec nobis officit, quod libenter aliquoties ardentia thura sentimus, quia sæpissime per imaginationes non minus quam præsentialiter visa, et audita grantanter olfacimus.

Inaure sua ornatur, qui de claritudine propriæ intelligentiæ elevatur. Monile autem ad extrema colli appenditur: Monili ergo ornatur, qui de profunditate consilii gloriatur. Habent enim qui peccant verba ejusdam apud se ratiocinationis, ad excusandas scilicet excusationes in peccatis (Psal. cxi, 4). Sub nomine enim ejus, quæ quasi vix cohiberi possit, humanitatis securius solent inservire peccatis. Nec mirum si in malo ea ponimus, cum repertiantur in bono frequentius, quia in libro Judicium Imaclitas inaures et armillas habuisse legimus (Jud. viii, 24); sicut in manu Babylonis secundum Apocalypsim calix est aureus (Apoc. xvi, 19). Unde et ire post amatores nunc dicitur, quia plerumque nec homine, nec diabolo incentive pravam consuetudinem sponte prosequitur. Unde cuidam dicitur: « Mittam te quasi in pilam in terram latam et spatiosam (Isai. xxii, 18). » Pila enim plus volvitur quam velit is a quo jacitur. Multi enim non ut afficiantur expectant, sed affectus in se excitant. Post

aversos ergo it qui Dei obliviscitur, quia pudor omnis recutitur, ubi quidquid Dei est, a sinu mentis arceatur.

VERS. 14, 15. — « Propter hoc, ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, et vallem Achor ad aperiendam spem, et canet ibi juxta dies juventutis suæ, et juxta dies ascensionis suæ de terra Ægypti. » Propter hoc, inquit, lactabo eam, id est dulcibus eloquiis, ut mei reminiscatur, et desertores non prosequatur erudiam. In solitudinem eam ducam, quia a strepitu vitiorum, et etiam ab inanum cogitationum eam turbis, quia sibi sola esse non potest, quæ tantis exactoribus subest. Ad cor ejus ibi Deus loquitur, dum sacræ paginæ verbum per compunctionis gratiam in ejus animo dulcoratur. Vel etiam ad cor ejus loquitur, cum ea, quæ vix summa aure attingere dignabatur, ejus præcordiis medullitus illabuntur. Vinitores ei ex eodem loco dantur, cum rationales motus, qui quondam ipsa sua interna disperserant, ad spiritualis culturæ exercitium fideliter glomerantur. Vallis Achor pariter tribuitur, quando humilis mens poenitiæ acerbitate turbatur; Achor enim dicitur tumultus sive turbarum. Unde psalmus: « Commovisti, Domine, terram, et conturbasti eam (Psal. lxx, 4), » etc. Quæ enim turba gravior, quis tumultus quam conscientiam sub Deo judice de propriis morderi et dolere criminibus? Sed non vane hæc humilitas perturbatur, cui subinde quæ acrius voluerit spes veniæ aperitur. Juxta juventutis dies ibi canitur, quia secundum claritatem innovatæ virtutis mens lætatur; quo enim amplius diem divinæ cognitionis attigerit, et internæ soliditatis robur (quod significat juvenus) induerit, tanto gratiosiores in Deum júbilos fundit. Juxta etiam dies ascensionis suæ de terra Ægypti canit, quia quo magis illuminante gratia terrenos appetitus, quod Ægyptus signat, excesserit, tanto ei, pro quo ea contemnuntur, glorificando et amando expeditior erit.

VERS. 16. — « Et erit (hoc supra exposuimus) in die illa (quod et supra expositum est), vocabit me: Vir meus, et non vocabit me ultra Baali. » Vox est mulieris de præmissa Dei sponsione gloriantis. Cum hanc, inquit, mihi Deus præstiterit lucem, vocabit, id est æstimator me uxorem, ut scilicet ipse dicatur vir meus, nec peccata vetera oberunt, quia cultus pristinæ idololatriæ sopiti sunt. (VERS. 17.) « Et auferam nomina Baalim de ore ejus, et non recordabitur ultra nominis eorum. » Redit Dominus ad id quod superius dicere coeperat. Quod totum est: Non solum antiquæ criminositatis cultum sibi subtraham, sed etiam ipsa nomina vitiorum, quod Apostolus « turpiloquium » nominat (Ephes. v, 4), de ore ejus abradam, nec solum verborum foeditates subtraham, sed etiam omnis obsoleti actus ab ejus animo oblitterabo memoriam. Unde Apostolus: « Nec nominetur in vobis

(*Ibid.*, 3). » Et : « Qualem fructum habuistis in quibus nunc erubescitis? (*Rom.* vi, 21.). »

VERS. 18. — « Et percussam eis foedus in die illa, cum bestia agri, et cum volucre cœli, et cum reptili terræ, et arcum, et gladium, et bellum conteram de terra; et dormire eos faciam fiducialiter. » *In die illa foedus eis Deus cum bestia agri*, hoc est super bestia agri percutit, cum in illo interiori lumine ex bonæ intentionis firmitate eis pasciscitur, quod bestia agri, id est feralis cupiditas in nullo eis dominari permittatur, nec volucre cœli, quod est superbia, nec reptilæ terræ, quod est luxuria. Nota distantiam, quod scilicet reptile humi prorsus inhæreat, volucre per alta feratur, bestia se aliquantisper a terra suspendat. *Arcum* conterit, cum subripientes animo suggestionum insidias reprimat, *gladium*, cum delectationes carnis a rationis imperio dissidentes obruit. *Bellum* destruit, cum cogitationes sese oblatae voluptati immergentes summa spiritus auctoritate recidit. *Fiducialiter eos dormire* facit, cum tentationum harum trium, quæ cæterarum origines sunt, sopitis incursibus, a mundanis eos permittit vacare tumultibus. Unde est : « Ego dormio, et cor meum vigilat (*Cant.* v, 2). » Quod enim hic dicitur *dormire faciam fiducialiter*, in alia translatione dicitur : *Habitare eos faciam in spe*; quod est : Qui in impassibilitate dormit, in spe tamen vigilat, et hos fiducialiter, quia jam de **190** certitudine retributionis exsultat.

VERS. 19. — « Et sponsabo te in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitia, et in iudicio, et in misericordia; et miserationibus. » *In sempiternum* sponsat, cum mens ejus, qui se Deo desponderit, nequaquam ullo modo in perseverandi studio titubat. *In justitia* sponsatur, cum ad reddendum quid Deo, quid proximis debeat, tenacissime roboratur. Diffinitio enim justitiæ est : « Comuni utilitate servata reddere cuique quod competit. » Et hoc sine iudicio, id est discretionem non constat, quia cavendum est ne nimium prosequendo justitiam injusto deterior fiat. *In misericordia* quoque desponsatur, cum nos suis se meritis, sed sola Dei gratia de massa perditionis assumptum arbitratur. Nec sine miserationibus, quia quibuscunque vocationem Dei bonis operibus prosequatur, credendum summo opere sibi est quod inter tentationes nulla ratione subsisteret, nisi pietate sui Conditoris assidue juvaretur.

VERS. 20. — « Et sponsabo te mihi in fide, et scies quia ego Dominus. » Mirum est quod tam præpostere fidem posuit, cum prælibata omnia non dico stare, sed nec esse sine ea possint. Sed considerandum est quod opportunissime fides supponitur, ut per merita simplicis fidei fructus ipsius fidei denotetur. Fructus namque et præmium ejus in præsentem intellectus est. Is autem non tam in scientia quam in amore est, quia amor illa substantia est, de qua Apostolus : « Est, inquit, fides sperandarum substantia rerum (*Hebr.* xi, 1), » quæ scilicet cre-

dendas res in corde fidelis tanta faciat soliditate subsistere, ut certius se æstimet eas, quam quælibet tractabilia et corporosa tenere. *In fide* ergo sponsatur, cum ad immobilitatem animi credulitatis suæ crebra contemplatione fundatur. Inde est quod sequitur : *Et scies quia ego Dominus*. Etsi enim nec doctrinam, nec liber adesset, qui instrueret, certe Deum esse ex sola experientia dulcedinis internæ colligeret.

VERS. 21, 22. — « Et erit in die illa : Exaudiam, et dicit Dominus, exaudiam cœlos, et illi exaudient terram. Et terra exaudiet triticum, et vinum, et oleum. » *Et erit*, scilicet quod dicendum est, *indubie constabit*. Sed in hoc primo attendendum quid exaudiat, cum nihil subinferat; unde sciendam est, quod fidem illam, quam præmisit, exaudiat. In hac ergo fidei luce primum exaudit, quia ex corde nostro, etiam vacante opere, nil gratius accipit. Postmodum exaudiuntur cœli, quia nulla non virtus grata est, quæ tanto fundamine innixa est, quæ per se etiam sufficiens est. Cœlos enim vocari virtutes non abs re est, quia in his potissimum Deus est; omni enim benedictione spirituali in his cœlestibus benedictos nos dicit Apostolus (*Ephes.* 1, 3). *Et illi exaudiunt terram*, quia virtutes non desinunt contra emergentia vitia corporis nostri tueri substantiam. Terra exaudit *triticum*, cum pars nostra inferior ad doctrinæ spiritualis irrefragabiliter obedit imperium. Exaudit et *vinum*, cum et ipsa caro suo respondens spiritui immortalitatis aspirat ad gaudium. Unde est : « Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum (*Psal.* LXXXIII, 4). » Hoc est vinum, quod in libro Judicum lætificare Deum et homines dicitur (*Jud.* ix, 15). Exaudit et *oleum*, cum ex hac ebrietate vere sensata totius beneficii suavitatem refundit ad proximum.

VERS. 23, 24. — « Et hæc exaudient Jezrahel. Et seminabo eam mihi in terram, et miserebor ejus quæ fuit Absque misericordia. Et dicam non populo meo : Populus meus es tu; et ipse dicet : Dominus meus es tu. » Jezrahel, sicut dictum est, semen Dei dicitur. Hæc ergo prælibata omnia Jezrahel exaudiunt, cum ex divina inspiratione, quæ origo totius hujus boni est, hæc universa fideliter habere se credunt. Et *in terram* sibi ipsa Jezrahel seminatur, cum totius sanctæ operationis fructuositate respergitur. Ejus quæ fuit Absque misericordia; misereatur, quia menti quondam ad vitia pronæ, sed jam divinis purificationibus defæcatæ, non est unde spiritus irascatur. *Non populo suo populus* suus dicitur, cum cogitationum frequentia olim lasciviens sub Dei ditione frenatur. *Ipsæ* dicit : *Dominus meus es tu*, cum Dei Dominium intra conscientiam nullius superstitionis interstitio mutilatur.

CAPUT III.

VERS. 1. — « Et dixit Dominus ad me : Adhuc vade, et dilige mulierem dilectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, et ipsi

« respectant ad deos alienos, et diligunt vinacia A
 « uvarum. » Ac si diceret : Alicui in tanta virtutis
 arce reposito, cum dicere Dei non sit aliud quam
 humanæ rationi suggerere. *Adhuc vade*, id est per
 considerationem tuam ab hoc tuo statu æstima aliquo
 infortunio te posse recedere. *Mulierem dilectam*
amico dilige, id est inliorem vivendi habitum, in
 quo tamen non displiceas Deo, propone. Quæ tamen
 adultera erit, quia in ipsa remissione, quæ in super-
 ficie, quasi quædam bona deliberat intentio peccandi
 male palliata latebit. *Diligit Dominus filios Israel, et*
ipsi ad deos alienos respectant, quia affectum orandi,
 et etiam compunctionis gratiam, affectui nostro
 Deus plerumque largitur, et tamen ad affectandam
 nequitiam, acsi non fleverit, impudens post mo-
 menta revertitur.

191 *Vinacia uvarum diligunt*, quia cum post
 abrenuntiationem mundi quidam jam ipsi mundo
 despicabiles facti intra ipsum mundum nihil dulce-
 dinis et amoris inveniant, tamen mundo colloqui,
 mundana spectacula prosequi importune desiderant.
 Hinc est quod in veteri lege ab uva passa usque ad
 acinum Nazarei vetantur comedere (*Num. vi, 4*).
Uva passa est, quæ immatura decoquitur, ut diutur-
 rius vigeat. Quid *uva passa* nisi eos, qui ante possi-
 bilitatem ætatis peccare docentur, insinuat? Uva
 matura est, quibus peccandi facultatem ætas ipsa
 suppeditat. Acinus est, qui, exhausta omni voluptate,
 vel infirmitate, vel senio, solo pravo usu, sola
 etiam voluntate peccat. Vinaciis ergo diligendo
 utuntur, qui spectaculis alienæ felicitatis, in
 alienæ nequitie solummodo contuendo cum sint
 miseri ipsi pascuntur. Nazarei interpretantur *sanc-
 ti*, quibus interdicitur, ne uvis quibuscunque vescan-
 tur, cum ab eorum imitatione, qui præsentis vitæ
 dulcedine sunt vividi, Dei præcepto arcentur.

VERS. 2, 3. — « Et fodi eam mihi quindecim ar-
 « genteis, et coro hordei, et dimidio coro hordei. Et
 « dixi eam : Dies multos expectabis me, non forni-
 « caberis, et non eris viro, sed et ego expectabo
 « te. » *Quindecim argenteis* foditur, cum interior et
 exterior ejus sensualitas Decalogo legis excolitur;
 plane foditur, cum terrenitas a mente recutitur.
 Quinario nempe sensuum dispertitio designatur.
 Per argenteos autem divinum eloquium figuratur.
 Corus hordei universalitatem animalitatis innuit;
 qui tamen ad dimidium corum redit, quia etsi Apo-
 stolus carnis curam non vetuit, carnem, inquiens,
 suam nemo unquam odio habuit (*Ephes. v, 29*),
 fieri tamen in desideriis inhibuit (*Rom. xiii, 14*).
 Ecce quomodo per argenteos foditur, cum univer-
 sitas ad mediocritatem restringitur. Hordeum enim
 cibaria jumentorum est. *Dixi ad eam*, id est instinxi
 ei. *Dies multos* Deum expectat, cum Deo se dispen-
 sative ad probationem hominis subtrahente animus
 a compunctionis gratia, vel etiam a contemplatione
 vacat; et tamen intra innocentiam se coarctat. Et
 hoc est quod sequitur : *Non fornicaberis, et non*
eris viro, dum interim a solita continentia nullo

affectu disparatur adultero. Sed et Deus expectare
 se dicit, cum an se diligat anima, per hoc ipsum
 intelligi facit. Secundum hoc psalmus : « Non me,
 inquit, derelinquas usquequaque (*Psal. cxviii, 8*). »

VERS. 4. — « Quia dies multos sedebunt filii
 « Israel sine rege, et sine principe, et sine sacrifi-
 « cio, et sine altari, et sine ephod, et sine thera-
 « phim. » *Dies multos filii Israel sine rege* sedent,
 quia diu Deo, ut dixi, ad tempus se subtrahente,
 affectuales motus nostri regiminæ rationis carent.
Sine principe sunt, quando etiam a bona voluntate
 deficiunt. Velle enim Apostolo adjacet, perficere
 tamen non invenit (*Rom. vii, 18*). Hæc est Sara,
 quæ interpretatur *princeps sub patre excelso Abra-
 ham*, id est spiritu auctore agens. *Sine sacrificio*,
 id est sine interni desiderii, quod nos interiori ma-
 ctat, voto. *Sine altari*, id est sine fervore fidei; al-
 tare enim tunc esse non poterat, ubi ignis, quo
 carnes cremarentur, non erat, et fides non est. quæ
 pii calor expers est. *Sine ephod* sunt, quando
 supereminentem scientiæ charitatem Christi perdunt
 (*Ephes. iii, 16*); ephod namque super indumentum
 sacerdotale vocatur. *Sine theraphim* sunt, quoniam
 nulla exemplificatione cœlestium vivunt; theraphim
 enim formæ illæ erant, quæ sub specie Cherubim
 Moysi a Domino in tabernaculo fieri jussæ sunt.
 Quæ tota significant quod scilicet terræ acclinet
 absque totius spiritualitatis respectu se habent.

VERS. 5. — « Et post hæc revertentur filii Israel,
 « et quærent Dominum Deum suum, et David regem
 « suum, et pavebunt ad Dominum, et ad bonum
 « ejus in novissimo dierum. » Multoties contingit
 ut ex nimia sua evagatione etiam carnalis terreatur
 affectus, et inde fit ut ad de Deo recogitandum Israel
 cum filiorum, id est, cogitationum frequentia ad se
 recolligatur. Unde et mox David rex quæritur, cum
 ratio manu fortis, quæ sola carnali et diabolico re-
 pugnat impetui, ad vetus imperium reciprocatur.
Ad Dominum parent, cum ab illicito excursu ad
 ejus nutum, qui ulcisci potest, ut Dominus, jam se
 cohibent, humiliter scilicet, quia quod servili timore
 contrahitur multa cum locus est facilitate laxatur,
 recte additum est : *Et ad bonum ejus in novissimo*
dierum; si enim pœna timetur, multo liberalius est
 ut præmium appetatur. *Ad bonum* ergo Dei *in dierum*
novissimo pavetur, cum illud singulare retributionis
 extremæ bonum timore paritur, et lætitia præsto-
 latur : « Lætetur, inquit, cor meum ut timeat no-
 men tuum (*Psal. lxxxv, 11*). »

CAPUT IV.

VERS. 1. — « Audite verbum Domini, filii Israel,
 « quia judicium Domino cum habitatoribus terræ. »
Verbum Dei filii Israel audiunt, cum carnalitatis
 duritiam, sagittæ, juxta psalmum, potentis irrum-
 punt (*Psal. cxix, 4*). Et merito, inquit, audiri debet,
 ut affectualitas reprimatur, quia cum sæculum in
 fine a Domino judicatur, non solus ipse judicabit,
 sed et habitatores terræ, qui bene scilicet terrenitati

suæ dominati sunt, judiciaria pariter dignitate donantur; unde et mitibus possessio hujus terræ promittitur (*Matth. v, 4*). *Habitare autem ab 192 habeo, habes*, frequentative intortum *dominari* significat, ut est illud: « Inhabita terram, et pascaris in divitiis ejus (*Psal. xxxvi, 5*): » « Non est enim veritas et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. » Quid est *veritas*, nisi sine ulla vacillatione rei unius identitas? Hæc *non est in terra*, quæ est indesinenter vanitati subjecta, nec enim ipse Apostolus invenit bonum in carne sua (*Rom. vii, 18*). *Non est misericordia*, quia suis semper prona desideriis omni alienas anxietates spectat incuria. *Non est scientia*, quia ab inferiori illa parte suboritur menti discretio nulla.

VERS. 2. — « Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. » Quia ergo *non est veritas, non est misericordia, non scientia Dei* in mente terrena, *maledictum* consequenter inundat, quia ubi divini timoris cor freno non regitur, ad pravæ locutionis atrocitatem lingua impudens effertur, et cum aliis derogat, multo majori etiam securitate mentitur; nec mirum plane cum vix, aut nullomodo humana; sed sola divina virtute detinetur. Cumque libertas maledictioni mendacioque relinquitur, necesse est ut facillime ad facinora, quod est *homicidium* et *furtum*, et ad flagitia, quod est *adulterium*, prorumpatur. Nota quod ex iniquitate verborum excurritur in crudelitates operum. Deinde rabies opus despumat in sordidum. *Sanguis sanguinem* tangit, dum peccatum negligenter admissum, quod auctorem suum, quod sanguis signat, interimit, scienter ad ejusdem mortis iterationem plerumque perducit.

VERS. 3. — « Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri, et in volucre cæli et pisces maris congregabuntur. » Propter hoc terra lugebit, id est digna luctu facit, quia nulla eam custodia intellectualis astringit. *Omnis qui habitat in ea* infirmatur, quia omnis qui ejus motibus contraire nititur, necesse est ut sæpius a suo statu cogitationum ingruenter molestia periclitetur. Et hoc *in bestia agri et volucre cæli*, quia hinc aliquoties cupiditate distenditur, illinc superbæ levitate jactatur; sed *et pisces maris* congregantur cum titillationes carnis, quæ deliciarum innutrient aquis, adversus fatigatum his spiritum glomerantur.

VERS. 4. — « Verumtamen unusquisque non judicet et non arguatur vir. » Ac si diceret: Licet ingenii humani potentia contra tot vitiorum examinata pene succumbat, tamen injuste facit, qui in talibus infirmantem judicat, et eum qui *vir* dici debet, quia quod tentatur utcumque fert et tolerat, non arguat, nec modum tentationis, sed virtutem sustententiæ in eo qui tentatur, attendat; — « Considerans, inquit, teipsum, ne et tu tenteris (*Gal. vi, 1*). »

VERS. 5. — « Populus enim tuus sicut hi qui con-

tradicunt sacerdoti. Et corruet hodie, et corruet etiam prophetia tecum. » *Populus tuus*, o Israël, *sicut hi qui contradicunt sacerdoti* est, quia motuum tuorum enormitas, o carnalis affectus, *sicut*, id est revera hi sunt, qui se semper obijciunt sacro ducatu, id est rationi. *Et corruet hodie*, id est causa ejus quam affectus temporalis lasciviæ, vel præsentis gloriæ. *Corruet etiam prophetia tecum*: Quia dum nequaquam ad anteriora te extendis (*Phil. iii, 13*), tua te reddet improvidentia cæcum. « Nocte tacere feci matrem tuam. » Mater hujus populi ratio est, facit ergo Deus *tacere matrem* hujus populi nocte, cum suo justo judicio negat vires quibus debeat insolenti cogitationum turbæ resistere. Unde est quod sequitur.

B VERS. 6. — « Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam. » Populus Dei conticescit quando emergentia cordi mala, congrua nequaquam severitate redarguit, et hoc ideo quod scientiam non habuerit, id est, vim internæ discretionis amiserit. « Quia tu scientiam repulisti, repellam te et ne sacerdotio fungaris mihi. » Ac si diceret: Quia tu tuos mores atque motus trulina judicii exæquare neglexisti, vel etiam qualiter te interius regere debeas addiscere noluisti, ad hoc plane ut tibi ipsi providere nescias, nec statum tuum metiri valeas, per sensum te reprobum submitisti. « Et quia oblitus es [al., oblita] es legem Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. » Lex Dei non in scientia literalis, sed in experientia naturali intelligitur, quam qui obliviscitur, id est scitæ quondam, et habitæ non recolens reminiscitur, ad id ex merito pervenit, ut filiorum, id est, operum suorum pravorum ad sui ipsius correctionem Deus non memoretur, spontiva plane ignorantia non lucratur, ingenitæ vero par-citur; unde et sequitur:

VERS. 7. — « Secundum multitudinem eorum, sic peccaverunt mihi. » Multus est cui perspicacis ingenii, etsi doctrina non supetat, copia est; multitudinem ergo habenti, qui propter litteras intelligentiæ originalis acrimonia pollent; secundum itaque elaboratam, licet per incuriam obtusâ sit, naturalemque prudentiam eorum peccata pensantur, quia secundum quod scierunt, aut scire potuerunt, judicantur. « Gloriam eorum in ignominiam commutabo. » Gloria eorum vivacitas est intellectus, quæ in ignominiam commutatur, dum quod laudi suæ ascribi appetunt, ex studiorum infamia probro imputatur.

VERS. 8, 9. — « Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. » Et erit sicut populus, sic sacerdos. » *Peccata populi 193* Dei comedunt, cum lapsus quorumque bonorum ad suffragium sui erroris assumunt, et veluti inde pascuntur, qui ut in malo securius perseverent, ex eorum exemplo quos bonos aliquando æstimarant, ut sic dixerim, radicantur. *Ad iniquitatem eorum* animæ eorum sublevantur, dum quos spirituales oderant, animales factos quo nequiora

gesserint, favorabili excusatione mox sublevent, animasque, quæ non vivunt, juxta prophetam, vivificent (*Ezech. XIII, 18*). *Et sicut populus sic sacerdos est, cum ejusdem criminis si non majoris est ille, qui peccantem approbat, cujus ille qui peccat; competens enim ad sui modum sacerdotium administrat, qui super talis defensionis studio dogmatizat.*

VERS. 10. — « Et visitabo super eum vias ejus, et cogitationes ejus reddam ei. Et comedent et non satiabuntur. » De plurali ad singularem prophetico more transit numerum. *Super eum vias ejus visitat, cum ejus actiones eum opprimendo condemnat. Cogitationes ejus ei reddit, cum apostasiæ peccata latentis in eum aperte puniendo refundit.* Nota tamen quod populus singularitas sit collectiva, et ideo numeri fortasse mutantur. Dixerat superius quod populi sui peccata comederent, hic subjicit quod comedant, et non satientur, quia etsi ex aliena capere desiderant iniquitate solatium, nullum tamen mordaci conscientia, qua semper consterantur interius poterit præstare fomentum. « Fornicati sunt et non cessaverunt, quoniam Dominum reliquerunt in non custodiendo. » Fornicantur qui amore presentium a Deo alienantur; non cessant, qui dominantia vitia, nulla rationis auctoritate reverberant. *Quoniam, inquit, Dominum reliquerunt in non custodiendo, id est divini respectus nullam habuere reverentiam, nullam menti custodiam adhibendo.*

VERS. 11. — « Fornicatio et vinum et ebrietas auferunt [al., auferunt] cor. » Quod est dicere: Cum quis a Deo abscinditur, Deoque postposito, mundi voluptates affectat, et ex his ratione sepulta obruitur, cor auferitur, quia nihil deinde penes eum, aut pensi aut moderati ad crimina reperitur.

VERS. 12. — « Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus ejus annuntiabit [al. annuntiavit] ei. » *In ligno suo populus interrogat, cum animi strepidus non æqui rectique lineam, a qua aversus est, sed stoliditatem consuetam cui universus est consulendo respectat. Baculus ejus ei annuntiat, cum quispiam non dissimilis imperitia et voluntatis stupidæ super his quæ cordi ejus adjacent funestius consilium subministrat.* « Spiritus enim fornicationum decepit eos et fornicati sunt a Deo suo. » Si spiritum fornicationis dæmonem accipimus, eorum profecto errorem velut excusamus, quibus incertorem diabolus damus; sed aliter intelligere possumus. *Spiritus in Scripturis pro superbia ponitur, ut est: « Auferes spiritum eorum et deficient (Psal. CIII, 29). » Et: « Qui auferit spiritum principum (Psal. LXXV, 15): » Et Saulus cum minaretur ut cæderet, « spirans » dicitur (*Act. IX, 2*). Spiritus ergo fornicationum eos decepit, quia dum de sua perversitate superbiunt, et in rebus pessimis exultando gestiunt, mentis eos reprobitas circumsepsit; decepit enim dictum est, quasi omnino cepit [f., cepit]. De enim præpositio*

aliquoties intentive ponitur, ut est, *deante et deiero.*

VERS. 13. — « Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thimiama, et subtus quercum, et terebinthum, et populum, quia bona erat umbra ejus. » *Super capita montium sacrificant, qui superbias divitum imitantes omnium strage vitiorum se maclant. Capita montium, id est cervicositates potentium pauper, vel mediocris imitatur, ut quod in illis opulentia, hoc in his solo nequitia appetitu agatur. Super colles thimiama accenditur, cum suorum æquævorum atque comparium exemplo quis ac si odore respergitur, qui ab alienæ cupidinis igne digreditur. Ipsi super colles accendunt, cum pravi caloris æstum ex eorum usu sese concitando concipiunt. Subtus quercum hoc faciunt, cum omni vitiorum se voluntabro porcina imitatione subjiciunt; quercus enim glandifera porcos alit. Subtus terebinthum id efficit, qui admodum turpis actus, fœditate submota, modo aliquo accuratiore et familiariore delinquit; terebinthus enim pulchre opaca gratique odoris est. Populus infructuosa quidem, sed ramis effusa et ardua est, folium ex una candidum, ex altera parte nigrum habens, illos plane significans qui specie honesta loquuntur a facie, sed alios prava ad omne malum suasionem latenter afficiunt; unde sequitur: Quia bona erat umbra ejus, id est cum quibus super cujuslibet tractatu erroris possit agi quietius.*

C « Ideo fornicabuntur filia vestra, et sponsa vestra adultera erunt. » Dum aliorum studii auctoritas pudenda respicitur, filia fornicantur, quia a divino robore mollities prorsus interna deponitur; filia fornicantur, cum corda per se fragilia de externa etiam labefactione læduntur. *Sponsa adultera fiunt, cum voluntates jam alias vitiatæ, multo deterius alios æmulando ruunt.*

VERS. 14. — « Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ, et super sponas vestras cum adulteraverint, quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit. » *Super filias quæ fornicantur Deus non visitat, cum status, qui quasi ab integritate devirginantur, per compunctionis gratiam non emendat, vel quolibet flagello castigat, idem de filiabus, hoc de sponsis. Cum meretricibus conversantur, quorum corda solius pretio voluptatis ad omne flagitium exponuntur. Aut 194 certe cum meretricibus conversantur quibus potissimum cupiditas, et luxuria dominantur. Cum effeminatis sacrificant, qui expertes a Dei verbi semine, et ad femineam mollitiem ejurati sese quasi victimas diabolicæ voluntati consternunt. Populus non intelligens vapulat, quia cogitatio indiscreta mentis superficiem vitiorum plagis exulcerat.*

VERS. 15, 16. — « Si fornicaris, tu Israel, non delinquat saltem Juda. » Quod est dicere: Si tu, o carnalis affectus, per illicitas evagationes thorum

divinæ dilectionis commaculas, vide tamen ne suffugium peccatorum tuorum confessionis amittas. « Et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis : Vivit Dominus. » Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel. In Galgala ingreditur, qui spurcitiis flagitiorum intruditur; Galgala nempe *volutabrum* interpretatur. In Bethaven ascenditur, cum mens arrogantiae titulis insignitur; Bethaven namque *domus inutilis* dicitur, et quid inutilius quam suæ ipsius conscientiae turpitudinem non videre, et se aliorum aspectibus spectaculo velle esse? *Vivit autem Dominus*, jurat quisquis per hypocrisim Dominum in se vivere, adhibitis etiam quibusdam operibus perhibet et confirmat. Jurare ergo *Vivi Dominus* prohibetur, quoniam sicut vacca lasciviens Israel declinatur, quia merito ei ascendere, et vitam quam non habet sibi promittere vetatur, qui inclinare sicut equus et mulus suâ latera comprobatur. « Nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine. » Dominus tamen modo eos pascit, cum per Scripturas eos in præsentem erudit. Quasi agnus in latitudine pascuntur, cum latam viam spatiosamque (*Matth. vii, 13*) sectantes, instar electorum et innocentium, sacro eloquio obversantur; unde et sequitur :

VERS. 17. — « Particeps idolorum Ephraim dimitte eum. » Ephraim interpretatur *frugifer*; frugifera autem dicitur voluntas nostra, quæ seminarium ex spiritu accipiens, uxor nostra fit in lateribus domus nostræ, tanquam vitis abundans (*Psal. cxxvii, 3*). *Is Ephraim*, id est voluntas particeps idolorum est, dum pro affectata laude et sæculari expectatione soli ostentationi prona est; idolum namque speciem hominis habet, sed homo non est, sed tamen multo ornatus homine est. *Particeps ergo idolorum* est dum voluntas id videri exterius affectat, quod non in re sed in extrinseco cultu præstat, cui illud Zachariæ consonat : « O pastor, inquit, o idolum derelinquens gregem (*Zach. xi, 17*). » Dicitur ergo Judæ, id est piæ confessionis voto ut dimittat eum, quia valde difficile et insolitum est ut quem simulacrum tantæ pompositatis inverterit, pudendæ alicujus rei, si apud se lateat, confessor esse velit. Dimitti ergo jubetur qui imitari prohibetur.

VERS. 18. — « Separatum est convivium eorum, et fornicatione fornicati sunt, dilexerunt afferre et ignominiam protectores ejus. » *Convivium eorum*, id est, hypocritarum separatur, quia iniquo permaxime pasci solent, favoris scilicet externi gratia, raro ab hominibus deprehenditur. Et ideo fornicatione fornicantur, quia eorum interior corruptio, cujus duritia per iterationem nominis designatur, tanto acrius coalescit, et tanto incurabilius delitescit, quantominus humanis sensibus innotescit. Nam si innotesceret, aliquo citius modo curæ pateret. *Ignominiam protectores ejus afferre* diligunt, cum carnalis ejus astutiæ motus, qui ne agnoscatur

A simulationem ejus protegent, dum velamen ei malitiæ opponunt, et componere gestiunt, justo Dei judicio ejus iniquitate resecta patenter ostenditur, quia non honori eam, sed ignominiam coluerunt.

VERS. 19. — « Ligavit eum spiritus in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis. » *Spiritus eum*, id est Ephraim, in alis suis ligat, cum aura superbiæ, de qua supra diximus, voluntatem omni vento circumdatam levitati suæ accopulat. Non enim hospes suus superbiam ductat, sed ipsa quaquaversum voluerit, cum ipso circumvolat, et ideo a sacrificiis confunduntur, quia ex eo quod se dæmonibus per crimina quæque concidunt, dum elevari se æstiment, præcipites feruntur.

CAPUT V.

VERS. 1, 2. — « Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israel, et domus regis, auscultate, quia vobis judicium est, quoniam laqueus factus estis speculationi, et rete expansum super Thabor. » Et declinastis victimas in profundum, et ego eruditor omnium eorum. » Dei sermo sacerdotes audire rogat, non alios plane quam quos ironice *protectores* ante vocarat, eo enim modo quo protegent, non sacrum, sed execrabilem solent etiam præbere ducatum. *Domus etiam Israel* attendere, et *domus regis* auscultare jubetur, ut affectualitas intentionem dirigere, et ratio cum suis motibus obtemperare moneatur. *Vobis enim judicium est*, id est vestrum quod dico discernere est. *Laqueus speculationi* fuit, dum quidquid per intelligentiæ radium contemplari de internis poterant, nebula promiscuæ cogitationis occludunt. Thabor interpretatur *veniens lumen*, et quod lumen, nisi quod supernos ex Dei vultu insignitur? Et unde venit, nisi ab eo qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (*Joan. i, 9*)? *Super Thabor ergo rete* expanditur, cum super luciferam rationem humana ingenia prætexuntur, et ex eo quod veritati speculationis inservire debuerat, suggillationi proximorum insistere homo parat. Rete enim quod capiendis volucris ac bestiis conficitur, pro fraudis artificio aliquoties ponitur. Unde est apud Isaiam : « Expandentes rete super flumen emarcescent (*Isa. xix, 8*). » Expandit rete super flumen qui in curis hujus sæculi, suam exercere proponit **195** astutiam. Nota speculationem non illam solam dici quæ fertur in Deum, sed etiam eam quæ pertinet ad contemplandam veritatem, et spirituum discretionem. Victimæ in profundum declinantur, cum hi qui se diabolo per flagitia quæque prostraverant, pravis suasionibus in desperationis barathrum, seu obdurationis deponuntur, super quos putei os, juxta Psalmistam, urgetur (*Psal. lxxviii, 16*). Et Deus eruditor omnium eorum est, dum qui se abscondat a calore ejus non est (*Psal. xviii, 7*), sed nequitia, in qua impudenter offocari videntur, scintillante sæpius ratione, sibimetipsis obscura non est, quocumque enim modo avertantur, mala sua in quibus

sunt menti etiam invite crebrius ingeruntur; unde sequitur.

VERS. 3. — « Ego scio Ephraim, et Israel non est absconditus a me. » Scit Deus Ephraim, cum nostram voluntatem, quæ frugifera tanquam vitis abundans esse debuerat, ratione instinguente scire nos facit. *Israel a Deo non est absconditus*, cum noster affectus ex radio illustratæ rationis esse nobis non valet occultus; ratio enim, quæ principaliter Deum habere dignoscitur inessorem, pro Deo aliquoties ponitur, ut est illud de conservis qui regi, haud dubium quin Deo, de servo cui decem millia talenta donaverat, et conservum pro centum denariis suffocarat, nuntiant (*Matth. xviii, 24*). Quid enim est aliud quam quod visas malignitates Deo suæ rationi præsentate retractant? Sequitur: « Quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel. » Ac si diceret: Statuam Ephraim et Israel contra faciem suam, et scire eum faciam quia *nunc fornicatus est Ephraim, et Israel contaminatus*, id est voluntas in amore præsentium, quod significat, nunc, a linea piæ intentionis prorsus excessit, cui affectus pejor se in fetores scelerum devolvendo mox impudenter incessit.

VERS. 4. — « Non dabunt cogitationes suas ut convertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. » *Ut ad Deum convertantur cogitationes suas non dant*, quia pro Dei amore a delectationibus imaginationum suarum abstinere durum petant, nec tanti pretii Deum æstimant, ut pro eo impendere velint quod interius voluptuose tractant. Tali cupiam dicitur: « Projecisti me post corpus tuum (*III Reg. xiv, 9*); » et hoc fit, quia *spiritus fornicationum in medio eorum est*, id est, superbia quæ specialiter a Deo nos exterminat, non latenter in angulo quasi subripiens, sed *in medio*, scilicet quasi rex evidenter imperans toti intelligentiæ præest. Et ideo Dominum non cognoscunt, id est, sapore interno concipiunt, quia cujus palatum ex febribus amarescit, nunquam in eo quidpiam, etiamsi sit naturaliter dulcè, dulcescit.

VERS. 5. — « Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus; et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua; ruet etiam Judas cum eis. » *Arrogantia Israel in facie ejus* respondet, quia affectus interior per illicita evagans, ad exterius inconveniens turpissime prorumpere solet. Respondet *in facie*, dum sero erubescit exterius, ex eo quod diu arroganter fovit in mente. *Et Israel et Ephraim* qui in magno supercilio fastus, sibi stare introrsum videbantur, ex merito suæ iniquitatis ruent, et tunc quid jam-

dudum voluerint, quidque diu affectando nutrierint, ex casus ignobilitate conjicient. Eheu! et Judas cum eis ruit, quia juxta dictum viri sapientis: « A mortuo confessio perit (*Ecclesi. xvii, 27*). » Cui enim peccare vertitur in impudentiam, difficile aut raro resipiscit ad confitendi gratiam.

VERS. 6. — « In gregibus suis, et in armentis suis vadent ad quærendum Dominum et non invenient; ablati sunt ab eis. » *In gregibus suis vadunt*, cum incorrecta salutate interna, ad Deum se recurrere velle aliquoties ostendunt; oves enim pro inutili aliquando simplicitate ponuntur. Unde est: « Sicut oves in inferno positi sunt (*Psal. xlviii, 51*). » Et David de gregibus ovium sublati sunt, et de post lætantes accepti (*Psal. lxxvii, 70*). Hi sunt motus, qui omni vento tentationis efferuntur. *In armentis quoque vadunt*, cum solitam mentis hebetudinem, et ad curam studia ponderosa nulla spiritali alacritate recutiunt. Et ideo Dominum non inveniunt, quia quod intellectuale est, corpulentia non capiunt, nec in corpore peccatis subdito habitat, quia a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, se semper absentat. *Ab eis Deus auferitur*, cum illa qualiscunque voluntas quæ boni aliquid parturire videbatur, amittitur. (VERS. 7) « In Dominum prævaricati sunt qui filios alienos genuerunt. » Ac si diceret: *hæc ipso quod licet indiscretæ conversionis auspiciis bona proponunt, et se a proposito, facilitate destituunt, penes Deum prævaricatores haberi digni sunt; et hoc ideo fit, quia filios alienos genuerunt.* Si alieni, quomodo filii? sed filii et alieni. Filii, opera sunt, unde est: « Videas filios filiorum tuorum (*Psal. cxxvii, 6*). » id est experiaris mercedis operam; et hæc opera sunt aliena, id est adulterina, non eo scilicet quo debent semine, id est intentione procreata, aut metu scilicet terreni alicujus incommodi, quod fit sæpissime, coepta, aut sine voluntate perseverandi perfunctorie aut tepide appetita. « Nunc devorabit eos mensis cum participibus suis. » Nunc, cum præsens tempus significet, hic momentaneum quiddam intelligi monet. Nunc ergo, id est ad subitum mensis eos devorat, cum menstrua religio, quæ multum a Dei benignitatis anno 136 discordat, in pejus recrudescente mentem facit, quam fuerat; nec absurdè dictum est devorat, quia nihil est quod tantopere si quod sit in homine residuum boni consumat. De crimine enim audaciâ sumitur, quando aperte bona initia contemnuntur. Participes sui pariter devorantur cum naturalia bona, si quæ sunt, rejiciuntur, quæ illi transitorie conversioni participium ferre videbantur.

LIBER SECUNDUS.

TROPOLOGIARUM IN OSEE CONTINUATIO.

Ad beatum Osee moraliter exponendum non scientiæ meæ ausus, sed fidei puritas me invitât; præteritorum enim experientia laborum, in quibus dignata est divina aspiratio mihi bonos præbere proventus, fidem mihi non minora aggrediendi attribuit, scienti quia qui dedit præter naturam insolita asinæ (*Num. XII, 50*), potiora dabit in homine. Agimus igitur eundem quo locutus est spiritum repetentes, ut qui in illa cœlesti fistula mirabiliter erupisse dignoscitur, nobis eo quo quondam Eliæ sibilo auram intonare dignetur (*III Reg. XIX, 12*).

VERS. 8. — « Clangite buccina in Gabaa, et tuba in Rama, ululate in Bethaven post tergum tuum, Benjamin. » Vox est ad prædicatores, quorum officium est ad diversos dissimiliter insonare errores. In Gabaa buccina clangitur, quando mediocribus peccatis moderato sermone præcurritur, Gabaa enim colles interpretatur, colles autem juga terrarum modice porrecta dicuntur. Buccina autem, pastorum ac vigilum est; contra colles ergo buccina utimur, dum contra mediocrum admissa modo temperatiore nos agimus. Rama vero interpretatur excelsa, tuba itaque contra tumidas et elevatas mentes quasi quodam bellico apparatu insurgere, nec eorum vereri potentias, sed quod ditiores sunt, ne eadem vitia propagentur in subditos, irreflexa auctoritate debemus, tuba enim in bellis utimur. Et considerandum quod de infimis tacet, mediocres tantum et excelsos arguendos docet, nimirum plane quia in pauperes, quos nullatenus reveremur, tumiditas nostra inveli solet. At vero in Bethaven, quod interpretatur domus idoli, ululandum est, non prædicandum, quia ad eos qui penitus a Deo avertuntur, et salices de medio Babylonis a Psalmista vocantur, non solum organa nostra suspenduntur (*Psal. CXXXVI, 2*), sed etiam ab his qui sanum sapiunt, sicut a Domino Lazarus (*Joan. XI, 35*), digna tanquam mortui miseratione deslentur; per idolum enim, eorum apostasia notatur. Et hoc post tergum tuum, Benjamin; Benjamin interpretatur filius dexteræ, et quis dexteræ filius, nisi illa mentis nostræ proles principalis, rationalis videlicet motus, cui semper adjacet totius prosperitatis effectus? Domus ergo idoli post tergum Benjamin est, quia tanta Dei oblivio, non nisi ex culpa male ausæ rationis est. Et notandum quod cum ululandum in Bethaven dixisset, ad Benjamin illico quasi exclamans subjecit apostropham, et est ac si diceret: Eheu! ratio tanti causa mali est, dum a recta consideratione te dimoves. (VERS. 9) « Ephraim in desolatione erit. » Benjamin terga vertente, Ephraim desolatur, quia

quidquid in nostra voluntate frugi est, absentata spiritus prudentia dissipatur. « In die correctionis in tribubus Israel ostendi fidem. » Dies correctionis reditus est luciferæ rationis, in hoc reditu in tribubus Israel fides ostenditur, cum horum verborum quæ super spiritus aversione dicta sunt veritas declaratur; dum videlicet carnalis affectus per universos motus suos, ac si tribus ad rationis jura, corrigitur. Ac si diceret: In hoc sciri potest quod Benjamin terga verso, Ephraim desolatur; quod die internæ aspirationis reddita, tribus Israel corriguntur; in hoc, inquam, fides verbi hujus ostenditur.

VERS. 10. — « Facti sunt principes Juda quasi assumentes terminum; super eos effundam quasi aquam iram meam. » Principes Juda facti sunt quasi assumentes terminum, cum principales motus, qui nos super vera confessione sollicitant, in bona intentione creantur: et quasi, id est revera terminum assumunt, cum de integra ex Deo emendatione jam bene confessi præsumunt. Terminum assumitur cum erroribus universis in animo meta præfigitur. Et notandum quod hoc totum in die 197 correctionis efficitur. Super eos etiam ira Dei quasi aqua effunditur, cum superveniens divinæ animadversionis judicium, frequenter in mente tractatur, sed hæc ira quasi aqua effunditur, quia in tractatu hujusmodi conscientia a peccati sorde diluitur.

VERS. 11. — « Calumniam patiens Ephraim fractus judicio, quoniam cœpit abire post sordem [al., sordes]. » Ephraim patitur calumniam, cum in divini timore judicii voluntas nostra cogitationum turbulentiis infestatur, quin etiam a hoc cœpto plerumque distrahitur; unde et fractus judicio dicitur, quia inter hujusmodi frequentias acumen nostræ discretionis obtunditur. Quoniam, inquit, cœpit abire post sordem, id est cœpit ad eam, quæ sibi suggeritur a diabolo intorquere animum, feciditatem.

VERS. 12. — « Et ego quasi tineam Ephraim, et quasi putredo domui Juda. » Tinea Ephraim Deus fit cum inter tentationes mens accidiæ nimietate tahescit; quasi a tineam enim absumitur qui incertis angustia in nullo lectionis, sive orationis studio animatur, sed omnem, juxta psalmam, escam anima eorum abominatur (*Psal. CVI, 18*). Putredo domui Juda efficitur, cum ipsa quoque confessio, per quam omnis sæpius interior amurca revomitur; in conspectu mentis ac si fetere videtur, dum enim molestiis quatitur, nihil quod de Deo non sit velut olidum reperitur.

VERS. 13. — « Et vidit Ephraim languorem suum, et Judas vinculum suum, et abiit Ephraim ad Assur, et misit ad regem ultorem, et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. » *Ephraim languorem suum* videt, cum impotentiam status sui, intra fluctuantis conscientie sinum fovet, nec reniti praevalet; et *Judas vinculum suum* aspicit, dum ipsa ratio penitus obligata, et a suo jure distracta, vires nullomodo confessionis exerit. Assur interpretatur *aula*, et quid per aulam, nisi strepitus temporalis lasciviae designatur? Talia enim in aulis spectacula fervent. *Ephraim ergo ad aulam* abit, cum saecularibus intendendo a sui cura se dividit. Mittit *ad regem ultorem*, cum pessimi destinationem desiderii ad diabolum dirigit, plane crudelissimum hujus suae desertionis ultorem, prohi dolor! Ad ipsum nostrae intentionis legatio mittitur, qui hoc ipsum super eum qui mittit ulciscitur. *Et ipse non poterit sanare nos*, cui proprium est etiam de sanis reddere saucios. *Nec solvere potest a nobis vinculum*, cui soli competit, si sibi liceat, neminem dimittere non ligatum; quod totum est, ab eo remedium quaeritur, a quo omnis, qui ad eum confugerit, trucidatur. Sequitur.

VERS. 14. — « Quoniam ego quasi leena Ephraim, et quasi catulus leonis domui Juda. » Saepius dixerat: *Ego quasi tineam Ephraim, et quasi putredo domui Juda*, modo subjicit se quasi leenam Ephraim futuram et domui Judae quasi leonis catulum. Nulli dubium quod *tinea*, et *putredo* vestes, et ligna sine sonitu latenter absumunt, *leena* autem, et *leonis catulus* evidenter insiliunt, et aperte laedunt, quod non est aliud nisi quia quos Deus per occultam tentationem sinit interimere, per aperta postmodum vitia permittit lacerari. Est autem ea distinctio inter utramque tentationem, ut aliud possit intelligi per tineam, aliud per putredinem, aliud denique per leenam, aliud per leonis catulum; tinea namque vivit, et ex eo ipso nascitur quod corrumpat. Tinea ergo est quodlibet mentis vitium, quod non est ex forastica causa, sed interius ex ipso statu suo accipit seminarium, ut est accidia, cenodoxia, superbia, et si quod est aliud intimum. Putredo vero nil aliud quam torpor est et otium, unde sensim corruptio menti incidit, ac si putredinis malum. Quasi ergo vitalia sunt praedicta tria mala, et velut intra animum motus habentia, est vero quasi inanimata desidia.

Quid ergo per leenam, nisi cujuslibet criminis manifestata nequitia? Quid per catulum leonis, nisi levis noviterque suboriens, et quae facile flecti potest, negligentia? Quod est dicere: Post latentem animi pestem; qua primo vitio quolibet pulsante corroditur, sequitur animorum incuria, qua sponte corrumpitur; sed postquam a Deo recedens animus ad legationem regis ultoris invertitur, exterius ad omnem evidentiam atrocissimi cujuslibet criminis, ac si leenae incursatione pulsatur, leena enim praesertim cum fetus alit leone fortior. Ferocior esse

dicitur; ex quo tamen Ephraim, id est voluntas nostra undecunque discerpitur. Judae postmodum catulus leonis occurrit, quia tenuis valde est verecundia quae gratiam confessionis exstinguit; tenuis plane, quia mox ut praecordialis in animo poenitentiae scintilla micuerit, prima illico consistendi voluntas ultro se ingerit; sicut enim ignis sine calore esse non potest, ita poenitudo sincera sine confessionis desiderio non est.

« Ecce ego capiam et vadam, tollam et non est qui eruat. » Deus capit cum mentem a seipsa evagantem metus superne districtiois intercipit; vadit cum a veteri errore abire nos facit. Ecce autem eventum repentinæ aspirationis insinuat. Tales sunt plane humanae mentis casus, ut qui stare nunc coeperit, conscientia languente post paululum aut vitio titillante succumbat, nec hoc semel, sed multi modo recursu proveniat; hoc enim modo « septies cadit justus et resurgit (Prov. xxiv, 16); » et cum ceciderit non colliditur, quia taliter, ut dicere coepimus, « supponit Dominus manum suam (Psal. xxxvi, 24) » **198** Tollit, cum a cupiditatibus animam hujus vitae mortalis attollit. *Non est qui eruat*, quia non est aliqua tentatio intantum cor impetens, quae Deo hominem praene possidenti ulla fraude subripiat.

VERS. 15. — « Vadens revertar ad locum meum donec deficiatis et quaeratis faciem meam. » Deus iterum vadit cum, recepta gratia, ut nos nobis quid simus ex nobis ostendat, aliquantisper a nobis dispensative recedit, non nos tamen usquequaque relinquit. *Vadens ergo ad locum suum* revertitur, cum humilitatem, quae nostra in praesenti proprie sedes est, crebro repetere ab ipso tanquam inops et deserti jubemur. Et certe cum sic deserimur, ei salubrius admoveamur, et hoc fit donec deficiamus, peccatores enim a terra deficere, et iniquos, ita ut non sint, dicit psalmus (Psal. ciii, 35). A terra enim deficit quisquis terrenae vanitatis expertus sit, ut quod quondam fuerat, non sit. — Hoc ergo modo defecti faciem ejus quaerimus, cum interiori eam inopia cogente, aestu acriore repetimus.

CAPUT VI.

VERS. 1. — « In tribulatione sua mane consurgit ad me. » Sanctorum virorum specialior non est tribulatio quam hujus dulcedinis internae privatio. *In hac tribulatione mane* consurgitur, cum ad ejus recipiendam gratiam, tota sedulitate concurratur; *mane* enim, pro eo quod est sedulo, vel mature, aliquoties ponitur, ut sunt illa in psalmis: « Et castigatio mea, inquit, in matutinis (Psal. lxxii, 14). » Et: « In matutino interficiebam omnes peccatores terrae (Psal. c, 8). »

VERS. 2. — « Venite et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit et sanabit nos, percutiet et curabit nos. » Vox est eorum qui de tribulatione ad Deum *mane* consurgunt. *Venite*, inquiunt, id est quotquot eodem quo nos errore tenemini, vel quotquot motus

interiores ad Assur abistis, quotquotve ad regem misistis ultorem, de ea qua fusi estis nos dispersione colligite, et ad eum, cui cum præfato Benjamin terga dederamus, sensorioribus jam animis ora vertamus. *Ipsæ enim nos cepit*, illatæ videlicet tribulationis freno, a licentiâ nos prava cohibuit, superius enim: *Ecce ego capiam*, inquit, deinde nos sanat, quod nisi coercitis et redeuntibus facere non poterat. Denique nos percutit aut per adversa quæ effrenibus nobis, et omni vanitatum vento circumlatis, obtendit; aut etiam percutit, cum aut peccatis saucios, aut ipsa quoque passibilitate et mortalitate percussos ostendit: Quas quidem sic deplorat: « Quoniam, inquit, sagittæ tuæ infixæ sunt mihi (*Psal. xxxvii, 5*). » Curat nos, aut adversitates leniendo, aut peccata donando, aut necessitates naturales perpetua incorruptibilitate mutando. Curat etiam, cum per interiorem diligentiam, et diurnam subjectorum motuum custodiam, perducit nos totius integritatis ad regulam.

VERS. 3. — « Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus, sciemus, sequemurque ut cognoscamus Deum. » *Post duos dies nos vivificat*, cum post conversionis gratiam ad prosecutionem virtutum nos animat. *In die tertia nos suscitavit*, cum ad cumulum perfectionis vel potius bravium cœlestis nos sublevat. Hi tres status sub trium Job filiarum designantur nominibus, dum una Dies, secunda Cassia, Cornustibi tertia vocatur. Initia enim promotiones, et fines in quorumque conversationibus attenduntur, quod est egredi ex Ægypto, pervagari in deserto, terram promissionis intrare; ipse quoque Dominus ex Evangelio: « Hodie, inquit, dæmonia ejicio, cras sanitates perficio, et tertia die consummor (*Luc. xiii, 32*). » In conspectu ejus tunc vivimus, cum aut ejus intuitu digna peragimus, quod enim nobis placet gratanter aspiciamus, aut æterna ejus visione reficimur. Et recte positum est *vivemus*, quia in præsentis quicumque habitus nobis insit, nunquam in eodem statu permanentes, ut sic dixerim, semper morimur. *Sciemus* autem cum in ipsa nostra reversione ad Dominum, plenariam obtinebimus discretionem spirituum, illius sermonis adepti scientiam, qui pertingit ad divisionem cogitationum et intentionum. Deinde *sequemur*, cum scientia verbi ipsius tanquam lucerna præierit pedibus nostris (*Psal. cxviii, 105*). Tuncque Dominum cognoscemus, cum ad ejus intimum amoris cubiculum, quod est vera notitia, imò, ut ipse testatur, vita æterna (*Joan. x, 28*), attigerimus. « Quasi diluculum præparatus est egressus ejus, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terræ. » Exponit particulatim quomodo sanet, quam curam Dominus percussione nostris impendat. Deus egreditur cum menti divinæ aspirationis novus quidam radius suboritur. Is egressus ac si diluculum præparatur, cum pedetentim et coalescentis fidei processibus dilatatur, diluculum

A enim non ad subitum prorsus erumpit, sed sensim tenebris fatiscens auroræ jubar admittit. *Egressus* ergo instar diluculi præparatur, cum integumentum veteris ignorantie, nullis poenitentia ornatibus præmissis retegitur; ad hujus diluculi apparatus in creditorum animis Joannes Baptista præmittitur; *quasi imber temporaneus nobis venit*, cum qualiter in præsentiarum nostræ mentis habitum exercere debeamus, nos imbit. *Temporaneus imber* dicitur, cum prædicatio quæ exterius a magistris prorogatur, vel interna unctio, quæ per spiritum Dei inspergitur, ad interiorum passionum medelam, quas temporaliter patimur, adhibetur. *Serotinus imber terræ* est, quando de æternis, quæ sæculo vesperascente expectantur; **199** sermo est, quæ terra dicuntur, quia major quam ibi soliditas esse non potest, stabilius enim terra elementum nullum est, unde legitur: « Terra autem in æternum stat (*Eccles. i, 4*). »

VERS. 4. — « Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. » Ac si diceret: Quod præmium præstolamini, o voluntas et ratio, pro hoc ipso vestro ad Deum reditu? *Misericordia*, quam vobis secundum animalem motum impendi desideratis, scio quia ad modum matutinæ nubes, perfunctoria est, dum pro interiori bono commoda exteriora perquiritis, et dum pro æternis laborare putamini, in præsentis cupitis prosperari. *Matutina enim nubes* emergente aurora disjicitur, et *ros* incalescente decoquitur. Quod est dicere: Vos non inclinatis intentiones vestras, ad faciendas justificationes meas propter retributionem, quæ fit in æternum; sed æstimatis pietatem quæstum. Misericordiam autem istam, non aliam intellige quam de qua dicitur: « Recepisti bona in vita tua (*Luc. xvi, 25*). »

VERS. 5. — « Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei; et judicia mea quasi lux egredientur. » *Propter hoc in prophetis dolat*, quia ne temporalia quasi pro meriti præmio aucupentur, ineptas quasdam spei inanis providentias in nobis partim excidit, partim servat; dolat enim resecatur nodositas, ut lignum idoneæ rectitudini præparetur. Prophetas a prophetando dietos, qui etiam *videntes* olim ob subtilitatem intelligentiæ dicebantur nemo qui ambigat. *In prophetis* ergo dolat, cum in prudentiis nostris terrena succidit, et æterna, quæ sola debent sperari, conservat. *In verbis oris sui eos occidit*, cum verbis prædicatorum, qui *ora et labia Dei* in Scripturis appellantur, inepta cupiditas addemnatur. *Judicia* ejus quasi lux egredientur, cum discretionis rationis a Deo illustratæ ad opera lacis, quæ proximos ædificent, emittuntur.

VERS. 6. — « Quia misericordiam volui et non sacrificium, et scientiam Dei plusquam holocausta. » *Misericordiam vult Deus et non sacrificium*, dum primum ut sui homo misereatur, et postmodum ut

eadem misericordia ad proximos extendatur, magis affectat quam victimas animalium brutorum. Dicitur enim: « Miserere animæ tuæ placens Deo (Eccli. xxx, 24). » Hæc ergo misericordia non minus ad se quam ad proximum acceptior est Deo, quam externi corporis carnificium. Ubi tamen quæstio oritur, quæ etiam a plerisque objicitur: « Melior est, aiunt, obedientia quam victimæ (I Reg. xv, 22). » Quæritur ergo utrum sacrificium Dominici corporis præponderet obedientiæ, vel obedientia præponderet sacrificio. Cui nos, sed sine præiudicio melioris sententiæ respondemus. Inobedientiam peccato ariolandi comparatam non profecto nescimus, inobedientiam vero non res, sed causa facit. Si enim in re fuisset, non Adam pro pomo vilissimo, non Saul pro mutis animalibus pœnas luisset. Fecit ergo causa, quia Dei postponuntur imperia, sed quod Dei est, magistrorum Ecclesiæ dignoscitur suscepisse persona; qui ergo eis inobedit, quidquid est illud quod immolat, securus dico, quia nihil sibi confert qui illud inobediens mactat, et melius esset sibi, nescio si aliis, sine omni sacrificio obedire quam inobediendo sacrificare. De substantia Dominici corporis utrum per tales et damnatos quoslibet alios conficiatur, mihi modo tractare non adjacet (15), dicam tamen quia quod inobedientes fecerint, ab utilitate sua totum vacet.

VERS. 7. — « Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prævaricati sunt in me. » Superior dixerat se misericordiam et non sacrificium velle, ut scilicet suæ contemplatione miseræ, cum homo sibi miserescere cogitur, ad alienorum appetentiam non erigatur, recte subjicitur: *Ipsi autem transgressi sunt pactum*, ac si diceret: Cum hortarer eos ad sui respectum, ipsi cogitaverunt, sicut Adam, avaritiæ transgressionem, cui, dum deitas appetenda videtur, repente vix homo reperitur. *Ibi, inquit, prævaricati sunt in me*, quia in hujus suggestionis acceptione meis monitis obstitere.

VERS. 8, 9. — « Galaad civitas operantium idolum supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum. » Galaad interpretatur *acervus testimonii*, Galaad civitas operantium idolum est, quando mens acclinis ad terrenas imaginationes est. *Idolum* autem formula dicitur. Et quid est recordari quarumque formarum, nisi quædam coram se creatio idolorum? *Galaad* ergo *acervus* est testimonii, quia profecto in inferioribus dilatatur, in superioribus angustatur, et adhibetur loco cujusdam testimonii, quod scilicet qui lata et spatiosa hujus mundi prosequitur, in Dei charitate angustatur, nec instar civitatis sine strepitu potest esse, aut materialium quorumlibet mentali representatione carere, qui se aliquantisper a cura mundanorum non se meminerit absentare. Hæc *civitas sanguine* supplantatur, quia creberrime per hujusmodi affectiones lethali peccato subvertitur. *Quasi fauces*

virorum latronum est, dum quod crudeliter impotentioribus abripit, insatiabili aviditate transglutit: In quo duo consideranda sunt, in latronibus diripiendi atrocitas; in faucibus, rapta abligurienti gulositas.

« Particeps sacerdotum in via interficientium per gentes de Sichem, quia scelus operati sunt. » *Civitas hæc particeps sacerdotum* est, qui per gentes de Sichem in via interficiunt, cum pravorum motuum versutiæ, qui, quasi quidam sacri duces, super scelerum suorum levigatione ratiocinantur interius, et eas cogitationes quæ divinis obedire sermonibus gestiunt, sua retractatione trucidant, et veluti in via, in sua actione mortificant, illi conscientiæ comparantur, quæ terrenarum imaginum phantasiis delectatur. Sichem enim *humerus* interpretatur, in quo obedientiæ sustentia denotatur. *De Sichem* ergo pergentes, in via perimuntur, cum hi motus, qui Deo et magistris per obedientiam se subdere volunt, et ex hoc proficere desiderant, per mentis insolentis strepitus, et visorum foedas recordationes intereunt. Scelus ergo ibi idem civitatenses Galaad operantur, dum voluntates quibus boni aliquid adjacet, interiori præpediente tumultum, perficere non sinuntur.

VERS. 10. — « In domo Israel vidi horrendum, ibi fornicationes Ephraim. » Non mirum est, inquit, si quidquid benevolentiae cordi inest, enecatur, cum horrores vitiorum in affectu, quod est Israel, qui sine Deo execrabilius principatur, reconditi videantur, unde in Ephraim, id est voluntate culpa fornicationis, id est internæ a Deo alienationis oboritur.

VERS. 11. — « Contaminatus est Israël. Sed, et Juda, pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei. » Quod est dicere: *Israel* quidem in hujusmodi lapsus est spurcitas; *sed, tu Juda*, rationalis videlicet confessio, *pone messem tibi*, id est, lectionem tibi propone sacri eloquii; hoc tamen tibi faciendi facultas nulla suppetit, donec *convertero captivitatem populi mei*. Captivitas populi tunc vere convertitur, cum is, qui captos tenebat, ab eo qui pridem captus est captivatur; et intra nos convertitur, cum mentis status ab eo quod male steterit immutatur.

CAPUT VII.

VERS. 1. — « Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium. » Cum Deus sanare vult *Israel*, *iniquitas Ephraim* revelatur, quia cum carnalis affectus ad regulam rationis corrigitur, et aliquo modo Dei iudicio conterretur, voluntas, quæ ex antiquæ consuetudinis usu pronificatur ad malum, subito revelatur. Nam cum cogitare insolita cogitur, et ab eo quod delectat removetur, impatientiæ animo morbus inuritur. Cui morbo *malitia Samariæ* multum adnuitur, scilicet illorum sacerdotum, qui pes-

(15) De iis agit lib. II De pigneribus sancti.

simi consultores interius ad excusandas excusationes in peccatis emergunt (*Psal. cxl, 4*), cum qui præsulēs in animo ad leviganda vitia videri volunt, imitationem veteris status differri debere, quasi concionantes, ostendunt. Sumer, plane a quo Samaria, interpretatur *custos*. Prava enim astutia menti mentitur custodiam, dum non ad Deum, sed a. l. sæculum solet spondere cautelam, et non apud Deum, sed penes sæculum veretur infamiam. Et hoc fit, quia *mendacium* operantur, hypocrisis videlicet conteguntur. Quid enim mendosius quam ut velis videri quod non es? « Et fur ingressus est spolians latrunculus foris. » Ac si diceret: Et certe quæcunque extrinseca adhibeatur vigilantia, fur tamen ingredietur, id est proditio interna, quæ diabolum depopulatorem admittit, intro debacchabitur, et homine familiaribus spoliis exenterato, *latrunculus foris*, qui ab exteriori honestate despoliet, mox insurgit, arbore enim corrupta medullitus tota ramorum superficies arefacta destruitur. Nota distinctionem furis et latronis. Fur est clandestinus, latro per insidias sed apertus. Unde Dominus: « Ille, inquit, fur est, et latro (*Joan. x, 1*). » Fur aliunde ascendendo, latro post ingressum in domesticis sæviendo.

VERS. 2. — « Et ne forte dicant in cordibus suis: « omnem malitiam eorum me recordatum, nunc circumdederunt eos adinventiones suæ, coram facie mea factæ sunt. » Ac si diceret: Fortasse dicent, dum de suæ mentis processu aut decessu recogitant, quod quasi ad finem ultorium omnes eorum malitias glomerare voluerim, plane falluntur, sed nunc, id est, in hoc statu hypocrisis, quo sensus eorum conclusit improbitas, adinventiones suæ eos circumdederunt, id est dolosæ conversationis commenta in hujus labyrinthi foveam detruserunt. *Adinventiones*, quæ per hypocrisim fiunt, merito dicuntur, quia vix ulla veritatis opera tanto furo coordinantur. Unde et *coram facie* sua factas eas Deus perhibet, quia nihil est quod tantopere Dei offendant aspectum quantum illa quæ pro Deo geri putantur, et ex hoc ipso nihil aliud actores quam sæculares glorias aucupantur. Sibi enim quod Deo impenditur velle ascribi, nefarium idololatricæ genus est.

VERS. 3. — « In malitia sua lætificaverunt regem; et in mendaciis suis principes. » Si regem velimus intelligere diabolum, stat; ipse enim est rex super omnes filios superbix (*Job. xli, 25*); si principes ministros ejus dæmones, utunque consistit. Sed res intra nos constringatur. *In malitia* ergo sua regem lætificant, cum mala occulte perpetrata, nec forasticum judicem metuentia studium rationis elatæ delectant. Ideo enim rex appellatur, quia gaudio privato extollitur, qui per hypocrisim operatur, in omni profecto actione sua mentitur. *In mendaciis* ergo suis principes lætificant, cum, fallacibus operibus quibus ineptum vulgus ad sui venerationem pertrahunt sensus suos, qui sibi, sicut Samaritanæ

A mulieri, male principantur, exhilarando ex honoris delatione ludificant. Hi sunt principes qui nos persequuntur gratis (*Psal. cxviii, 161*).

VERS. 4. — « Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente. » Hi principes omnes adulterant, dum videntibus speciem pro Deo susceptæ humilitatis ostentant, sed alii quam Deo exinde placere desiderant. *Quasi clibanus succensus a coquente* sunt, dum sub benigna facie ferventissimi intra animum appetitus incendia clausa ferunt. **201** Clibanus enim interius ardet, qui quo est camera tior eo æstuosior. Unde inquit Poeta (*Ovid. Met. iv, 64*):

Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat ardor.

Coquens autem non alius est quam qui talis ambitionis sibi ipsi incentor est. « Quievit paululum civitas a commistione fermenti, donec fermenta- retur totum. » *Paululum civitas* quiescit, cum in initio cœptæ hypocrisis non nimia vis ipsius internæ cupiditatis, nec frequentia civitatis perstreperesinitur, quia a consideratione fermentationis novitiæ cessatur. *Fermentum* quid significet a nemine dabitur. Hæc pestis primo mentem sub specie sanctitatis aggreditur, at postquam sinistra intentio pectus occupaverit, *totum* fermentatum dicitur.

VERS. 5. — « Dies regis nostri. » Deceptæ cogitationis vox est. Regem superius diximus rationem plenam fastus. O inquit, *dies regis nostri*; ac si diceret: Ecce rex noster diem habet, quia spiritus noster in sui prosperitate favoris luculentus apparet. « Coeperunt principes furere a vino. » Animo de suis gloriante laudibus, sensus nostri exteriores a vino furunt, dum sui cogitationem gratia alieni oris amittunt. Furiosorum est, nec se, nec quempiam agnoscere, aut vereri, nec quid patiantur scire. A vino ergo furunt qui externis adulationibus ebrii, non quales sint, sed qualiter laudentur, attendunt.

VERS. 6. — « Extendit manum suam cum illusoribus, quia applicuerunt quasi clibanum cor suum, cum insidiaretur eis. » *Cum illusoribus manum suam* rex extendit cum ad voluntatem adulatorum suorum vel potius illusorum operationes suas pro quibus magis extollatur, amplificare contendit. Fimbrias suas, juxta Evangelium, spiritus noster magnificat (*Math. xxiii, 5*), cum sua quælibet opera, quamvis extrema, percelebrat; phylacteria, quæ collo, vel pectori appendi solent, dilatat (*Ibid.*), cum scientiam vel doctrinam quasi obaudientium custodiam tonantibus buccis ostentat. *Quia applicuerunt*, haud dubium quem illusores *quasi clibanum cor suum*, cum cogitationes se merito laudari æstimantes, et sibi miserabiliter illudentes, et exterioribus pejores, *cor suum*, id est rationem suam sub talibus blanditiis æstuantem usquequaque inclinant, et se eis quasi gratulabundos humiliant. Hoc, inquit, cogitationes faciunt, cum rex ipse *insidiaretur eis*, cum scilicet spiritus ipse, cujus officii erat eis regere, præsentia gaudia aucuparetur, eis ad internecionem earum quas salvare debuerat se submitte-

« Tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammæ. » *Tota nocte coquens eos dormit, cum omnimoda cæcitate ad internorum motuum, qui sanum sapere poterant, demolitionem tanquam excoctionem se sepelit. Mane ipse succenditur, cum, illucescente sibi alicujus prosperitatis auro, nimietate cupiditatis ignitur. Unde sub specie cujusdam avis in Job dicitur: « Cum tempus invenerit, in altum alas erigit (Job. xxxix, 18). » Quasi ignis flammæ est, dum quos exterius docendo prolambit et illustrare contendit, eadem qua fervet peste succendit; vel etiam ignis flammæ est, dum mens quæ in affectu peccandi latenter ignescit, in exemplum aliorum pro patulo excandescit.*

VERS. 7. — « Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos. » *Omnes quasi clibanus calefiunt, dum ratio, voluntas et affectus cum subjectis motibus studio ineptæ cupidinis effervescunt. Iudices suos devorant, dum universos impetus spiritus vitiorum ardores adnihilant. Hi enim sunt iudices, quia ex his prodeunt totius interioritatis nostræ censuræ et moderationes. « Omnes reges eorum ceciderunt: non est qui clamet, in eis ad me. » Interiorum nostrorum reges sunt, quicunque animi habitus de Deo hominem recogitare compellunt. Unde psalmus: « Non est creditus, inquit, cum Deo spiritus ejus (Psal. lxxvii, 8). » Hi reges cadunt, cum se ad appetenda terrena provolvunt. Non est in eis qui clamet ad Deum, non est videlicet qui post delectationis, aut consensus damna, ad alicujus poenitudinis studeat redire propositum. Quis enim miserabilius clamat quam qui suæ calamitati illacrymatur?*

VERS. 8. — « Ephraim in populis ipse commiscetur. » *Ephraim in populis ipse commiscetur, cum voluntas quæ ferax frugalitatis esse debuerat, cogitationum insolentium vulgo dispergitur. Et notandum quod vigilanter pronomen, quod est ipse, adjungitur, ac si diceretur: ipse Ephraim qui non est aliud quam voluntas, quæ rationi magis convenire debuerat, popularibus cogitationum sese turbis indiderat, et cui tantum credebatur, proh dolor! ex rationis vicinitate debens stare, diffluxerat. « Ephraim factus est subcinericius qui non revertatur. » Subcinericius Ephraim fit, cum voluntas ex memoria præteritorum criminum refricata calefcit. Nec immerito, quia cum præteritorum malorum ei incumbunt imagines, quæ crebras ei innovant de experta intemperantia voluptates, non revertatur, quia quod semel conceptum est, nunquam a mente recutitur.*

VERS. 9. — « Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit, sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. » *Alieni robur ejus comedunt, cum demones et carnis impetus, quibus a nostra salute nihil magis est exterum, quidquid in nostro velle virtutis constat, erodunt. Et ipse nescit, dum per vim discretionis quid incommodi patiat nullatenus nescit. Cani in eo 202 effunduntur, dum quidquid*

in eo piæ novitatis est dealbata, quadam hypocrisis vetustate mutatur. Cani enim albi sunt, et vetustatem significant. Albor ergo ad id quod prætenditur, vetustas vero attinet ad id quod vera novitate privatur. Vetusta enim præsentia sunt, nova, futura. Et hæc Ephraim ignorat, quia statum in quo est utrum præsentia obliviscatur, et ad anteriora contendat, nullo modo pensat.

VERS. 10. — « Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus, nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quæsierunt eum in omnibus his. » *Superbia Israel in facie ejus humiliatur, cum affectus noster, quando sine Deo principatur, per aperti criminis casum se sciente dicitur; in facie ejus Israel humiliatur, cum appetitus nostræ tumor, qui de sua castitate cum turpis esset erexerat, peccati sui experientia et pudore reflatur. Ad Dominum Deum suum non revertuntur, cum motus affectuales nec flagitiorum suorum consternatione deterriti, ut deinceps Deum sapiant retorquentur. In omnibus his non eum querunt, cum nec in evidenti revolutione facinorum ad divinam munditiam respiscendo resurgunt.*

VERS. 11. — « Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. » *Quasi columba seducta fit Ephraim, dum de operum suorum ac si fetuum corruptione non ingemit. Columba enim præter aliarum avium morem de pullorum suorum subtractione non perstrepat. Columba ergo dicitur seducta, quasi ad insensibilitatem redacta. Quid enim illa voluntate insensibilis, quæ suis indolere nescit indignis operibus? Cum de aliis columbis dicatur quod non habeant fel, de hac dicitur quod non habeat cor, ut sensus reprobæ immanitas ostendatur, quia malorum suorum miseratione non ducitur. « Ægyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. » Ægyptus interpretatur tribulatio vel tenebræ; Assyrii vero aulici vel dirigentes. Ægyptum ergo invocant, qui post perpetrationem peccati animum suum rationabiliter ad tenebras mœroris tribulationemque compellant. Appetentia enim voluptatum, juxta Boetianum illud, cum sit plena anxietatis, satietas tamen est poenitentiae (De consol. Philip., lib. iii, pros. 7). Ægyptum itaque invocantes, id est de poenitudinis acedine, quæ peccato congruit, in conscientia succlamantes, vox enim sanguinis moraliter clamat ad Deum, mox ad Assyrios abeunt, quia cogitationes, quæ peccata excusant et levigant, metu rejecto potius consulunt et per eas se dirigi putant, dum criminis sceditatem aulicam curialitatem appellant. Has enim sacerdotes et protectores superius dixerat, ea abusione qua et prophetas Ezechiël et Jeremias vocat.*

VERS. 12. — « Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum, quasi volucrem cœli detraham eos. » *Proficiscuntur cum a consideratione perpetratæ nequitiae evagantur. Rete Dei super eos expanditur, cum eorum lasciviæ divino iudicio impedimenta obijciuntur, quibus eorum le-*

vitatis impetus subito retardatur. Quasi volucris A cœli detrahuntur, cum eorum superbia in mirabilibus super se ambulans lapsu repentino subruitur. In volucre enim levitas, in cœlo superbia designatur, ut est: « Volucres, inquit, cœli comederunt illud (Mare. iv, 4). » Cædam eos secundum auditionem « cœtus eorum. » Deus eos cædit, cum periculis ingruentibus, sive cogitationum tortionibus, seu morbis corporalibus vexari permittit. Quæ cæsis secundum auditionem cœtus eorum fit, dum usque ad intelligentiam eorum omnium mentis motuum, quid ad Assyrios ire suaserant, verberis et dolorum vindicta procedit; aliter enim cæsis nequaquam proficeret, nisi is, qui cæditur, pro quo cæderetur, agnosceret. Unde alias scribitur: « Sola vexatio dabit intellectum auditui (Isai. xxviii, 19).

VERS. 13. — « Væ eis qui recesserunt a me. » Væ ergo eis, quoniam a Deo recedunt, dum æternam miseriam sibi imminere pro sua desertione perpendunt; væ enim in præsentia habent, qui illud sibi debitum, nisi se correxerint, timent. « Vasa a-bantur, quia prævaricati sunt in me. » Hi qui videbantur aulici vastantur, qui a frequentia circumstreptentium libidinum penitus desolantur. Qui enim in Deum prævaricatur, id est præter divinas rectitudines derivatur, unde voluptatis incrementa reperiturum se æstimat, inde consumitur.

VERS. 14. — « Et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis super triticum, et vinum ruminabant. » Deus eos redimit, cum ab ærumnis quæ ingruerant eximit. Et ipsi contra Deum mendacia loquuntur, dum potius ereptiones suas suæ provisioni aut fortuito eventui ascribendas, quam divinis concursibus arbitrantur. Vel contra Deum etiam loquuntur mendacia, dum Deum non æstimant sua adeo exacerbari per crimina, ut pro his velit Deus gravia in se exerceri judicia, cum autem accidunt non esse aliud quam casualia infortunia. Et huc argumentum inferunt, quod multi post horrenda flagitia impune persistunt, quod facile miseri refellerent, si causas iudicii universales attenderent, et recepisse bona in vita sua divitem meminissent (Luc. xvi, 25). Ad Deum in corde suo non clamant, dum supernis beneficiis nullas gratiarum actiones reddunt. Nam clamarent si respirarent. Sed in cubilibus suis ululant, cum intra funesta præcordia 203 feracitate omnimoda malitiæ et rapacitatis defurunt et æstuant. Ululare enim luporum et canum est. Cubilia in sacra pagina pro cordibus poni solent, ut est: « Cum oraveris intra in cubiculum (Matth. vi, 6). » In cubilibus ergo ululant, qui, quod minus peccare sibi liceat, in cordibus suis dolent. « Sub lingua, inquit, eorum labor et dolor (Psal. lxxxix, 10). » Super triticum et vinum ruminant, dum super doctrina cœlesti et spirituali scientia disputando retractant. Ruminare enim est « cibum commasticatum ad ora reducere denuo commolendum. » Ergo ruminant

qui dogma ecclesiasticum, quod semel combiberint, discutere et examinare præsumunt, et diffinita a Deo et Patribus ac si nova aliqua revocare ad medium. Triticum pro doctrina poni Evangelium teste est, de præbenda in tempore mensura tritici (Luc. xii, 42). Vinum autem vim spiritualis scientiæ, sicut lac lenitatem simplicis disciplinæ significat. « Emite, inquit, absque ulla commutatione vinum et lac (Isai. lv, 1). » Quod hodieque in quorundam grammaticorum controversiis pervidemus, qui non solum in divino eloquio, sed etiam in quolibet cœlesti mysterio, cæcis oculis scintillare contendunt.

VERS. 15, 16. — « Recesserunt a me, et ego erudi divi eos, et confortavi brachia eorum et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque jugo; facti sunt quasi arcus dolosus. » Ac si diceret: Cum eos erudierim, et eorum brachia confortaverim, recesserunt a me. Deus eos erudit cum sapientia salutaris eos imbuat. Brachia eorum confortat, cum naturalis ingenii robor, vel ipsam eorum operationem consolidat. Et in me, inquit, malitiam cogitaverunt, cum de sua eruditione, et impia adversus æquitatem valetudine in me militarunt. Revertuntur ut absque jugo sint, cum cæsi, et de penitentia commoti a divina inspiratione desipiscunt, et ad præteritæ vanitatis deliramenta recurrunt, ut dominium cuiuspiam rationalitatis, non habeant quo ad proseguendas sæculares licentias timidiore fiant. Hæc vincula, et hoc jugum se direpturos, et projecturos quidam in psalmo se spondent (Psal. xi, 3) Quasi arcus dolosus facti sunt, qui ipsum a quo intenduntur percutiunt. Plane a Deo intenduntur, cum gemina scientia ac si arcus corda coercentur. Inde ingenii sagitta exigitur, quæ cum ferire hostem debeat usque ad divinitatis plerumque injurias importatur. Arcus quippe dolosus est, qui ipsum ferit a quo intenditur.

« Cadent in gladio principes eorum a furore lingue suæ. » Principes eorum in gladio cadunt cum sensus eorum sese lethalibus malis illiciunt. Gladius enim pro capitali peccato ponitur, ut est: « De gladio maligno eripe me (Psal. cxliiii, 10). » Et hoc a furore lingue suæ eis evenit, quia eorum vecors conscientia plus interiori quam exteriori verbositate contra sanctæ Ecclesiæ mysteria furit. Raro enim invenies hæreticum quem non prosequatur aut præcedat turpe quodlibet facinus aut flagitium. « Ista subsannatio eorum in terra Ægypti. » Ista subsannatio eorum in terra Ægypti est, cum eorum qui de Deo in bonitate non sentiunt (Sap. i, 1), irrisione digna conversatio etiam apud externos est. Sequitur:

CAPUT VIII.

VERS. 1. — « In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini. » Vox Dei est ad ipsam rationem. Per guttur, ex quo emittitur, ipsam accipimus locutionem. Tuba vero evidens sonus est. Licet et per guttur, quod infra linguam est, ipsa cogitatio

queat intelligi : sicut et eos pro mente solet poni, ut est ; « Os justi meditabitur sapientiam (Psal. xxxvi, 30). » Quod est ac si diceret : Cordis tui cogitatio, vel oris tui locutio, tanto libramine moderetur ut quod cogitaveris vel dixeris prædicari ubique sine tuo pudore valeat. Multi enim hæreseos conditores in angulis dogmatizant, de quibus in propatulo mutire non audeant. *In gutture ergo tuo sit tuba*, ut quod mente fideli intenderis in conflictu diabolicorum satellitum securo clamore edicas, existens videlicet *quasi aquila super domum Dei*, id est ut palpebris consiliorum præcedantur gressus tui. *Domus Dei* conscientia bona est. *Super hanc quasi aquila existimus*, dum quorsum tendat nostra credulitas subtilissimo acumine ventilamus. Aquilina enim acie præter linceo nil clarius.

VERS. 2. — « Pro eo quod transgressi sunt, fœdus meum, et legem meam prævaricati sunt me invocabunt : Deus meus, cognovimus te Israel. » Fœdus Dei est, quod ei per fidem in baptismo spondimus, lex vero, quidquid per divina eloquia ex bene vivendi mandato accipimus. *Fœdus* ergo transgreditur quisquis a fidei regula quam professus est exorbitare probatur. Legis prævaricator est quisquis ab instituto quod suscepit spontaneus refuga est. *Transgressi ergo fœdus et prævaricati legem me invocabunt*, dicentes : *Deus meus*, id est cum fide et vita me fefellerint, profecto et ipsi fallentur, si de me ac si Deo suo in aliqua necessitate gloriari voluerint. Nos qui sumus *Israel te cognovimus*. Israel, ut supra dictum est, *directus Dei*, vel *princeps cum Deo* dicitur. Quidam enim ex diuturnis criminibus sensus reprobitate confusi, non veterina sua scelera, in quibus vitam pene transegerunt, sed momentaneam respirationem, qua ad Deum pro quavis adversitate recurrunt, attendentes se directos, se sui cum Deo principes, se jam Deum nosse fatentur, et perfunctoriam dei pietatem cum totius ævi sui sceleribus metiuntur (Tit. 1, 16).

VERS. 3. — « Projecit Israel bonum, inimicus prosequetur eum. » *Bonum Israel* projicit quod, cum urgente periculo aggreditur, fortuna redeunte rejicitur. Ideo *eum inimicus* persequitur, ubi totius bonæ intentionis deficiente affectu, nulla hosti constantia virtutis internæ resistitur.

VERS. 4. — « Ipsi regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi. » Regnat, sed ex Deo non regnat, quisquis angustiis prementibus pravus suis moribus imperat, cum tamen in conscientie angulis affectum, si libertas arrideat, ad vomitum redeundi conservat (II Petr. II, 22). *Principes* existunt, sed Deus non cognoscit; cum sensus exteriores ad horam sub regia rationis ditione sibi met principantur, sed Deus hujus restrictionis causas, quia non approbat, nescit. Super enim horum similibus legitur : « Cum occideret eos quærebant eum, et revertebantur » (Psal. lxxvii, 34). « *Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola ut interirent.* » *Argentum suum et aurum suum sibi facit*

idola quisquis divini eloquii scientiam, aut eam, quæ ad Dei notitiam pertinet sapientiam, expendit intentione perversa. Quid enim aliud quam idolum struere est, cum quis his muneribus non Deum, sed se desiderat honorari, nec Deo referre quod ab eo acceperit, sed se potius quasi simulacrum ostentari? Quæ causa multos olim genuit hodièque gignit hæreticos, dum qui pro obscuritate generis et vitæ delitescunt, pro novorum dogmatum moliminibus celebrari appetunt. Et hæc faciunt ut intereant, quia juxta Dei censura contingit ut, dum passim prædicari ac enitescere optant, ad extremi occasus ignominias se subruant.

VERS. 5. — « Projectus est vitulus tuus, Samaria, et iratus est furor meus in eos. » Samaria, ut dictum est, interpretatur *custodia*. Et quæ est hæc *custodia* nisi illa quæ componitur pro suorum nominum propagatione cautela? Hujus Samariæ *vitulus* projicitur, cum illa in qua lascivire concupiscit famæ suæ gloria, non solum addemnatur, sed etiam pro sorde respuitur. Notandum quod non dicitur furere Deum, sed irasci Dei *furorem in eos*. Primum iram, postmodum furorem ponit, ut ostendat Deum primo eis ex eorum pravitate conversationis iratum; postmodum, quia ex Dei blasphemia sibi nomen arrogare voluerunt, cujus rei vel meminisse nefas erat, merito ad subvertendos eos in furorem versum. « Usquequo non poterunt emundari? »

VERS. 6. — « Quia ex Israel, et ipse est artifex. » Ac si diceret : Quandiù hæc eorum perversitas incorrecta manebit? Ac si responderetur : Profecto diu, quia *ex Israel est et ipse artifex*. Israel, ut prælibatum est, secundum quosdam etiam antiquos, *vir videns Deum* interpretatur. Ideo ergo non facile emundantur, quia talis idololatriæ artifices ex his potissimum esse solent, qui de Dei per Scripturas cognitione præ cæteris gloriantur, et ex eo sextæ suæ tenacius hærent quo sacram paginam pro sua libidine quasi acutius intorquent, aliosque securius sibi alliciunt, quo perspicaciores se in divino eloquio dei audiunt. *Ex Israel ergo et ipse est artifex*, quia non nisi ex magnâ ingenii acrimonia præditis solet fieri talium fabularum index.

VERS. 7. — « Fecit illum et non est Deus, quoniam in araneorum telas erit vitulus Samariæ. » Quia ventum seminabunt, et turbinem metent. » Deum facit, sed *Deus non est*, quisquis pro captu et imaginatione sua Deum circumscibit, ut ad ejus naturæ dissertationem attingere nititur, quod nullo modo homini comprehensibile, aut Deus esse potest: Quidquid enim pervideas, falso Deum existimas. « Quoniam in araneorum telas erit vitulus Samariæ, » quia scilicet petulantia quæ subjacet illi forinsecus dealbatæ custodiæ, ut magis enim fallant, multagunt sub hypocrisis specie, ad nihilabitur et evanescet ac si araneorum teke. Quæ enim insulsior, et quasi vitulina levitas, quam libros contexere, quos explodat et exhibet totius Christianitatis auctoritas? Qui teke araneorum sunt, quia eorum studia

fiunt, qui intima sua in vita sua projiciunt, et in brevi eventulantur, quia non aliter quam spuria, ut legitur, vitulamina radicanur (*Sap. iv, 5*). Aranea enim cum sit venenatum animal, ex virosis visceribus opus egerens, nil aliud explicat, nisi quod studiis inanibus seipsam extenuat. Ventum enim seminant qui erroris nebulas et nœnias supervacuas spargere pluris putant. Turbinem metunt, cum mentis cæcitate et motum externæ adversitatis incurrunt. Hoc enim proprium hæretici habent, ut cum facere sibi nomen ex dogmatis diversitate gestiant, vilipensioni et odio omnium mox pateant.

« Culmus stans non est in eo, germen non faciet « farinam. » Culmus stat cum verbi fastus exuberat; consuetudinarium enim eis est, ut verborum pompæ deserviant, et dialecticis allegationibus universa pertractent. In culmo ergo vacuitas, in statu dicendi vivacitas. Sed in eis, quæ per culmen scilicet figurantur, verbis germen non est, quia in vapidis cordis sermonibus nulla vivificandi alios efficacia est. Farinam non facit, quia nullam internæ pinguedinis dulcedinem sermo gignit. Quod enim pro solo vulgi favore 205 fieri intelligitur, vix aut nunquam ab animo audientium gratanter excipitur. Aut certe farinam non facit, dum nil fructuosum nisi quod ad laudem suam reciprocari valeat exprimit. « Quod et « si fecerit, » id est si quid utile dixerit, « alieni comedent eam, » diabólico scilicet pastui, qui præcipue superbia nostra nutritur, reservari constat eloquentiam. Unde Salomon: « Non sint, inquit, alieni participes tui (*Prov. v, 17*). »

VERS. 8, 9. — « Devoratus est Israel; nunc factus « est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi « ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi « Ephraim. » Israel devoratur, cum hi, qui ex Dei cognitione directos se æstimant, exigente peccato ad omnimodam intellectus hebetudinem devolvuntur. Qui enim scientia a Deo data abutitur, necesse est ut longioris usu nequitie semper in deteriora mutetur. Nunc, id est ex amore præsentium factus est in nationibus quasi vas immundum, dum inter peregrinas vitiorum quorumcunque origines, se omnium receptui præstat apertum. Vas enim in veteri lege quod non habebat operculum, haberi jubebatur immundum, et mens hominis quæ casum a se non dimovet irruentis criminis, merito arguitur impuritatis. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, id est malitiæ gradibus apprehenderunt gurgustia libidinum aulæ. Ephraim mox factus est onager sibi solitarius, dum voluntatis habitatus exsul a Deo sibi soli, id est carnali lascivie, quæ signatur per onagram, constat intentus. « Munera dederunt amatoribus. » (VERS. 10) Sed et mercede conduxerunt « nationes. » Munera amatoribus dant, cum impendunt et superimpenduntur dæmonibus, vel malignis hominibus, qui sibi aut rapacitatis, aut obscenæ voluptatis copias subministrent. Hinc est quod fœdere cum malignis pacto spiritibus, ad eorum aliquoties hominis se submitunt, et ab eis necro-

mantias addiscunt, per quas ad mysterium iniquitatis efficaciores fiunt. Sed et mercede nationes conduxerunt, dum quædam faciunt quæ vitiorum sibi incentiva sunt, verbi gratia, cum sint qui allia et ferventioris naturæ pigmenta commasticant, quibus ad petulantiam aciores fiunt. Et de cæteris vitiis idem intellige. « Nunc congregabo eos, et quiescent « paulisper ab onere regis et principum. » Congregat Deus eos, cum inter innumera crimina ad considerationem sui ipsorum recolligit vagabundos. Et hoc nunc fit, quia tota illa recogitatio a conspectu rationis, quasi quiddam perfunctorium, transit. Quod non sine certo eorum iudicio est, quia spiritus eorum, cum Deo sentiens, creditus ab eis non est (*Psal. lxxvii, 8*). Paulisper ab onere regis et principum quiescunt, cum a fastu superbiæ, qui omne sublimer vidit, vel a carnali affectu, et exteriorum sensuum mens ad tempus dispersione vel oppressionem, animo ad se redeunte, laxantur.

VERS. 11. — « Quia multiplicavit Ephraim altaria « ad peccandum, factæ sunt ei aræ in delictum. » Ephraim altaria ad peccandum multiplicat, cum per mentis vicissitudines innumera malorum proposita seriatim alternando frequentat. Secundum enim emergentes variæ conspersionis habitus, nunc ira, nunc libido, nunc superbia, nunc ambitio, et cætera quæque intrinsecus se commutant. Tot ergo colit altaria, ad quot peccandi se ingerit vota. Propter hoc fiunt ei aræ in delictum, ut ipsum etiam respuatur, quod ex scintilla rationis innascitur piæ recogitationis bonum. Delictum enim a derelinquendo dicitur, cum scilicet bonum quod fieri debet, deseritur. Peccato ergo succedit delictum, cum ex poena ejus bonæ quoque voluntatis suboritur plerumque repudium.

VERS. 12. — « Scribam ei multiplices leges meas, quæ « velut alienæ computatæ sunt. » Multiplices leges suas ei Deus scribit, cum et legem naturalem, legemque conscriptam ejus ad integrum memoriæ inserit, ut eo justius damnetur quo nequaquam penes Deum de ignorantia levigatur. Quæ tamen velut alienæ computantur, cum ab ejus animo imò a voluntate, quæ signatur per Ephraim, quasi nec scitæ, nec auditæ extorres habentur.

VERS. 13. — « Hostias afferent [al., offerent], imò « molabunt carnes et comedent, et Dominus non « suscipiet eas. » Hostias afferunt, qui poenitentias aliquoties publicas, et cæteras ecclesiasticæ institutionis ceremonias, plus ex sola generali consuetudine quam ex religionis pietate proponunt. Carnes immolant, cum peccata carnalia detestando factis confessionibus quasi mactant. Sed tamen eos comedunt, quia eorum usu sese ingurgitare non desinunt. Has ergo hostias Deus non suscipit, quia nullo modo officia, quæ extrinsecus administrantur, nisi ex intimo proferantur, attendit. « Nunc recordabitur iniquitates eorum, et visitabit peccata eorum; « ipsi in Ægyptum convertentur. » Nunc, id est, in hoc tali eorum statu, eorum iniquitates recorda-

lur, cum per cujuslibet illationem flagelli diuturnæ ipsorum nequitie meminisse videtur. Quasi enim putatur Deus oblivisci quorum dissimulat interim errores ulcisci. *Peccata eorum* visitat, cum per adversorum congeminationes crebro **206** ea se vidisse demonstrat. Verbum enim frequentativum, quod est *visitat*, assiduitatem visionis significat. *Ipsi in Ægyptum converuntur*, cum pro correctionis luce obstinationis tenebris, quod Ægyptus inquit, obvolvuntur.

VERS. 14. — « Et oblitus est Israel Factoris sui, et ædificavit delubra, et Judas multiplicavit urbes et munitas. » Israel a Deo fit, cum per Dei timorem a sua per vanitates exinanitione ad veram essentiam creatur et subsistit. Quasi enim non est, qui substantiam vivæ intentionis amittit, quam prodigus filius in meretrices expendit. Unde et Apostolus Corinthiis scribens : « Omnibus, ait, qui sunt inter vos (Rom. xii, 3), » aperte innuens quia aliqui inter eos erant, qui secundum hoc esse non erant. Secundum hoc Israel factus est, cum per sensum interioris gratiæ ad solidum concretus est. Juxta quod etiam : « lætetur Israel in eo qui fecit eum » (Psal. cxlix, 2). Hujus *Factoris sui* Israel obliviscitur, cum eum, qui se reficere de sua annihilatione potuerat, aversatur. *Delubra* ædificat, cum pio recedente Domino conscientiam, ac si fanum proprium, illico nequissimus hostis intrat; sine alterutro enim hospite mens non exstat. *Judas* deinde *urbes munitas* multiplicat, cum rationalis devotio, quæ nos ad Deo confitendum rite sollicitat, lapsa in perversum contra pietatem confessionis, seu incuria, seu pudore se obstruit et obfirmat. *Urbes munitas* ædificat, cum ad quæque facinora quæ gesserit, repagulum obstinationis objectat, et murum vitiosæ (vel superbæ) conclusionis exaltat. « Et mittam ignem in civitates ejus, et devorabit ædes illius. » *In civitates ejus* ignis mittitur, cum in illius arcani vecordia, quæ nullius bonæ apertionis spiramen admittit, concupiscentiæ gravior ex sua occultatione ignis (vel fervor) inæstuat. *Ædes illius* devorat, cum ardor intrinsecus per incontinentiam sese in exhibitione membrorum corporis manifestat. Nee enim caveri potest, quin quod diu intro concipitur, per quemlibet sensualitatis habitum, aliqua significatione non prodeat

CAPUT IX.

VERS. 1. — « Noli lætari, Israel, noli exsultare sicut populi, quia fornicatus es a Deo tuo. » Israel lætari prohibetur, cum quia exsultat de suæ proventu secularitatis, is, qui quondam de Dei visione gaudere solebat, arguitur. *Noli*, inquit, *exsultare sicut populi*, id est ne eorum ineptam lætitiã, qui de Deo nihil unquam sapere, consideres, non licentiam imiteris, nec te eorum vulgaritati conformes, quia longe misericordius judicium sortientur qui bona nec coeperunt quam tu qui Deo tuo jam cognitione hæsisisti, et modo fornicatus es. Nota quod lætari interius, exterius exsultare pertinet. Quia ergo impiis gaudere non est, utrobique vetitum est. « Dilexisti mercedem

super omnes areas tritici. » *Mercedem super omnes areas tritici* diligit, scilicet illam qua superius conduxerat nationes plusquam omnes sacre Scripturæ paginas, quæ distribuuntur in libros, et hi sunt areas, ac si quædam particulariter excisæ terrarum portiones. Areas ergo tritici libri sunt divini eloquii, quas quisque quanto plus excolit, eo uberiores supernæ intelligentiæ fructus adinvenit. Triticum est, quo juxta psalmum, valles abundant (Psal. lxiv, 14), et cujus adipe filii Sion satiantur (Psal. lxxx, 17). *Super omnes ergo areas tritici* merces diligitur, cum super omne quod in Scripturis reperitur adulationes sortilegia, quibus ad flagitia major aditus se aperit, magis quam verbi Dei exercitia appetuntur. Ea enim quæ aut usu aut curiositate delectant, fidei nostræ sacrilegiis plerumque emuntur.

VERS. 2, 3. — « Area et torcular non pascet eos et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra Domini. » Area sunt divina volumina; quorum cultu multiplices, et exquisitas allegoriarum, et tropologiæ fruges elicimus. Quod in prophetis et apostolicis litteris sæpius experimur. Torcularia sunt qui intellectualitatem, quam vocamus anagogen, quæ ad Dei contemplationem pertinet, e Scripturis exprimere norunt. De quibus ergo elicitur, ut est area, et qui eliciunt, ut est torcular, eos non pascit dum de area moralis scientiæ tractatus ignorant, et de torculari quidquam cœlestis qua de Deo imbuuntur sapientiæ elaborando extorquere non curant. Quid enim beatius quam internæ vinum dulcedinis de Scripturis exigere, et amorem præsentium per earum haustum a suo sensu obliterare? *Et vinum eis* mentitur, quia eorum mens ab æterni condimenti sapore et calore fraudatur. Terra *Domini* est corpus, quod evictis passionibus ditioni rationis Deo subjectæ subjectum est. *In hac terra non habitant*, quia enim mites non sunt, et Deum inessorem non habent, sua ipsorum corpora habitare quod est possidere, non prævalent. Corpus enim suum, quod Adam obediens obtinuerat, inobediens ficorum foliis obnubit. « Spiritus, ait, tuus bonus deducet me in terram **207** rectam (Psal. cxlii, 10) : » quæ ideo recta est, quia *Domini* est. « Reversus est Ephraim in Ægyptum, et in Assyriis pollutum comedit. » *Ephraim in Ægyptum* revertitur, cum voluntas nostra, quæ panis æterni fruge gaudere debuerat, ad Ægyptum mœroris et angustiae, sæculi videlicet sollicitudines, et labores se undecunque declinat. Unde quibusdam dicitur : « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis (Matth. ii, 28). » *In Assyriis pollutum comedit*, dum cum his, qui in domibus regum sunt, et non angusta sectantes mollibus induuntur (ibid., 8), et juxta Job, suaviter vivunt, in quibus non reperitur sapientia (Job, xxviii, 13), obscenis obsoniis concupiscentiarum se ingurgitare non desinit. Assur enim dicitur *aula*, quæ solet esse regia.

VERS. 4. — « Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei. » *Vinum Domino non libat*, quisquis

divini amoris penes Deum dulcedinē, et calore non æstuat. Unde nec ei placere possunt, quia, quisquis ex Deo ad Deo supplicandum non ducitur, profecto a Filio, qui indubie Deus est, quia eum Deus Pater non traxit, nequaquam agnoscitur, nedum placere putetur (*Jean. vi, 44*). « Sacrificia eorum, quasi panis lugentium. » In veteri lege qui de sacrificio pro mortuis vescebatur, et immundus ipse erat, et cassa oblatio putabatur. *Quasi panis ergo lugentium sacrificia eorum* sunt, quia quodcumque ab eis vel orando, vel eleemosinam largiendo, Deo defertur, vitæ eorum, quæ nulla imitatione digna est, comparatur, qui nullum attigerunt saporem cœlestium gaudiorum, et quorum studia nil melius dici possunt, quam materies lacrymarum. *Panis enim pro vita* ponitur, ut est : « Mittamus lignum in panem ejus (*Jer. ii, 19*). » Omnes qui comedunt eum, contaminantur, quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini. » Qui panem illum comedunt contaminantur, quia qui eorum sibi exempla in viscerant, eadem qua illi foeditate vitæ damnantur. Idem significat quod morticinum tangi lege vetatur (*Lev. xi, 24*). *Quia panis eorum*, subaudis, est animæ ipsorum, id est vitæ eorum fomentum, quod est quasi quoddam animæ eorum alimentum. Sicut enim virulentia vita serpenti est, ita cuilibet iniquo pabulum sua nequitia. Unde et de detractoribus Salomon : « Carnes, inquit, ad vescendum conferant (*Prov. xxiii, 20*). » Quo contra sanctis : « Gustate, ait, et videte quoniam suavis est Dominus (*Psal. xxxiii, 9*). » Morale est etiam ut dicatur quis pasci in eo quod se delectat. Est ergo dicere : Panis cum corpora nutriat, animæ eorum dicitur, quia ex eo quod significat jucunditatem temporalem, animalitati improborum cibus esse dignoscitur. Is non intrat in domum Domini, quia hujusmodi gaudium ab omni corde quod Deus inhabitat severissime constat excludi. Unde est illud Job : « Abominabilis ei fit panis in vita sua, et cibus ante desiderabilis. (*Job, xxxiii, 20*). »

VERS. 5. — « Quid facietis in die solenni, in die festivitatis Domini? » Dies sollemnis Domini est, cum positus inimicis scabellum pedum ejus regnum tradiderit Deo et Patri (*I-Cor. xv, 24, 25*). Diem ergo solemnem intellige, cum impii submerguntur, festivitatem vero, cum ad contemplandam Dei speciem electi promoventur. *Quid igitur facietis*, cum tale discrimen inter utrasque sortes advenerit?

VERS. 6. — « Ecce enim profecti sunt a vastitate : Ægyptus congregavit eos, Memphis sepelet eos. » Redit ad eorum descriptionem. Superius dixerat quia *panis eorum in domum Domini non intraret*, ac si diceret : Quoniam nulla convenientia est luci ad tenebras (*II Cor. vi, 14*), voluptati ad temperantias, proficiscuntur, id est a recta consideratione evagantur, et hoc eis a vastitate contingit, quia scilicet a Deo solitudinem mens incurrit : Cum supra dixisset quasi eos corrigens, *quid facietis in die solenni*, mox eorum proterviam subtextit dicens :

A *Et ecce a vastitate proficiscuntur*, id est correctionis impatientes, nec mora a seipsis alienantur. Ægyptus eos congregat, cum sæculare studium sibi eos coadunat. Quod est dicere : Cum a sua ratione disparantur, sub cura tamen Ægyptia glomerantur. Memphis interpretatur *de ore eorum*. Sepeliuntur, cum ab omni sancta vivacitate eorum ingenia obruuntur. Et hoc eis de ore eorum evenit, dum de pœna peccati, quo alios ad male agendum præva locutione decipiunt, eis contingit.

« Desiderabile argentum eorum urtica hæreditabit, lappa in tabernaculis eorum. » *Desiderabile argentum eorum urtica hæreditat*, cum id quod potissimum apud improbos gloriosius æstimatur, scilicet ut divinæ Scripturæ scientiam clarior atque copiosior facundia comitetur, ad totius vilitatis atque nequitiae extrema descendat. Urtica namque despicibilis admodum et ignea herba est. *Desiderabile ergo argentum eorum urtica hæreditat*, cum votivum illud affectatæ eloquentiæ pretium, non solum ob turpitudinem vitæ contemnitur, sed etiam alios versutiis, dolis, et obscena mordacitate decoquit et infestat. Dictum est autem hæreditat quod mores eorum misera perpetuitate contineat, aut quia hæres superstes est ejus cui succedit; ad hæreticos, de quibus supra dictum est, et nunc etiam agitur, referatur, quorum scripta non modo pro sui contempnibilitate, sed etiam pro ingenua contra omne quod fidei congruit acerbitate damnantur. Et quia plerumque eos excluderunt **208** qui probati erant argento, controversiis manentibus in libris eorum, qui contra eorum errores pugnacissime egerant, opuscula eorum pro sua inutilitate sunt abolita. Quod in antiquis hæreticis est undequaque probatum, quorum, quasi araneorum telæ, de quibus supra disseruimus, disparuere volumina, et nostris temporibus a quibusdam parasitastis libelli facti sunt, et si nimium tenues, contra fidei nostræ mysteria, quæ in indignitate sui in ipsa sua mox sunt novitate consumpta. *Lappa in tabernaculis eorum* est, quia nimirum nisi desideriorum carnalium impuritatibus, quæ graves sunt stimuli, subderentur, nunquam ad tantam sensus reprobi ignominiam, ut de divinis male sentirent, verterentur. Porro tabernacula ipsa sunt corpora, in quibus sive contra carnem, sive contra spiritum militamus, sive ubi in præsentiarum peregrinamur

VERS. 7. — « Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. » *Dies visitationis* sunt, cum Deus impœnitentibus in præsentem flagella immittit, sed *retributionis* illico subsequitur, qui perseverantibus incepta sorde, aut perfidia immutabilis miseræ sortem reddit. Duplici enim contritione tales Deus conterere consuevit. Et non conterit, quos omnium, dum advivunt, detestatione prostituit, et exactis ipsis, ipsorum memoriâ cum omni suo opificio, et tractatu instar panni menstrualis infamat et abjicit? « Scitote, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualement. O Israel, inquit, motus videlicet

affectuales, qui Deo iudice sensuum vestrorum errori dimittimini, nunc in hoc vestro exitio et rationis exterminio addiscere poteratis. Quæ stultitia, quæve insania in spiritu, qui vos regere debuerat, delitescit? cui si vos subdere, et ab eo regi voluissetis, nunquam ad tale inconveniens viliorum aut perfidiæ venissetis. « Propter multitudinem iniquitatis tuæ, et multitudinem amentiae. » Quia multum exerrasti a bonitate et fide, non dispariliter tradidit te Deus in ignominiosos casus. Ac si diceret: Quia quod peccabas, Deum habere in notitiam non putabas, dedit te Deus in cogitationes reprobas.

VERS. 8. — « Speculator Ephraim cum Deo meo. » Propheta laqueus ruinæ factus est super omnes vias ejus, et insania in domo Dei ejus. » *Ephraim*, voluntarius scilicet habitus mentis *speculator* factus est, ut ea quæ Deo pertinent, velit, et Deo gerenda proponat, « velle, inquit, mihi adjacet, perficere non invenio (Rom. vii, 18) »: voluntas enim in bonum in Scripturis sæpius accipitur, et ob providentiam, qua peccata et adversa olfaciat, propheta vocetur; et proh dolor! *laqueus ruinæ* sit, ut se ipsum scilicet illaque et sibi consilium subtrahendo, et aliis exempla pravitatis attribuat ruere faciendo. Et is *ruinæ laqueus* sit *super omnes vias ejus*, quod non est aliud quam suas. Hebraicæ enim locutionis est, ut est illud: « Æthiopia præveniet manus ejus (Psal. lxxvii, 32), » id est suas, « Deo, » cum in omni intentione ejus, quæ viæ interiores ad exteriora operis excurrentes sunt, non nisi peccati lapsus inveniat, et omnis consilii aditus, quod significat colulum, quia inde permeat verbum, obstruatur. *Insania in domo Dei ejus* est, cum pessimum ejus ad scelera studium, quod principalis ejus frequentat in modum Dei culturæ, devotio intra domum conscientiæ, totius pensi et moderati penitus expers est, et in tantam mens proruat vecordiam, ut secreta cupiditas in apertam erumpat amentiam.

VERS. 9. — « Profunde peccaverunt sicut in diebus Gabaa. » Profunde peccat quisquis ad peccatum tota animi deliberatione inhiat. Historiam Regum videtur tangerè, quando e Gabaa Saul in regem assumitur (I Reg. xi, 4), recusso Dei imperio pro solo gentium more. Saul interpretatur *appetitus*, Gabaa *colles*. E collibus Saul ad regnum accipitur, quando e magnis animorum tumoribus oboritur appetitus, non qui nobis subsit, juxta quod ad eam a Domino dicitur, sed qui nobis impudentissime dominetur. Dum enim fastum concipimus, majora profecto quam nobis competant, statim consequenter ambimus. « Recordabitur iniquitates eorum, et visitabit peccata eorum. » Postquam iniquitas in stoliditatem vertitur, ut nefaria libertate peccetur, tanquam clamore aliquo Deus, ut ulcisci properet, excitatur. Unde vox sanguinis Abel (Gen. iv, 10; xviii, 20) et clamor Sodomorum dicitur. Dum enim quiete delinquitur, quasi Deus obliviscitur. Recordari ergo videtur, cum peccantem adversis aggreditur. Peccata

A visitat, cum crebro ea se vidisse puniendo demonstrat.

VERS. 10. — « Quasi uvæ in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus vidi patres eorum. » Quasi uvæ in deserto Israel invenitur, cum dispersus a seipso carnalis noster affectus divini timoris aspiratione colligitur; et quasi uva in deserto reperitur, cum in desolata quondam mente internæ compunctionis dulcedo sentitur. Quasi prima poma ficulneæ patres videntur, cum motus rationales a quibus affectualitatum intemperantia moderatur, primum Dei illapsu ex veteri sua acerbitate reducti, maturitate menti indita dulcorantur. Hæc prima poma in cacumine reperiuntur quia principalia cordis nostri studia in intentione superna, quæ interioritati nostræ dignoscitur præeminere, fundantur. **209** Israelis ergo sunt patres maturæ rationis habitus, qui pias generant affectiones. Per ficulneam amor proximi in Scripturis accipitur, sicut in vinea amor Dei exprimitur. Prima ergo poma ficulneæ potentiora sunt exercitia misericordiæ. Patres itaque primis ficulneæ pomis adaptantur, quia primum fratribus quos videmus beneficia impendere suademur, ut Deum, quem videre non possumus, postmodum attingamus. Uvis vero filii comparantur, quia affectus nostri, quasi ex largitione paternæ, et lactea innocentia, quæ per succum ficulneæ figuratur, ad dilectionis Dei pinguedinem et saporem avidius imbuuntur. In terra enim spiritus datur, ut proximus diligatur; de cælo vero consequenter, ut Deus.

« Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et ab alienati sunt in confusione, et facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. » Ad Beelphegor intrant, cum suæ, quam diximus electionis obliti, totius ignominia sese labyrintho injectant. Et merito dicitur, intrant, quia se experientia universæ libidinositatis immersitant. Beelphegor enim *vir tentiginis* dicitur, in quo turpitudinis exsecrandæ impudentia denotatur. In confusione abalienantur dum quo confusibilia perpetrant, nil se confusibile agere arbitrantur unde est quod, apud Apostolum, quidam in pudendis suis gloriari dicuntur (II Cor. xi, 18). Abominabiles sunt, qui totius boni hominis fortunas amittunt. Quid est enim abominabilem esse, nisi in successu pii operis prospero proventu carere? Et hoc sicut ea quæ diligunt; sicut vitia enim quæ prosequuntur etiam solo nomine sine actu bonorum memoriis horrori sunt, sic etiam ipsi qui eorum commercio se involvunt. Si enim sordes quælibet per se putidæ sunt, certe putidiores qui harum volutabris se sponte injiciunt.

VERS. 11. — « Ephraim quasi avis avolavit; gloria eorum a partu, et ab utero, et a conceptu. » Ephraim quasi avis avolat, dum aliquoties ad boni appetentiam tacta rationaliter alacritas voluntatis aspirat, sed subita se levitate subducens in eo quod cœperat minime perseverat, Gloria eorum, ut retrograde aggrediar, a conceptu est, cum ejusdem vo-

luntatis statuum, qui in se sæpius alternant, specialis gratia sit, quæ sanctorum gloria, ob conscientie testimonium, ab Apostolo vocatur (*II Cor. i, 12*), in ipsa primum Dei aspiratione, qua primum bene vivere delectamur. Post hanc conceptionem sequitur uterus, boni videlicet propositi ante exhibitionem operis, diuturnior intra mentem focus. Quasi enim intrinsecus fovetur, quod retractando fideliter ex solidi deliberatione consilii, veluti per discretionis membra divisum actionis corpus roboratur. Deinde partu expromitur, cum visibus hominum in boni exercitii prosecutione proponitur. Quia ergo *Ephraim quasi avis* per elationem avolat usque ad partum, id est usque dum ab hominibus videri possit, ejus interior gloria perseverat, quam mox humanæ laudis mucro trucidat. (VERS. 12) « Quod si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus; sed et vae eis, cum recessero ab eis! » *Filios* enutriunt qui piæ conversationis opera in his proficiendo provehunt. *In hominibus absque liberis* fiunt, qui inter hominum favores a libertate animi attributa vulgo aure [f. vulgi auræ] serviliter se dimitunt. *Sed vae eis, cum Deus recedit ab eis*, quia nullius bonæ spei residuum est, imo damnationis extremæ infortunium est, cum pervertitur rectitudo intentionis. Recedit namque Deus, cum bonum quod fit, non fit respectu ipsius.

VERS. 13. — « Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine. » Et est litteræ sensus: *Ut vidi*, id est, sicut vidi, *Ephraim erat sicut Tyrus fundata in pulchritudine. Ephraim Tyrus est*, quia illa frugifera voluntas, quæ suæ et multorum utilitati, dum recte intenderet, militabat, nunc in angusto reponitur, dum solo humano favori spe pauper adequat. Tyrus enim *Angustiam* sonat. Vox Dei est: *Ut vidi*, inquit, id est quomodo in deitatis meæ consideratione, perpendi: Ephraim erat comparative Tyrus. Et hæc *fundata in pulchritudine* erat, quia in exteriori habitudine cœpti operis, qua sibi et aliis complacere decreverat, suæ intentionis fundamenta posuerat, ut in eo quod foris ostenderet, non Dei virtus, sed sua pulchritudo patesceret. Quo contra in psalmo: « Sic, inquit, in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem (*Psal. LXII, 5*), » non meam esse, sed tuam nedum gloriam. « Ephraim educet ad interfectorem filios suos. » Ephraim habet filios, quando voluntas effectus exerit bonos. Hos tamen ad interfectorem educit, quando ad suam ipsorum perniciem adulatorum linguis exponit.

VERS. 14. — « Da eis, Domine. Quid dabis eis? » « Da eis vulvam sine liberis. » Vox prophetæ, aut cujuslibet sancti viri tanta hypocrisi irritati. *Da eis, Domine*, id est aliquid eis incommodi in præsentiarum restitue. Et quid dignius eis dare poteris, quam ut vulvam, id est conceptaculum, qua libertatem benevoli actus recipiant, non habeant? Melius est enim bonum opus nec affectasse quam affectatum simulacro aliquo falsi operis perdidisse. Si liberi dicuntur quia servili operi non subduntur, ergo

A libera sunt quæ eis signantur opera, quia fiunt non pro laude humana. « *Ubera arentia* » pariter dantur cum intelligentiæ spiritualis inopia, qua interna et externa sensualitas Deo aliter irrogatur. Vel *ubera* sunt *arentia*, cum in mente annullatur utriusque testamenti scientia.

VERS. 15. — « Omnes nequitiae eorum in Galgal, quia ibi eos exosos habui. » Galgal interpretatur *volutabrum*: *Omnes ergo eorum nequitiae in volutabro*, quia tota eorum vitioso frequentia, libidinis solius lentescere solet et extenuari sub vitio. Quæcumque enim in quolibet credulitas, quantumcumque superba majestas, ad id molitici tandem despumare ac reflari dignoscitur. Magna Alexandri, magna Cæsaris undecunque ferocitas multoties Sardapali est experta temperiem, et quod Indum continuabat Oceano muliercularum vilium miserabiliter circumscripsit aspectus. Exosos sibi Deus eos habet, quia rabiem efferatæ licentiæ non sustinet. Nota diluvii causas, et a propheta appellari hanc pestem non aliter quam malleum universæ terræ. « Propter malitiam ad inventionum eorum de domo mea ejectionem eos; non addam ut diligam eos. » Cum quis consuetudinarie peccat, utcumque tolerabile est, cum autem novitates adveniuntur criminum, et jura quispiam naturæ transgreditur, bonis omnibus inaudibile est, nè dum Deo, qui inventores malorum tanta atrocitate trucidat, ut eos memorabiles peregrinæ mortis reddat exemplo, quod passim Scripturarum elucet testimonio. Hos de domo sua eiecit, quos a honorum consortio, qui sunt sua domus, excludit. Ut diligat eos non addit, quia qui aliorum corruptioni operam dedere, vel sua nequaquam perditione contenti in reprobum sensum merito eos tradit. « Omnes principes eorum recedentes. » *Principes*, ut supra sæpius, sensus sunt exteriores. Hi sunt *recedentes*, nunquam videlicet se intra se cohibentes, sed se per exteriora spargentes. Unde et paulo supra de domo sua se ejectionem eos comminatur, quod fit cum a mente, quæ Dei sedes esse debuerat, ad tractanda sola forastica sensualitas Deo judice proturbatur.

VERS. 16. — « Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient. » Ephraim percutitur, cum status voluntatis, quæ frangi esse debuerat, a bene volendo conteritur. *Radix eorum*, id est ejus motivum exsiccatur, cum intentio a divinæ spei virore arefacta cassatur. Quæ merito radix dicitur, quia ab ipsa emergit quidquid vitale peragitur. *Fructum nequaquam facient*, quia, sicut cogitationes, sic opera ab omni utilitate deficient. « Quod etsi genuerint, interficiam amantissimam uteri eorum. » Gignunt, cum aliquid natura cogente, quæ boni expertis esse non valet, pie agunt. Interficit vero Deus *amantissima uteri eorum*, cum quidquid in conscientia, vel secundum sæculi honestatem, vel secundum naturalem bonitatem constare poterat, ad cumulum judicii dissipat, et disperdit. *Amantissima* autem dicit *uteri* quidquid gratius

intra animi sintum ad morum probitatem pertinens A
pōssit Iraberi.

VERS. 17. — « Abjiciet eos Deus meus, quia non
« audierunt eum, et erunt vagi in nationibus. » Quia
Deum non audiunt, *Deus eos* abjicit, quia videlicet
dum nequaquam Deo obedire patiuntur, et aures ei
obstruunt animorum, ob reprobiter vitæ eos ac si
abjectivos ostendit. *Vagi in nationibus* sunt, dum
per vitia universa se spargunt. Nationes pro vitis
poni, si non alias, gentes saltem, quas evertit Domi-
nus ante filios Israel, innuunt.

CAPUT X.

VERS. 1. — « Vitis frondosa Israel, fructus ad-
« æquatus est ei. Secundum multitudinem fructus
« sui multiplicavit altaria. » *Israel vitis frondosa* est,
cum hi, qui per Scripturarum scientiam de Dei B
visione, id est cognitione se factant, sine operibus
sibi verborum multiplicitates exaggerant. *Israel
vitis frondosa* fit, cum sola inanis eloquentiæ pompa
se contegit. Sicut ergo Israel solo nomine, sic vitis
sine opere. *Fructus ei* adæquatur, cum vanæ loqua-
citati opus subsequens respondet omnimodæ falsi-
tatis. *Secundum multitudinem fructus sui altaria*
multiplicat, id est juxta exercitiorum, quæ per
hypocrisim fiunt, quantitatem, titulos sibi adulatori-
æ vulgaritatis accumulatur. « Juxta ubertatem terræ
« suæ exuberavit simulacris. » Terra exuberat, cum
insignibus, sed fictis operibus nostrum corpus abun-
dat. Corpus autem non mens operatur, cum mente
vacua et insipida ad hoc boni quippiam fit, ut so-
lummodo videatur. Quot ergo sunt opera, tot ad C
humanos favores quasi eriguntur simulacra.

VERS. 2. — « Divisum est cor eorum. » *Cor eo-
rum* dividitur, dum aliud in opere exercetur, aliud
in mente tractatur. Quærent enim in intentione
laudem, cum extrinsecus Deo congruum studeant
specie tenus exhibere laborem. Unde et Apostolus
eum qui cum uxore est, circa mundana sollicitum,
dicit esse divisum (*I Cor. vii, 33*), dum scilicet hinc
jus tractat uxorium, illinc aliquoties respectare
monetur ad Deum. « Nunc interibunt; ipse confrin-
« get simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. »
(VERS. 3) « Quia nunc dicent: Non est rex nobis. »
Nunc interibunt, id est, in hoc ipso statu peribunt,
quo Deo postposito respectui terreno incumbunt.

Ipsæ simulacra eorum confringit, cum spiritus ex-
candescens criminum rogō ad pudenda acta pro-
siliens, quidquid falso portendebatur, imminuit.
Aras eorum depopulatur, cum proposita et institu-
tiones exsilia reddit, 211 et nulla, quibus quasi
summis et principalibus innitebatur. « Quia, inquit,
nunc dicent. » Hoc est dicere: Quia nunc intereunt,
dicent non est rex nobis, id est quia ostentationes
nostræ ad cæcitatē internæ traxere nos pœnam,
qui nos regat non est modus in nobis. Quod enim
spiritus, hoc rex, hoc et modus. « Non enim time-
mus Dominum; et rex quid faciet nobis? » Ac si
dicerent: Cum sumus a Dei timore nudati, ratio,
quæ solo Dei timore constat, quid nobis pensi et
moderati afferet, cum viduata sit, ex eo quod pen-
det? Nisi enim eam Deo fecerimus appendicem,
frustra eam dicimus rationem.

VERS. 4. — « Loquimini verba visionis inutilis,
« et ferietis fœdus; et germinabit quasi amaritudo. »
Dicitur ad Israel, qui *vir videns Deum* dicitur inter-
pretari. Ac si diceret: Vos *vitis frondosa*, sub pre-
tioso vitis nomine mens garrulitati intenta, super
Dei agnitione, quod est visio, inutilia loquimini
verba. Et plane inutilia, quia det sine mente sonum
locutio fastuosa. Hæc quasi ironice sunt dicta. Et
ferietis fœdus de continentia videlicet corporis ve-
stri, unde gloriosiores videamini, cum animo vestro
stabilietis pacta. Sed hoc fœdus quasi amaritudo
germinat, quia cordis instabilitas et carnis petulan-
tia, per totius irruptionem immunditiæ convenien-
tiam subito mutæ sponsionis amaricat. Hoc enim
est germen hypocrisis, quod in momento Deo ultore
revelat impiæ statum mentis. Unde sequitur:

« Judicium, inquit, super sulcos agri. » Sulci agri
vexatio est propter Deum corporis. Hypocritæ sul-
cos agro suo faciunt, dum cruciatus suo corpori per
abstinentias inferunt. Super hos fit judicium, cum
falsæ sanctitatis evidens omnibus, Deo propatulum
faciente, datur indicium. Sulcos agri sic solere in-
telligi Salomon testatur: « Diligenter, inquit,
exerce agrum tuum, ut postea ædifices domum tuam
(*Prov. xxiv, 27*). » Et de equo Dei Job: « Terram, ait,
angula fodit (*Job xxxix, 21*); cum audierit buccinam,
dicit: Vah! (*Ibid. 25*). »

EXPLICIT LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS

TROPOLOGIARUM IN OSEE CONTINUATIO.

Tertium in beati Osee libro libellulum præsumen-
tes, Deum, qui Trinitas est, non tam vocibus quam
modulis oramus, ut qui quod vult, per quos vult

D protulit semper et proferet, a sua illuminatione et
calore non me patiatur abscondi, et qui scit solo
suæ miserationis obtentu, non securitate perversa,

tantas mysteriorum difficultates aggressum, prosperi portus jam jamque hærenti et timido largiri dignetur accessum.

SEQUITUR CAPUT.

VERS. 5. — « Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ, quia luxit super eum populus ejus, et æditui ejus super eum exsultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo. » Bethaven interpretatur *domus idoli*, Samaria *custodiam* sonat. *Habitatores* ergo *Samariæ vaccas* colunt, cum qui exteriori suæ custodiæ dominari se credunt, et corporum continentiam suæ potestati ascribunt, juxta quod superius dicitur, *ferietis fœdus*, petulantias interiores non deserunt, imo amplectuntur et excolunt, et hoc in Bethaven, id est in domo idoli, nempe in conscientia in qua Dei cultus transfertur in diaboli. Vaccas pro lascivia poni testis est: « Congregatio taurorum in vaccis populorum (Psal. LXVII, 51). » Samariam autem habitat, qui se per se vivere posse caste computat. *Habitare* enim pro *dominari* ponitur, quia ab *habendo* inflectitur. Quia per vaccas appetitum libidinis signarat, ex hoc innuit quod pluralitatem illam singulariter nunc replicat. Luxit, inquit, *super eum populus ejus*, sed notandum quod præmittitur *quia*. Est autem dicere: Ipsi provisores erant forasticæ custodiæ, et hoc ideo nimirum, quia populus cogitationum luxit, id est immurmuravit inhians super ipsum, qui frenabat exterius appetitum. *Populus ejus*, scilicet appetitus dicitur, quia talis concupiscentia parit introrsum plurimos strepitus. Porro *æditui ejus super eum* exsultant *in gloria ejus*, cum versipelles versutiæ motus, qui exteriores custodiunt habitus pariter conjubilant super honore et gloria impensæ laudis extrinsecus. Exsultant, inquam, *in gloria ejus, quia migravit ab eo*, id est, tota illa laus alienatur, et quasi emigrat a cognitione appetitus illius qui turpissime fervet in animo. Quod totum est: Cautelæ animi, quæ **212** prospiciunt corporeæ habitudini, lætantur vulgus ineptum a notitia sui interni status, qui multum displicere poterat, longe fieri.

VERS. 6. — « Siquidem et ipse in Assur delatus est munus regi ultori. » Quæcumque, inquit, talem quemlibet omnium foris gloria prosequatur, siquidem et ipse in Assur, quod est in aulam, fertur, id est gurgustis vitiorum latenter immergitur, et non perfunctorie, sed quasi proprie proprium munus diaboli factus, qui idipsum quod muneratur, ulciscitur. « Confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel in voluntate sua. » *Confusio Ephraim* capit, cum voluntatem nostram, quæ innixa esse debuerat rationi obscuritas discretionis intercipit. *Israel in voluntate sua* confunditur, cum, ut sic dicam, volendi imo appetendi jam ratione et voluntate ad mala declivibus, nullus modus et ordo in affectione tenetur.

VERS. 7, 8. — « Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ. Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel. » *Samaria*

A *regem suum transire* facit, cum exterioris hominis prudentia quæ se palliat rationem, quin potius astutiam sæcularem, per undas voluptatum ad indignos actus omni tentationis vento circumlatam excedere, et quasi dispumare compellit; sæpius enim provenit ut se hypocrisis diu cohibere non possit. *Et excelsa idoli* disperduntur, cum superbæ cogitationes, quæ animum suum a Deo apostatare docuerant, annullantur. Quæ *excelsa peccatum Israel* dicuntur, quia ex prava affectus libertate oriuntur. « Lappa et tribulus ascendet super aras eorum, » *Lappa* humilis herba est, *tribulus* in virgulta proserpit, sed utraque exasperata aculeis. Per lappam ergo luxuria scæde semper humilis innuitur, per tribulum cupiditas, quæ se exporrigenens dilatare conatur. Hæc *super aras eorum* ascendunt, quia super eorum ac si religiosa proposita jam evidenter irrepunt.

« Et dicent montibus: Operite nos; et collibus: Cadite super nos. » Hi qui quondam montes fuerant, apud se scilicet arrogantia nimietate tumuerant, jam spei inanitate reflati veris montibus, id est sanctis acclines ab eis operiri protegendo desiderant, et a minoribus quibusque electis, qui sunt colles, ut super se cadant exorant, se videlicet eis miserescendo inflectant. Quod totum est: Qui se sanctos posse fieri sua custodia, quod per Samariam signari diximus, æstimarant, veram aliorum sanctitatem Dei ope attendentes, falsos se sua opinione non dubitant.

VERS. 9. — « Ex diebus Gabaa peccavit Israel, ibi steterunt. » Gabaa interpretatur, ut sæpe dictum, *colles*. Per colles hic intelligimus privatos animi timores. *Ex diebus* ergo horum *collium Israel* peccat, quia a tempore quo in superbia sua misera mens prosperari, quod dies significant, cœpit, affectus sese pravitati subjugat. *Ibi steterunt*, id est perseveraverunt. *Stare* enim pro *perseverare* ponitur, ut est: « Adversum me appropinquaverunt et steterunt (Psal. xxxvii, 42). » Nota quod Israel et Ephraim cum singulariter ponuntur, duos illos habitus mentis, qui sunt affectus et voluntas, per se figurari dicuntur; cum autem pluraliter, eorundem habituum motus intelliguntur.

VERS. 10. — « Non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis. Juxta desiderium meum corripiam eos. » *In Gabaa eos non comprehendit prælium*, quia ubi nulla tentatio est, nulla etiam rebellio contra quodlibet vitium. Et quomodo quis potest dici tentatus, qui, antequam ei diabolus suggerat, studio est totius malignitatis afflatus? Hoc *prælium super filios iniquitatis* est; super opera videlicet quorum mater iniquitas est. *Filios* pro *operibus* poni frequens Scripturæ usus est. Servi namque debitoris uxorem et filios Dominus jubet vendi (Matth. xviii, 25), id est voluntatem, et opera a libertate arbitrii sensus improbitate subduci. Deus eos juxta desiderium suum corripit, quia juxta quod omnes homines vult salvos fieri, et ad sui agnitionem redire (Tit. i, 1), in præsentem eos, ut corrigat,

punit. Id enim potissimum desiderat, ut resipiscant quos castigat. « Congregabuntur super eos populi, et cum corripientur propter duas iniquitates suas. » Duæ iniquitates sunt, una peccandi, altera impoenitens cor habendi. *Propter has duas iniquitates corripuntur, cum a sua obstinatione et a solita nequitia divinitus compunguntur. Tunc super eos populi congregantur, cum inolita dudum vitia insolentius solito animum insequuntur. Hi sunt Aegyptii qui egressos a se Israelitas usque ad maris Rubri transitum urgere videntur.*

VERS. 11. — « Ephraim vitula docta diligere trituram, et ego transivi super pulchritudinem colli ejus. » Vitulæ triturantis natura est libenter ad id officii recurrere in quo raptim aliquoties consuevit triturata prægustare. Vitulam hic non solum pro lascivia, sed et pro fecunditate positam putamus. *Ephraim ergo vitula docta diligere trituram est, cum voluntas nostra per divinam correctionem fecunda, bona a malis tanquam grana a paleis disparare jam prona est. Primordia enim nostra, juxta beatum Gregorium, mista sunt malis. Super pulchritudinem colli ejus Deus transit cum novitatem consilii ejus, quæ, ut ita dicam, jam ex conversione recens facta pulchrescit, alta consideratione per tentationes aliquas conculcari sinit. Scripturæ usus est, ut dicatur Deus facere quod fieri permittit.* **213** Potest quoque et per collum non solum consilium, cujus fistula est, consilium vero justorum bene agendi propositum est, sed etiam cervix elationis quæ noviter conversis aliquoties subrepere solet. Super hanc cervicem Deus et consilii pulchritudinem transit, cum utrumque tentari sinendo prosternit. « Ascendam super Ephraim. » Super Ephraim Deus ascendit, cum rationem, quæ Dei propria sedes est, superequitare efficit, jam tandem vere frugiferæ voluntati. « Arabit Judas, et confringet sibi sulcos » *Jacob. » Judas arat, cum sinceræ confessio pœnitentiæ superficiem corporis et animi convertit et fatigat. Jacob sibi sulcos confringit, cum peccata supplantando æquoream quamdam pacis internæ planitiem æquare non desinit. Sibi autem confringere dicitur, quia quidquid pietas pœnitentiæ sancti laboris exercet, suo interiori commodo non vulgi favoribus operatur. Jacob autem supplantator dicitur. Nihil enim Judas arat si Jacob remissius in sulcos confringendo, et præsertim in supplantando desudat.*

VERS. 12. — « Seminate vobis in veritate justitiam, metite in ore misericordiam, innovate vobis novale. » *In veritate sibi justitiam seminat, quisquis Deo et proximo secundum quod cuique competit, servata æquitate communi reddere quod dignum est, destinat. Seminare autem proponere est. At verò in veritate et sibi seminat, quisquis sine aviditate favorum sibi soli in suo bono conscius id actitare deliberat. In ore misericordiam metit, cum quòd corde proponit, spe metendæ misericordiæ aliis pronuntiare non desinit. In ore etiam misericor-*

diam metimus, cum peccatorem ab errore viæ suæ converti fecerimus, animam quidem ejus a morte liberamus, e peccatorum haud dubium quin nostrorum multitudinem operimus. Innovat sibi novale quisquis vitam religionis aggrediens sacri eloquii incipit secreta discutere. In his novalibus, juxta quod alibi dicitur, multi tibi sunt, ad omnes (Prov. XIII, 25) videlicet animorum conversationumque modos documenta inibi congrua ac si fercula sunt. Quocumque enim it spiritus, eunt pariter et rotæ. » Temptus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos justitiam. » In his, inquit, quæ dicta sunt exerceri debetis, quia temporis opportunitas aridet, dum advivitis, requirendi Dominum, præsertim cum spiritus vobis divinæ jam compunctionis advenerit, qui vos sine magistro, sine volumine vos inducat in omnem veritatem, ut alias scriptum est (Joan XVI, 15), quod hic appellat justitiam. Unde et est : « Unctio ejus docet vos de omnibus (I Joan. II, 27). » Et ab Apostolo quoque hanc supernæ infusionis gratiam non in vacuum recepisse monemur (II Cor. VI, 1). Quod totum est tempus Dominum requirere, cum ipse præsto est aspirare.

VERS. 13. — « Arastis impietatem, iniquitatem et messuistis; comedistis frugem mendacii, quia et confisus es in viis tuis, in multitudine fortium et tuorum. » *Impietatem aravit qui quondam per hypocrisim, quod pro solo Deo fieri debuerat, corpus suum excarnificationi addixit. Et quid tam impium, quid tam sine Deo, quam proprias carnes mactare non Deo? et quis magis nemo appellari debet, quam qui carnem suam sub tali obtentu odio habet? Iniquitatem messuit, qui laudes Deo dandas exinde sibi sacrilege adhibuit. Nihil enim est minus æquum, quam suo honori postponere Deum. Inique ergo messuit, qui primum sibi tam profanæ mercedis attribuit. Frugem mendacii comedit, qui accusante se conscientia fallaci adulatione vulgare pasci addidit. Quia confisus es, inquit, in viis tuis, scilicet non respiciens ad internam vacuitatem tuam, ad ea tantum oculos dirigebas, quæ de tuo superstitioso opere inaniter prædicabantur foris. Sicut enim extra hominem via, sic extra hypocritam sua in quibus confidit opera. In multitudine quoque fortium suorum confidit; cum in arduæ conversationis quæ vix sanctis viris tolerabilis esset, proposito spem reponit, non aspiciens quo intendat, sed quæ stolidè peragit.*

VERS. 14. — « Consurget tumultus in populo tuo, et omnes munitiones tuæ vastabuntur; sicut vastatus est Salman a domo ejus, qui judicavit Baal in die prælii, matre super filios allisa. » *Tumultus in populo consurgit, cum in cordibus nuper conversorum veteris licentiæ insolentia recrudescit. Vel etiam tumultus consurgit, cum gravis in cogitationibus pœnitentiæ motus emergit. Omnes munitiones ejus vastantur cum mentis universa repagula, quæ sub suis latibulis flagitiorum pridem occultare tristega, præ confessionis eruuntur ad lucem. Salman*

interpretatur *umbra prohibendi*, vel *commotionis*. *Sicut vastatus est Salman a domo ejus, qui judicavit Baal in die praelii*, id est, sicut consumi debet obscuritas illa nequam, quæ divini luminis ab animo prohibebat accessum: et ne in miseris subsisteret, crebris commotionibus perurgebat; *a domo*, id est a conscientia illa, quæ in sui illuminatione ac si die qua caro spiritusque confligunt, *Baal* judicat, id est virum damnat. De quo dicitur: « Hic quem habes, non est tuus vir (Joan. iv, 18). » *Maire* super filios allisa, cum suis videlicet operibus obruta concupiscentia. *Baal* autem interpretatur *vir*, vel *habens*, id est possidens dominium, scilicet erroris signans.

VERS. 15. — « Sic fecit vobis Bethel, a facie malitiæ nequitiarum **214** vestrarum. » Bethel, licet *dōmus Dei* interpretetur, tamen ex idolo quod Jeroboam ibi statuerat, profanatur. Est ergo dicere: Has contrarias fortitudines, quæ vestra contra Deum corda munierant, fecit vobis Bethel, conscientia videlicet, quam Deus inhabitare debuerat, sed diaboli fantasia imbuerat; et hoc a facie, id est a consideratione immanitatis criminum vestrorum, Malitia enim hic pro enormi usu appellatur scelerum.

CAPUT XI.

VERS. 1. — « Sicut mane pertransiit, pertransiit rex Israel. » *Rex Israel* spiritus noster est, cui regere pertinet quicquid sub affectu est. Ipse enim, secundum etymologiam, sæpius dictam cum ratione ac si cum Deo principatur: sin alias servit. Is ergo *rex sicut mane pertransit*, cum repulsa ignorantia et cogitationum nebula tanquam pallore crepusculi, plenioris intelligentiæ et quietis gratiam veluti solare jubar attingit. « Quia puer Israel, et dilexi eum, et ex Ægypto vocavi Filium meum. » *Israel* puer est, et ideo a Deo diligitur, quia, postquam ad vitæ novitatem redierit, Deo non placere non potest. *Ex Ægypto* quoque *filium* vocat, cum ex quotidianis, quæ immissive vel naturaliter influunt tenebris, spiritum nostrum, qui ex vera luce quasi lux in nobis gignitur, Deus reducit et suscitatur.

VERS. 2. — « Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum. » Quod singulariter superius per regem innuerat, hoc modo propter diversos rationalitatum motus pluraliter applicat. Etsi enim una est ratio, propter plures tamen causas plurimæ sunt rationes. Ac si diceret: Etsi Deus a nostra nos per se cæcitate revelat, ipsi tamen rationales motus a nostro nos corpore aliquoties excitare contendunt; sed quia non est in homine via ejus, nec viri, ut dirigat gressus suos (Prov. xvi, 9), illi Deo nos dispensative retardante recedunt, sicque nos quid simus ex nobis experiri faciunt. *A facie eorum* abeunt, cum se a rationum redditione cogitationum pervicacitates excludunt. « *Baalim* immolabant, et simulacris sacrificabant. (VERS. 3.) Et ego quasi nutritus Ephraim. » *Baalim* immolant, cum multa Dei, sed non pro Deo tentationi sæpe succumbendo

perpetrant. *Simulacris* sacrificant, cum interiori periclitante statu longe aliter se hominum conspectibus, quam res intro geratur, ostentant. Sed inter ista, inquit, *Ephraim nutritus* sum, dum mentem semper intendo de resurrectione commovere post lapsum, et ita voluntas nostra non colliditur, Domino supponente manum. Sic nos nutrit, dum per ruinas et status nos erudit. « Portabam eos in brachiis meis: et nescierunt quod curarem eos. » In brachiis eos portat, cum ad divinam fortitudinem sublevat. Brachium enim pro fortitudine poni solet. Et nesciunt quod curet eos, quia ex pondere tentationis pene desperantes ignorant quod provide per occulta naufragia, ne de virtutis prosperitate superbiant, premat ipsos.

VERS. 4. — « In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. » In alia translatione ubi hic *Adam* legitur, illic *homines* invenitur, sic enim interpretatur. Unde et in Genesi ubi dicitur: « Vocavit nomen eorum Adam (Gen. v, 2), » itidem in homines transfertur. *In funiculis* ergo *hominum* eos trahit, cum ex passibilitatis, et humanarum ærumnarum timore eos ad se corripit. Unde est: « Multiplicatae sunt, inquit, infirmitates eorum: postea, » ac si diceret: Ad medicum » acceleraverunt (Psal. xv, 4). » Sed postmodum quod prius timore gerebatur in amorem vertitur, unde et sequitur: *In vinculis charitatis*, quæ scilicet foras mittit timorem (I Joan. iv, 18). Funiculi autem ipsæ affectiones sunt, quibus ad aliquid appetendum nullo cogente ducimur. C Timor vero supradictus amore non caret, alioquin hos funiculos non haberet. Inde est illud poeticum: « Trahit, inquit, sua quemque voluptas (Virgil., II Eglog.). » « Et ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum, et declinavi ad eum ut vesceretur. » *Est eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum*, cum vera mentis essentia promovet sui timoris eminentiam super intellectuales sensus eorum. *Super ejus maxillas jugum Dei exaltaverat*, qui sicut tumentes super se fluctus semper eum timuerat. Tanto autem magis exaltatur, quanto magis in interna virtute proficitur, dum illa æterna charitatis semel prægustata semper amitti timetur. Pro intellectu maxillas accipimus, quia his ac si dentibus dura quæque commolimus. Declinat ad eum, ut vescatur, cum per timorem illum, quo mens salubriter humiliatur, etiam se ad nos Deus inclinat, ut de ejus aspiratione pascamur. « Coenabo, ait, cum illo et ipse mecum. (Apoc. iii, 20). » Quod superius singulariter dicit ad eum, cum pluraliter aliqua pro motibus variis præmisisset, unimodum mentis habitum intellige, quia in scissuras mentium scimus Deum nequaquam ut convivetur declinare solere.

VERS. 5. — « Non revertetur in terram Ægypti, et Assur ipse rex ejus. » *In terram Ægypti* non revertitur, cum ad veterna crimina reverti se ulterius non patitur. Et tamen *Assur*, id est aulicorum familiaritas et acceptio admodum sibi expetenda vi-

detur. Quod in quibusdam ordinis nostri viris hodieque apparet, qui dum a sceditibus mundanis se continent, **215** curiarum tamen solemnitatibus ingerere se irremediabiliter ardent. Assur enim, quod repetere non piget, *aula* est. « Quoniam noluerunt « converti, (VERS. 6) coepit gladius in civitatibus « ejus, et consumet electos ejus, et comedet capita « eorum. » Quod est dicere: Quoniam ab Assur, id est ab oculorum suorum noluerunt vanissima passione reverti, *gladius in civitatibus ejus*, id est eorum mentis coepit, quia insolita carnis adversus spiritum contentio in omni ejus sensualitate, quæ, juxta Evangelium, sunt civitates, emersit. Gladius enim pro divisione ponitur, ut est: « Non veni pacem mittere, sed gladium (*Matth. x, 54*). » Et exponens: « Veni, inquit, separare (*Ibid., 25*), » etc. *Et consumet electos ejus*, id est annullabit quæcunque principaliora sunt in intimo statu ejus. *Capita eorum comedet*, dum et civitatum et electorum intentionum summitates aurugine tentationis absumet [*f., aurugine*].

VERS. 7. — « Et populus meus pendebit ad reatum meum. » Licet eorum capita comedantur, et titillatio se menti gravis immergat, solet tamen aliquoties rationis scintilla viviscere, et hoc est quod populus Dei ad reditum ejus dicitur pendere, quia piæ cogitationes post tot quæ ingruerint mala, ad Dei salutaris visitationem fieri solent pronæ. Pendere, sicut alias diximus, ab alterutris dicuntur amantes, et ideo pro amore ponitur. « Jugum autem « imponetur ei simul quod non auferetur. » Jugum ei imponitur, cum expertæ tentationis animus timore deprimitur. Hoc *jugum non auferitur*, quia nulla securitas audacia unquam ab animi cervice recutitur.

VERS. 8. — « Quomodo dabo te, Ephraim, protegam te, Israel? Quomodo dabo te sicut Adama, « ponam te, ut Seboim? » Ac si diceret: In quem statum transferam voluntatem humanam, qua arte protegam vagabundum per tot excursus et recursus affectum? His querimoniis innuit quanta difficultas sit in regendo statu nostræ interioritatis, quæ, si ad virtutes evehitur, intumescit, in sensus, vapiditate perdeficit, in flagitium devoluta, putescit. Scio, inquit, quid faciam, quia *sicut Adama ponam te, et sicut Seboim*. Adama interpretatur *terrena*. Seboim *statio ejus, mare, vel capra eorum, vel damula*. Primum igitur mens hominis ad sui protectionem, ut Adama, ponitur, ut indesinenter quacunque virtute præeminent, propriæ terrenitatis sub qua degit memoretur. Sed non in hac hujus infirmitatis consideratione pigrescat, sed stationem in mari constituat, ut scilicet, inter tentationis assultus stare non cadere assuescat, nec pulsatus versetur aut proruat, sed caprino more animum ad boni ardua propositi semper exporrigat, in quo tamen acumen nullomodo discretæ subtilitatis amittat. Capra enim arduorum est appetens, damula vero unde sortitur et nomen, multa luminum acie pollens. « Conversum est in

A « me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo « mea. » Cor Dei in eum convertitur, cum non externo cujuscumque exemplo, sed sui ipsius ad viscera pietatis consideratione reflectitur. Humanum enim est, alterius respectu et ratione frangi. *Pariter pœnitudo* ejus conturbatur, quia, dum eum expertæ sententiæ pœnitet, pariter quoque de aliis quas humanitas patitur ærumnis clementer afficitur. Humano more loquitur Deus, cum nil tale in eum incidat, nulli tamen dubium quin electorum suorum calamitati condoleat. Vel aliter. Cor Dei ipsi electi sunt, de quibus dicitur: Appropinquavit cor illius postquam impii dividuntur ab ira vultus ejus (*Psal. LIV, 22*). Cor ergo ejus in eum convertitur, cum hi, quibus cuncta quæ a Patre audivit, innotuit (*Joan. xv, 15*), suæ terrenitatis obtentu, quod est Adama, ad altitudinem contemplationis, quod est capra et damula, se conferre conantur. Tunc pœnitudo Dei pariter conturbatur, cum illi pœnitentiæ, quam illis Deus primo immisit, de præsentis sæculi diuturno fastidio dolor et difficultas etiam adaugetur.

VERS. 9. — « Non faciam furorem iræ meæ, non « convertar ut disperdam Ephraim, quoniam ego « Deus, et non homo; in medio tui sanctus, et non « ingrediar civitatem. » Ira Dei est contra vitia nostra digna animadversione moveri; furor vero est contra humanam pertinaciam reprobi sensus illatione accingi. *Furorem ergo iræ suæ non facit*, cum nobis reliquias cogitationis bonæ non subtrahit, hæ enim diem festum agunt sibi. Convertitur Deus *ut Ephraim* disperdat, cum imitari videtur in ejus animo qui tentatur, quod quasi ipsius bonæ voluntatis studium radicatus omnino consumat. *Ego, inquit, Deus et non homo*. Quod est dicere: Homo quod coeperit pervicaciter peragit, ego vero Deus impendentem etiam sententiam per meipsum suspendere novi. *In medio* Ephraim est *sanctus*, cum in ipsius rationem meditullio voluntatis quasi regem circumstante exercitu inserit Deus. *Non enim ingreditur civitatem*, quia non inhabitat, imo vix summam aspirat conscientiam vitiorum tumultibus obstrepentem.

VERS. 10. — « Post Dominum ambulabunt, quasi « leo rugiet, quia ipse rugiet, et formidabunt filii « maris. » Rationes, voluntati insitæ, *post Dominum* ambulant, dum primum ratio Deo subicitur, et consequenter deinceps rationi voluntatis habitus obsecundant. Ipsa ratio, quæ supra ob sui firmitatem dicitur sanctus, *quasi leo rugiet*, dum ex clamore ejus, cui **216** innuitur, divini scilicet eloquii, bestiales undecunque motus, quasi regia quadam auctoritate, perterret et conculcit. Ipsa, inquam, *rugiet, et filii maris formidabunt*, cum aut ex interni severitate judicii, aut certe recordatione peccati ad se versum erecta, filios maris, id est motus sæculares formidare facit, et quanto magis alterutro imbuitur, tanto magis quidquid menti temporale et transitorium insonat, perterretur.

VERS. 11. — « Et avolabunt quasi avis ex Ægypto,

« et quasi columba de terra Assyriorum, et collo-
« cabo eos in domibus suis. » *Filii maris ex Ægypto*
quasi avis avolant, dum instinctus superbix, qui per
avem figuratur, ex infinis se desideriis allevat, et
præsentem mœrorem gaudio spirituali commutat.
Ægyptus enim mœrorem signat. Quasi columba in
illa sine felle, sed seducta sine corde, de terra Assy-
riorum avolat, cum omne illud a se removet quod
pomposius in hoc mundo ac curialius putat. Hoc
enim aulicum sonat. In domibus suis eos collocat,
cum ad conscientiam revocatos a sua dispersione
coadunat.

VERS. 12. — « Circumdedit me in negotiatione
« Ephraim, et in dolo domus Israel. » *Ephraim*
Deum in negotiatione circumdat, cum præsentem
sibi in Deo rationem gloriæ inanis mercimonio
coangustat. Quid enim est nisi negotiari, pro vulgi
favoribus bene operari? *Ephraim* ergo Deum nego-
tiatione circumdat, cum ad recipiendas pro bene-
factis laudes, sentientem cum Deo spiritum volun-
tatis vanitas persuadet et incitat. *Domus Israel in*
dolo circumdat, cum conscientia carnali appetitui,
quod est Israel, prona in superficie cogitationis, im-
perio rationis obtemperare se simulat; quæ tamen
opportunitatem peccandi aucupatur, si liceat. « Judas
« autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis
« fidelis. » Quod est dicere: Pœnitentia confessio
quæ quod in nobis Deus judicat, ipsa etiam pariter
condemnat, « si enim nosmetipsos judicavimus, non
utique judicæmur (I Cor. II, 31). » In hoc ipso
cum Deo testis descendit, id est humiliatur, quia ab
Ephraim et Israel, tam superbis quam subdolis, ad
hanc simplici dejectione recurritur. Et cum sanctis
fidelis est, dum humilitatem, quam eis in præsentem
imperat, in sequentis sæculi exaltatione glorificat.
Fidelis ergo dicitur, quia quod modo spondet fide
sempiterna sanctis exsequitur.

CAPUT XII.

VERS. 1. — « Ephraim pascit ventum et sequitur
« æstum. » *Ephraim ventum* pascit, dum ventosis,
id est loquacibus, novarum scilicet rerum cupidis
effereudi suas laudes causas attribuit. Hoc dicitur
Ephraim facere; quia adjacet voluntati laudari velle.
Sequitur æstum, quia quo magis exterius restrin-
gitur, eo interius magis flagiat fervoribus carna-
lium incentivorum. Ac si diceret: Favores foris
expetit, sed tanto eum petulantia durius urit. « Tota
« die mendacium et vastitatem multiplicat, et fœdus
« cum Assyriis inicit, et oleum in Ægyptum ferebat. »
Tota die mendacium multiplicat, qui jugiter alienis
labiis per suam hypocrisim occasiones mentiendi
subministrat. Sed *vastitatem* multiplicat, quia quo
magis extolli se audit, eo desolationis internæ de-
serta dilatat, dum verborum florente copia, quæ non
videntur incuriæ mancipat. *Fœdus cum Assyriis*
inicit, dum cum his qui temporaliter gloriantur una-
nimis fit. *Oleum in Ægyptum* portat, qui gratiam
Dei in vacuum se recepisse non trepidat (II Cor.
VI, 1). Et in Ægyptum fert oleum, qui sæcularibus

sæculariter placere desiderat de excremento vir-
tutum.

VERS. 2. — « Judicium ergo Domini cum Juda,
« et visitatio super Jacob. » *Cum Juda judicium*
Domini est, quia in virtute confessionis, discretionis
spirituum subtilitas permaxime necessaria est. *Super*
Jacob visitatio fit, cum in supplantandis vitiis rationi
nostræ metus divinæ ultionis semper assistit. *Visi-*
tatio enim aliquoties pro *punitio* ponitur. « Juxta
« vias ejus et juxta adinventiones ejus reddet ei. »
Juxta vias ejus ei redditur, cum intellectus noster
pro cujusque erroris quantitate compungitur, et
quasi pro commisso vapulat, dum doloris intimi
talionem petulanti quondam animo repræsentat.
Adinventiones autem sunt quæcunque in humanis
usibus debito naturæ supersunt. Has ei reddit, cum
sibi ipsi intellectualis ille judex sub pœnitundinis
acerbitate restituit.

VERS. 3. 4. — « In utero supplantavit fratrem
« suum; et in fortitudine sua directus est cum an-
« gelo. Et invaluit ad angelum, et confortatus est. »
In utero fratrem supplantat, cum intra conscientiam
carnalis rigiditatem appetitus præcipitat. *In fortitu-*
dine sua cum Angelo dirigitur, cum libertas arbitrii,
quæ fortius nihil est, sermoni divino, qui Dei ad nos
internuntius est, irremisse innititur. *Ad Angelum*
invalet, cum ex eloquii frequentatione divini
contra contrarias fortitudines spirituale in dies ro-
bur accrescit. Confortatur, dum inter tentationum
molimina, nusquam mentis rigor nutare permittitur.
« Flevit et rogavit eum. » In fletu humor interior
ad exteriora elicitur. Flere ergo dicitur, qui omnem
interiorem mollitiem exsuccare conatur. Rogat an-
gelum, qui in summa habet veneratione et reve-
rentia Dei verbum. « In Bethel invenit eum, et ibi
« locutus est 217 nobiscum. (VERS. 5.) Et Dominus

Deus exercituum, Dominus memoriale ejus. » Be-
thel interpretatur *domus Dei*. In Bethel angelum
invenit, cum Deum inhabitatorem gerens per ejus
aspirationem divini eloquii arcana discutit, quo et
prolata auctore cognovit. Quisquis enim mysteria
Scripturarum sine Dei Spiritu reserare posse se æsti-
mat, plane veluti sine luminibus alienos parietes
erroneus palpat. Ibi *nobiscum* loquitur, quia secun-
dum quod a Deo pectus legentis imbuitur, mox
sacræ paginæ consentiente sententia, quidquid ob-
strusum pridem obstiterat liquido aperitur.

Notandum quod singulariter de se loquens sub-
junxit extremo, *nobiscum*. Inventus enim in Bethel
nobiscum loquitur, quia sanctæ cujuscumque conscien-
tiæ, quæ Deo hospite gaudet, sensus in sacra Scri-
ptura perscrutanti divinos, cum aliquid obscurum
inclaruerit, profecto sine invidia a Deo sibi data
celare impatiens, aut locutione aut scripto nec mora
et aliis propagare gaudebit. Nec solum angelus, sed
et Dominus Deus exercituum *nobiscum* loquitur, quia
quidquid in eodem sacro eloquio reperitur, ab ipso
indubie panditur, qui priorum exercitiorum nostro-
rum benignus inceptor, quæ his sanctis studiis

impenduntur, esse probatur. Exercitus enim ab *exercendo* dicitur, et est *Deus exercituum*, cui militat exercitia animorum. *Dominus memoriale ejus*, superius dixerat *Dominus Deus exercituum*, nunc iterat etiam *Dominus*, ut per hoc innuat eundem esse Dominum, qui sacri verbi nobis studium subministrat, qui quondam per prophetarum ora, ea quæ ejus gratiam in eorum libris a nobis anxie exquiruntur locutus fuerat. *Memoriale autem ejus* hoc est ut qui quondam per illos antiquos mira prædixerat, non minorem hodieque in nobis virtutem exercere credatur, quibus tanti consilii penetralia subintrare humiliter quærentibus donat. « Habentes, » inquit Apostolus, eundem spiritum, credimus, propter quod et loquimur (II Cor. « XIV, 13). »

VERS. 6. — « Et tu ad Deum tuum converteris; « misericordiam et iudicium custodi, et spera in « Deo tuo semper. » Et ad Deum suum haud dubium quin Jacob aut Judas convertitur, cum ratio poenitentialiter semper confitens, inter supernorum largitiones munerum ad eum, a quo prærogantur, respectare monetur. *Misericordiam et iudicium custodire* jubetur, ut scilicet in præsentem, si bene invigilet, se Dei misericordiam reperiturum non desperet, sin autem, in futuro iudicium miserabilem præstoletur; sicque inter spem misericordiæ et metum iudicii constitutus, ad spem prior inveniat, ut magis amore quam timore trahatur, a nemine enim quidquam, nisi sub amore speratur, et hoc est quod dicitur: *Spera in Domino Deo tuo semper.*

VERS. 7. — « Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit. » Chanaan interpretatur *negotiator*. Negotium autem ad hypocrisim supra diximus pertinere. *In manu ergo Chanaan statera dolosa* est, quia in opere hypocritarum nihil pensi et moderati est. Si enim bene perpenderent, nunquam buccinatoribus suis inanitatem suæ mentis vel operis tanti venderent. Si enim tantæ vacuitati nomen sanctitatis, quod omni thesauro præponderat, exæquare velis, non dico non stat, sed nec esse potest, quia inter nihil et aliquid comparatio nulla constat. Calumniam quoque diligit, quia quisquis externis favoribus attolli appetit, illis omnibus necesse est invidet, quos aut potius aut pariter laudari audit. Quod si invidet, certe mox consequitur ut his quibus inviderit amantissime derogat.

VERS. 8. — « Et dixit Ephraim: Verumtamen « dives effectus sum, inveni idolum mihi. » Quod vocavit Chanaan, hoc etiam innuit per Ephraim. Si enim ille negotiator, et hic frugifer, plane negotium hypocrisis non emergit, nisi de superficie ejus, quæ putatur frugifera actionis. Est ergo ac si dicat: Quicumque in statera mei habitus et externæ considerationis sit dolus, ego tamen dives efficiar, dum per omnium linguas quotidiana rumoris augmentatione promoveor. *Inveni idolum mihi*, quia

imaginem sanctitatis, quæ a cunctis honori habeatur ostendi. « Omnes labores mei non invenient « mihi iniquitatem quam peccavi. » Quod est dicere: Idcirco omni cura et labore in colore religionis exerceor, ut videlicet nemini eorum, qui me efferrunt, veniat in notitiam iniquitas mea interior. Quod dicit, *non invenient*, sic est ac si diceret *abscondent*, ut est illud: « Clausis non aperuit carcerem (Isai. XIV, 17), » quod est *obstrusit*.

VERS. 9. — « Et ego Dominus Deus tuus, qui « eduxi te de terra Ægypti, adhuc sedere te faciam « in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis. » Eduxit nos *Deus de terra Ægypti*, qui de tenebris vitiorum in admirabile lumen suum nos vocavit. *Adhuc in tabernaculis sedere nos faciet*, cum quandiu peregrinamur a Domino, quandiu in hoc tabernaculo ingemiscimus gravati debita humilitate, quod signatur sessione, nos deprimet: « Surgite, inquit, postquam sederitis (Psal. cxxvi, 2). » Tabernacula autem peregrinantium, vel militantium sunt. Militia enim vita hominis (Job VII, 1). Et hoc sicut in diebus festivitatis facimus, quando depressionem nostram in præsentem luminosæ illius spei gaudio vere festo compensamus.

VERS. 10. — « Et locutus sum super prophetas, « et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. » Super prophetas Dominus loquitur, cum ultra omnium providentiarum nostrarum perspicacitatem, sua sola aspiratione nos docere dignatur. *Visionem quoque multiplicat*, dum per eundem instinctum in nostra intellectualitate aciem discretionis augmentat. *In manu prophetarum assimilatur*, dum providentiæ nostræ exercitium ad contemplandam etiam divinæ celsitudinis speciem assurgere æmulatur. Nota quam vigilanter dicat assimilatur. **¶** Omne autem simile non est idem quod illud cui simile dicitur. Assimilari ergo Deus in manu prophetarum solet, cum omnis nostri contuitus opera scintillare in Deum nititur, nec tamen est Deus quod videt.

VERS. 11. — « Si Galaad idolum, tamen frustra « erant in Galgal bobus immolantes. » Galaad interpretatur *acervus testimonii*. Quod est dicere: Si hi qui inferius dilatantur, et penes Deum male angustantur, vitiorum ac si idolorum cultibus instant, pensare debuerant quia vitiorum volutabris frustra sese immersitant, cum nil aliud explicent, nisi quod aciem mentis in hebetudinem bestialem mactando commutent. Galgal enim *volutabrum* interpretatur. Volutabro si ergo, ut sic dicam, bobus immolant, cum spirituali alacritate recessa sese ponderositate carnis, quasi stolidi animalia, foede attrahant. « Nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos « agri. » Superius paulo eorum altaria diximus hypocritarum proposita. In quo enim quilibet ipsorum vult honorari, verbi gratia, vigilat iste, abstinet ille, iste silet, in qua, inquam, institutione volet insignis haberi, quasi aram proponit, super qua a

levitatibus hominum debeat venerari. Hæc *altaria* A quasi *acervi sulcos agri* fiunt, cum his quibus prædicant, et super quos magisterii auctoritate præsidere desiderant, quasi sulcis agri acervus efficiunt. Acervus enim si sit in sulcis, nunquam eos permittit attingere ad alicujus utilitatem frugis. Et hi qui simulate præsent, dum dubia exempla ostentant, non tam instruunt simplices quosque quam aggravant.

VERS. 12. — « Fugit Jacob in regionem Syriæ, et servavit Israel in uxore, et in uxorem servavit. » In regionem Syriæ Jacob fugit, cum spiritus noster, cui vitia supplantandi officium est, extra sensualitatem corporis in sublimem habitum mentis, qui temporalia supergreditur, juxta Apostolum; Deo excedit (II Cor. v, 15). Fugisse autem dicitur, quia et David a forensi strepitu fugiens elongasse se testatur (Psal. LIV, 8). Syria enim *sublimis* interpretatur. Ibi in uxore servit, dum pro subjuganda sibi propria voluntate se deserit. Uxor enim nostra voluntas est, quia nullum bonum est, nisi quod voluntarie fit. Sine hac ergo spiritus noster, qui vit est, nihil efficit. Qui autem servit, alterius ditioni se tradit. Ut ergo hanc habeat, desideriis suis renuntiat. Sed quaerendum quid fugiat? conformitatem videlicet eorum, quorum cætus in *Galgal bobus* immolat, et qui sunt ut *acervi super illos sulcos agri*, qui, juxta Job, terra adversus suum reclamante cultorem, pariter desunt (Job XXXI, 58). Jacob in uxore servavit haud dubium quin oves Laban, cum per contubernium bonæ suæ jugalis gregem cohibet C piæ cogitationis.

VERS. 13. — « In propheta autem eduxit Dominus Israel de Ægypto, et in propheta servatus est. » In propheta de Ægypto Israel educitur, cum per futuri judicii providentiam affectualitas nostra a sæculari prosecutione secluditur. Nisi enim et bona et mala prudentia Christiana prospiceret, nusquam aut amore aut timore traheretur aut fugeret. In propheta quoque eductus de Ægypto, servatur, quia sine tali provisione præsentia contemnere incipientibus perseverantiæ constantia non servatur.

VERS. 14. — « Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, et sanguis ejus super eum veniet, et opprobrium ejus restituet ei Dominus Deus suus. » Quoniam Ephraim ad hypocritarum significantiam semel eduximus, voti nostri est quandiu textus non oberit continuare quod cepimus. Ad iracundiam Ephraim Deum in suis amaritudinibus provocat, cum hi, qui de sua fructuositate se jactant, per interioris eum requitiæ amaricationes irritant. Sanguis ejus super eum venit, cum peccatorum diuturna occultatio eos supergrediendo obruit. Sanguinem pro peccato poni etiam vulgo celebre est. Opprobrium ei Dominus restituit, cum ea, quæ ad Dei exprobrationem indesinenter ab eis committuntur, per apertissimos turpium crimi-

num lapsus ad eorum perpetuam infamiam propagantur.

CAPUT XIII.

VERS. 1. — « Loquente Ephraim horror invasit Israel, et deliquit in Baal et mortuus est. » Ephraim loquitur et Israel horror invadit, cum hypocritarum plerumque in Scripturæ sacræ dissertationibus eloquio intonante, et subtilissima de moribus disputante, eos, qui cum Deo dirigi appetunt, magnus sub eorum prædicatione terror concutit; quo enim vulgo miserabiliores videri desiderant, eo disertitudinem suam ostentantes de subtilioribus tractant. Sed inter hæc in Baal delinquit, cum nihil eorum quæ loquitur menti suæ admovens, instar simulacri miraculo duntaxat, audientium Dominica verba prostituit. Et moritur, quia immemor eorum quæ dixerit in insensibilitatis stuporem convertitur.

VERS. 2. — « Et nunc addiderunt ad peccandum; feceruntque sibi conflatile de argento suo, quasi similitudinem idolorum, factura artificum totum est. » Et nunc, id est in hoc ipso prædicandi proposito; ad peccandum addunt, cum sibi quæ bona dixerunt ascribentes verbum Dei adulterare non desinunt. Etsi enim ex Deo non tamen coram Deo dicunt; de argento suo sibi conflatile faciunt, cum de eloquentia sua inepti sibi vulgi frequentiam conflare contendunt. Argentum pro eloquentia ponitur, ut est: « Eloquia Domini argentum igne examinatum (Psal. XI, 7). » Hoc conflatile quasi similitudo idolorum est, quia tota illa vilis plebeculæ coaggregatio pro solo figmento suæ ostentationis est; et quantum ad auctorem pertinet, quædam de Dei in diaboli cultum sacrilega translatio est. Factura artificum totum est, quia quidquid exterius operantur, totum sine ulla veritatis constantia quodam lineamento fucatæ compositionis aptatur. « His ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes. » Quod totum est dicere: Quid tales faciunt his, quas exhibere videntur imaginibus sanctitatis, nisi quod opere clamant, quatenus vitulos adorent, et id ipsum quod sunt homines eis immolent? Vitulos adorat quisquis petulantia mundanæ se subjugat. Et natura tamen est vituli esse pro ingenta lentitudine ponderosum, sed pro ætate lascivum. Quod in hypocritis patet, quorum maturitas in habitudine floret, sed hircina intrinsecus petulantia setet. Hi ergo vituli adorantur, vel adorari tali exemplo moventur, cum talis eorum status pro gloria nominis tanquam venerationi habendus commendatur. Unde eis homines immolant, cum rationalitatem suam sub tanta bestialitate trucidant.

VERS. 3. — « Idcirco erunt quasi nubes matutina, et quasi ros matutinus pertransiens. » Quia ita, inquit, ad aliorum perniciem prædicabiles fieri appetunt, quasi nubes matutina ex merito sub fient, quia insulsæ eorum laudes cum perfunctoria pompa, Deo eorum nequitiis retegente, in momento deficient. Nubes enim matutina aurora cursus prove-

hænte esse mox desinit. Ros itidem sole incalescente disparere consuevit. Quod expositione non indiget, quia in ipsis hypocritarum eventibus pene indesinenter elucet. « Sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario. » Area nostra sancta Ecclesia est, vel cujuslibet conversationis religiosa professio. Ex hac area pulvis turbine rapitur, cum mentium instabilitas ad illicitos actus, diaboli flatu acta, a proposito dimovetur. Sicut quoque fumus de fumario sunt, quia, cum per favores alta petierint repente dispereunt. Sicut quoque fumus intuentium, imo circumstantium, oculos aggravat et perstringit, ita non modo simplicium, sed et argutorum intelligentias simulata aliquoties virtus obducit. His rite hypocritæ comparantur, qui lapsibus inopinatis ad subitum a suo timore reflantur.

VERS. 4. — « Ego autem Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Ægypti, et Deum absque me nescies, et salvator non est præter me. » Sunt multi qui bona ex veritate proponunt, et aliquandiu in hoc ipso persistunt, at cum laudari se audiunt, ad appetitum gloriæ mutata intentione se transferunt. Est ergo ac si his diceret: Meminisse debueratis, quod vos olim de tenebrarum potestate in regnum dilectionis meæ transtulerim (Col. 1, 13), me semel cognito omnis Deus recens a vobis debuerat excludi, et salus vestra, quam providentiæ vestræ studioque ascribitis, mihi potissimum debuerat ascribi, quia si velitis salvari me prætermisso, fallimini. Absque Deo scit Deum, cui magis quam Deus coli adjacet vitium.

VERS. 5, 6. — « Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis. Juxta pascua sua, et adimpleti sunt, et saturati, et elevaverunt cor suum; et oblitum sunt mei. » In deserto eos cognovit, quandiu videlicet sæcularem exosam habuere frequentiam eos approbavit. Nosse enim Dei approbare est. In terra solitudinis cognoscitur quisquis instabilitate mentis secum habitantis (terra enim in æternum stat) (Eccle. 1, 4) a Deo gratanter acceptatur. Notandum quod de secunda persona, more Hebraico, ad tertiam personam transit. Juxta pascua sua cognoscuntur qui in divinæ lectionis pabulo fideliter ac humiliter oblectantur. At vero implentur, cum fastus ex scientiæ copiositate concipitur. Saturantur cum aut fastidio, aut superbia sacra volumina quasi scientissimi nec respectare dignantur, et ut, juxta psalmum, dicam: Omnem escam animæ eorum abominatur (Psal. cvi, 18). Cor suum elevant, cum sapientiam suam ubique percelebrant. Cor enim pro sapientia in Scripturis ponitur, quia loquitur Deus pacem in his qui convertuntur ad cor (Psal. lxxxiv, 9), sin alias, vel certe quia corde sapimus. Dei obliviscuntur, in quorum cordibus confusa omnia sine rationis auctoritate feruntur.

VERS. 7. — « Et ero eis quasi læna, sicut pardus in via Assyriorum. » Est eis Deus quasi læna, dum ex bono secundum quod videbatur opere, et, quod quantum ad ipsum opus pertinet, Dei erat,

voluptas menti luxurianti innascitur, crudelitas etiam indignationis penes alios et invidiæ generatur. Deus ergo hoc eis exstat, cujus efficientiæ causam præstat, unde psalmus, cum perverso pervertendum eum clamat (Psal. xvii, 26). Læna enim crudele et petulum est animal. In via quoque Assyriorum quasi pardus est eis, cum lata et spatiosa sectantibus ob morborum suorum varietatem, quibus aliis placere gestiunt, pœnas permittit luere subitanæ præcipationis. Pardus enim et varium et ex nimio cursu in mortem præceps animal est.

VERS. 8. — « Occurram eis quasi ursa raptis catulis. » Quasi ursa raptis catulis eis Deus occurrit cum insecutiones atque molestias ab his qui eos laudare solebant, et etiam sui operis vilipensiones immitit. Ursa enim raptis fetibus ferocior est, et nihil est quod magis eorum mentem obruat quam quod quis eos ab operum suorum laude privat. Quasi ursa ergo occurrere dicitur, cum eis judicium secundum convenientiam naturæ bestialis exeritur. « Et dirumpam interiora jecoris eorum: et consumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eos. » Secundum phisicos jecore amamus. Deus ergo jecoris eorum interiora dirumpit, cum occulti amoris petulantias quibus insolens animus oblectatur quasi quodammodo exenterans undecunque patefacit. Ibi eos quasi leo consumit, dum statum eorum, qui sibi aliquid esse videbantur, ibi, id est in hac carnalis lapsus foeditate exinanit. Et hoc facit quasi leo, assultu videlicet aperto, non a cauda, id est latenter, ut draco. Nihil enim magis contiguum rigori superbiæ, quam sub hac liquefieri solere mollitiæ. Per agrum incompositus 220 et Christianæ urbanitatis nescius animus intelligitur. Per bestiam, cujus feralis et indomita natura dignoscitur, appetitus. Bestia agri ergo eos scindit, cum, velint nolint, corporalis appetitus ingeniæ concupiscentiæ ipsos impatientes efficiens, quasi eviscerando, quales apud se habeantur, ostendit.

VERS. 9. — « Perditio tua, Israel, tantummodo in me auxilium tuum. » Israelem supra dixeramus eos qui ex talium mercenariorum fideliter ore pendebant, et cum Deo secundum etymologiam nominis dirigi cupiebant. Hic dicitur perditio tua, ac si diceret: Tu te existimas perditum esse, quia tibi contigerit exemplo et monitis talium damnaticiorum horripilationem aliquam ad pœnitendum benevole concepisse. Quoniã igitur vides eos in sua lentitudine languisse, tantummodo in me tuum tibi auxilium expedit convertisse.

VERS. 10. — « Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis. » Ac si diceret: Tu te tuo magisterio gratulabundus supergaudere volueras; et quasi ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego sum Apollo dicere cœperas (I Cor. 1 12), et ecce regem tuum, de quo falso speraveras, ex hypocrisi decidisse consideras. Hic maxime necessarius tibi erat ut, in omnibus urbibus tuis, id est conscientiarum conceptaculis, salutifero te muniret exemplo

« Et iudices tui, de quibus dixisti : Da mihi reges A
 « ac principes. » Ac si dicat : Et hi sunt quos in ex-
 tremo examine pro spontanea pauperie, pro sæculi
 abrenuntiatione, sessuros cum Domino jactitabas.
 Dicitur autem hoc pro parte eorum qui scienter hy-
 pocritis favent, et tali disciplinæ obtentu favorum
 gestiunt applicari. *Judices, inquam, tui*, ut opinaris,
 non Dei. De his dixisti : *Da mihi reges et principes*,
 id est, de talibus optasti ut tibi principarentur et re-
 gerent, qui in suo te discipulatu obsequia diligere,
 et affectare laudes imbuerent. Quod etiam nunc cre-
 bro perspicimus, ut non solum hypocritarum, sed
 etiam probabiliū virorum contuberniis se immer-
 gant, ut quodammodo eidem qui eis exhibetur ho-
 nori communicent.

VERS. 11. — « Dabo tibi regem in furore meo, et B
 « auferam in indignatione mea. » Ne queraris, in-
 quam, quod reges gloriosos amiseris, sed potius
 querere regem *in furore meo tibi dandum*, illum sci-
 licet qui pro pœna peccati miseris infligitur repro-
 bum sensum; et si qua tibi verioris intelligentiæ,
 quæ adhuc te regat, scintilla resederit, juste iudicio
 indignationis auferetur.

VERS. 12. — « Colligata est iniquitas Ephraim,
 « absconditum peccatum ejus. » Vulgares quilibet
 peccatores ad confessionis gratiam facillime pertra-
 huntur, hypocrita vix aut nunquam; quia qui ad
 hoc laborat, ut sanctitatis nomine honoretur, nun-
 quam ad hoc ut fœdum de se quidpiam confiteatur
 inducitur. *Iniquitas ergo Ephraim colligatur*, quia
 nunquam ullius puritatis eloquio ab obstinato corde C
 resolvitur. *Peccatum illius absconditur*, quia via
 ejus minime Deo revelatur, quippe a quo nihil prorsus,
 sed a solo mundo separatur.

VERS. 13. — « Dolores parturientis venient ei;
 « ipse filius non sapiens. » *Dolores parturientis ei*
 veniunt, cum acutissimæ titillationes carnis uterum
 mentis ejus abrumpunt. Sed inter hæc *ipse filius non*
sapiens est, quia cum filium Dei se vulgo cantitari
 gaudet, *ipse tamen non sapiens* est, quia Deum
 Patrem in nullo lætificat. Filius enim sapiens, juxta
 Salomonem, lætificat patrem (*Prov. x, 4*). « Nunc
 « enim non stabit in contritione filiorum. (VERS. 14.)
 « De manu mortis liberabo eos, de morte redimam
 « eos. » *Nunc*, id est, in præsentī, quandiu scilicet D
 hodie dicitur, *in contritione filiorum non stat*, quia
 eos Dominus, cum in labore hominum non sint
 (*Psal. LXXII, 5*), cum hominibus, utpote quos non
 recipit, ut filios non flagellat (*Hebr. XII, 6*). Filios
 enim in hoc mundo conterit, quos ad æternitatem
 subrigendos elegit. Hos *de manu mortis* liberat, quos
 de perpetracione peccati nunc salvat. « Peccatum
 enim intravit mundum, et per peccatum mors
 (*Rom. v, 12*), » effectum pro causa posuit. Quos
 autem *de manu mortis* liberat, etiam *de morte* re-
 dimit, cum quos opere exuerat, pariter a mortifero
 quoque ab ejusdem pœna perpetuæ mortis absolvit.
 « Ero mors tua, o mors, ero morsus tuus, inferne. »
 Exponit quomodo *eos de morte* liberet. Deus mors

mortis est, cum mentium insensibilitatibus illabendo
 recalescat quidquid ibi torpidum, quidquid sine
 motu piæ rationalitatis est. Si cœlum vocatur anima
 justī, non immerito iniquus quilibet nomine desi-
 gnatur inferni. Fit ergo Deus morsus inferni, cum
 per suæ aspiracionis illapsū prægustandum se exhibet
 peccatoris cujuslibet cordi.

VERS. 15. — « Consolatio abscondita est ab oculis
 « meis. Quia ipse inter fratres dividit. » Superius de
 contritione filiorum dixerat, nunc de eadem subin-
 ferendo replicat. *Consolatio absconditur ab oculis*
 Dei, cum inter adversa præsentis sæculi, vel quæli-
 bet alia flagella Dei, nullam temporale solatium
 patiuntur in se admittere sancti viri. Per oculos
 enim Dei sancti intelliguntur et docti, qui viam pro-
 vident Ecclesiæ corpori, vel etiam illustrata a Deo
 claritas intellectualis nostri ingenii. Omnis ergo con-
 solatio ab his absconditur, quia prosperari in hac
 via, aut inter divina verbera ad modicum respirare
 in talibus omnimodis aversantur. Ideo cum Rachel
 noluit consolari (*Matth. II, 18*), quia justis ineffabilia
 sciunt præmia præparari, cum etiam ipse infernus,
 qui jam ex parte quasi mordendo libavit, quam sua-
 vis sit Dominus *inter fratres* dividat, id est beatæ
 portionis mercedem inter eos qui sancti sunt et vo-
 cantur, accipiat. « Adducet urentem ventum Domi-
 « nus de deserto ascendentem : et siccabit venas
 « ejus, et desolabit fontem ejus, et ipse diripiet the-
 « saurum omnis vasis desiderabilis. » Ne ergo ter-
 reatur, aut 221 pro aliqua difficultate desperet
 ille quondam; qui modo Deum prægustavit, infernus,
 quia *adducet Dominus ventum urentem*, spiritum
 videlicet quicquid fœdi est interius humoris exsic-
 cantem, qui ventus *de deserto* ascendit, de mente
 scilicet, cui exsilium, imo solitudo est mundus, emér-
 git; quem sponsa in Canticis ad perflandum hor-
 tum suum evocans ut veniat ex nomine petit (*Cant.*
iv, 16). Is *siccabit ejus venas*, cum cogitationis me-
 tus obstruit, per quam veteres olim permittebat il-
 labi lascivias. *Fontem ejus* desolat, cum originem
 mundanæ intentionis sub unius desiderii simplicitate
 conflagrat. Quasi enim frequentia est inhabitantium,
 ubi multiplicitas est appetituum. Fons ergo desola-
 tur, cum sæculi memoria usu cogitationum neuti-
 quam frequentatur. Tunc primum ipse de inferno
 cœlum factus *thesaurum omnis vasis desiderabilis*
 diripit, cum eum, in quo sunt omnes thesauri sapient-
 iæ Christum (*Col. II, 3*), a cujus vestimentis myr-
 rha, et gutta, et casia profluunt (*Psal. XLIV, 9*),
 scilicet genus omne virtutum purificato jam corde
 constringit. Et notandum quod dicitur diripit; *diri-*
pere enim in diversas partes rapere est. *Thesaurum*
ergo omnis vasis desiderabilis diripit, qui omnium
 sanctorum, vel virtutum; qui in Christo censentur,
 exempla quaquaversum in se contrahit.

CAPUT XIV.

VERS. 1. — « Pereat Samaria, quoniam ad ama-
 « ritudinem concitavit Deum suum. » Ac si diceret:
Pereat ab exemplificatione fidelium exterioris homi-

nis perversa illa custodia, quoniam in non custo- A
diendo interiorem Deum suum, ac si vigilanter
diceret: Non quemlibet externum, sed judicem in-
ternum provocavit ad amaritudinem. « In gladio
« peréat, parvuli eorum elidantur, et fetæ ejus
« discindantur. » *Samaria in gladio perit*, cum ipsa
subtilis in sui observatione vigilantia deseritur, a
constipatorum suorum, qui ei adulabantur, frequen-
tia. Sæpe enim evenit ut talis deprehendatur
astutia, unde *in gladio* signatur discordia: *Parvuli*
eorum eliduntur, cum allisi ad petram a suæ hebi-
tudinis duritia confringuntur. Parvuli sunt qui
adhuc ad id officii rudes sunt. *Fetæ ejus* discin-
dantur; cum hi qui diuturno sunt studio hujus
artis imbuti, et spem concepere jam lucri; quo
obtentu hæc faciunt, rimis, ut sic dicam, patenti-
bus, et ad quid aspirent publice exponuntur. De
fetis his in Evangelio dicitur: Væ prægnantibus et
mamnantibus (*Luc. xxi, 23*)!

VERS. 2. — « Convertere. Israel, ad Dominum
« Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate
« tua. » Ad eos quibus imprecatus fuerat facit apo-
stropham. Ac si dicat: Quoniam *in iniquitate*, qua
cum Deo dirigi volebas, et Altissimo similis fieri,
dum illum, qui ei debebatur honorem tibi aroga-
bas, *corruisti*, id est ab inani spe decidisti. *Ad*
Dominum Deum tuum, ad eum videlicet non cui
suppar sis, sed cujus subiacēs ditioni, et qui,
secundum quod Deus, arcani tui judex est et
simulationis testis, tandem *convertere*.

VERS. 3. — « Tollite vobiscum verba, et conver- C
« timini ad Dominum. » Verba in Scripturis et
sæcularibus et nostris, pro nugis et fabulis poni
solent. Unde Ovidius: « Verba dat omnis amor. »
Et David ad fratrem se culpantem: « Nunquid,
inquit, non verbum est? » (*I Reg. xvii, 29.*) Tollit
verba qui vulgi se laudantis despuit lenocinia. Sed
quia nil tollit qui se pariter non tollit, *vobiscum*
additur, ut falsitas operum cum verborum adula-
tionibus abigatur. *Ad Dominum* convertuntur, cum
ad ei jam placendum ex toto vertuntur. Hoc enim
con præpositio præmissa significat. « Dicite ei:
« Omnem aufer iniquitatem, et accipe bonum; et
« reddemus vitulos labiorum nostrorum. » Dominus
rogatur ut auferat *iniquitatem*, cum de exhibito D
bono opere, duplicitate remota, debitam petitur
puritatem. Accipere *bonum* quoque petitur, boni
scilicet exercitii studia, quorum laude et gloria
fraudabatur. *Labiorum nostrorum vitulos* reddimus,
illos videlicet quos adorandos ut immolarentur
homines impie clamabamus, dum petulantiam inter-
næ levitatis, qua de populari obsequio gaudebamus,
quam etiam nostris ipsorum labiis incitare soleba-
mus, per confessionem Deo representamus.

VERS. 4. — « Assur non salvabit nos; super
« equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dii
« nostri opera manuumstrarum, quia ejus, qui
« in te est misereberis pupilli. » *Assur non salvat*
nos, cum regia cognitio, et aulica promolio, nostris

nulla spe jam occupat, quantum ad salutem tem-
poralem attinet, animos. *Super equum non ascen-*
dimus, cum sæcularis excellentiæ nobilitatem re-
spuimus. *Opera manuumstrarum* ultra deos non
dicimus, cum ad spectaculum nostræ bonæ conver-
sationis, tanquam ad alicujus idololatriæ cultum,
nequaquam lenocinium ridiculæ vulgaritatis asciscimus.
Præterierat me divinæ testificatio locutio-
nis, quod utique per equum significetur fastus
gloriæ temporalis, ut est: Ab increpatione Dei
Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos (*Psal.*
Lxxv, 7). *Ejus qui in eo est Deus* miseretur *pupilli*,
quia, postquam mens a præsentis sæculi se omni-
mōda consolatione deponit, et quasi diaboli patris
ultra fomentum, sub quo nutriebatur, amittit, et se
B 222 misericordis Dei jam visceribus intronittit;
ejus profecto tunc miseretur, quia aliena benigni-
tas non speratur.

VERS. 5. — « Sanabo contritiones eorum, diligam
« eos spontanee. » *Contritiones eorum* sanat, dum
veterum detrimenta peccatorum restituendo
compensat. *Spontanee eos* diligit, cum non superfi-
cie tenus, sed sibi integre et perseveranter astringit.
Cui illud evangelicum paulo subrespicit. Cum enim
Dominum quidam sciscitaretur adolescens quibus
vitam æternam actibus mereretur, et ipse ei legis
mandata prætenderet, juvenis hæc eadem ab ineunte
ævo se servasse respondit. Ubi subjungitur quod
Jesus intuitus dilexerit eum. Cui tamen cum post-
modum de mundi abrenuntiatione novæ legis scita
proponeret, tristis abscessisse mox dicitur, quoniam
multa possidens dives esset (*Matth. xix, 16-22*).
Hunc ergo amorem, et illam Achab regis perfidi
perfunctoriam, quam pro demisso capite Dominus
olim laudaverit humilitatem, hæc, inquam, utraque
utrum spontanea, sicut hic legitur, dilectione digna-
tus sit, conjicere velim. Si spontaneum est quod
nullo cogente, nullis causis subjacentibus fit, majus
in Deo mihi videtur, quam si ex merito sit. Quod
enim merito refertur, debitum est, quod autem
gratis ingenium. Cum quis obsequium amat, ces-
sante officio lentescere solet affectus, gratuitum
autem, ea qua cœpit ultroneitate perdurat. *Sponta-*
neæ ergo mihi videtur dictus diligi, qui sine præce-
dentia boni cujuscumque dignoscitur allegi. Perfun-
ctorium autem in Deo nil est, aut vicissitudini
obnoxium, ut quod semel dilexerit, suboriente causa
cassari mox possit; sed quod dicitur dilexisse,
ostendit juvenem conversatione forinseca, ab his
qui eum viderent diligi potuisse. Cui sensui accidit
quod dicitur: Intuitus eum Jesus. Nec frustra, nec
enim eum non noverat. Cui simile est quod de fide
centurionis dicitur admiratus (*Matth. viii, 10*). Et
quid in centurione mirabatur quem nihil non a se
habere noverat, nisi quod dignus miraculo homo
idem monstrabatur? Sequitur: « Quia aversus est, »
inquit, « furor meus ab eis. » *Ab eis furor* Dei
avertitur, cum cordis hætenus impœnitentis obsti-
natio dimovetur. In nullo enim magis Deus contra

hominem furit quam cum pravæ conscientiæ duri-
tiam non emollit.

VERS. 6. — « Ero quasi ros, Israel germinabit
quasi lilium, et erumpet radix ejus ut Libani. »
Est Deus quasi ros, cum gratiæ suæ temperantia
refrigerat motus mentis ignitos. Israel quasi lilium
germinat, cum sanctimonix desiderio, sine qua
Deum nemo videbit, florentissime flagrat. In quo
notandum quod lilium et sarculo excolatur, et fimo
aliquoties humectetur. Quod non inconcinnum est
castitati, quæ et abstinentiæ ligonem desiderat, et
veterum peccatorum recordationibus ad sui custo-
diam providentior existat. Unde et in Canticis lilium
convallium dicitur (Cant. II, 1), quia pudicitia per-
severare non potest, nisi quæ profunda sui ipsius
vilipensione munitur. Israelis radix nil aliud est
quam firmitas intentionis. Hæc erumpit ut Libani,
sive, ut in alia translatione est LXX: « Mittet
radices suas quasi Libanus, » cum secundum ex-
cellentiam exterioris operis, constat soliditas a Deo
radicata per charitatem cogitationis. Cedrorum enim
proceritas radices dicitur habere summopere altas.
Non enim potest pondus arboris grande subsistere,
subter posita brevi et infirma radice.

VERS. 7. — « Ibunt rami ejus. » Rami ejus eunt
cum opera ordinate distributa proficiunt. Et recte
post radicis altitudinem, ramorum subjungit dilata-
tionem, quia, dum quilibet in beneficentiæ exhibi-
tione distenditur, necesse est ut prius, si perseve-
rare proponat, alta mentis deliberatione fundetur.
« Et erit quasi oliva gloria ejus, et odor ejus ut
Libani. » Quasi oliva gloria ejus est, qui operibus
misericordiæ exuberans est. Oliva enim olei ferax
est, et dum alios pie refovet quasi unguentum, quo
dolores mitigentur, debilibus præbet. Vel sicut
oliva gloria ejus esse dicitur, quia nitor gloriæ
interioris, quæ oleo designatur, testimonium con-
scientiæ ab Apostolo nominatur (II Cor. I, 12).
Odor ejus ut Libani est, cum quidquid agit, quid-
quid loquitur, quidquid cogitat, aut oratio aut
contiguum orationi est. Libanus enim thus inter-
pretatur. Unde in psalmo: « Dirigatur, inquit,
oratio mea sicut incensum (Psal. cxi, 2). » Et:
« Odor vestimentorum tuorum, id est operum, sicut
odor thuris (Cant. iv, 14). »

VERS. 8. — « Convertentur sedentes in umbra
ejus, vivent tritico, et germinabunt quasi vinea. »
Sedentes in umbra ejus convertuntur, cum qui
exemplo eorum se applicant, ad vitam se sanctæ
conversationis inmutant. In umbra Israelis sedent,
qui sub protectione ejus, qui cum Deo dirigitur,
sese humiliant. Sedere enim humilitatis est, et
hujusmodi nubibus cœlam Deus operire, id est
protegere solet. Vivunt tritico, illo videlicet quod
cadens in terram mortuum, multum fructum attulit
grano (Joan. xii, 24, 25), quo etiam frumento
valles abundare dicuntur in psalmo (Psal. lxi, 14),
quia gratia datur humili duntaxat animo.
Quasi vinea germinant, sive, ut alias translatum

A est, florent cum ad supernæ patriæ lætitiæ indesi-
nenter aspirant, et venena vitiorum propriæ virtu-
tis odore undecumque propulsant. Hæc enim vinea-
rum dignoscitur natura florentium, ut soleant
examina, si ibi sint contigui, fugare serpentium.
« Memoriale ejus 223 sicut vinum Libani. » Me-
moriale justî cujuslibet non aliud est quam spiri-
tualis conversationis gloriosa opinio, intellectua-
lium odoramentorum, et præcipue eximiæ discre-
tionis, apprime redolens condimento. Vinum autem
Libani secundum litteram pigmentis admistum di-
citur.

VERS. 9. — « Ephraim, quid mihi ultra idola? »
Ac si diceret: O tu male frugifer, qui te olivam
falso fructiferam in domo Dei appetiaris et ja-
etas, cum, sicut hic audis, in memoria æterna sit
justus (Psal. cxi, 7), et memoria æterna sit justî
cum laudibus, cur tu tibi inani studio statuam lon-
gævæ laudis erigere niteris? Et notandum quod ad-
ditur mihi, ac si diceretur: Hoc tuæ singularitatis
idolum, quod celebras, mihi potius quam alii cui-
quam objectas. « Ego exaudiam, et dirigam eum. »
Et est sensus: Tu, Ephraim, tibi nomen quæritas,
sed quo te majori rumore promulgas, eo minus a
me sciri et exaudiri, quin etiam dirigi te scias, cum
tu tibi auctor existas, te per te dirigere gestias. Is-
raelem vero e contra, qui hæc ipsa a me solo repo-
scit, exaudiam pariter et dirigam. « Ego ut abiete-
m virentem; ex me fructus ejus inventus est. »
Ut abietem, inquit, virentem dirigam eum, quo vide-
ret humiliora in præsentî de se sentit, tanto cum
proceriori majestate sustollam, et virorem beatæ
perennitatis impendam. Nec id injuria. Nam fructus
ejus ex me invenitur: scilicet ex meo rore procedit
quidquid pii studii illi innascitur.

VERS. 10. — « Quis sapiens et intelliget ista? in-
telligens et sciet hæc. » Sapiens ista intelligit,
quia procul dubio nisi prius quis cordis palatum
cœlesti sapore condierit, nunquam ad intelligentiam
horum quæ dicta sunt, attingere poterit. Intelligens
vero scit quia per subtilitatem discretionis ad scien-
tiam, id est experimentum sanctæ actionis accedit.
Quæ autem sint hæc quæ scienda sunt, consequen-
ter prosequitur. « Quia rectæ, inquit, viæ Domini,
D et justî ambulabunt in eis, prævaricatores cor-
ruent in eis. » Viæ Domini, cum secundum psal-
mum sint misericordia et veritas (Psal. xxiv, 10);
misericordia qua peccatores poenitendo reducuntur
ad veniam, veritas qua secundum fidem promisso-
rum justî trahantur ad gloriam; rectæ sunt, dum
nec peccator, si poeniteat, a gloria excluditur, nec
justus nisi cum labore maximo ad eandem gloriam
intrare permittitur, Deo ita temperante ut neuter
suo pari præjudicet, dum et justus habet quod inno-
center emeruit, nec minus alter possidet, qui vim
regno cœlorum inferendo violenter illud abripuit
(Matth. xi, 12). Justî in eis ambulant, quia sive pec-
cator, sive justus sit, postquam in eis sive per poe-
nitentiam, seu per justitiam cohabitanti, ad Dei ma-

num æqua sorte deducti non dispariter nomen portant. At prævaricatores in eis corruunt, qui aut juste vivendi, aut postmodum poenitendi jura cassare non metuunt. Gratias sancti Spiritus omnipotentissimæ benignitati referimus, cujus aspirationem immeriti et indigni in fistula oris nostri sua dignatione suscepimus. Ipse igitur, cujus munditiam sor-des nostræ non prægravant, ea quæ per nos dixit ad electorum suorum sic mentes extendat, ut per hæc ipsa eis condimentum suæ dulcorationis impendat.

EXPLICIT LIBER TERTIUS IN OSEE PROPHETAM.

VEN. GUIBERTI

AD TROPOLOGIAS IN AMOS PROPHETAM

PROÆMIUM.

224 Amos sanctum eadem qua elaboravimus cætera intentione præsumimus, illum, qui de grege eum ad armenta transtulerit et de rudi et agresti inter spiritualis curiæ primates evexerit, præcordialibus suspiriis invocantes, quatenus intellectualis ejus buccinæ fragoribus torpidas nostri animi surditates excutiat, et ipsum, qui factus est ei sonus interior, spiritum sic infundat, ut voci nostræ, quam ab eo haurire fide indubia nos credimus, vocem virtutis

vivificatoriæ ad omnium qui legerint instructiones immittat. Tibi ergo, reverende magister (16), in quem non modo nostra, sed et nos appuimus, qui infinitas scientiæ copias cunctis sine livore communicas, totius summam corrigendæ nostræ orationis imponimus. ut secure dilates aut minuas si quid plus æquo minusve dixisse tuo judicio reperiri poterimus.

EXPLICIT PROÆMIUM.

LIBER QUARTUS

TROPOLOGIÆ IN AMOS PROPHETAM.

CAPUT I.

VERS. 1. — « Verba Amos, qui fuit in pastoralibus [al., pastoribus] de Thecæ, quæ vidit super « Israel, in diebus Ozizæ regis Juda, et in diebus « Jeroboam filii Joas regis Israel, ante duos annos « terræ motus. » Amos interpretatur *populus avulsus*. Populus vero avulsus est cogitationum frequentia, quæ nullis intentionum radicibus sæculo affixa est, sed tota ab ejus amore exempta soli intellectualitati innixa est. Hujus Amos verba sunt, quæcunque spiritualium motuum acies de natura virtutum super discretionem spirituum tractare possunt. Is quoque in *pastoralibus* commanet, quia in verbi Dei pabulo dum talibus desudat in studiis, inedia ipsi nulla adjacet. Thecæ autem in *tubam*, vel *buccinam* vertitur. Et quæ sonorior menti buccina instrepere prævalet quam divinæ paginæ intelligentia, quæ, somnolentos animi stâtus arguens, terribili nos ad divina revisenda voce ciet? Hæc

C super Israel videt, quia qualiter cum Deo dirigi possit, sub horum verborum sibi discussionibus interlucet. Israel enim *directus Dei*, vel *cum Deo* dicitur. In diebus Ozizæ regis Juda verba videntur, quia nisi ex rationis auctoritate sibimet prius imperare mens noverit, spiritualia nullatenus aliqua attinguntur. Ozias enim *imperium Domini* dicitur. Qui rex est Juda, quia ad veram peccati confessionem tali impulsâ regimine perducitur conscientia. Initium enim honorum, confessio malorum est. Judas namque *confessionem* sonat. Jeroboam quoque *dijudicatio populi*, Joas *mora Domini* interpretatur. In diebus ergo Jeroboam regis Israel verba fiunt, cum ex interna discretionem ac si populi dijudicatione contemplativæ perspicacitates prædeunt. Qui Jeroboam **D** filius Joas dicitur, quia ex divina in nostris cordibus commoratione quidquid bonæ subtilitatis est nobis innascitur. Hic rex Israel est, quia directionis ad Deum nostræ specialis dux et incentor est. Ante duos annos terræ motus verba cernuntur, cum ante-

(16) S. Norbertum intelligit.

quam in virtutibus promoveamur, aut finem perfectionis attingamus, quæ duo cum integre animum **225** obtinuerint nostrum, terram nostram id est carnem a suo pondere dimovent, ad hoc ut cum suo corde exsultare eam faciant in Deum vivum. In ipsa enim nostra novitate consepito aliquantisper strepitu vitiorum, ad examinationem sui ipsorum acuitur intuitus animorum.

VERS. 2. — « Et Dixit : Dominus de Sion rugiet, et de Jerusalem dabit vocem suam. » *Dominus de Sion rugit*, cum in ipso nostræ conversionis exordio, postquam statum nostrum metiri et quasi speculari cœperimus, a gemitu cordis nostri in ipsa nostri ipsorum consideratione rugimus. *De Jerusalem vocem suam Dominus dat*, cum ex perseverantia doloris interni experientia, quasi visione pacis in-
depta, nil jam bestiale ac sævum, quod rugitus significat, sed humanum omne ac serenum sentitur; quod vox sonat. Deus enim in nobis rugit, cum ex inmissa cordi nostro poenitudine rugituum causas ingerit. « Et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli. *Speciosa pastorum* lugent, cum ex divinæ vocis auditu sacræ Scripturæ, quibus speciosius ad interiorem partem nihil est, luctus nobis occasiones insinuant. Nisi enim Deus prius menti insonuerit, fructus legentium in sacra pagina nullus erit. *Vertex Carmeli* exsiccatur, cum cervicositas intestinæ mollitiæ, qua inter vitia lentescendo quondam contra Deum tumuerat, sumpta jam contra carnem propriam spiritus rebellione duratur; Carmelus enim *mollis* interpretatur.

VERS. 3. — « Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis Galaad. » Damascus dicitur *sanguinem bibens*, vel *oculus sanguinis*. Per oculum sanguinis, ad peccatum prona designatur intentio, quæ tunc sanguinem bibit, cum se peccati ingurgitat desiderio. Tria scelera Damascus habet, cum post suggestionem delectationi atque consensui subjacet. *Super quatuor vero sceleribus non* convertitur, quia ad libertatem redire arbitrii difficillimum est, postquam in peccatum operis executione proceditur. Cum enim voluntate quis ruerit, in usum jam ex necessitate pertrahitur. Galaad dicitur *acervus testimonii*. In *planstris ferreis Galaad* trituravit, cum malitiosis cogitationum revolutionibus bonæ conscientiæ in se testimonium, quod, juxta Apostolum, gloriæ sibi esse debuerat, destruunt et conculcant (II Cor. 1, 12) *Ferrum enim pro malitia* poni solet.

VERS. 4. — « Et mittam ignem in domum Azael, et devorabit domos Benadab. » Azael interpretatur *visus Deo*, Benadab *filius spontaneus*. In domum Azael ignis mittitur, cum ipsa ratio vitiorum desideriis inæstquare permittitur, quæ aliquando Dei visione insigniri videbatur. Domus Benadab devorantur, cum habitus carnalium affectuum, qui tanquam filii ex corrupta ratione creantur, et qui sponte

A tanquam naturaliter ad mala feruntur, in eisdem concupiscentiis absorbentur.

VERS. 5. — « Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo idoli, et tenentem sceptrum de domo voluptatis. » Vectis Damasci conteritur, cum Deo facto propitio mentium obstacula, admissa poenitudine, resolvuntur. *Habitatores de campo idoli* disperduntur, cum mentis licentiæ, quæ hac illacque per appetitus criminum vagabantur, et familiari cuilibet vitio ac si idolo inservire videbantur, ab hac mansione indebita succiduntur. Tenens *sceptrum de domo voluptatis* disperditur, cum principalitas intentionis, cujus summa erat voluptati conscientiam addicere, et quasi mansionariam facere, omnino destituitur. « Et transfertur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus. » Syria interpretatur *sublimis*; Cyrene *hæredem* sonat. Populus ergo Syriæ Cyrenen transfertur, cum vulgarium motuum superciliositas in animo ad æternæ hæreditatis jura quærenda redigitur.

VERS. 6. — « Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Gazæ et super quatuor non convertam eam, eo quod transtulerit captivitatem perfectam, ut concluderet eam in Idumæa. » Gaza dicitur *fortitudo ejus*. Si Damascus, ex oculo sanguinis, intelligitur intentio prava, Gaza, per sui fortitudinem, haud dubium quin contrariam eadem intentio significabitur obdurata. *Super tribus sceleribus*, id est ingenii, memoriæ, et usus transgressionibus Deus convertitur, quia interioribus, et [*sup. his*] quæ ad operationis exhibitionem non pertrahuntur citius Deus propitiatur quam his quæ ad aliorum corruptionem per exempla ducuntur. *Super quatuor vero non* convertitur, quia dum ad exercitium corporale, quod quatuor elementis administratur, trinitas illa intrinseca, quam diximus, sive ratio, voluntas, et affectus pervenerit, facilis conversio ad integritatis habitum nullatenus erit. Qui enim facit peccatum, servus est peccati (Joan. VIII, 34), cujus experientia præteritæ suæ venenosæ dulcedinis immemor esse non poterit. Aliter enim memoriæ nostræ contrectata et sensa, aliter cogitata referimus. *Non, inquit, convertam eam, eo quod transtulerit captivitatem perfectam*, id est quidquid virtutis, quidquid in animo professionis bonæ restiterat, in diabolicam vitiorumque traduxerit servitutem. Et hoc fecerit, *ut concluderet eam in Idumæa*, id est ut sine ulla retractatione **226** spiritus, coerceret animam submorigatione terrena : Idumæa enim *terrena* dicitur.

VERS. 7, 8. — « Et mittam ignem in murum Gazæ, et devorabit ædes ejus. Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone. » Ignis mittitur *in murum Gazæ*, cum concupiscentia immitti permittitur in exteriori custodia, quæ pro sæculari honestate adhibetur ad palliationem fortitudinis perversæ. Is devorat *ædes ejus*, cum subvertit et vastat quidquid speciosum et decens est in forastica habitudine ejus. Disperdit Deus *habitatorem de*

Azoto, cum quidquid rationabiliter ineptis motibus per interiorē vim dominari potest, ad deprimentum tentationis incendium miserabili perturbat exterminio. Disperdit etiam *tenentem sceptrum de Ascalone*, cum bonæ voluntatis scintillam justo suo exstinguit iudicio, quæ regio more flammam cohibere dignoscitur infamis concupiscentiæ. Azotus enim *incendium*, Ascalon *ignis infamis* dicitur. « Et convertam manum meam super Accaron et peribunt reliquæ Philistinorum. » Super Accaron manum suam Deus convertit, quando consolationem internam perutilis eruditionem tristitiæ a nostris mentibus non avertit. Accaron enim *eruditio tristitiæ* dicitur. *Reliquæ Philistinorum* pereunt, cum minutæ cogitationum terrenæ, potione voluptatis inebriare solentium, ab animo obliterantur et excidunt.

VERS. 9. — « Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Tyri, et super quatuor non convertam eum, eo quod concluderint captivitatem perfectam in Idumæa, et non sint recordati fœderis fratrum. » Tyrus interpretatur *angustia*. Et quæ major angustia quam ea, de quâ dicitur : « Eruet te de ore angustissimo (Job xxxvi, 16) ; » et David : « Neque, inquit, urgeat super me puteus os suum (Psal. lxxviii, 16). » Tria ergo scelera Tyri in mente, et quatuor corporalis efficientiæ eam converti non sibi erant, nimirum quæ ipsam sine ulla confessionis respiratione intra suorum criminum voraginem claudunt. Gaza superius transtulit *ut concluderet*, ista *concluserit*, quia per incrementa nequitiae, quod ille animi habitus proposuit, hic facie affirmata complevit. *Fœderis fratrum* non recordantur, quia rationis appetitusque carnalis ex eadem mente, ac si germana fraternitas, quid sibi in tuto custodiæ ac obediendi debeant, non perpendunt.

VERS. 10. — « Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit ædes ejus. » Quod est dicere : Omnem exteriorē cautelam, qua suæ honestati providet turpibus concupiscentiis evidenter addici permittam. Unde et sensualitatum ejus circumstantiam consumptioni aperte subjiciam.

VERS. 11. — « Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus Edom, et super quatuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et violaverit misericordiam ejus, et tenuerit ultra furorem suum, et indignationem suam servaverit usque in finem. » Edom *terrenus* dicitur. Postquam a Dei amore mens interius angustatur, per terrena desideria necesse est illico ut spargatur. Super tribus ergo sceleribus, et super quatuor, quæ bifariam superius exposita sufficere possunt, non convertitur, quia delectatio, semel intus ebibita, postquam in corporeos transit usus, quanto usitator est tanto tenacius obligatur. Edom ergo, terrenus affectus, fratrem in gladio persequitur, cum spiritum, ex eadem conscientia prodeuntem, malis capitalibus intercipere nititur. *Misericordiam* ejus violat, cum quod misereri animæ suæ placens Deo

debuerat (*Eccli. xxx, 24*), iste indesinenter inficiendo perturbat. *Furorem suum ultra* tenet, dum non lenocinio titillationum, quod naturale est, sed furoribus perpetrationum, quod diabolicum est, explere quodcumque cupierit ardet. *Indignationem suam usque in finem* servat, dum non per ignorantiam aut infirmitatem peccat, sed avertit aurē suam ne Dei legem audiat (*Prov. xxviii, 9*).

VERS. 12. — « Mittam ignem in Theman, et devorabit ædes Bosræ. » Theman dicitur *auster*; Bosra *tribulationem* sonat. In austro, qui ventus est tepidus, ignis immittitur, cum mens remissa et vapida atrocitate tentationis nutritur. *Ædes Bosræ* devorantur, cum sensuum extrinsecus immoderantia inexplebilibus malorum laqueis coarctatur. Cui concinit illud Job : « Considerate semitas Theman, itinera Saba, et exspectate paulisper (Job vi, 19). » Et in vacante, scopis mundata domo septemplex spiritus ingreditur (*Luc., xi, 26*).

VERS. 13. — « Hæc dicit Dominus : Super tribus sceleribus filiorum Ammon, et super quatuor non convertam eum, eo quod dissecuerint prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. » Ammon interpretatur *populus mœroris*. Si disciplina in præsentimœroris est, quæ fructum pacatissimum reddit (*Hebr. xii, 11*), et de nuptis dicitur, quod tribulationem habebunt hujusmodi (*I Cor. vii, 28*) ; quid putas agatur apud eos qui flagitiis inserviunt, sub quorum lingua, juxta psalmum, labor et dolor sunt? (*Psal. x, 7*.) Hi causas non convertendi habent, quod videlicet prægnantes Galaad dissecant, motus nimirum rationales, qui naturaliter aliqua, ut assolet, bona concipiunt, ad dilationem suæ nequitiae pravæ eruptionis ferro discindant. Galaad dicitur *acervus testimonii*, qui non est alius nisi quidam bonæ cogitationis aggestus, cujus ad effectum ducendæ coram Deo testis est animus. *Terminum* autem dilatat, qui ad 227 propositum perversæ expletionis inæstuat.

VERS. 14. — « Et succendant ignem in murum Rabbath [at., Rabba], et devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, et in turbine in die commotionis. » Rabbath *multitudo* dicitur; in ejus muro ignis succenditur, cum in frequentia et tumultu cogitationis iniquæ, quæ inter nos et Deum ac si murus miserabile facit obstaculum, aut superbiæ, aut gloriæ inanis, sive etiam luxuriæ, vel etiam cupiditatis, quæ omnia ignis appellantur, suscitatur incendium. In ululatu ædes ejus devorantur, cum membra ejus, quæ sunt super terram, appetitu immanissimo involvuntur. Lupinum enim est ululare. Dies belli evidens controversia est carnis et animi. Quam turbo sequitur, quia cæcitas menti ex tentationis nimietate creatur. Cui dies commotionis additur, cum mens per operum indicia, a sua stabilitate manifeste dimota cognoscitur.

VERS. 15. — « Et ibit Melchon in captivitatem, ipse, et principes ejus simul, dicit Dominus. » Melchon interpretatur *rex vester*. Ac si diceret :

Jam non solummodo spiritus qui vobis imperare debuerat, in peccati servitium relegatur, sed et cum eo principes ejus, id est sensualitates quæ gratis vos persequabantur.

CAPUT II.

VERS. 1. — « Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab, et super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque in cinerem. » Notandum quod crebro repetitur: *Hæc dicit Dominus*, ob hoc solum ut innuat quia quidquid ex ratione tractamus, quasi Deo ad nos loquente concipimus. Moab *ex patre* dicitur, et *exlex*. Qui enim ex patre diabolo nascitur, scire non possum qua lege teneatur. Is non convertitur, eo quod ossa regis Idumææ usque in cinerem incenderit, quod videlicet rationes, quas pluraliter dico, non quod sit nisi una ratio, sed pro multiplicitate causarum, quarum officii est motus cohibere carnales, veluti ossa sustinent carnes, post peccati perpetrationem ad extremas perduxerit consumptiones. Cinis enim ignis exacti quasi sola memoria residet. *Usque ad cinerem* ergo ossa incendit, qui demolitis animi viribus, quæ carnaliter consolidant, igne concupiscentiæ exhausto seræ penitentiae residuum ex satietate relinquit.

VERS. 2. — « Et mittam ignem in Moab, et devorabit ædes Carioth, et morietur in sonitu Moab, et in clangore tubæ. » Ignem in Moab mittit, cum natus ex diabolo, et, ut ita dicam, ex legibus majores incentivorum æstus emergere sinit. Carioth dicitur *occursus ignis*. Devorandis ergo ædibus ignis occurrit, cum sensibus potiori concupiscentia inflammandis, specierum occasio, quæ concupiscatur, accedit. *In sonitu Moab* moritur, cum sub sordidæ conversationis infamia inverecundus atque insensibilis longe lateque prædicatur. *In clangore* quoque tubæ moritur, cum et alii tantæ execrationis exemplo, et formidabili clamore terrentur.

VERS. 3. — « Et disperdam judicem de medio ejus, et omnes principes ejus interficiam cum eo. » Judex de medio ejus disperditur, cum ratio, cui ad dexteram vel sinistram declinare non convenit, judiciario discretionis throno privatur. Quod superius per Melchon, hoc hic per judicem figuratur, principes quoque itidem intelliguntur.

VERS. 4. — « Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda, et super quatuor non convertam eum, eo quod abjecerit legem Domini, et mandata ejus non custodierit. » Juda dicitur *confessio*. Juda non convertitur, eo quod legem Domini abjecit, quia confessio annullatur apud illum, qui divinæ legis neutiquam meminisse quærit. Quomodo enim ei confiteatur, qui ejus, cui confitendum est, præcepta detestatur? « Deceperunt enim eos idola sua, post quæ abierunt patres eorum. » *Idola sua eos decipiunt*, quibus aut suorum, aut alienorum criminum imaginationes officiant. *Post hæc patres eorum abierunt*, cum aut rationis auctoritates, aut hi quorum se fatentur imitatores per hæc eadem falsi sunt.

A VERS. 5. — « Et mittam ignem in Juda, et devorabit ædes Jerusalem. » Ignis in Judam mittitur, cum non ex dolore peccati quispiam confitetur, sed ad incentivum alienæ malitiæ, quæ clam commiserit nequaquam publicare veretur. Unde euidam apud Ezechielem dicitur: « Exposuisti fornicationes tuas omni transeunti, ut ejus fieres (*Ezech. xvi, 15*). » *Ædes Jerusalem* exinde devorantur, cum quidquid in mente vel in sensibus poterat constare residui, ab internæ pacis visione dirimitur.

B VERS. 6. — « Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel, et super quatuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit argenteo justum, et et pauperem pro calceamentis. » *Israel pro eo quod justum argenteo vendiderit non convertitur*, quia is, qui cum Deo dirigi debuerat, tanto amplius post lapsum ad Deum redire detrectat, quanto justum, id est justitiam comparatione argenti, id est scientiæ vel eloqui minus amat. *Pauperem quoque pro calceamentis dat*, cum spiritus humilitatem pro mortuis operibus commutat.

VERS. 7. — « Qui conterunt super pulverem et terræ capita pauperum, et viam humilium declinant. » *Capita pauperum* sunt intentiones animi motuum, suam ad Deum inopiam simpliciter metientium. *Hæc capita super pulverem terræ conterunt*, qui principales interioris hominis habitus terrenæ levitati addicunt. *Viam humilium declinant*, qui intentionem humilitati semel ascriptam mundiali derivatione depravant. Notet diligens lector in his octo, secundum provincias octo, sententiis, pro octono vitiorum capitalium numero figuratiter quidpiam posse intelligi. « Et filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. » Pater et filius ratio sunt et affectus, quia subterioris ad anterioris primatum maximus est respectus. *Hi eunt ad puellam*, quando sine discretionem aliqua se demittunt ad invaliditatis internæ molliem. Ex quo *nomen sanctum Dei violant*, cum famam, quantum in se est, totius sanctitatis extenuant.

D VERS. 8. — « Et super vestimentis pigneratis acubuerunt juxta omne altare, et vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui. » Vestimenta pignora sunt, in pignus pro debito tradita. Super hæc ergo *juxta omne altare accumbunt*, cum peccati opera in pignus remissionis per confessionem ab aliquo nobis commissa juxta propositum, quod est altare penitentiae omnimodæ, nobis accumbendo, id est ad imitationem pravam nobis substernendo adhibemus. *Vinum damnatorum in domo Dei sui bibunt*, cum voluptates eorum quos pro eisdem damnatos esse non nesciunt, in propria conscientia, quam Dei domum esse convenerat, indecenti sibi aviditate pro exemplo corripiunt.

VERS. 9. — « Ego autem exterminavi Amorrhæum a facie eorum; cujus altitudo cedrorum, altitudo ejus, et fortis ipse quasi quercus. » Amorrhæus interpretatur *amaricans*, ac si diceret: Ipsi se mihi reddunt per tot offensas insensos, sed meminisse

debuerant quomodo, in exordio suæ conversionis, quibusdam exterminaverim Deum amaricantem superbiæ fastum, in illorum nimirum cordibus qui de sua contemplatione, ac si cedrina-proceritate gaudebant, et de suæ carnis impassibilitate, ac si ejusdem arboris imputribilitate sese jactabant, constantes etiam adversis emergentibus seipsos quasi robora querna putabant. « Ego contrivi fructum ejus de super, et radicem ejus subter. » Fructus Amorrhæi *desuper* conteritur, cum sæculi fortunæ successus, incedentibus infortuniis annullatur. Radices ejus *subter* atteruntur, cum spes proventuum etiam falsæ jam penitus obruuntur.

VERS. 10. — « Ego sum, qui ascendere vos feci de terra Ægypti, et eduxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi. » Quod est dicere: Ego vos de mœrore et præsentis sæculi angustia, quod dicitur Ægyptus, extuli, vosque vitiorum desertione singulares per legis Decalogum, et scita quatuor Evangeliorum educavi; sic enim in vobis annos virtute refectos ac si dierum claritate formavi, ut terram, quæ superbis insistebat Deum exacerbando motibus, corpus videlicet vestrum eatenus rebelle, ad intellectualitatis jura traduceretis.

VERS. 11. — « Et suscitavi de filiis vestris prophetas, et de juvenibus Nazaræos. » De filiis prophetæ suscitantur, cum de motibus internis, qui sunt progenies rationis, perspicacitates acutiõris intelligentiæ procreantur. De juvenibus Nazaræi fiunt, cum viriles animorum habitus ad sanctimoniam munditiam se extendunt. Nazareth enim *florem*, vel *munditiam*, vel *sanctum* sonat. « Nunquid non ita est, filii Israel, dicit Dominus? » Ac si diceret: Nunquid non hujusmodi status in vestris experti estis olim mentibus, cum intenderetis ut vester cum Deo dirigeretur spiritus?

VERS. 12. — Et propinabatis Nazaræis vinum, et prophetis mandabatis: Ne prophetetis. » Quod est: Nullam in his statibus habuistis perseverantiam, sed eis motibus, quibus erat voliva munditia terrenæ voluptatis, quo dementarentur, vinum intulistis, et providentiæ in vobis oculos ne sibi æterna prospicerent improbe obstruistis.

VERS. 13. — « Ecce ego stridabo super vos, sicut stridet plastrum onustum feno. » Ego, inquit, jam vestræ apostasiæ impatiens *super vos*, id est vestræ nequitiae puniendæ incumbens dire in vos, imo aperte, strepitum animadversionis ostendam, ut patenter omnibus inlarescat, quam ægre vestrarum levitatum multitudinem ac si feneas congeries feram.

VERS. 14. — « Et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam. » Fuga a veloce perit; cum præpes ingenio hebetudinem reprobis sensus minime subterfugit. Fortis virtutem non obtinet, cum de sua impassibilitate confidens, mox ut adversitate pulsatur, ne momento se continet.

VERS. 15. — « Et robustus non salvabit animam

suam; et tenens arcum non stabit. » Robustus animam suam non salvat, cum is, qui contra peccati molliem diutino cælibatu duruerat, impeditus nullo modo propriam animalitatem frenat. Qui tenet arcum non stat, quia cito in tentatione labitur, qui divinæ legis scientiam temere sibi arrogat. « Et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam. » Velox pedibus suis non salvatur, cum astutia quis et calliditate multos excedens nil efficit, cum præproperare videtur; quod neque volentis neque currentis, sed miserentis Dei esse dignoscitur (Rom. ix, 16). Ascensor equi non salvat animam suam, cum qui animalitatis suæ motibus pro sola sæculi honestate dominari nititur, animæ non **229** cohibet levitatem, quam in Evangelio odisse jubemur animam (Joan. xii, 25).

VERS. 16. — « Et robustus corde inter fortes nudus effugiet in die illa. » Ac si diceret: Quidquid bonarum artium præstantius habeatur sine Deo in homine, floccipenditur, vim non habet; at qui robur cordis non inter sæculi glorias, sed *inter fortes* animi status assumpserit, *in illa die*, id est in illo aperto discrimine, quo Deus in præsentis quorumque vitas hinc deponit, hinc elevat; nudus effugit, cum suæ conscius humilitatis a Dei judicio se abscondit.

CAPUT III.

VERS. 1. — « Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, filii Israel, super omnem cognationem, quam eduxit de terra Ægypti. » Est ergo dicere: Vos, quorum est cum Deo debere dirigi, internæ rationalitatis verbum trutina intellectuali pensate, quia hoc verbum super vos exstat, id est nisi audiatur, integro scilicet sapore hauriatur, vos opprimit; vos onerat, ut omnis bonarum interiorum artium cognatio, quam semel eduxerim de terrenitate mundana in eadem sententia perseverare studeat.

VERS. 2. « Tantummodo, » inquit, vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ; idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. » Quia vos, inquit; o rationis motus, præ omnibus animalitatum, qui non nisi terram sapiunt, motibus approbavi, quod est proprium nosse Dei, idcirco non mirerini si vos in vestris iniquitatibus visitem, cum meum sit ut quos dilexerim corripiam (Hebr. xii, 6). (VERS. 3.) « Nunquid ambulabunt duo pariter nisi convenerit eis? » Duo pariter ambulant, cum Dei spiritus et humana ratio consentièdo cohabitant, quod non fit nisi convenient, id est sibi cohærendo, juxta Apostolum, unus spiritus sicut (I Cor., vi, 17). Dicuntur autem ambulare, mutuo videlicet in sese proficere.

VERS. 4. — « Nunquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? » Leo in saltu non rugit, nisi prædam habeat, quia diabolus in corde, a sæculi jam amore deserto, nequaquam fremitum alicujus tentationis emittit, nisi occasionem lentitudinis humanæ, cui insidietur, inveniat. Unde etiam illam

Dei et hominis convenientiam interturbare prævalent. « Nunquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? » Ac si dicat: Mirum non est si diabolus, cum sit spiritus, causas in nobis tentationis aucupetur, cum etiam *catulus leonis*, id est filius quilibet diaboli, *vocem subreptionis*, qua quempiam a recto diducere nititur, a cubili cordis, in quo sub diabolo auctore fovetur, exerere non audeat, nisi in quo subdecipere possit, per conjecturas prius æstimet?

VERS. 5. — « Nunquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe? » Avis in laqueum terræ absque aucupe non cadit, quia mens pennis sublevata virtutum, terrenis nullomodo irretitur affectibus, nisi cujuscumque pravæ suggestionis in morem aucupis præcedat instinctus. « Nunquid auferetur laqueus de terra antequam quid cœperit? » Laqueus de terra non auferitur antequam quid capiat, quia de corpore nostro tentationis non cessat occasio, donec se diabolicæ consultationi substantivum quidpiam veræ spiritualitatis objiciat. Aliquid enim capit laqueus, cum inter vanitates quas ingerit, semper redit ad animum æternæ veritatis status. Laqueus enim peccata sunt, et peccata nihil sunt, unde bona quasi quædam substantia sunt. Unde est: « Sine ipso factum est nil (*Joan.* 1, 3). »

VERS. 6. — « Si clanget tuba in civitate, et populus non expavescet? » *Tuba in civitate* clangit, cum auctoritas divinæ veritatis in mente procedit. Hanc *populus* expavescit, quia cogitationum insolentia ab ipsius cognitione diffugit. « Si erit malum in civitate quod Dominus non fecit [*al.*, fecerit]. » Malum fit in civitate, cum tentationis immoderantia versatur in homine. Hoc malum Deus facit, cum vel ad probationem, aut casum fieri dispensative permittit.

VERS. 7. — « Quia non faciet Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas. » Est ergo sensus: Facit Deus malum, sed divina plerumque intentio patientem non latet animum, nil enim tale in conscientia fit verbum, id est ducitur in effectum, cujus causæ providentiis nostris non ipse revelet arcanum. In hoc enim prophetant, quod ei servire sua provisione deliberant.

VERS. 8. — « Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit? » Et est dicere: Diabolus cum sit tantæ subtilitatis, quanto spiritualioris potentia, ipse nimietate aviditatis irrugit, quis carne præpeditus humana non extimescat? Dominus Deus per apostolum suum locutus est: « Resistite diabolo, et fugiet a vobis (*Jac.* 4, 7): » quis non ad hoc providentiam adhibebit? (VERS. 9.) « Auditum facite in ædibus Azoti, et in ædibus terræ Ægypti. » Azotus interpretatur *incendium*. Monet noster vos sub sermone prophetico intellectus, ut in ædibus Azoti, id est in corporalibus membris nostris, quæ continuis uruntur desideriis, et in universis conscientia angulis,

A quæ indesinentibus contenebratur, secundum Ægypti nomen, angustiis, auditum, id est intelligibile faciamus quod sequitur: « Congregamini, » inquit, « super montes Samariæ, et videte insanias multas in medio ejus, et calumniam patientes in penetralibus ejus. » Super montes Samariæ congregari jubentur, cum super fastuosas conceptiones exterioris custodia, quæ hypocrisis appellatur, considerationis eminentia præstare debere monentur; Samaria enim *custodia* dicitur, ut *insanias multas in ejus medio* videant, aliud nimirum mente intendere, aliud foris velle videri, in intima discretionem perpendant; et quia ipsæ cogitationes calumniam sibi inferant, dum se diversa ab invicem, cogitare mundana, et divina facere pensant.

B VERS. 10. — « Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem, et rapinas in ædibus suis. » Rectum facere nesciunt, quia rectitudinem qua ex quantulacunque ratione advertunt, facere dedignantur, secundum quod sentiunt. Moris enim Scripturæ est ut *nescire* pro *dedignari* ponatur, et etiam usus loquendi habet ut vir bonus **230** mentiri nescire dicatur. *Iniquitatem* sibi, et *rapinas in ædibus suis* thesaurizant, ut scilicet iniquitatem simulationis quia bene faciunt, et male intendunt, et rapinas sibi laudis alienæ pro magno reponant. Medium autem ejus, et penetralia, sive ædes, id est conscientiam, scilicet significant.

VERS. 11. — « Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, et circuetur terra, et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur ædes tuæ. » Quod est, ex ipsius rationis sententia dicere: Multis, inquam, tribulationibus, abstinentiæ, et vigiliarum, cæterorumque malorum, quæ sibi hypocritæ inferre solent crucibus, terra corporum ipsorum obsideri poterit, sed fortitudo interior ad favores extrinsecos tendens detrahi non desistit, et quidquid in ædibus continetur mentium, laudis amor diripit.

VERS. 12. — « Hæc dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ; sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria, et in plaga lectuli et in Damasco grabati [*al.*, Damasci grabato]. » Duo crura de ore leonis pastor eruit, cum extremitates quas in favorum desiderio hypocritæ habuerant voluptatum, de diaboli ore pastor interior Deus eximit. Solent enim dum eis quod concupiscunt non suppetit, ad lineam tandem intentionis rectæ reverti. *Extremum auriculæ* est, aliqua particula, vel minima sanioris intelligentiæ. Sic filii Israel qui habitant in Samaria eruantur, dum eis aut propriæ ambitionis fructus adimitur, aut aliquod seminarium divini eloquii, quasi qua recalescant scintilla relinquuntur. *Israel filii* motus sunt ad Deum directanei; Samaria vero exterior, spreta interiori, custodia. Eruntur autem in plaga, id est in regione lectuli, ubi videlicet mens eorum potiora inventuram se putabat fomenta peccati. Plaga ergo lectuli diverticulum est, in mente intendens humanæ laudi, ac si locus requiei. Dama-

scus *oculus sanguinis* dicitur. Is Damascus quasi prograbato habetur, cum prava intentio etiam spe interdum falsa miseros mulcere videtur.

VERS. 13, 14. — « Audite et contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum, quia in die cum visitare coepero praevaricationes Israel, super eum visitabo, et super altaria Bethel, et amputabuntur cornua altaris, et cadent in terram. » Monet ergo eos sermo propheticus, ut audiant, id est intelligant, et docti ex auditione, et alios contestari non negligant. Et hoc dicit Dominus exercituum, ac si diceret: cui nulla inopia suberit ad facinus ulciscendum, quia, inquit, in die, in manifesta scilicet ultione, cum aperire coepero simulationis eorum fucum, super altaria Bethel, quod dicitur *domus Dei*, id est super proposita eorum, qui se credi gestiunt vulgo templa Dei, *visitabo*, id est judicialiter crebrius imminebo, ita ut amputentur *altaris cornua*, id est palliatæ nequitiae fastuosa fastigia; *et in terram cadant*, omnimodæ scilicet vilipensionis pateant. Altare enim hypocritæ est, quidquid in suo studio spectabile foris est.

VERS. 15. — « Et percutiam domum hiemalem cum domo æstivâ, et peribunt domus eburneæ, et dissipabuntur ædes multæ, dicit Dominus. » Domus hiemalis est conscientia, quæ totius avaritiæ atque malitiæ torpori pervia est. Domus æstiva est operum quasi bonorum habitudo forinsecâ, ac si quadam spirituali redundans gratia. *Domus eburneæ* pereunt, cum habitus sanctimoniam, atque cœlibatus candorem præferentes, in aperta probra pertranseunt. *Ædes multæ* dissipantur, cum multæ compositionis forinsecus affectata simulacra destruantur.

CAPUT IV.

VERS. 1. — « Audite verbum hoc, vaccæ pingues, quæ estis in montibus Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes, quæ dicitis dominis vestris: Afferte, et bibemus. » *Pingues vaccæ* lascivi sunt ac superbi hypocritæ. Hi sunt in *montibus Samariæ*, quia tument de continentia exterioris custodiæ; hoc enim exprimit nomen Samariæ. Hi calumniam faciunt egenis, quia quæcunque agunt pro gloriâ, contra reclamaciones faciunt suæ intelligentiæ sanioris, ideo vere egenis. *Pauperes* confringunt, cum cogitatus humilitatem aliquando suadentes in se obruunt. *Dominis* suis afferte et bibemus dicunt, cum ab his, quorum placito per bona opera deservire gestiunt, favores exigunt, quibus ab sui dementationem quasi epotandis incumbunt. *Verbum hoc vaccæ pingues* audire monentur, ut sollicitè trutinent quæ sibi met intentantur.

VERS. 2, 3. — « Juravit Dominus Deus in sancto suo: Quia ecce dies venient super vos, et elevabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, et projiciemini in Armon, dicit Dominus. » In sancto suo Dominus jurat, cum in sua vera sanctitate hypocritarum fucatam ad jus aper-

tum revocat, ut veritas scilicet ipsorum vitæ pateat. *Dies super* eos veniunt, cum declarationes eorum occultæ pravitate ipsi occurrunt. *In contis* elevantur, cum sub dubio superbiæ statu feruntur. Qui enim in conto insidet, nunquam firmiter hæret. *In ollis ferventibus* reliquiae elevantur, cum sensualitas tota per concupiscentias excandescens, ex operis nefarii prosecutione vulgatur. Reliquiae enim pro operibus poni solent, quia utique cogitationi superstant, ut est: « Reliquiae cogitationis diem festum agent tibi (*Psal.* LXXV, 11). » Nota quod jam ad femininum genus transeat, ut eos a vigore justitiæ effeminatos ostendat. *Per aperturas altera contra alteram* exeunt, cum fatiscantibus petulantium sensuum ollis, mutuo detegentibus sese nequitiis in ignominias prouunt. *Altera contra alteram* exit, cum turpitudinem propriam alteri videndam exponit. *In Armon* quoque projiciuntur, cum de crimine sumentes audaciam, de suis etiam scedis actibus extolluntur, dejiciendi tamen juxta psalmum in imasensus reprobi, dum allevantur (*Psal.* LXXII, 18); Armon enim *sublimitas* dicitur.

VERS. 4. — « Venite ad Bethel, et impie agite; ad Galgalam, et multiplicare praevaricationem. » Ad Bethel venire ironice commonentur, ut quasi templa Dei popularibus oculis ostententur. *Impie, agite*, id est in hac ipsa vestri **231** nominis celebratione nil aliud sciatis vos agere quam Deum, qui est veritas, abnegare. Galgala dicitur *volutabrum*. Ad *volutabrum* veniunt, et praevaricationes multiplicant, quia fit justo iudicio sponte lapsis, ut in miseris non subsistant (*Psal.* CXXXIX, 11).

VERS. 5. — « Et offerte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. Et sanctificate de fermentato laudem; et vocate voluntarias oblationes, et annuntiate. » *Mane victimas offerunt*, cum, erumpente aurora favoris, propria corpora magis ac magis mactare contendunt. *Tribus diebus decimas offerunt*, cum non pro laude humana, sed solius amore Trinitatis legitime victimare se assentunt. *Sanctificant de fermentato laudem*, quia in omni suo exercitio intentionis inviscerant depravationem. *Voluntarias oblationes* vocant, cum non propter sua quæ nulla putari volunt diluenda mala, id se laboris insumere, sed ex solo Dei et virtutis amore clamant ut illud:

Odèrunt peccare boni virtutis amore.

(HOR. lib. I Epist., ep. 16 vers., 52.)

Annuntiant cum sua latentia facta percelebrant. *Sic enim voluistis, filii Israel*, ita scilicet pro libito vestro actitare collibuit.

VERS. 6. — « Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, et indigentiam panum in omnibus locis vestris, et non estis ad me reversi, dicit Dominus. » Pròinde dat Deus *stuporem dentium* in cunctis urbibus eorum, cum in cunctis internis eorum statibus hebetudinem suggerit intellectuum. His enim comolimus ac si quibusdam dentibus omnem scrupulum. Indigentia

panum in omnibus nostris locis est, cum divinæ A consolationis edulium, quo nostra corda firmantur, omnibus spiritualibus nostris motibus abest. Quidquid enim rationale est locus propriæ animæ est.

VERS. 7. — « Ego quoque prohibui a vobis imbrem, « cum adhuc tres menses superessent usque ad « messem; et plui super unam civitatem, et super « alteram non plui. » Ac si diceret: Quia post correctionem meam ad me dissimulavere reverti, ego quoque a vobis prohibui imbrēm, aspirationis videlicet supernæ temperiem. Et hoc cum adhuc tres menses usque ad messem superessent, cum nimirum adhuc initio, promotione, atque perfectione ab omni bonæ spei exspectatione corda distarent, id est antequam boni quidpiam Deo instigante proponerent. Solent enim hæc utiliter et dispensative sanctis aliquoties subtrahi, non usquequaque relinqui. Super unam civitatem pluit cum rationem ad ea videndum quæ agenda sunt plene imbuit. Super alteram vero non pluit. cum duritiam obstinationis pravo subducit affectui; unde in mensali oratur officio (*Dom. inf. Oct. Epiph.*), ut quæ agenda sunt, inquit, videant, et ad agenda quæ viderint convalescant. « Pars una compluta est, et pars, super quam non « plui, aruit. » Pars una compluitur cum benevolentia rationi attribuitur; pars vero altera non compluta aruit, cum affectualitati; juxta Apostolum, perficere non adjacuit (*Rom. vii, 18*).

VERS. 8. — « Et venerunt duæ et tres civitates « ad civitatem unam ut biberent aquam, et non sunt « satiatæ; et non redistis ad me, dicit Dominus. » C Duæ et tres civitates ad unam veniunt civitatem ut aquam bibant, cum aut affectus, aut voluntas, sive etiam ut tres fiant ratione adjuncta ad intellectum, cui proprie proprium est divina sentire, confugiunt; ut nimirum inibi combibant sapientiæ salutaris stillicidium; sed non satiantur, quia ad nullius efficientiæ redundantiam, quæ æstuantes refrigeret, adducuntur.

VERS. 9. — « Percussi vos in vento urente, et in aurugine multitudinem hortorum vestrorum; et vinearum vestrarum. » Ac sic diceret: Quia nec sic ad me redistis percussi vos vento urente, desiderio scilicet præter modum æstuante, qui non solum suo spiritu interiora consiccat, sed etiam exteriora infuscet. Multitudo hortorum, et vinearum aurugine percutitur, cum bonorum originalium, et actualium frequentia, sed et illa qua ex Deo debriamur intelligentia in pallorem hypocrisis demutatur, hæc enim natura est auruginis, ut in colorem subalbidum in hominibus se convertat et herbis. « Oliveta vestra, « et ficeta vestra comedit eruca: et non redistis ad « me, dicit Dominus. » Per oliveta, cujus fructus est salubris et lucivomus, misericordiæ circa nos signatur affectus. Per ficeta, quorum succus est lacteus, pietas est, qua amicabilem enutritur proximus. « Miserere, inquit, animæ tuæ placens Deo (*Eccli. xxx, 24*). » Nisi enim nostri primum miserescamus, proximo non condescendimus. Eruca hispidum et

morosum est animal; hypocrisis vero, quæ hæc absumere dicitur, quem semel inficit non deserens, quot habet illa pilos, tot habet motus hæc ad inanis gloriæ distensionem pravo.

VERS. 10. — « Misi in vos mortem in via Ægypti, « percussi in gladio juvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum; et ascendere feci « putredinem castrorum vestrorum in nares vestras: « et non redistis ad me, dicit Dominus. » In via Ægypti mortem in eos Deus mittit, cum in intentione sæculari, in cujus introitu mors est posita, scientiæ nostræ lucem contenebrari permittit. Juvenes nostros usque ad captivitatem equorum inibi percutit, cum quidquid piæ vivacitatis constat in anima usque ad incontinentiam, qua captivantur corpora, undecunque desperare sinit. Equi et jumenta corpora sunt, unde est: « Et jumenta eorum in morte conclusit (*Psal. lxxvii, 50*). » Putredinem castrorum eorum in nares ipsorum ascendere facit, cum fetorem, pravamque opinionem corporalium quæ commiserint vitiorum, usque ad foedum sui ipsorum pudorem redundare concedit. Castra pro corporibus ponere in promptu est. « Egrediamur, inquit, ad eum extra castra improprium ejus portantés (*Heb. xiii, 13*). »

232 VERS. 11. — « Subverti vos, sicut subvertit « Deus Sodomam et Gomorrhā, et facti estis quasi « torris raptus de incendio. » Sicut Sodomam et Gomorrhā Deus eos subvertit, cum perpetuale silentium, in quo rebellio nulla est, contra vitium, et per populi cogitationum seditionem eos introrsum dimittit. Sodoma enim pecus silens, Gomorrha seditio populi dicitur. Fiunt quasi torris raptus de incendio, cum ambusti undecunque vitiorum rogis nihil in se habent residui de succo, aut semine genitivo. In torri enim neque succus, neque germen remanet. De incendio autem rapitur, qui non per se a vitiis voluntarie cohibetur, sed alterius disciplina violenter abstrahitur. Nec multum fructificat, cui voluntas bene operandi habitum ex delectatione non præstat.

VERS. 12, 13. — « Quapropter hæc faciam tibi, Israel. « Postquam autem hæc fecero tibi, præparare in « occursum Dei tui, Israel. Quia ecce formans montes, « et creans ventum, et annuntians homini eloquium « suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens « super excelsa terræ, Dominus Deus exercituum « nomen ejus. » Ac si diceret: Quæ, inquit, prædixi, pro meritis tibi inferam, at, postquam intulero, Deum tibi per flagella adventantem bono animi apparatu suscipe, ecce enim, id est præsto habes eum qui informet virtutis ubertate magnanimes, sed subinde novit excellentiam, quam indulsit per tentationum reflare vertigines, nec tamen a se pulsatos alienat, sed intimæ consolationis eloquium eis in necessitate suppeditat, faciens quidem in matutino nebulam, ut primordia nostra quibusdam misceantur malis, quia nemo repente fit summus, oportet enim ut gradiatur super excelsa terræ, nimirum comprimant rudem illam, et teneram excellentiam terrenitatis

nostræ. *Deus exercituum nomen ejus*, quia potens est ulcisci transgressiones criminis alicujus.

CAPUT V.

VERS. 1. — « Audite verbum istud quod ego levo super vos planctum, domus Israel. » *Verbum quod super eos Deus levat jubentur audire, cum intellectualem mentis ordinem, quomodo scilicet Deus humiliat, et quibus solatiis mentem sublevat, momentur intelligere. Hoc verbum domus Israel planctus est, quia nesciunt, hi qui ad Deum dirigi volunt, utrum ipsa tentatio ruina, an salus sit. « Domus Israel cecidit, non adjiciet ut resurgat. » (VERS. 2.) « Virgo Israel projecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. » Domus Israel cadit, cum is, qui cum Deo inter tentamenta principari debuerat subsistere, non sufficit: Israel enim princeps cum Deo est. Non adjicit ut resurgat, cum ex propria lentitudine desperatus nunquam ad meliora respirat. Virgo Israel in terram suam projicitur, cum eorum sterilitas animi sub propria temeritate demittitur. Non est qui suscitet eam, quia motus rationalis exstinguitur, qui talium faciat revirescere conscientiam.*

VERS. 3. — « Quia hæc dicit Dominus: Urbs, de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum: et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel. » De urbe mille egrediuntur, cum pii studii universitas a conscientia solida derivatur, quæ plenitudo ad centum redigitur, dum remota spirituali exuberantia ad externa, et ut ita dixerim, publicæ humanitatis bona restringitur. Centenarius enim millenarii pars est decima, et homo decimus in rationali creatura. Centum quoque extenuantur in decem, quando etiam abjecto ipso communi ac naturali bono, ad puram deponitur sensualitatis hebetudinem. Denarius namque id innuere invenitur, quia videlicet ipse quinarius in interiori et exteriori sensualitate geminatur. Unde cuidam lucris sui gratia dominium super decem civitates attribuitur (*Luc. xix, 17*).

VERS. 4, 5. — « Quærite me et vivetis. Et nolite quærere Bethel, et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non transibitis, quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis. » Quod est dicere: Si vos, qui ad Deum dirigi operæ pretium æstimare debueratis, me quæreretis, vitale procul dubio saperetis. Porro quia domus Dei videri hypocritis præsumptione gestitis, et clam involvimini vitiorum volutabris, et ad puteum septimum, qui est Bersabee, vel etiam puteum satietatis, quod est humanitatis vorago, quæ quaternario exteriori, et interiori ternario constat, misera vos aviditate immergitis, sciatis indubie quia clandestinæ vestræ serdes deprehensæ ducentur in publicum, et illud Dei, quod vos esse simulatis in nullo vobis præderit templum.

VERS. 6. — « Quærite Dominum, et vivite: ne forte comburatur ut ignis domus Joseph, et devorabit, et non erit qui exstinguat Bethel. » Joseph

interpretatur augmentum. Conscientia ergo, cujus tota intentio exterioris famæ augmento commilitat, comburitur, cum concupiscentiis intro addicitur; domus Dei, quod est Bethel non vera, sed imaginaria, ita ut non sit, devoratur, quia a fructu opinionis magnæ privatur.

VERS. 7, 8. — « Qui convertitis in absynthium judicium, et justitiam in terra relinquitis. Facientem Arcturum, et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem nocte mutantem. » Judicium in absynthium convertunt, qui dulcedinem, qua Dei suavitas prægustatur, in temporalem gloriam, qua Deus amaricatur, perverso judicio intorquere non metuunt. Absynthium enim est quidquid infructuoso corporum supplicio quæsitum est. Justitiam in terra relinquant, cum in terrenis cupiditatibus remanentes veram ipsius justitiæ, quæ Deus est, essentiam spernunt. Hæc justitia Arcturum et Orionem facit, cum quidquid præclarissimæ sanctitatis et in prælatis reperitur, et subditis creat et **233** instruit. Non abs ré enim Arcturum prælatos intelligas si bootem cum plastro consideras. Tenebras in mane convertit, cum obscuritatem conscientiarum in crepusculum aspirationis divinæ reducit. At diem nocte mutat, cum splendorem hypocrisis, aut in præsentis propriæ refectione nequitiae vel in futuro perpetua cæcitate condemnat. « Qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus. » Aquas maris vocat qui ad sui amorem errore fluitantia, et internis pestibus amaricata, sed et cupiditate inexplebili salsa corda contrahit et elevat. Super faciem terræ eas effundit, cum ad considerationem suæ veteris delinquentiæ eorum contemplationes extendit. Terra enim pro peccatore ponitur, ut est: « Terra es; » Dominus ejus nomen est, qui aliud vas in honorem, aliud in contumeliam facere potest (*Rom. ix, 21*).

VERS. 9. — « Qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert. » Super robustum vastitatem subridet, cum eum, qui internæ sibi fortitudinis gloriam arrogat, ad propatulæ desolationis infamiam universorum cachinnis exponendo declarat. Depopulationem super potentem affert, cum interiores, quas se habere simulat virtutum copias, ad exteriorum impotentiam, et vitii inertiam redigendo deplet.

VERS. 10. — « Odio habuerunt in porta corripientem, et loquentem perfecte abominati sunt. » In porta corripit, qui judicialiter quempiam coarguit. In porta enim antiquitus exerceri solere judicia non nemini certum est. Odio ergo habent in porta corripientem, qui ægre ferunt non ex temeritate, sed ex veritate causantem. Perfecte loquentem abominantur, cum aliorum lenociniis assueti, eos, qui sincere sua vitia corripunt, exsecrantur.

VERS. 11. — « Idcirco, pro eo quod diripiebatis pauperem et prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide ædificabitis et non habita-

« bitis in eis. » *Pauperem* diripit, qui a bona intentione quempiam dissipat et abducit. *Prædam electam* ab eo tollit, qui quod pretiosius et electius in homine est, spiritualia utique bona perversa dehortatione subvertit. *Domos quadro lapide* ædificant, cum virtutibus immutilata quasi auctoritate constantibus conscientias suas eminere demonstrant; sed *in eis non habitant*, quia in earum dominio, Deo eorum vitia revelante, nimis perfunctorie perseverant.

VERS. 12. — « Vineas amantissimas plantabitis, et non bibetis vinum earum, quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra. » *Vineas amantissimas* plantant, cum spiritualia bona mirabili alacritate, et multa videntium gratulatione propagant. Sed *vinum earum non bibunt*, dum nulla spiritualis mercedis exteriori intenti retributione sese reficiunt. *Multa scelera* eorum cognoscit, tanto nimirum plura, quanto occultiora, et quo occultiora, eo incorrigibilia. *Peccata eorum sunt fortia*, quia spiritualia nimirum sicut in nullo pudori, ita et correctioni nequam patentia. « Hostes justi accipientes munus et pauperes in porta deprimentes. » *Hostes justi, id est justitiæ sunt*, quia munus a ditiore accipiunt et idcirco *pauperes in porta, id est iudicio* deprimunt.

VERS. 13. — « Ideo prudens in tempore illo tacet, quia tempus malum est. » *Prudens in tempore illo tacere* jubetur, quia in salicibus in medio Babylonis dispensative organa suspenduntur (*Psal.* cxxxvi, 2). Tempus malum est, non illud quod Domino, et membris ejus nondum advenit, sed quod reprobis semper paratum est (*Joan.* vii, 6).

VERS. 14. — « Quærite bonum et non malum ut vivatis; et erit Dominus exercituum vobiscum sicut dixistis. » Ac si diceret: Vos vobis Deum in vobis habitare ascribitis, quod jam in figura Bethel audistis, sed id falso. At vero quærite bonum, et non malum si vivere vultis, et tunc vere Deus non aberit vobis. (VERS. 15.) Odientes ergo *malum lumbos præcingentes, diligite bonum, lucernas tenentes, in porta*, id est in aditu cogitationis *iudicium discretionis statuete, si forte reliquistis Joseph Deus misereatur*, id est si alicui bonæ intentioni residuæ eorum, qui mundialibus augmentis aspirant adminiculari dignetur. Quod dicit *forte* Hebraici moris est, ut ambiguum pro certo certum ponatur pro ambiguo, ut illud: Forsitan inimicos eorum humiliassem (*Psal.* lxxx, 15).

VERS. 16. — « Propterea hæc dicit Dominus: In omnibus plateis planctus, et in cunctis quæ foris sunt, dicetur vae vae; et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos, qui sciunt plangere. » (VERS. 17.) « Et in omnibus viis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus. » *In omnibus plateis planctus est*, cum in omni mentis et actus dispersione nihil de gaudio cœlesti requiritur, sed in quoque negotio sola luctu digna tractantur. *In cunctis quæ foris sunt, vae vae* dicitur,

cum non solum in ipsa enormi dilatatione animorum, quæ signatur nomine platearum, sed in omni forinseca administratione miseria accersitur (vel congemnatur) animarum et corporum. *Agricola ad luctum vocatur*, cum quilibet prædicator, cui mentium votiva cultura dignoscitur, dira super obduratos compassione movetur. Qui *sciunt plangere* vocantur *ad planctum*, cum hi, quibus a Deo pietas est insita, ad alienum miserabiliter illacrymantur exitium. *In viis quoque est planctus, in omnibus nimirum qui alios exemplis norunt erudire vitibus*. Deus *in medio* eorum pertransit, cum ne ad modicum quidem in ullius eorum corde substitit.

VERS. 18. — 234 « Vae desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini ista, tenebræ, et lux. » *Diem Domini* desiderat, qui vanis favoribus dementatus qualem se vulgo prædicari audit esse se putat. Ad suum ergo vae, et ad tenebras exoptat, qui non ad conscientiam, sed ad fabulosa respectat. (VERS. 19.) « Quomodo si effugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber? » *Vir a facie leonis effugit*, cum multi arduum vivendi statum aggredi metuunt, verentes utique ad se versus instigare diabolum, qui majori eos face perurgeat tentationum. Quasi ergo evitantibus diabolum occurrit *ursus*, carnalis videlicet quilibet appetitus, leone quidem lentior, sed ad subigendum pervalidus. Quem subinde extimescens *domum* ingreditur, cum ab exteriori diffusionem intra conscientiam suæ ibi septa colligitur. Ibi *manu sua super parietem innititur*, cum obstaculo quasi invisibilis conscientiam operis sui intentionem contutari posse arbitratur. Sed ibidem mordetur a colubro, cum ad hominum oculos se subornans remissius agere disponit interius coram Deo, sicque dum singula quæque præcavet, torporis intimi contingit sibimet interire veneno. Quod totum in hypocritas militat, qui dum veraci studio timent irritare diabolum, ad homines habitu palliato parum curant intra mentis suæ vitiari recessum: unde sequitur.

VERS. 20. — « Nunquid non tenebræ dies Domini, et non lux, et caligo, et non est splendor in ea? » Quod est dicere: Vos de die iudicii quasi de ultima vestra sorte tractatis, sed diem Domini in præsentem noveritis, qui non salubriter vobis illucescat, sed per illationem sensus in vobis reprobi tenebrescat.

VERS. 21. — « Odi, et projecit festivitates vestras; et non capiam odorem cœtuum vestrorum. » Deus *festivitates* eorum odit et projicit, cum opera inania, quæ vulgi conspectibus hypocritæ solemnizant, exosa se habere retegendo eorum iniquitates ostendit. *Odorem cœtuum* eorum non capit, cum quidquid beneficiorum publice coacervare videntur, divinæ sensus majestatis a se indignanter excludit.

VERS. 22. — « Quod si attuleritis mihi holocausta, et munera vestra, non suscipiam et « vota pinguium vestrorum non respiciam. » *Holocausta* ab eis Deo afferuntur, cum in omni specie, et per cruces innumeras, quæ vix, aut nullo modo a sanctis ferri videas, eorum corpora macerantur. Neq̄ mireris quod Deo offerri hæc dicuntur, cum non offerantur Deo, sed vulgo; scias vero quod in Scripturis multa non ut sunt in re, sed uti sunt in opinione ponantur. *Munera* eorum non suscipiuntur, et *vota pinguium* non respiciuntur, quia quidquid sub Dei nomine quamvis magno impendio peragatur, quidquid uberius beneficiæ instar pinguedinis in proximum prærogatur, quia juxta Apostolum, extra charitatem fit, a Deo minime respectatur (I Cor. XIII, 3)

VERS. 23. — « Aufer a me tumultum carminum « tuorum; cantica lyræ tuæ non audiam. » Quidquid hypocritæ ad sui protelandam memoriam libros eudendo conficiunt, in Dei auribus non nisi tumultus est, cujus momentanea laus solum fructus est. *Cantica lyræ* non audiuntur, cum affectata eorum eloquentia, quæ prædicationi inservit, a Dei aure disploditur. Quo contra cuidam electæ dicitur: « Sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis (Cant. II, 14). »

VERS. 24. — « Et revelabitur quasi aqua iudicium, et justitia quasi torrens fortis. » *Quasi aqua iudicium* revelatur, cum veritas status eorum instabiliter palliata, ac si aquis superficie tenus adoperta, cito lapsu denudatur. *Justitia quasi torrens fortis* efficitur, cum justo Dei examine tectius hujus fucatæ sanctitatis simulacrum, quasi quodam fluxu rapido proturbatur.

VERS. 25. — « Nunquid hostias et sacrificium « obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, « domus Israel? » *Hostias et sacrificium in deserto domus Israel quadraginta annis* non offerunt, cum deserentes Deum, et deserti a Deo licet evangelice et legaliter vivere videantur, nec hostiam, qua hostem diabolum subigant, nec sacrificium, quo Deo spontanee inserviant, faciunt, qui quasi ad Deum directanei videri volunt.

VERS. 26, 27. — « Et portastis tabernaculum « Moloch vestro, et imaginem idolorum vestrorum, « fidus dei vestri, quæ fecistis vobis. Et migrare « vos faciam trans Damascum. » *Tabernaculum Moloch* suo portant, cum delubrum libidinis mentem suam facere non formidant, licet tabernaculo quasi continentis corporis bono exterius habitu illud obvolvant. Moloch autem ipse est Priapus. Portant etiam *imaginem idolorum* suorum, et *fidus dei* sui quæ sibi fecerunt, cum mentem occupant pene indelebili affectatione vitiorum, specialius tamen quadam concepti fastus veluti siderea spectabilitate insigniri se appetunt. *Trans Damascum migrare* eos facit, cum intentionem criminosa voluntatis ad operis executionem, quod est *trans Damascum*,

id est oculum sanguinis, excedere eos sinit. Oculus enim sanguinis intentio est peccati.

CAPUT VI.

VERS. 1. — « Væ qui opulenti estis in Sion, et « confiditis in monte Samariæ, optimates capita « populorum, ingredientiæ pompaticæ domum Is- « rael! » 235 *Opulenti sunt in Sion*, qui in plenitudine divinæ speculationis sese præeminere præsculpunt, et *in monte Samariæ*, id est in excellentiæ exterioris cautelæ confidunt. His instat væ, iudicium utique damnationis æternæ. Hi sunt *optimates capita populorum*, qui de se nihil nisi supremum cogitant, et semper impatientes consortium, tam loco quam opinione cunctis præferri desiderant. Domum Israel *pompaticæ* ingrediuntur, cum animum, quem ad Deum exporrigi decuerat, solis pomparum affectionibus imbuunt.

VERS. 2. — « Transite in Calane et videte, et ite « inde in Emath magnam, et descendite in Geth « Palæstinorum, et ad optima regna quæque ho- « rum; si latior terminus eorum termino vestro « est. » In Calane transire, et videre jubentur, ut nimirum status cæterarum omnium mentium quantum sibi possibile est, metiantur. Calane enim interpretatur *omnis*. Inde Emath magnam ac si specialiter eant, quosque procul dubio magnificos in scelerum perpetracione attendant. Emath vero *sanguis* dicitur, et sanguis peccatum est. Inde *in Geth Palæstinorum* descenditur, cum ad eos, qui temporalibus desideriis debriantur, et tamen nulla sibi arriident, nisi quæ aut vi, aut clam, aut precario extorquentur, consideratione venitur. Geth interpretatur *torcular*, Palæstini, qui et Philisthæi, *potione cadentes*. *Optima quæque horum regna* sunt principalia quorumque vitæ proposita. Perpendere ergo jubentur si *terminus eorum termino* illorum latior sit; utrum utique arrogantia eorum, et atrocitas cupiditatis, qui facinora patenter admittunt, tanta habeatur, quanta in hypocritarum mentibus efferrari ac dilatari dignoscitur. Tanta enim est latitudo, quanta opinionis propagandæ ambitio, quæ in his siquidem multo quam in Emath magna, sive in Geth Palæstinorum invenitur acrior.

VERS. 3. — « Qui separati estis in diem malum, et « appropinquatis solio iniquitatis. » *In diem malum* separantur, qui per discrepantiam in præsentimorum sic a bonis discernuntur ut ad diem malum ex hoc perducti, magis egregii ex integro tunc a bonorum societate reddantur. *Solio iniquitatis* appropinquat, qui scienter diaboli regno nunc se immergit et implicat.

VERS. 4. — « Qui dormitis in lectis eburneis, et « lascivitis in stratis vestris. » *In lectis eburneis* dormit, qui in falsa dum advivit castitatis securitate quiescit. Elephas enim, unde ebur, frigidæ naturæ est animal. *In stratis* suis lasciviant, qui sub fama continentia tanto licentius petulantia, atque voluptati inservire proponunt.

VERS. 5. — « Qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii. » *Agnum de grege comedit, qui ad suæ imitationem nequitiae et alios quosque rudes sibi incorporare contendit. Vitulos de medio armenti comedit, qui quoslibet hebetes, et lascivos de eorum conformitate, qui non norunt nisi matura sentire sublato, suæ sectæ asciscit. Ad vocem psalterii sed non in psalterio canunt, qui bona opera, sed non pro boni operis intentione perficiunt. Psallere enim pro bono opere poni reperitur ubique psalmorum. Sicut David putaverunt se habere vasa cantici. » Ac si diceret : Quod David instituit, imo exsecutus ad sanctæ significantiam operationis, hoc isti sibi ascribunt ad causam jactantiæ et elationis.*

VERS. 6. — « Bibentes in phialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Joseph. » *In phialis vinum bibunt, cum de exemplo fragili temporalis materiam jucunditatis ex qua debriuntur ad Dei oblivionem assumunt. Et hoc faciunt unguento optimo delibuti, plane similitudine virtutis non ipsa virtute tanquam superficiem cutis ornati. Super contritione Joseph nihil patiuntur, qui ad augmentum sæculare tendentes nequaquam super commodi spiritualis detrimento tristantur.*

VERS. 7. — « Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium. » *In capite transmigrantium migrant, qui præ cæteris transgressoribus et transgrediuntur et peccant. Factio lascivientium auferitur, cum tota simulatio eorum, qui sub jactura pudoris de castitate se jactant, ad veritatem sui turpis habitus denudatur.*

VERS. 8. — « Juravit Dominus in anima sua, dicit Dominus exercituum : Detestor ego superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. » *In anima sua Deus jurat, cum ad jus voluntatis suæ tales tandem aspirando revocat. Superbiam Jacob detestatur, cum eorum, qui sua se vitia supplantare sibi arrogant, sibimetipsis dignos detestatione demonstrat. Domos ejus odit, cum mentium conceptacula, in quibus apud se de se gloriatur, odio digna ostendit. Unde civitatem cum habitatoribus tradit, cum ipsam conscientiam cum universis suis moribus per confessionem ad sui prodicionem cogit.*

VERS. 9, 10. — « Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur? Et tollet eos propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo. » *In domo una decem viri reliqui sunt, cum in una conscientia duo quinarij sensualitatum, vacante jam pravo post confessionem opere, tanquam soli subsunt. Et ipsi moriuntur, cum a consuetudine sua aviditate perimuntur. Propinquus suus eos tollit, cum 236 ab infimo eas appetitu ratio fidelius cæteris eis propinqua sustollit. Eos quoque comburit, cum pii desiderii æstu ipsas ad purum examinare contendit. Et hoc facit, ut ossa de domo*

efferat, quidquid videlicet interioris duritiæ lateat per confessionem foras excludat.

VERS. 11. — « Et dicet ei, qui in penetralibus domus est : Nunquid adhuc est penes te? Et respondet : Finis est. Et dicet ei : Tace, et ne recorderis nominis Domini. » *Dicit, haud dubium quin propinquus, noster utique spiritus ei, qui est in penetralibus, scilicet carnalis affectus nostris medullis ingenuus. Interrogat si est adhuc penes eum, aliquid videlicet de serupulo peccati, quod intrinsecus mordeat eum. Ille respondet : Finis est, quia ignis concupiscentiarum sopitus est. Cui ille infert ut taceat, nimirum ut nullo modo pro tantilla, et forsitan momentanea animi quiete se erigat. Recordari nominis Domini eum vetat; quod non est aliud, nisi quod oblivioni hoc ipsum nullatenus tradat. Quorum enim obliviscimur, recordari dicimur. Qui ergo interdum oblitus tandem ejus sese commemorat, procul dubio sine intermissione non orat. Eum plane nominis Domini non æstimo recordatum, qui quasi tumentes super se fluctus legitur timuisse Deum.*

VERS. 12. — « Quia ecce Dominus mandabit, et percutiet domum majorem ruinis, et domum minorem scissionibus. » *Dominus mandat cum elementer aspirat. Domum majorem ruinis percutit, cum diffusorem et spatiosorem illum mentis habitum, qui carnalis dicitur appetitus, conquassat et obruit. Domum minorem scissionibus percutit, cum ipsam rationem quæ subtilior, et ex natura intimæ discretionis quodammodo augustior est, adversus suos motus in seipsa continua duellione subdividit.*

VERS. 13. — « Nunquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? » *In petris equi non currunt, cum in mentibus postquam ex Deo contra vitia induruerint, ferales ac lascivi motus non se ingerunt. In bubalis non aratur, cum per motus effrenos, et impatientes jugi mens nullatenus aliqua subversione piæ cogitationis attingitur.*

VERS. 14. — « Quoniam convertistis in amaritudinem judicium, et fructum justitiæ in absinthium? Qui lætamini in nihilo, qui dicitis : Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? » *Ac si diceret : Aliquando cum adhuc morem sæculo gereretis, vestræ rationis dulcedinem in sæcularium negotiorum amaritudinem vertebatis, et inde suboriri vobis poterat fructus justitiæ, hoc in absinthium, quod alibi cepas, et allia vocat Scriptura (Num. xi, 5), solebatis invertere, in hac quæ nihil dici potest temporalitate pro momento lætantes, et potentiarum manuum cornua solo vestro robore, et ingenii acumine vos assumpsisse jactantes. (VERS. 15.) « Ecce ego suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus exercituum, gentem, et conterent vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti. » Deus gentem super domum Israel suscitatur, cum novæ cogitationis genus in animo cum Deo dirigi volente, pœnitentia concepta, vivificat. Emath, ut superius dixi, sanguis interpretatur. Ab introitu ergo Emath usque ad torrentem deserti con-*

teruntur, id est a prima delectatione peccati, usquequo ex omnimoda mundi desertione sapientiae in nobis saecularis, aqua exescente divini amoris, aestate siccetur.

CAPUT VII.

VERS. 4. — « Hæc ostendit mihi Dominus Deus : « Et ecce fictor locustæ in principio germinantium « serotini imbris, et ecce serotinus post tonsorem « [al., tonsionem] regis. » Hæc, inquit, quæ diciturus sum ostendit mihi Dominus Deus. Ecce, inquit, fictor locustæ in principio germinantium serotini imbris, videlicet Deus compositor nostræ ad probationem tentationis, et in Sina enim, quod est tentatio, et in sancto, id est in sanctitate nobiscum diversatur, in principio nostræ institutionis, quando tamen ex divino amore compungi incipimus, is enim est imber serotinus, ad cuius motum in omnium plane virtutum germen erumpimus. Ecce, inquit, fictor locustæ. Ac si diceret : Accessisti ad servitutum Dei, sta in justitia et timore (Eccli. II, 2), quia ecce, id est ad subitum tibi insiliet, Dei tamen nutu, mordacitas suggestionis pravæ. Locusta enim ore lædit, in frigore torpet, sic tentatio cordi admissa consumit, reprimitur adversis, prosperitate movetur. Tonsor regis brucus ad litteram vocabatur, et ideo tonsor quia residuum locustarum solo tenuis attondere videbatur. Regis autem dicitur, quia sine regis omnium permissu nihil agere sinebatur. Brucus itaque tonsor est, cum capitalis cujuslibet vitii usus indesinens menti devastandæ invisibiliter superest. Post hunc tonsorem serotinus redit, cum exasperante, imo urgente peccato, quasi ad extremam compunctionis medicinam mens universa repente concedit. Bruchi autem naturam scimus, loco cui insederit donec reddat exesum, minime dimoveri.

VERS. 2. — « Et factum est, cum consummasset « comedere herbam terræ, dixi : Domine Deus, propitius esto, obsecro. Quis suscitabit Jacob, quia « parvulus est? » Herbam terræ comedere consummat, cum tentatio spei internæ virorem **237** extenuat. Jacob quia parvulus est, minime suscitatur, quia rudis animus, et a veteri consuetudine necdum viriliter resipiscens, nunquam a suo torpore levatur, nisi per illapsam gratiæ fulciatur. (VERS. 3.) Vox hæc spiritus est, de sua in se ad Deum miseria conquerentis. Miseretur itaque, ostensurus subinde menti et alterius modi casus.

VERS. 4, 5, 6. — « Et ecce vocabat iudicium ad « ignem Dominus Deus; et devoravit abyssum multam et comedit simul partem. » Si causam pro effecto ponamus, iudicium pro ratione intelligere possumus. Iudicium igitur ad ignem Dominus vocat, cum rationis auctoritatem concupiscentialibus flammis addemnat. Abyssum multam devorat, cum prærupta ingenia, et cuiusdam profundæ perspicacitatis extremum obnubilando adnihilat. Partem simul comedit, quia licet statum suum, in quantum dilabitur, adhuc metiri et dolere possit, quorsum tamen Deo permittente ducatur, et quos cœpti mali

exitus habeat, quasi partim cæcutiens non agnoscit. Ad reprimendam ergo mortis instantis rabiem, parvitatem suam clamans spiritus Deo noster ingeminat, et prosequente mox gratia non fiendum quod proposuerat dicitur. Unde necesse est, ut quibus erudiamur, et alia ostendat.

VERS. 7, 8. — « Et ecce Dominus stans super « murum litum, et in manu ejus trulla cæmentarii. « Et dixit Dominus ad me : Quid tu vides. Amos? « et dixi : Trullam cæmentarii. » Dominus super murum litum stat, cum super nostræ propugnacula mentis, quibus diabolo paramus obsistere Dominus auxilium laturus assistere, certo animorum nostrorum experimento se monstrat. Murum autem litum vocat, quia Deus eum remota vitii scrupulositate complanat, et contra pluvias tentationum munit et roborat. In manu Dei trulla cæmentarii est, quia in ejus arbitrio efficientia nostræ tuitionis. Amos dicitur populus avulsus. Ille enim avellitur, cujus cogitatio Dei timoris interstitio a mundi amore deducitur. Amos ergo quid videat recogitatur, et trulla cæmentarii videri respondetur, quia Dei opificio calx divini caloris nostræ terrenitati adjuncta, semper nostris animis ad tutelam adhibenda monstratur. « Et dixit Dominus : Ecce ego ponam « trullam in medio populi mei Israel. Non adjiciam « ultra superinducere eum. » (VERS. 9.) « Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes Israel « desolabuntur, et consurgam super domum Jeroboam in gladio. » Dominus dicit cum animo suis motibus respondenda suggerit. Notandum quod cuique visioni præponitur : Ecce, ut repentinas insinuet titillationum, vel diversorum habituum superventiones menti humanæ. In medio populi sui Israel trullam Deus ponit, cum ministerium subsidii sui, quo paratus est omnibus qui tentantur auxiliari, omnibus in evidenti proponit. Non adjicit ultra superinducere eum, cum exigente merito suo, apud se cogitatu judicat dignum se, cui Deus subtrahere debeat, suæ opitalationis obstaculum; hoc namque, quo munitur maceria contra tempestatis impetum, videtur significare cæmentum. Excelsa idoli demoliuntur, cum superbiæ singularitas diabolo nos colaphizante deponitur. Quid est enim excelsum idoli, nisi quoddam insigne spectaculi? Unde et spectabiles dicimus quos ex sua opinione miramur. Sanctificationes Israel desolantur, cum crassæ religionum species et magni nominis umbræ quotidiana devolutione coquuntur. Super domum Jeroboam in gladio consurgitur, cum super conscientiam solis per hypocrisim temporalibus aspirantem vitiiis adequitantibus militatur. Gladius enim peccatum grave significat. David enim de gladio maligno se eripi rogat (Psal. CXLIII, 40).

VERS. 10. — « Et misit Amasias sacerdos Bethel « ad Jeroboam regem Israel, dicens : Rebhallavit « contra te Amos in medio domus Israel, non poterit terra sustinere sermones ejus. » Amasias interpretatur robustus et frigidus; Jeroboam temporalis. Robustus et frigidus sacerdos est Bethel, cum

quis hypocrita fortis opere, sed frigidus mente, A
sacrum ducatum, ac si Dei sit templum, præbere se
posse pollicetur; qui ad *Jeroboam regem Israel* mittit,
cum se ei ex temporalitatis amore, cujus regimini-
o, cum a Deo deberet dirigi, se meminit dirigendum
tradidisse, committit. *Amos*, inquit, *contra te re-*
bellat in medio domus Israel, tua nimirum cogitatio
a mundi-volens avelli lasciviis tibi ipsi intra te re-
bellis est. *Non poterit terra sustinere sermones ejus*,
non poterit utique humani corporis fragilitas tolerare
nimietatem continentiarum ejus.

VERS. 11. — « Hæc enim dicit Amos : In gladio
« morietur Jeroboam, et Israel captivus migrabit de
« terra sua. » Ac si diceret : Temporalitatis amor
in malum semper capitale relabitur, et Israel fictitius
corporis sui libertate emigrando privabitur. (VERS. B
12, 13.) « Et dixit Amasias ad Amos : Qui vides,
« gradere, et fuge in terram Juda, et comede ibi
« panem, et ibi prophetabis. Et in Bethel non
« adjicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis
« est, et domus regni ejus. » Qui vides, inquit
Amasias, *gradere*, id est, qui prospicis omnes pœni-
tentiali confessione in fine posse salvari, tuis inte-
rim dum sospes es legibus utere. *Fuge in terram*
Juda, salutem tuam ultimæ confessioni reserva.
Ibi panem comede, in hac videlicet intentione tem-
poralibus jocunditatibus satiare. *Ibi prophetabis*, sub
hujus procul dubio spei providentiæ 238 permane-
bis. *In Bethel non adjicies ultra ut prophetes*, contra
mores utique qui hospite Deo digni ab omnibus
judicantur, contentus honore præsentium de futuris C
tractare desistes. *Quia sanctificatio regis est, et*
domus regni ejus, quod est : Nisi plane nos, qui ita
laudamur, pro sanctis Deus haberet, et in nobis
regnare deligeret, nunquam nostris actibus laus
tanta succederet.

VERS. 14, 15. — « Et dixit Amos ad Amaziam :
« Non sum propheta, et non sum filius prophetæ,
« sed armentarius ego sum vellicans sycomoros.
« Et tulit me Dominus cum sequerer gregem. »
Amos ad Amasiam loquitur, cum spiritus noster
instinctu hypocrisis quasi ratiocinans refragatur.
Non sum, inquit, *propheta*, nulla plane, ut de meo
fine determinem, præemineo providentiæ. *Non sum*
filius prophetæ, quia nec seminarium nedum pru- D
dens sim accepi prudentiæ. *Armentarius vero sum*
vellicans sycomoros, discretiones procul dubio et
pondera quorumque sapientium prosequens in opere
et verbo. *Sycomoros*, quos beatus Hieronymus ru-
bos dicit, *vellicans*, non de futuris quæ attingere
nescio, sed de instantibus animi mei passionibus
moraliter mecum tractans. Non enim de crastino
cogitare fas est, ubi sufficiens diei malitia sua est.
Recte per rubum notatur passio, quem esse constat
folio et fructu rubeo. *Tulit me Dominus cum seque-*
rer gregem, sustulit utique me a mundo cum de-
spiciendo ab ipso sæcularem sequerer hebetudinem.
Grex enim proprie ovium dicitur, sic armentum
boum, et oves pro fatuitate ponuntur, ut est :

« Sicut oves in inferno positi sunt (*Psal. XLVIII, 15*). »
« Et dixit Dominus ad me : Vade propheta ad po-
« pulum meum Israel. » Dominus dicit, cum rationi
sentienda instinguit. *Vade*, inquit, ab inepta simpli-
citate, et populo cogitationum cum Deo dirigi quæ-
rentium ad cautelam provide.

VERS. 16. — « Nunc audi verbum Domini : Tu
« dicis : Non prophetabis super Israel, et non stil-
« labis super domum idoli. » *Verbum* audit, qui
intelligit. *Non prophetat super Israel*, qui nulla
mentem provisione castigat. *Non stillat super do-*
rum idoli, quicumque paulatim non inflectere studet
conscientiam peccati. *Stillare* enim pro *decidere*
solet poni. *Super domum ergo idoli stillat*, qui in
sua consideratione hypocrisis vires extenuat.

VERS. 17. — « Propter hoc, hæc dicit Dominus :
« Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii tui et
« filia in gladio cadent, et humus tua in funiculo
« metietur, et tu in terra polluta morieris, et
« Israel captivus migrabit de terra sua. » Uxor
hypocrisis delectatio est voluntatis. Hæc in *civitate*
fornicatur, cum ad laudes extrarias in mente pro-
stituitur. *Filii et filia in gladio cadunt*, cum fortes
et infirmi habitus animi sub criminis malo ruunt :
Humus ejus in funiculo metitur, cum ad quantita-
tem cujuscumque perpetrandi peccati corporis officium
non negatur. *In terra polluta moritur*, cum in exse-
cutione carnalis desiderii spiritus omnis exstingui-
tur. *Israel captivus de terra sua migrat*, cum animus
a directione deficiens, a sua soliditate interna di-
ducitur, quod terra significat.

CAPUT-VIII.

VERS. 1, 2. — « Hæc ostendit mihi Dominus
« Deus, et ecce uncinus pomorum : Et dixit : Quid
« tu vides Amos? et dixi : Uncinum pomorum. Et
« dixit Dominus ad me : Venit finis super populum
« meum Israel. » Dominus hæc ostendit cum menti
intelligenda proponit. *Et ecce uncinus pomorum*,
quia subito pulsatur animum, dum talia cogitantur
qualiumcunque repræsentatio meritorum. Quasi unco
enim fructus trahitur, cum mente timore contracta,
in quam sortem sit deventura prospicitur. Interro-
gatur quid videat, cum ad Dei cogitando delata
judicium, apud se discutitur, quid de se sentiat; sed
mox ei ingeritur quem suæ fructum actionis exspe-
ctat. *Super populum*, inquit Dominus, *meum finis*
venit, cum perversæ cogitationi, quæ eatenus se
cordi ingesserit, cohibitorius modus accedit.

VERS. 3. — « Non adjiciam ultra, ut pertranseam eum.
« Et stridebunt cardines templi. » *Ultra Deus eum non*
pertransit, quem locali jam aspiratione perfundit.
Cardines templi strident, cum præcordialiores bonæ
conscientiæ sensus a facie pristini erroris exulu-
lant: καρδιαν enim Græce, unde et cardines dicun-
tur, cor vocatur. « In illa die, dicit Dominus, multi
« morientur, in omni loco projicietur silentium. » In
illa die multi moriantur, quia in illa interioris ho-
minis illuminatione fit præpes interitus superflue
cogitationis. *Silentium* in Scripturis dicitur, quando

neque prece neque vita quisquam Deo loquitur. Unde A est : « Dum medium silentium tenerent omnia (*Sap. xviii, 15*). » Hoc silentium in omni loco projicitur, cum ab omni mente quæ non horarie sed localiter Deo servit, hæc prava taciturnitas execrationi habetur.

VERS. 4. — « Audite hoc qui conteritis pauperem, et deficere facitis egenos terræ. » Quod est dicere: Intelligant hæc qui paupertatem spiritus per superbiam hypocrisis obtulerunt, et eos motus, qui se divini auxilii fatentur egenos, et de sua crebro terrenitate causantur, a Deo deficere faciunt.

VERS. 5. — « Quando, inquit, transibit mensis et venundabimus merces. » Mensem transire desiderant **239** qui hanc virtutum collectionem exinaniri intra sinum mentis exoptant, ad quod plane æstuarie affectualitates solent. Tunc *merces* venundant, cum bonæ exhibitionis opera mentes laudis avaras, ejusdem causa recipiendæ, pro pretio ostentant. « Et sabbatum, (subaudis quando veniet) et aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras dolosas? » *Sabbatum* quæritur, cum ex lege membrorum a bono opere requies miseranda captatur. Tunc *frumentum* aperitur, cum fructuositas interior ad lucra favoris expanditur. Mensura imminuitur, cum sancti propositi modus in ipsa intentione deponitur. Siclus augetur, cum diabolicæ suggestionis nummus ad mores gratanter admittitur. Statera dolosa supponitur, cum ad excusandas excusationes in peccatis Scripturas adhibemus (*Psal. cxi, 4*). Stateræ enim ideo in psalmo ponuntur, ut est : « Mendaces filii hominum in stateris (*Psal. lxi, 10*). » Ibi enim nostra facta appendimus. Solemus nimirum cum a pio studio torpere volumus, dicere illud sapientis : Onus, inquit, super te ne levaveris, cum necdum profecto boni initii rudimenta cœperimus.

VERS. 6. — « Et ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calceamentis, et quisquillas frumenti vendamus. » In argento egenos possident, cum per falsas Scripturarum interpretationes, ad remissiores vitam quoslibet doctrinæ et rationis intorquent, per quod eos sibi incorporando possident. *Pauperes pro calceamentis* itidem possident, cum veræ humilitatis amicos verborum suorum lenocinio, mortuis operibus addicere student. *Quisquillas frumenti* vendunt, cum extrema, et quasi carnaliter dicta Scripturarum exempla, ad audientium traductionem exponunt.

VERS. 7. — « Juravit Dominus in superbia Jacob. Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. » In superbia Jacob Deus jurat, cum timorem eorum, qui de supplantatione vitiorum gloriantur, ad jus debitæ ultionis vocando rellat. *Omnia opera eorum usque ad finem* non obliviscitur, quia etsi interim videtur oblivisci, in finem tamen, id est omnimodis ab ejus nequaquam judicio obliterari permittuntur.

VERS. 8. — « Nunquid super istud non commove-

bitur terra, et lugebit omnis habitator ejus? » Super istud terra movetur, cum nulla non mens peccatoris sub tanta comminatione terretur. Et quid mirum si peccator timet, cum etiam *omnis habitator* ejusdem terræ, id est qui ipsi peccato ad integrum dominatur, fugiet? Terra enim pro peccante, et habitare pro dominari solet poni. « Et ascendet quasi fluvius universus, et ejicietur, et defluet quasi rivus Ægypti. » Quasi fluvius universus ascendit, cum ipse habitator non dimidius, sed universus instar fluvii omnia præcipitantis adversa, ad superna virtutis erumpit. Et isdem ejicitur, cum a pristina terrenitate, vel peccato secluditur. Quasi rivus Ægypti, haud dubium quin terra, quæ inhabitari, id est possideri debet, defluit, cum peccati delectatio, quæ de præsentis sæculi Ægypto derivatur, in seipsa deficit.

VERS. 9, 10. — « Et erit in die illa dicit Dominus : Occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis. » Erit, vera scilicet essentia constabit, in die illa, id est in luce interna præ oculis semper habenda, et ideo pronomine demonstrativo notata. *Occidet sol meridie*, æstus videlicet tentationis decidet sub calore aspirationis supernæ. *In die luminis* terra tenebratur, cum excandescente ad Dei amorem conscientia sordent, et erubescere faciunt hominem tenebrarum quæ exercuit opera. « Et convertam festivitatem vestram in luctum. » Cum gaudia sæculi compunctionis rediguntur ad stimulum. « Cantica vertuntur in planctum, » cum delectationes in quacunque re mundiales, nullum amuræ spiritualis valent reperire suffugium. « Et inducam super omne dorsum vestrum saccum, et super omne caput calvitium : et ponam quasi luctum unigeniti, et novissima ejus quasi diem amarum. » Super omne dorsum eorum saccum Deus inducit, cum in perversa eorum patientia, qua juxta alium prophetam, semper ad diabolorum transitum incurvantur (*Isa. li, 25*); hoc enim dorsum significat; peccati jugis asperitas conficitur. Super omne caput calvitium inducitur, cum discretivæ cogitationes, quæ pudori nostro consulunt, et ac si capilli frontem muniunt, a mente, quæ caput est, ignominiose excidunt. Quasi luctum unigeniti Deus eam ponit, cum illam, quæ per caput significata est, conscientiam singulari lapsæ rationis damno supponit. Nota quod de genere transit ad genus, sicut illud est, quod David quærens tabernaculum Domino, in Ephrata dicitur invenisse eam (*Psal. cxxxi, 5, 6*); pro *significante* interserens *significatam*. *Novissima ejus quasi diem amarum* ponit, cum satietatem peccati, quam pœnitentis acerbitas solet sequi, amarissimè facit doloribus suspicionis addici. Et recte dies amarus, voluptatis hilaritas præmissa mœroribus.

VERS. 11. — « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et emittam famem in terra, non famem panis, et neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. » Ecce, id est in hoc ipso tanti torporis habitu, dies,

non claritatis, sed malorum manifestationis *veniunt*; et ab interiori miseria *emittam* inopiam externæ desolationis in opera, ubi a nemine intelligatur, non victus corporalis **240** inedia, sed verbi Dei, id est internæ dulcedinis medullitus gustandæ penuria.

VERS. 12. — « Et commovebuntur a mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem. » A mari usque ad mare commoventur, cum ab anxietate facinoris perpetrati, usque ad extremi timorem iudicii continua cordium discursione citantur. *Usque ad orientem* quoque ab aquilone procedunt, cum a diabolicæ desperationis gelu ad Dei misericordiæ orientem respirare contendunt. « Circuibunt quærentes verbum Domini, et non invenient. » Verbum Domini quærendo circumeunt, sed non inveniunt, cum divinitus sibi Deum illabi appetunt, sed per mundi appetitus circumire non desinunt; quem quidem non inveniunt, quia dissimiliter quam quæri debuerat, quærent.

VERS. 13. — « In die illa deficient virgines pulchræ, et adolescentes in siti. » In die illa non intimæ lucis, sed ultionis manifestæ, *virgines pulchræ* deficient, cum subtiliora, et quasi delicatiora, quæ Apostolus vocat charismata meliora (*I Cor. XII, 31*), spiritus nostri dona dispereunt. *Adolescentes* etiam in siti deficient, cum fortia quæque, sed per hypocrisim facta, ab interna ariditate subsidunt.

VERS. 14. — « Qui jurant in delicto Samaritæ, quia firmiter perseverare sine fructu interiori deligunt in simulacro exterioris custodiæ. Samaria enim custodia dicitur. « Vivit, inquit, Deus tuus Dan, et vivit via Bersabee, et cadent, et non resurgent ultra. » Dan interpretatur iudicium. Bersabee autem puteus satietatis. Ac si dicerent: Hi qui sibi Dei misericordiam post longam hypocrisim circa finem pollicentur, o terribile iudicium, *Deus tuus*, qui salutem cuilibet quacunque hora ingemisset spondit, *vivit*, quia heri et hodie ipse est (*Hebr. XIII, 8*); idem quod promisit facere potens; sed et *via*, id est actio putei satietatis, id est gloriæ temporalis advivit, plurimum infirmis mentibus sui commoditate valens. Ideo, ait propheta, *cadent et non resurgent ultra*, quia non debent divina restringere sub suo veile iudicia.

CAPUT IX.

VERS. 1. — « Vidi Dominum stantem super altare, et dixit: Percute cardinem, et commoveantur superliminaria. » Dominus super altare stat, cum ægre ferens dura animadversione proposita perversa impugnat. Pro altari enim habent, quidquid hypocritæ novi instituti magnum apud se censent: Qui enim stat in Synagoga Deorum, ipse etiam dijudicat (*Psal. LXXXI, 1*). Percuti cardinem jubet, ut *superliminaria commoveantur*, cum prædicationum spiculis corda præcipit vulnerari, in tantum siquidem, ut etiam exterior habitus commutetur. « Avaritia enim in capite omnium, et novissimum eorum in gladio interficiam. » Quod super cardinem, hoc

istic caput, quod *superliminaria*, hoc hic *novissimum* appellat. *Avaritia in capite omnium* est, cum honoris et favoris ambitio principali mentium intentioni subest. *Novissimum eorum in gladio* interficitur, cum corpus, quod ideo *novissimum* dicitur, quia magis quam mens contiguum esse dignoscitur, lethali peccato addicitur. « Non erit fuga eis. Fugiet, et non salvabitur ex eis qui fugerit. » Fuga hypocrisis non est, cum illic timore trepidant, ubi timor non est. Fuga namque animi timor est. Tamen fugiunt, quia suæ laudis sola damna metuunt. Qui vero fugerit, non salvatur, quia quisquis hoc modo timuerit, nequaquam a Dei iudicio, quod plerumque peccata propalat, contutatur.

VERS. 2. — « Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos. » Ad infernum descendunt, qui nulla pietate ad Dominum resipiscunt. Inde manus Dei eos educit, cum quo desperatiores sunt, tanto facilius is. Qui educit vincetos in fortitudine, et in sepulcris habitantes eos eruit (*Psal. LXVII, 7*). « Et si descenderint usque ad cælum, inde detraham eos. » Ad cælum ascendens inde detrahitur, qui elatus in superbiam ut, juxta Job, caput ejus nubes tangat (*Job XX, 6*), quasi sterquilinum in fine disperditur.

VERS. 3. — « Etsi absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos. » Carmelus interpretatur *mollis*; vertex autem *superbiam* signat, ut est illud quod psalmus verticem capilli appellat (*Psal. LXVII, 22*): In vertice Carmeli absconduntur, qui de suo fragili opere in sua cogitatione lætantur. Inde scrutans eos Deus auferit, cum eos intra se media ratione super suo turpi actu discutiens, a pristinis sceditibus dimovet. « Etsi celaverint se ab oculis meis in fundo maris, ibi mandabo serpenti, et mordebit eos. » In fundo maris ab oculis Dei se celant, qui in extremis et despicabilioribus sæculi vitiis, quibus Deum amaricant, dignationem divinæ visitationis, abdicata a se penitus omni confessione sequestrant. Ibi Deus serpenti mandat, eosque mordeat, cum carnali nostro affectui instinguendo denuntiat, ut miseram rationem, cujus astutia se hactenus male occuluit fastidiendo quæ fecit, excruciet. Iste est serpens, qui *Eyam*, id est voluntatem seduxit, et ejus calcaneo quotidie insidiatur.

VERS. 4. — « Et si in captivitatem abierint coram inimicis suis, ibi mandabo gladio, et occidet eos. » In captivitatem coram inimicis abeunt, qui a sui exuli libertate arbitrii plus etiam apud se peccare deliberrant, quam dæmones ipsi suggerant qui captivaverunt. Ibi gladio Deus **241** mandat, eosque occidit, cum infelicibus peccandi opportunitatem laxat interituique permittit. « Et ponam oculos meos super eos in malum, et non in bonum. » Super eos oculos suos Deus ponit, cum hos prælibatos quinque peccandi modos, non tam animadversorie quam propitiabiliter aspicit. Hæc in malum non in bonum facit, dum eis non bona quæ per hypocrisim per-

agere, sed malas intentiones quibus illa fecere proponit.

VERS. 5. — « Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, et tabescet; et lugebunt omnes habitantes in ea. » Dominus, inquit, Deus exercituum est, qui potentiarum, prout libuerit, quarumque efficax est. Unde et cum tetigerit terram tabescit, quia cum manum suam per conscientie foramen, juxta illud Cantici canticorum, immiserit (Cant. v, 4), ac tactum ejus venter peccatoris intremiscit, et quasi ex sui consideratione tabescit. « Tangit enim montes et fumigant (Psal. ciii, 32), » respicit et facit tremere terram. Omnes habitantes in ea lugent, cum etiam qui corpora sua bene regunt, nihil in omni suo bono actu nisi lætu digna vident. Si justus vix salvatur (I Petr. iv, 18), non ergo mirum si peccatores timent. « Et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut fluvius Ægypti. » Hic versus, et medietas præcedentis supra expositus est. Ascendit sicut rivus omnis, cum omnis qui corpus suum castigat, et in servitutem redigit (I Cor. ix, 27), pleno ad Deum fertur impetu intentionis. Sicut fluvius Ægypti defluit, cum astutia illa, qua configurabatur sæculari scientiæ, ex toto in eo deperit.

VERS. 6. — « Qui ædificat in cælo ascensionem suam, et fasciculum suum super terram fundavit. » In cælo ascensionem suam ædificat, cum in electorum pectore, qui, sicut cælum, sibi sunt sedes, virtutum instrumenta multiplicat, per quæ non solum in horum sensibus provehatur, sed eos ipsos ad sui notitiam promoveri faciat. Fasciculum suum super terram fundat, cum in corpore nostro totius boni exercitii materiem per sanctæ religionis vincula constringit et solidat. « Qui vocat aquas maris, et effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus. » Aquas maris Dominus vocat, cum quosque leves et fluidos, et sentina putidæ conversationis amaros ad suæ institutionis studium provocat, quas intantum gratiæ suæ condimento dulcorat ut eas super faciem terræ effundat, id est ante faciem quorumque honorum, qui, juxta Apostolum, sunt Dei cultura (I Cor. iii, 9), eos pro exemplo exponat. Nec illi injuria. Ipse est enim Dominus, sic re ut nomine, cui subest, cum voluerit, posse.

VERS. 7. — « Nunquid non, ut filii Æthiopum, vos estis mihi, dicit Dominus, filii Israel? » Filii Israel Æthiopum filii Deo fiunt, cum hi, qui cum Deo suis motibus principari debuerant, immutabiliter in peccati nigredine perseverant. Israel, princeps cum Deo, dicitur, qui ad obstinatos hypocritas sermo dirigitur. « Nunquid non Israel ascendere feci de terra Ægypti, et Palæstinos de Cappadocia, et Syros de Cyrene? » Israel ascendere de terra Ægypti Deus facit, cum de sæculi mœroribus ac tenebris ad se videndum Deus assurgere facit. Palæstini de Cappadocia eruuntur, cum de frigore infidelitatis ad hoc ut mundanæ voluptatis portione concidant, aliqui educuntur. Palæstini portione cadentes dicuntur; Cappadocia autem aquilonalis

regio est. Syri, Cyrene similiter evocantur, vel ut, juxta aliam translationem (LXX), dicam; de fovea, in qua tenebantur, cum superbi quique de imis vitiorum eruti; vel, quod Cyrene sonat, de hæreditaria sorte diaboli per baptismum exempti, intra superbiæ sublimitatem remanere sinuntur. Quod totum ac si diceret: Ne extollamini quia vos de Ægypto eduxerim, meminisse debetis quod et alias communes quaslibet personas de gravibus malis ad faciliora sæpe transtulerim.

VERS. 8. — « Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, et conteram illud a facie terræ. » Ne elevemini, inquam, hypocritæ pro vestra fucata continentia, quia ecce oculi Domini super regnum peccans, id est judiciaria Dei perspicacitas super eos qui se exterius rexisse videntur, et tamen ex eo ipso regimine in elationis foveam demerguntur. A facie terræ regnum conteritur, cum justo Dei judicio etiam ad humanos usus prætensa castitas adnullatur. « Verumtamen conterens non conteram domum Jacob. » Ac si dicat: Licet vos plurimam sanctioniam habere permittam, et electos meos, qui vitia supplantare nituntur, aliquoties cadere sinam, conterens tamen exterius, introrsum omnino non conteram, sed faciam eis casum standi materiam. Jacob, supplantator est.

VERS. 9. — « Ecce ego mandabo, et concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram. » Deus mandat, cum minime fieri vetat. In omnibus gentibus domum Israel concutit, inter omnia pene vitia conscientiam hypocritæ plerumque collidit. Et hoc fit sicut triticum in cribro concutitur, in quo bonorum naturalium fruges a paleis et sordibus vitiorum Deo discernente purgantur. Sed non cadit lapillus super terram, quia obduratio animi non excedit, ut pertingat usque ad peccati et terrenitatis suæ notitiam.

VERS. 10. — « Non gladio morientur omnes populi peccatores mei, qui dicunt: Non appropinquabit, non veniet super nos malum. » Quod est dicere: Quicumque sibi immunitatem a pœna peccati, quasi pro vitæ merito sibi spondent, pro sua securitate capitalis criminis gladium incident.

VERS. 11. — « In die illo suscitabo tabernaculum David, quod cecidit, et reædificabo aperturas murorum ejus, et ea quæ corruerant, restaurabo. » In die illo tabernaculum David quod cecidit suscitatur, cum in illa illuminatione interna, qua, dum superbit impius, ad sui claritatem velut aurum incenditur pauper (Psal. ix, 23), sancta militia cujuslibet manû fortis, quæ desidia effluerat, innovatur. Aperturas murorum ejus reædificat, cum mentis hiatus, per quos admittebatur prava suggestio, litura virtutis accopulat. Quæ corruerant restaurat, cum damna peccati pœnitudinis impensione reintegrat.

VERS. 12. — « Et reædificabo eos sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumæe et omnes

« nationes, eo quod invocatum sit nomen meum » *Sicut in diebus antiquis eos reedificat, cum ad exemplum supercœlestis Jerusalem, cujus diebus, id est virtutibus, ut sic dixerim, nihil æternius, eos qui militiæ illi inequant instituit et reformat. Ut possideant reliquias Idumææ, et omnes nationes, terrenitatem videlicet sui corporis, et concupiscentias per corpus evagantes. Et hoc, eo quod invocatum sit nomen meum super eos, id est non suo nomini peccati victoriam ascripserunt, sed ante thronum Dei coronas suas ipsi soli gratulabundi, de sui laboris prosecutione miserunt.*

VERS. 15. — « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et comprehendet arator messorum, et calcator uvæ mittentem semen. » *Dies veniunt, cum menti claritates internæ succedunt. Comprehendit arator messorum, cum exercitium boni operis, etiam necdum promotum studio, jam boni operis secure operiri incipit messionem. Quod illi statui obviare videtur, quo perfectissimis ante Christi adventum negari solere cognovimus cœlestis patriæ mansionem. Calcator uvæ mittentem semina comprehendit, cum is, qui divinæ gratiæ nectar per novæ compunctionis affectum a sua mente extorquet et elicit, illum, qui doctrinæ salutaris spargit semen, fervore pii desiderii æquiparare contendit. Et stillabunt montes dulcedinem, et omnes colles culti erunt. » *Montes dulcedinem stillant, cum excellentes in contemplatione animi, de supernæ gloriæ gaudio sensim, et quadam verborum lentitudine, tractant. Et hæc sunt scintillæ apud Ezechielem æris candentis (Ezech. 1, 7). Et quid aliud quam stillare videtur, qui quod de Deo sentit, nequiquam elucubrare permittitur? Omnes colles culti sunt, cum ab eorum stillicidio nihil**

agreste, nihil insolens, nihil incompositum residere in subditorum mente conspicitur.

VERS. 14. — « Convertam captivitatem populi mei Israel, et ædificabunt civitates desertas, et habitabunt in eis. » *Captivitatem populi sui Deus convertit, cum qui captivos nostros duxerant animales motus, ipsi captivi abducuntur ad liberi arbitrii rationales nutus. Unde est: « Captivam, inquit, duxit captivitatem (Ephes. iv, 8). » Civitates desertas ædificant, cum sensualitates Dei contubernio desolatas, contra totius incursus vanitatis instaurant. In eis inhabitant, cum eas sollicita custodia frequentantes, suæ ditioni fixa deliberatione subjugant. Et plantabunt vineas, et bibent vinum earum, et facient hortos, et comedent fructus eorum. » *Vineas plantant, qui causas æternæ lætitiæ piæ collaborando propagant: Vinum earum bibunt, cum spei gaudium sempiternæ inde præsumunt. Inde debriantur, cum ad anteriora tendentes, ea quæ retro sunt obliviscuntur (Philip. iii, 13). Hortos faciunt, cum ad fortia, et etiam corporalis exercitationis studia sese proripiunt. Fructus eorum comedunt, cum de labore forastico, et de beneficentiæ in proximum impendio, de cœlesti menti securitas etiam impræsentiarum innascitur bravio.**

VERS. 15. — « Et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra quam dedi eis. » *Super humum suam eos plantat, cum immobiliter eis suorum corporum, ne ulterius præter modum rebellia fiant, dominium donat. De terra quam dedit eis ultra eos non evellit, quia quam promisit mitibus possidendam (Matth. v, 4), eorum videlicet corporum terram, æterno eis jure præfixit.*

EXPLICIT AMOS PROPHETA.

PROLOGUS AD LIBRUM QUINTUM.

243 Beatissimus Jeremias, qui, ex ipso matris utero sanctificatus et propheta gentibus destinatus, iniens ævum sub evangelica virginitate produxit, qui, secundum inolitam sibi puritatem, tanto acutius sese ad interna proripuit, quanto ab externo fœdere, et prosperitate mundana, pro temporis incommodo, et corde pudicissimo secretior fuit. Unde sanctæ infortunium civitatis ad interioris hominis conferens lapsus, quadruplex mysticis doloribus adhibuit alphabetum, ut quem quatuor elementorum immoderantis ruisse compererat, per evangelicum cataplasma sanaret, et qui Decalogum dupliciter transgressione calcaverat, sub evangelica se dualitate restringeret. Viginti enim duæ litteræ cum sint, deutereseos excessum, quæ legis sacræ sinceritatem traditionum novitate corruerat, vicenario signat;

sed cum ad charitatem Dei et proximi mens compuncta, et excidii sui lacrymabiliter recordata redigitur, interius exterminium gemini præcepti brevitate reparatur. Nos ergo deutereseos omittentes et hypocrisim, quæ suis coloribus plurimos in Ecclesia conduplicat, assumentes, in casus et damna mentium, quæ in quotidiana vastatione perpetimur, subtiliter invehamur, et simulationis rugam, qua ad Deum quidem angustamur, ad sæculum vero pessima vicenarii multiplicatione replicamur, de proximo euntes in Deum, in amicos et inimicos multa quæversum liberalitate tendamur. In defectu ergo urbium, ruinas meditemur animorum, et videamus quid primus nobis character insinuet, ex quo uti de cæteris constat, quia subjecta sententia pendet. Ergo sancto nos Spiritu accingente pergamus.

LIBER QUINTUS

TROPOLOGIÆ IN LAMENTATIONES JEREMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

VERS. 1. — « Quomodo sedet sola civitas plena
 « populo, facta est quasi vidua domina gentium,
 « princeps provinciarum facta est sub tributo? »
 Aleph interpretatur *doctrina*. *Civitas plena populo*
sola sedet, cum mens cogitationum stipata frequen-
 tiis, sola et incomitata absque doctrinæ salutaris
 meditatione subsidet, dum ad reparandam mentis
 quietem tumultusque sedandos nulla vi per se as-
 surgere valet. Unde cuidam malæ virgini dicitur :
 « Sede in pulvere (Isai. XLVII, 1). » Solus namque ne-
 mo est, qui sacri eloqui intra se compos est. *Do-*
mina gentium quasi vidua fit, cum ratio, quæ vitio-
 rum gentibus discretionis scepro præsidere debue-
 rat, expers divini seminis, et Deo conjuge vacat. **B**
Princeps provinciarum fit sub tributo, cum illa, quæ
 provinciis exteriorum sensuum, qui in Evangelio
 quinque civitates appellantur (Luc. XIX, 19), effici-
 tur obnoxia peccato. De quo tributo dicitur : De ne-
 cessitatibus meis libera me (Psal. XXIV, 17).

BETH.

VERS. 2. — « Plorans ploravit in nocte, et lacry-
 « mæ ejus in maxillis ejus. » Beth interpretatur
confusio. In nocte plorat, qui in confusione peccati
 mentis acumen quasi capitis oculos ab humore pie-
 tatis extenuat. *Lacrymæ ejus in maxillis ejus* sunt,
 cum ad aperta dispendia animorum interioritates
 defluunt. Unde de iniquo quolibet dicitur : In vita
 sua projecit intima sua. « Non est qui consoletur
 « eam ex omnibus charis ejus. » *Ex omnibus charis*
ejus non est qui consoletur, cum ex universitate vir-
 tutum, in quibus sola vera charitudo penes nos re-
 peritur, non est aliqua residua quæ nos ad spem re-
 volvere videatur. « Omnes amici ejus spreverunt eam,
 « et facti sunt ei inimici. » *Omnes amici ejus*
eam spernunt, cum motus rationales, quos vere
 amicos, si se continerent, habere potuerat, ob for-
 ditatem suæ actionis animum detestando confun-
 dunt, fiunt *ei inimici*, cum, licet quod agunt et quod
 cogitant habeant execrationi, non succurrendo ta-
 men ejus infami negotio perseverant inimici.

GHIMEL.

VERS. 3. — « Migravit Judas propter afflictionem
 « et multitudinem servitutis, habitavit inter gentes,
 « nec invenit requiem. » Ghimel interpretatur *re-*
tributio. *Propter afflictionem, et multitudinem servi-*
tutis Juda migrat, cum propter flagitiorum et sce-
 lerum creberrimos in mente recursus, confessionis
 omnino virtus amittitur. Sic enim Judas interpre-
 tatur, taliterque pessima vita pejoris sensus retribu-

A tione damnatur. *Inter gentes habitat*, dum malæ
 conversationis barbariem peccando frequentat. *Re-*
quiem non invenit, quia in miseriis non subsistit.
 « Omnes persecutores ejus apprehenderunt eam in-
 « ter angustias. » Mens angustatur, cum hinc inde
 pravo appetitu irruente vexatur. *Inter has angustias*
persecutores ejus eam apprehendunt, cum quæcunque
 irruerint vitia eam sibi subjugare non desinunt.

DALETH.

VERS. 4. — « Viæ Sion lugent eo quod non sint
 « qui veniant ad solemnitatem. » Daleth interpre-
 tatur *timor*. *Viæ Sion lugent*, cum illæ, quæ quon-
 dam fuerant mundi cordis puritates, per quas itur
 in divinas, quod est Sion *speculationes*, nil de gaudio
 cœlesti prægustant, sed male sibi consciæ nil aliud
 norunt, nisi continuos parturire timores. *Ex eo au-*
tem lugent, quod non sint qui veniant ad solemnita-
tem, ea enim causa est remotæ lætitiæ, quia nullius
 respiratio virtutis occurrit, quæ ad contemplandam
 spiritus, et animæ cogitationum quoque, et intentio-
 num tanquam solemnem diem frequentiam nos ducere
 possit. « Omnes portæ ejus destructæ. » *Portæ ejus*
omnes destruuntur, cum a debitæ continentie statu
 sensualitas tota diruitur. De quibus legitur : « Attol-
 lite, inquit, portas, principes, vestras (Psal. XXIII,
 7, 9). » — « Sacerdotes ejus gementes, virgines ejus
 « squalidæ. » *Sacerdotes ejus gement*, cum intelle-
 ctualitates ejus, quarum erat officii sacrum sibi præ-
 bere ducatum, non nisi digna gemitu tractare per-
 sistunt. *Virgines ejus sunt squalidæ*, cum fides et
 spes, quæ solæ incorruptæ resedisse videntur, squalo-
 ribus vitiorum indesinenter addicuntur. Nec id
 injuria, nam *ipsa oppressa amaritudine*. *Amaritudine*
 opprimitur, quæ nulla supernæ dulcedinis affectione
 conditur.

HE.

VERS. 5. — « Facti sunt hostes ejus in capite
 « inimici illius locupletati sunt, quia Dominus lo-
 « cutus est super eam. » He interpretatur *esse*. *Ir*
capite-ejus hostes sunt, cum in mentem, qua sicut
 capite membra regimus, et in qua substantiam, ut
 ita dixerim, vere essendi in Deo accipimus, obsidio-
 nem imo possessionem peccatorum admittimus. Ille
 enim non esse dici potest, qui internæ veritati sin-
 cere vivendo non coest. Unde de diabolo dicitur :
 « Habitent in tabernaculo socii ejus qui non est (Job
 XVIII, 15). » *Inimici illius locupletati sunt*, cum de
 ea quam nobis subripuerint dæmones virtute super-
 biunt. Et hoc fit, quia *Dominus super eam loquitur*,
 quod scilicet suæ merito nequitie ad opprimenda in
 eam sententia datur. « Pro multitudine [al., propter

« multitudinem] iniquitatum ejus, parvuli ejus ducti
« sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. »
Parvuli ducuntur in captivitatem, cum idiotæ quilibet per eorum devia fiunt extra arbitrii libertatem, ut necessitate peccent, quod contraxerint voluntate. Et hoc pro multitudine his accidit iniquitatum, ut se quilibet a jure sui sensus sentiat captivatum. Ducuntur autem ante faciem tribulantis, cum ardentior est impetus peccare volentis, et longe subsequatur diaboli suggestio attentantis. In terram enim spatiosam, et latam, juxta illud Isaianum, quasi pila mittuntur (Isai. xxii, 18). Ipsi etiam auram pravæ aspirationis sibi generare dicuntur.

VAU.

VERS. 6. — « Et egressus est a filia Sion omnis
« decor ejus, facti sunt principes ejus velut arietes
« non invenientes pascua. » Vau interpretatur *ipse*.
Ipsa autem proprietatem ejus super quo dicitur, insinuat. Unde egressus a filia Sion omnis decor ejus dicitur, cum ab ea mente, quæ cælestium speculatorum, aut olim fuerat, aut esse potuerat, si Deo inaniteretur filia, hoc ipsum, quod in Dei conspectu personalitatem sibi, et, ut ita dicam, substantivam quamdam proprietatem exstruit et ædificat, Dei videlicet gratiam, quam solam ipse concupiscit speciem, intima pestis eliminat. Velut arietes principes ejus sunt, cum sensus ejus exteriores duces universæ ejus operationis fiunt. Arietes enim ducatum gregi præbere soleat, et hunc quinarium habet Samaritana conjugem (Joan. iv, 18). Hi arietes non inveniunt pascua, nimirum vitalia, nec requirere quidem gestiunt alimenta. « Et abierunt absque fortitudine « ante faciem subsequenti. » Absque fortitudine abeunt, cum absque ulla rebellionem spiritus diaboli suggestionibus cedunt. Ante faciem etiam subsequenti abeunt, cum ante experientiam malignæ adhortationis, quasi præsentiam faciei suis ipsorum motibus ultro succumbunt.

ZAI [al., ZAIN].

VERS. 7. — « Et recordata est Jerusalem dierum
« afflictionis suæ, et prævaricationis omnium desi-
« derabilium suorum, quæ habuerat a diebus anti-
« quis. » Zai interpretatur *huc*, illud innuens, ani-
mam lapsam meminisse debere, unde et quò lapsa
sit, quod scilicet *huc* 245 semper oculum retor-
quere necesse sit. Idèò, inquit, convertetur populus
meus *huc* [al., hic] (Psal. lxxii, 10). *Jerusalem die-
rum afflictionis suæ recordatur, cum mens, quæ
aliquando visionem pacis attigerat, suæ dejectionis
reminiscitur. Recordatur autem dierum, id est qua-
rumcunque discretionum, antequam cæcutirent
oculi intentionum, quod solet fieri in primordiis
tentationum. Prævaricationis omnium desiderabilium
suorum recordatur, cum internæ opulentæ gazas,
quæ modo animorum prævaricatione turbantur, et
quæ a diebus antiquis, id est antequam mens prorsus
tenebrasceret, habebantur, miserabiliter, sine
effectu tamen aliquò, ad memoriam revocare vide-
tur. Desiderabilia non alia sunt quam interiora bo-*

na, quæ Apostolus vocat meliora charismata (I Cor.
xii, 31), et quæ filiae regis ab intus sunt gloria
(Psal. xliv, 14). « Cum caderet populus ejus in ma-
« nu hostili, et non esset auxiliator. » *Cadit popu-
lus ejus in manu hostili, cum cogitationum vulgus
lascivens fracto bono proposito cedit diabolicæ
parti. Non est auxiliator, cum deest spiritus repu-
gnator. « Viderunt eam hostes, et deriserunt Sab-
« bata ejus. » Hostes eam vident, cum malæ habi-
tus mentis eis nullo modo displicent. Sabbata ejus
derident, cum eam sibi acquiescentem, et omni utili
studio supersedentem habere se gaudent.*

HETH.

VERS. 8. — « Peccatum peccavit Jerusalem pro-
« pterea instabilis facta est. » Heth interpretatur
stupor. Stupor autem insensibilitas est. Insensibilitas
autem nil aliud quam reprobis sensus. Hoc ergo
anonomastice peccatum Hierusalem peccat, et ideo
fit instabilis, quia postquam a visione pacis internæ
mens ruerit, per tentatorum impulsus huc illucque
vagabunda discurrit. « Omnes, qui glorificabant
« eam, spreverunt illam, quoniam viderunt igno-
« miniam ejus. » *Qui eam glorificabant, virtutes
sunt animi; hi eam spernunt, cum contemptu dignam
argumento suæ desertionis ostendunt. Quoniam, in-
quit, ignominiam ejus viderunt, infamem scilicet ex
obscena conversatione videri fecerunt. Sunt autem
hujusmodi dicta secundum: illud « Abominabuntur
me vestimenta mea (Job ix 31). » — « Ipsa autem
« gemens et conversa retrorsum. » Gemit cum mi-
sera mens difficultatem male operandi invenit.
« Sub lingua, inquit, ejus labor et dolor (Psal. x,
7). » *Retrorsum convertitur, cum ad præteritas
potius voluptates retorquetur, quam spe ad anteriora
tendatur.**

TETH.

VERS. 9. — « Sordes ejus in pedibus ejus, nec
« recordata est finis sui, deposita est vehementer,
« non habens consolatorem. » Teth interpretatur
exclusio. Sordes ejus in pedibus ejus sunt, cum ab
affectibus ejus peccati intentiones non desinunt.
*Finis cui non recordatur, cum a prævi sui status
consideratione excluditur: hoc enim in præmissa
littera adnotatur. Finem suum attenderet, si fru-
ctum stadii sui quis sit futurus adverteret. Vehe-
menter deponitur, quæ nunquam ad appetenda æterna
levatur. Consolatorem non habet, cum inter tot mi-
serias, nec virtutis quidpiam quo respiret; quin po-
tius omni sancti Spiritus consolatione caret. « Vide,
« Domine, afflictionem meam, quoniam erectus est
« inimicus. » Vox est sancti cujuscumque, qui de
lapsu alieno affligitur. Inimicus erigitur: secundum
quod illa, ut supradictum est, vehementer depo-
nitur.*

IOTH [al., JOD].

VERS. 10. — « Manum suam misit hostis ad omnia
« desiderabilia ejus, quia vidit gentes ingressas
« sanctuarium suum, de quibus præceperas ne in-
« trarent in ecclesiam tuam. » Ioth interpretatur

desolatio. Et plane desolatur, cum potestas, quod est manus hostilis, per interiora bona, quæ Deo desiderabilia creduntur, obvagatur. Quod ideo ei contigit, quia *gentes ingressas sanctuarium suum vidit*, id est nequitas quaslibet conscientiam occupantes, quæ templum Dei esse debuerat, æquanimiter tulit. Ea enim quæ exosa habemus, solemus dicere, quia videre non possumus. De his præcepit *Deus ne intrarent in ecclesiam suam*, qui etiam averti præcepit oculos ne viderent vanitatem, nedum ipsa vanitas admitteretur in mentem.

CAPH.

VERS. 11. — « Omnis populus ejus gemens, et quærens panem, dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. » Caphi dicitur *incurvatus*, nec immerito. *Omnis enim populus ejus gemens panem quærit*, cum tota cogitatio sub cupiditatum fasce dolens temporalis jucunditatis alimenta circumlegit. Quo contra in Job legitur: « Abominabilis fit ei panis in vita sua (Job xxxiii, 20). » *Pretiosa quæque pro cibo dant*, cum pro sæculari lascivia bona interiora, magna pretii, et mercis iniquitate dispensant. Hoc faciunt, ut animam refocillent, ut momentaneo scilicet voluptatis cujuslibet haustu, appetitui suæ animalitatis asserviant. « Vide, Domine, et considera quoniam facta sum vilis. » Sunt quidam, qui de hac sua incurvatione ac si vilitate, quasi de profundis ad Deum inclamando respirent. Videt Deus, cum videre nos facit; considerat, cum nos ad nostri considerationem reducit.

LAMETH [al., LAMED].

VERS. 12. « O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus. » Lameth interpretatur *cor servitutis*. Per cor, quo sapimus, intelligentia; per servitutem peccati subjectio designatur. Per cor ergo servitutis cognitio est signata perversæ ad peccatum humilitatis. Unde operibus clamat: *O vos omnes qui transitis per viam*, qui per Christum videlicet, qui via est (Joan. xiv, 6), informati transigitis vitam, attendere, et videre documento, et exemplo me facite, quantæ dementiæ sit his me doloribus addici. Cum enim alii doleant pro suo quod commisere peccato, mihi, proh dolor! non tam mœror quam rabies innascitur; quod ad libitum peccare non valeo. Et hoc ideo « quoniam vindemiavit me » Dominus, totius utique pii exercitii, et cœlestis dulcedinis subripuit mihi fructus. « In die furoris sui Dominus, » hæc loquitur, cum in aperta suæ animadversionis sententia peccatum, et pœna peccati pariter quasi in die reteguntur.

MEN.

VERS. 13. — « De excelso misit ignem in ossibus meis, et erudivit me. » Men interpretatur *ex ipsis*. Ex ipsis plane est, quia ex ipsorum fit merito quidquid introrsum damni est. Unde de *excelso in ossibus ignis mittitur*, cum inter ipsa lapsus primordia, ignis cenodoxiæ de virtutum robore originem

sumens exoritur, qui *de excelso*, id est fastu superbiæ itidem generatur. Ignem enim sic accipi testis est propheta: « A voce, inquit, loquelæ grandis exarsit ignis in ea (Jer. xi, 6). » Erudit eum, cum de quo bono ceciderit, instruitur per peccati cujuslibet casum. Unde et Balaam de seipso: « Qui cadit, inquit, et sic aperiuntur oculi ejus (Num. xxiv, 4). » — « Expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum; posuit me desolatam, tota die mœrore confectam. » *Rete pedibus* expanditur, cum offendiculum coram his, qui voluntarie peccant, ponitur; et dum hinc expedire se nititur, ingruentium malorum maculis amplius irretitur. *Retrorsum* convertit, cum ad peccata vetera reliditur. Desolata ponitur, cum a Deo inhabitatore vacans diabolicæ voluntati prostituitur. *Tota die mœrore* conficitur, cum sub terreno onere ingemiscens toto die, id est jugiter, ab æternis exultationibus exsulatur.

NUN.

VERS. 14. — « Vigilavit jugum iniquitatum mearum; in manu ejus convolutæ sunt, et impositæ collo meo. » Nun interpretatur *unicus*. Supra dixerat, quia de suæ æstimationis excelso, in ossibus interioris constantiæ, jactantiæ ignis exarserat, idcirco unicum se et singularem æstimabat. Proinde *in manu Dei jugum iniquitatum* ejus vigilat, quia usus perpetratæ nequitæ, qui nos indesinenter opprimit et inclinat, irremediabilibus nos curis exagitat. *Vigilare enim sollicitari* est. Hæ convolvuntur, dum iniquitatibus iniquitates admiscuntur. *Collo* imponuntur, dum in oppressionis consuetudinem universa trahuntur. « Infirmata est virtus mea; dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere. » Exinde *virtus* infirmatur, quia non est ulla vis cordis, quæ suborientibus vitiis refragetur. Dat nos *Dominus in manu de qua non possumus surgere*, cum semel servi facti peccati a jure ejus, cui nos submisimus, nequimus nos potestatis eruere.

SAMECH.

VERS. 15. — « Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei; vocavit adversum me tempus, ut conterat electos meos. » Samech dicitur *firmamentum*. *Dominus de medio* nostri magnificos aufert; cum principales motus, quibus magna in medio nostri, in ipsa scilicet ratione geruntur, et quibus, juxta præmissæ litteræ sensum, in Dei dilectione firmamur, Deo judice subtrahuntur. Vocat *adversum nos tempus*, ut electos nostros conterat, cum temporali nos appetitu diabolicæ instinctu suggestionis irritans, et ea ab ipso opportune suppeditari permittens, quidquid insignius in animo, quidquid electius est demolitur et dissipat. « Torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda. » Torculari succus cujuslibet rei exprimitur. *Torcular* ergo *Dominus* calcat, cum suo judicio eas quæ a nobis humorem totius pietatis eliciant et obstinatione indita passiones augmentant. Et hoc fit *virgini filiæ Juda*, confessioni videlicet non virili, quæ adversum

se confiteri proponat, sed infructuosæ, quod virgo A
est, et sterili, quæ partum suum ad vomitum rede-
deundo effeminat, vel annihilat.

AIN.

VERS. 16. — « Idcirco ergo plorans, et oculus
« meus deducens aquam, quia longe factus est a me
« consolator, convertens animam meam. » Ain,
interpretatur *oculus*. Plorat qui a se instinctum
teneritudinis internæ eliminat. *Oculus* ejus aquam
deducit, cum intentio, quæ cogitationes illuminat,
a se fontem sapientiæ salutaris pædetentim rejicit.
Hinc est quod proposita littera oculum sonat, quia
qui supra virtutum firmamenta dissolverat, et oculo
ipse intentionis consequenter extenuat. Et hoc,
quia longe factus est a se consolator, dum enim spi-
ritus consolationis ab animo emittitur, quidquid B
introrsum residui est, sempiternis indurationibus
obfirmatur. Is consolator animam convertit, quia a
suo impetu, nisi ejus inspiratione anima miseranda
non redit. « Facti sunt filii mei perditæ, quoniam
« invaluit inimicus. » Filii perduntur, quoniam ini-
micus invaluit, cum quæ bene gesta videntur, non
pro Deo geruntur, aut pro Deo gesta, diabolo nequi-
tias ingerente, retributione privantur.

PHE.

VERS. 17. — « Expandit Sion manus suas, non
« est qui consoletur eam. » Phe, interpretatur *er-
ravit*. Quem errorem exponens subjungit: *Manus
suas Sion expandit*, cum opera sua is, qui ad Deum
speculandum eatenus intenderat. (hoc enim Sion C
significat) per hypocrisim, qua pejus nemo a vero
exerrat, manifestare concertat. Ideo non est qui eam
consoletur, quia super his laboribus, quos frustra
exercet, nulla penes Deum spe refovetur. « Mandavit
« Dominus adversum Jacob in circuitu ejus hostes
« ejus; 247 facta est Jerusalem quasi polluta men-
« struis inter eos. » Dominus adversum Jacob hostes
ejus mandat, cum adversus eum, qui de vitiorum
supplantatione se jactat, hostilitatem tentationis ex-
suscitat. Mandare enim ejus permittere fieri est. Hos
in circuitu ejus immittit, cum etiam exteriorem
hominem evidenter sinit impedi. Jerusalem autem
quasi polluta menstruis est inter eos, cum intro foris-
que pulsata, potissimum languet introrsum per cogi-
tatus obscenos.

SADE.

VERS. 18. — « Justus Dominus, quia os ejus ad
« iracundiam provocavit. » Sade, interpretatur
justitia. Unde sequitur: Quia justus Dominus, qui
os ejus ad iracundiam provocavit, juste videlicet ad
exterioris inconveniens duxit, quia divina non pro
Deo faciendo quasi in faciem Deo maledixit. « Au-
« dite, obsecro, universi populi, et videte dolorem
« meum. » Obsecrat universos populos ut audiant,
cum per pravæ operationis infamiam omnes solli-
citat, exertam contra se Dei considerare sententiam.
Videte, inquit, dolorem meum, non quo ego miseriis
meis, pro nefas! indoleam, sed quod statum dolore
dignum ducam. « Virgines meæ et juvenes mei abie-

« runt in captivitatem, » quod est dicere: Si quid
incorruptum in mea mente, si quid validum con-
stansque resederat, hostis antiquus ab omni pio
habitu abducendo captivat.

COPH.

VERS. 19. — « Vocavi amicos meos, et ipsi dece-
« perunt me. » Coph, interpretatur *conclusio*. Plane
concluditur a quo ubi respirare valeat minime in-
venitur. Vocat enim amicos, et ipsi decipiunt, cum
etiam sibi vult conciliare dæmonia, quo familiarius
sibi subministrent vitia; sed in hoc ipso eum exilia-
liter fallunt. « Sacerdotes mei et senes mei in urbe
« consumpti sunt, quia quæsierunt cibum sibi ut
« refocillarent animam suam. » Sacerdotes ipsi sunt
rationales motus ducatum menti ferentes. Senes,
B itidem motus, vel in sensu, vel in corpore majori
gravitate præeinentes. Hi in urbe consumuntur,
cum intra conscientiam, ubi originem sumunt, divini
verbi inedia periclitantur. Hi cibum sibi quærunt,
ut animam refocillent, cum temporalia aucupantur,
quibus suas animalitates sublevigent.

RES.

VERS. 20. — « Vide, Domine, quoniam tribulor;
« venter meus conturbatus est, subversum est cor
« meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena
« sum. » Res, caput dicitur. Videre Deum rogat,
quoniam tribulatur, cum de profundis, ut supra
diximus, respiciens Deum aliquoties inclamitat ut
videre, id est intelligere se faciat mortem, quæ intro
grassatur. Venter conturbatur, cum animus, ne quæ
patitur valeat perpendere, obscuratur. In semetipsa
cor ejus subvertitur, cum ratio, quæ in prætitulata
littera caput dicitur, in sua ipsius contra vitia ratio-
cinatione confunditur. Amaritudine plenam se dicit,
quia eam nulla supernæ dulcedinis gratia reficit.
« Foris interficit gladius, et domi mors similis est. »
Gladius foris interficit, cum executione ejuspiam
capitalis admissi, efficientia eam corporalis inter-
cipit. Mors similis domi habetur, cum exterius op-
portunitati vacante peccante, peccandi introrsum
maligna aviditate sævitur.

SIN.

VERS. 21. — « Audierunt quia ingemisco ego, et
« non est qui consoletur me. » Sin, interpretatur
D *super vulnus*. Super vulnus autem est, cum super
interioris hominis damna etiam adversitas corpo-
ralis se infert. Audire in Scripturis mysticis, pro eo
quod est intelligere, ponitur. Audiunt quia ingemi-
scit, quia videlicet lapsa anima ad Deum respirare
contendit. Audiunt etiam, quia non est qui consoletur
eum, non superesse utique animo, qui super virtute
interna consolari possit eum. « Omnes inimici mei
« audierunt malum meum, lætati sunt, quoniam tu
« fecisti. » Quod est dicere: Omnes interioris ho-
minis hostes, cum subintelligunt sibi hominem a Deo
permitti tentare, lætantur, quoniam quasi optionem
eis intuleris. « Adduxisti diem consolationis, et fient
« similes mei. » Deus tamen, si quando aliquam con-
solationem respiscendi captivæ menti inducat, ad

conformitatem illico ejus omnis affectualitatis motus, qui hac illacque evagabantur, redigi constat. Correcta enim semel ratione, omnia ad idem contrahuntur.

TAU.

VERS. 22. — « Ingredietur omne malum eorum coram te, et devindemia eos, sicut devindemiasti me propter iniquitates meas. » Tau, dicitur consummavit. Consummatur quod fini cuicumque addicitur. Quod sit, si omne diabolicæ voluntatis malum coram Deo, quod est ingredi, exaudiatur. Ut devindementur, id est omnis eorum de me jocunditas annulletur, sicuti ipsi me, mea exigente nequitia, annullarunt. Multi enim gemitus mei, et cor meum mcerens, multi utique labores, quibus ingemo; et ipsa, quæ non nisi digna luctu agit, perturbatur ratio.

CAPUT II.

ALEPH.

VERS. 1. — « Quomodo obtexit caliginem in furorem suo Dominus filiam Sion, projecit de caelo inclytam Israel, et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui. » Aleph, sicut superius, doctrina dicitur. Conqueritur ergo anima, et miratur quomodo obtexerit caliginem in furore suo Dominus filiam Sion, quomodo utique permisit obcæcari, per irrevocabilem animadversionis suæ sententiam supercœlestis olim Sion, id est speculationis filiam, et de caelo, id est de superna conversatione, in terrenas concupiscentias dejecerit eam quæ cum Deo dirigi cœperat animam. Scabelli pedum suorum in die furoris sui non recordari dicitur, cum pietatis antiquæ, quod videlicet in terra matrem, Patri cœternus, pro homine salvando suscepit, oblivisci videtur. Scabellum enim pedum pro Genitrice ejusdem benedictæ carnis accipitur. Unde est: « Adorate scabellum pedum ejus (Psal. xcviij, 5). » Prætitulata autem littera doctrinam exprimit, quæ caliginem oblecta disperit, cui tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco (II Petr. 1, 19), mens sanum sapientis intendit.

BETH.

VERS. 2. — « Præcipitavit Dominus, nec pepercit e omnia speciosa Jacob, destruxit in furore munitiones virginis Juda, dejecit in terram, polluit regnum et principes ejus. » Beth, dicitur domus haud dubium quæ Dei. Hujus quondam vitia supplantantis omnia speciosa domus præcipitat, cum totius virtutis insigne debilitat. Parceret autem, si vel pia intentio resideret. Virgo Juda, confessio est infructuosa. Hujus munitiones in furore destruantur, cum firmissimas rationes, quarum intuitu adversum se suas injustitias confitebatur, exuberante nequitia demolitur. In terram deiecit, cum ad terram solum sapiendâ destituit. Regnum et principes ejus polluit, cum intellectualitatis sedem, cum omni sensualitate, pravis delectationibus addici permittit.

GHIMEL.

VERS. 5. — « Confregit in ira furoris omne cornu Israel, avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici, et succendit in Jacob quasi ignem flammæ devorantis in gyro. » Ghimel, interpretatur plenitudo, ea scilicet de qua dicitur: « Completæ sunt iniquitates Amorrhæorum (Gen. xv, 16). » Secundum hanc non causa correctionis, qua irascitur non iratus, sed in ira furoris, quæ non reflectitur, omne cornu Israel confringitur, cum quidquid carnem excedens, quæ sursum sunt sapere poterat, in mente subruitur. A facie inimici dexteram suam retrorsum avertit, cum inter tentationes in quibus potissimum inimici virtus agnoscitur, memoria sanctæ perpetuitatis a corde recutitur. A facie enim cognoscimus, et dextera eligimur. Quasi ignis flammæ devorantis in gyro in Jacob succenditur, cum concupiscentiæ corporales per sensus et membra, in eo qui olim eas subvertere consueverat, excandescere permittuntur.

DALETH.

VERS. 4. — « Tetendit arcum suum quasi inimicus, et firmavit dexteram suam quasi hostis, et occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filie Sion, effudit quasi ignem indignationem suam. » Daleth, interpretatur juncturarum, haud dubium quin exteriorum sensuum, per quos sæpe nostrum admittimus interitum. Quasi inimicus arcum suum Dominus tendit, cum futuri minas judicii, quasi securim ad radicem intentare non desinit. Unde est, « Dedisti, inquit, significationem ut fugiant a facie arcus (Psal. lxx, 6). » Quasi hostis dexteram suam firmat, cum ex nostræ intuitu malignitatis supernam nobis se oclusurum patriam, quasi, id est revera, hostis in sinuat. Omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filie Sion occidit, cum quidquid in extrinseco opere, vel Deo, vel homini placere poterat, ejus qui matri supercœlesti simile debuerat, perditum ire sinit. Quasi ignem indignationem effundit, dum universa criminibus consummanda concedit.

HE.

VERS. 5. — « Factus est Dominus velut inimicus, et præcipitavit Israel, præcipitavit omnia mœnia ejus, dissipavit munitiones ejus, et replevit in filia Juda humiliatum et humiliatam. » He, dicitur suscipiens, non alia parte quam quæ intrudere voluerit diabolus influens. Unde et præcipitasse Israel dicitur, dum quidquid cum Deo directionis haberi valet in animo inclinatur. Directus enim Dei, vel cum Deo Israel sonat. Omnia mœnia ejus præcipitantur, dum exterior continentia ejus pulchritudo dissolvitur. Munitiones ejus dissipantur, dum spiritualis custodiæ proposita annullantur. Humiliatum et humiliatam in filia Juda replet, cum dejecto spiritu, et etiam voluntate dejecta, effeminata confessio languidam mentem pro destructis munitionibus implet. Filia enim Juda confessio est inutilis et improba. Nota Hebræicum morem, quod dicitur in filia Juda replevit humiliatum et humiliatam, ut est

alibi : « Replevit carnem pro ea (Gen. ii, 21) » pro eo quod nos dicimus : *Replevit filiam Juda humiliato et humiliata.*

VAU

VERS. 6. — « Dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum. » Vau, interpretatur *possessio*, quæ non est alia quam ipse qui subscribitur hortus, cui quondam vitalis increverat fructus. *Quasi hortum ergo tentorium suum dissipat, cum avulsa vigilantia et timoris quasi septimum circumstantia, suis mentem utilitatibus, ac si hortum fructibus privat. Et merito tentorium vel tabernaculum conscientiam, non domum vocat, quia nil perseverans, nil stabile apud se proposuit, quæ statum suum tam facili desertione debilitat; utraque enim peregrinis et militantibus perfunctoria sunt.* « Oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem et sabbatum, et opprobrio in indignatione furoris sui regem et sacerdotem. » *In Sion festivitatem et sabbatum oblivioni Deus tradit, cum in mente quondam devota, omnimodæ virtutis frequentiam et peccatorum obliterari permittit. Hunc diem solemnem in condensis 249 psalmus indicit (Psal. cxvii, 27). Tradit etiam opprobrio regem et sacerdotem, cum spirituali regimine prorsus extincto pariter annihilat divinam, quæ nos ducit et docet in omni sanctitate, doctrinam.*

ZAIN.

VERS. 7. — Repulit Dominus altare, maledixit sanctificationi suæ, tradidit in manu inimici muros turrium ejus, vocem dederunt in domo Domini, sicut in die solemni. » Zain interpretatur *alimentum*. *Altare suum Dominus repellit, cum animum, ex quo bonæ voluntatis et fidei alimenta sumebat, malitia emergente contemnit. Sanctificationi suæ maledicit, cum id quod sanctitatis aliquando justo insigniebatur agnomine in defectum quotidianæ deteriorationis adducit. Maledictio enim pro defectu ponitur, sicut benedictio pro augmento. Per muros cohibentia sensualitatum, per turres eminentia designatur virtutum. Hæc in manu inimici tradit, cum ea diabolum subintrando occupare permittit. Vocem in domo Domini sicut in die solemni dant, cum per sensus reprobi dementiam in pessimis rebus exultant. Non dicit in die solemni, sed sicut, quia non est tanta aliquibus in boni perpetratione operis quanta in malorum executione lætitia.*

HETH.

VERS. 8. — « Cogitavit Dominus dissipare murum filiae Sion, tetendit funiculum suum, et non avertit manum suam a perditione, luxitque antemurale, et murus pariter dissipatus est. » Heth, interpretatur *pavor*, et is non aliunde, quam quod cogitavit Dominus murum dissipare filiae Sion. continentiam scilicet earum quæ hac illac evagantur imaginationum. Unde Dominus : « Clauso, inquit, ostio ora Patrem tuum (Matth. vi, 6). » *Funiculum suum Deus tendit, cum peccatum poenasque peccati æqua super nos lance perpendit. A perdi-*

tionem manum suam non avertit, quia cum mens sua penes Deum non deprecatur exitia, evidens ultio cogitationi divinæ succedit. Antemurale luget, cum sensualitas exterior dolendo appetitui subjacet. Murus pariter dissipatur, cum imaginationum licentia passim remissa dispergitur.

TETH.

VERS. 9. — « Defixæ sunt in terra portæ ejus, et perdidit et contrivit vectes ejus, regem ejus, et principes ejus in gentibus. » Teth, interpretatur *bonum*. *Portæ ejus in terra defiguntur, cum obstacula rationis, quæ vitiis opponuntur, quod summum hominis bonum est, terrenis cupiditatibus opprimuntur. Vectes ejus perdit et conteruntur, cum spirituales instinctus, sine quibus rationi robur inesse non prævalet, consumuntur. Regem, et principes ejus perdit in gentibus cum spiritum, cui omnia nostra regere attinet, cum sensualitatis affectibus vitiis submergit enormibus. « Non est lex et propheta ejus non invenerunt visionem a Domino. » Ubi spiritus non est rex, nullius moderationis est dex. Prophetæ ejus non inveniunt visionem a Domino, quia providentiæ internæ nihil sibi prospiciunt, nisi quod prosit sæculo.*

JOD.

VERS. 10. — « Sederunt in terra, conticescunt senes, filiae Sion consperserunt cinere capita sua virgines Jerusalem. » Jod, *confessio*; illa proculdubio quæ perit a mortuo (Psal. vi, 6). Unde sedent in terra et conticescunt senes filiae Sion, quia dum hærent omnino terrenis, sicut is, qui in cathedra pestilentia sedit (Psal. i, 4), maturiores animi motus, quos peccati conscientia atrocissime mordere solet, a confessionibus obmutescunt. Inde consequenter virgines Jerusalem capita sua cinere conspergunt, cum lapsi, et steriles antiquæ pacificationis motus, mentis peccati refricatione inficiunt. Per cinerem enim perpetrati olim peccati memoria, mentes signari per capita in Scripturis celebre est.

CAPH.

(Vulg. sequenti versiculo præmittit.)

« Accincti sunt ciliciis, abjecerunt in terra capita sua virgines Juda. » Caph, dicitur *cor*. Ideo plane, quia quidquid subjungitur litteræ de interiori totum constat damno. Ciliciis accinguntur, quorum lumbi titillatione libidinis compunguntur, cui sensui admittitur, quod animal petulecum est, de cujus pilis intexitur. Virgines Juda, infecunda sunt confessionis officia. Bonum est enim confiteri, si simul sit psallere. Capita sua in terra abjiciunt, cum principales mentis motus, qui aliquoties de confessione admonent, pravo sepudore submergunt.

VERS. 11. — « Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea. » *Præ lacrymis oculi deficiunt, cum effusa benignitate intrinseca totius rationalitatis acumina decidunt. Viscera conturbantur, cum pariter interna vitalitas a vera discretionem suffunditur. « Effusum est in terra jecur meum, super contritione filiae populi mei, etiam*

« deficeret parvulus et lactens in plateis oppidi. » A
 Secundum physicos jecore amamus. In terra ergo
 jecur effunditur, cum supercoelestis amor terreno
 mutatur. Et hoc super contritione filiae populi acci-
 dit, quia tales casus fracta mollities cogitationis
 nutrit. Et hoc etiam cum parvulus et lactens in pla-
 teis oppidi deficit, cum scilicet fidei modicitas, et
 dulcedinis sæcularis aviditas, per mundi sollicitu-
 dines interitus causas facit.

LAMECH.

VERS. 12. — « Matribus suis dixerunt : Ubi est
 « triticum et vinum, cum deficerent quasi vulnerati
 « in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas
 « in sinu matrum suarum? » Lamech, interpreta-
 tur sermo. Matribus suis dicunt : Ubi est triticum et
 vinum, cum aliquoties fastidio voluptatum a con-
 scientiis exigunt, non solum sermonis divini, quem
 signat littera præscripta 250, solatium, sed etiam
 divinæ aspirationis quo alacriores reddantur ins-
 tinctum. Quasi vulnerati in plateis civitatis deficiunt,
 cum diaboli appetitus sagitta affecti ex nimia li-
 centia vitæ sæcularis occumbunt. Civitas hic et
 oppidum, sicut alibi atrium, sæculum signat, an-
 gustæ viæ platea repugnat. Animas in sinu matrum
 suarum exhalant, cum intra conscientias, quæ ma-
 tres et bonarum et malarum interioritatum sunt,
 laqueo concupiscentiali se strangulant.

MEN.

VERS. 13. — « Cui comparabo te? vel cui assi-
 « milabo te, filia Jerusalem? cui exæquabo te, et
 « consolabor te, virgo filia Sion? magna est enim
 « velut mare contritio tua. Quis medebitur tui? »
 Men, viscera, non alia plane quam eorum qui cum
 compassive erga illorum qui sic periclitantur infor-
 tunia. Est ergo sensus ac si dicant : Tu anima,
 quæ supercoelesti matri tuæ cultu internæ pacis et
 Dei speculatione conformari debueras, cujus com-
 paratione lapsum tuum levigare potero, cum te ab-
 sorbeat tua per te desperabili oblivione contritio?
 Et cum tu tui jam non memineris, quis medebitur
 prædicando tui?

NUN.

VERS. 14. — « Prophetæ tui viderunt tibi falsa
 « et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te
 « ad poenitentiam provocarent. » Nun, interpre-
 tatur pascua eorum, procul dubio illorum qui ali-
 enis mendaciis pascebantur. Prophetæ stulta et vana
 nobis vident, cum nostræ sæculares astutiæ non
 solum falsos proventus, ut assolet, spondent, sed
 etiam de futuris conjectantes in spe superbos nos
 promovent. Quæ sequuntur perspicua sunt, cum
 deberent scilicet quæ peccant sibi proponere, stu-
 dent magis fastuosa cogitare. « Viderunt autem
 « tibi assumptiones falsas, et ejectiones. » Assum-
 ptiones sunt, quibus se in mundanas sublimitates
 assumendos credunt; sed hæc omnia nil aliud sunt,
 quam ejectiones, quia dum crementa forastica am-
 biunt, certissima a vero bono ejectione sese pro-
 stituunt.

SAMECH.

VERS. 15. — « Plauserunt super te manibus om-
 « nes transeuntes per viam, sibilaverunt, et move-
 « runt caput suum super filiam Jerusalem. » Sa-
 mech, interpretatur, adiutorium. Plaudunt super
 eam manibus, qui quondam in adiutorio Altissimi
 commanentes, quod littera præcinit, piis ejus
 allætantur operibus. Plausus enim collætari, manus
 signat operari. Hoc fecerunt omnes transeuntes per
 viam, quia dum in bono mens statu esset, aggra-
 tulabantur omnes qui per Christum, qui via est,
 desideranter aspirant ad patriam. Qui sibilat, ore
 restricto flatum extenuat. Et qui de bono quempiam
 opere sapienter laudat, partim loquitur, partim
 loqui dissimulat. Ne laudaveris, inquit, hominem
 in vita sua (Eccli. II, 30). Et laudandus est plane,
 quod et Paulus facit (I Cor. XI, 2), ut anime tur;
 parce tamen ne securificetur. Unde caput suum mo-
 vere dicuntur, quia etsi in eis Deum operantem
 gloriosa miramur, interim tamen pro incertitudine
 finis cohibere verba debemus. « Hæcine est urbs,
 « dicentes; perfecti decoris, gaudium universæ
 « terræ? » Eadem capitis motio, quæ super Job
 quondam fit (Job XLII, 11) et super Jerusalem. Sed
 post lapsum ejus perfecti decoris eam fuisse conque-
 runtur, quia veteris ejus habitus pulchritudinem
 securitate jam inutili prædicantes, recordantur.
 Sed ille perfectus decor in gaudium universæ terræ
 convertitur, cum exemplum ruinæ vel obstinatio-
 nis, universis terrena quærentibus exinde mini-
 stratur.

AIN.

(In vulgatis loco Ain, est littera Phe, et Ain loco Phe.)
 VERS. 1. — « Aperuerunt super te os suum omnes
 « inimici tui, sibilaverunt, et fremuerunt dentibus
 « et dixerunt : Devorabimus eam, en iste est dies
 « quem exspectabamus, invenimus, videmus. »
 Ain, interpretatur quæstio. Et quæ perversorum
 major quæstio est, quam quod a sanctis viris minus
 rationabiliter aut dictum, aut factum est? Idcirco
 super eos inimici os aperiunt, quæ dum statum suum
 bene regerent, clausa tenuerunt. Vel etiam ora
 aperiunt, cum mordaces conscientias retegunt. Si-
 bilant, cum totius justitiæ proposita, pro unius casu
 jam refutanda et decidenda dijudicant. Illa enim
 exhibemus, quæ omnino respuimus. Dentibus fre-
 munt, cum in eis si quid residui fuerit bona cætera
 decoquere, imo, ut expressius dicam, commasticare
 contendunt. Et aliter super eam os suum aperiunt
 inimici, cum supergredientur eam, jam veluti licen-
 ter consilia se declarant hostis antiqui. Sibilant,
 cum crimina dulce immurmurant. Dentibus tamen
 fremunt, quia inter illationes [f., titillationes] vo-
 luptatum mentem miseram universæ terræ malleo
 commolunt. Devorabimus, inquit, eam, id est nobis
 incorporabimus. Ita enim dies, id est prosperitatis
 nostræ claritas est, et votive exspectata, quia diu
 quæsita, tandem inventa, demum experiendo jam
 visa.

PHE.

VERS. 17. — « Fecit Dominus quæ cogitavit, com-
 « plevit sermonem suum quem præceperat a die-
 « bus antiquis; destruxit, et non pepercit, et læti-
 « ficavit super te inimicum, exaltavit cornu ho-
 « stium tuorum. » Phe, interpretatur os. Ore secreta
 nostræ mentis absolvimus. Et Dominus facit quæ
 cogitat, cum ea, quæ cordi nostro aspirando insi-
 nuat, pia operis executione revelat. Sermonem
 suum complet, cum ea, quæ per spiritum suum
 serit in nobis, per se operatur, per se ad exemplum
 exhibet. Hunc præceperat a diebus antiquis, quia eo
 nos instruerat a primoribus sanctis. Hi enim sunt
 dies, qui in libro Dei formantur. Per hos enim dies
 dicto factoque præcipitur, quo mens 25¹ nostra
 ex sermonis conceptione lustratur. Sed post hanc
 claritatem destruit Dominus, et non parcit, cum
 qui ascenderant ad cælos repente in abyssos delabi
 permittit. Inimicum super eam lætificat, cum sub
 suo eam hostis, id est voto cohibens, gratulabundus
 aggravat. Cornu hostium exaltat, cum vires resi-
 stendi eorum superbiæ negat. Cornu enim nostrum,
 spiritu carnem excedere est. Cornu autem diaboli,
 miserum cor hac illacque ventilare.

SADE.

VERS. 18. — « Clamavit cor eorum ad Dominum
 « super muros filiae Sion. » Sade, consolatio. Cor
 eorum videlicet, qui supra plauserant manibus ad
 Dominum, super muros filiae Sion clamat, cum super
 lapsæ conscientiae oppressionem consideratione fre-
 quenti illacrymat. Et quæ major consolatio animæ
 cujuslibet miseri, quam quod scit sanctis viris se
 curæ haberi? Hoc enim littera sonat. « Deduc quasi
 « torrentem lacrymas per diem, et noctem, et non
 « des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. »
 Vox eorum est quorum cor clamat ad Dominum, ad
 filiam Sion. Ac si dicat: De interiori tua conscien-
 tia due in evidens pietatis opus, ac si torrentem, qui
 obvia vitia quæque præcipitet, internæ ad Deum re-
 spirationis lacrymas non solum per prosperitatis
 diem (confitentur enim quidam cum benefecerit eis
 Deus (Psal. XLVIII, 19), sed etiam per adversitatis no-
 ctem, in qua clarissime retinuit in Dei aures eanti-
 cum ejus; nec des requiem, id est securitatem tibi;
 ut de tui mœroris assiduitate præsumas; neque taceat
 pupilla oculi tui, id est nunquam pravæ conscientiae
 acquiescat, quin suis successibus semper invigilet
 subtilitas spiritualis aciei.

COPH.

VERS. 19. — « Consurge, lauda in nocte in prin-
 « cipio vigiliarum, effunde sicut aqua cor tuum ante
 « conspectum Domini. » Coph, dicitur aspice. Rogat-
 tur a quibus supra ut aspiciat quorsum et quomodo
 de veteri lapsu, et ad quem consurgere debeat.
 Lauda, inquit, in nocte, id est nunquam a Deo de-
 sciscas in tentatione. Et hoc in principio vigiliarum,
 in initio scilicet conversionis, aut in primævitate
 ipsarum ætatum. Sicut aqua cor suum ante conspe-
 ctum Domini effundere jubetur, quia non aliter placet,

A nisi ut absque scrupulo, et crassitudine cogitationis
 aliqua, conscientia interius, ubi solus Deus videt,
 extenuetur. « Leva ad eum manus tuas pro anima
 « parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in
 « capite omnium compitorum. » Ad eum levat ma-
 nus, qui bonum in Dei nomine, non in laude humana
 extollit, non inclinatur opus. Et hoc pro anima parvu-
 lorum, id est pro vita studiorum recens in sancta
 professione coëptorum. In fame deficiunt, qui verbi
 Dei inopia pereunt. In capite omnium compitorum,
 in proposito scilicet omnium sæcularium actionum.

RES.

VERS. 20. — « Vide, Domine, et considera quo-
 « niam vindemiaveris ita. » Res, spiritum sonat.
 Clamant ergo, qui supra, Domino, ut videat, et con-
 sideret quem ita vindemiaverit, id est videre, et
 præcordialiter attendere nos faciat, quomodo spiri-
 tum, qui adversus carnem proprie concupiscit (Gal.
 v, 17), vitalibus lucis fructibus tantopere spoliave-
 rit. « Ergone comedent mulieres fructum suum, par-
 « vulos ad mensuram palmæ? si occiditur in san-
 « ctuario Domini sacerdos et propheta? » Quod est
 dicere. Si sacri eloquii ducatus, qui est lucerna no-
 stris pedibus (Psal. cxviii, 105), et providentia quæ
 nostris præeminet actibus, in sanctuario Domini, quod
 est mens, subruitur, scire velim utrum infirmæ men-
 tes, quæ innuuntur per mulieres, in quibus dispe-
 reunt hæ duæ res, comedent, id est, consument intra
 se totius suæ bonæ actionis fructus nuper coëptos,
 et necdum ad perfectionem aliquam attingentes?
 Palma vero initium, cubitus plenitudinem signi-
 ficat.

SIN.

VERS. 21. — « Jacuerunt in terra ioris puer et se-
 « nex; virgines meæ, et juvenes mei ceciderunt in
 « gladio, interfecisti in die furoris tui, percussisti,
 « nec misertus es. » Sin, vita; non illa, quæ abscon-
 dita est cum Christo in Deo (Col. iii, 3); non illa,
 qua in præsentî commoriamur, et consepelimur ipsi
 Christo (Rom. vi, 8, 4). Unde est quod jacuerunt in
 terra foris puer et senex. Foris puer et senex in terra
 jacent, cum extra se non solum carnalis affectus,
 quo in morem pueri nil levius, nil instabilius con-
 stat in homine, sed etiam ipsa ratio, cui fluxos animi
 habitus suo senioratu restringere conveniret, terre-
 nis prorsus inhærent. Virgines, et juvenes in gladio
 cadunt, cum si qua in animo bona illibata resede-
 rint, si quid in ejus moribus validum ac forte resti-
 terit, totum alicui capitali peccato succumbit. In
 die, vel est in manifestatione, sui furoris, interficit,
 cum interiorem occasum de exterioris ruinæ evi-
 dentia ostendit. Percutit, nec miseretur, cum labi
 permittit, nec statim post lapsum compungi conce-
 ditur. Cui concinit: « Cum ceciderit, inquit, justus,
 non colliditur, quia Dominus supponit manum suam
 (Psal. xxxvi, 24). »

THAU.

VERS. 22. — « Vocasti quasi ad diem solemnem,
 « qui terreret me de circuitu, et non fuit in die su-

« roris Domini qui effugeret et relinqueretur. » Thau, interpretatur *signa*, quod eis in fronte juxta Ezechiel præscribitur (*Ezech. ix, 4, 6*), qui super alienis malis mœrere probantur, quod hic juste damnatis opponitur, qui sui ipsorum nec in ipsa pœna miserentur. *Quasi ad diem solemnem* vocantur, qui eam de circuitu terreant, cum ad spectaculum perpetratæ iniquitatis, quasi **252** festivi ciuntur, qui extrinsecus minis, et exprobrationibus pro reatu miseros insectentur et arguant. Non est *in die furoris Domini qui effugiat et relinquatur*, quia non est in hac aperta ultione quispiam animi motus, qui se peccato subtrahat, et pœnitentiæ reservetur. « Quos educavi et nutriti, inimicus meus consumpsit eos. » Educantur, qui a temporalibus, et eorum appetitibus eximuntur. Enutriuntur, cum idem status nostri sub fomento, et custodia rationis aguntur. Et *inimicus eos consumit*, cum discretæ hactenus menti chaos tenebrositatis inducit.

CAPUT III.

ALEPH.

VERS. 1. — « Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. » In hoc tertio alphabeto attendendum videtur quod singulis versiculis tertio littera quæque repetitur. In quo conjici potest quod, quatuor modi peccandi cum sint, suggestio videlicet, delectatio, consensus et actio, in solo consensu major adhibenda sit rationis et doctrinæ cautio. Si enim consensum spiritus rebellionem coerceas, nunquam tibi se ingeret in fœda actione quod doleas. Sunt ergo quidam qui labuntur, sed lapsum suum perspicacissime metiuntur. Hic igitur quilibet talis eloquitur. Suam videt *paupertatem in virga indignationis Dei*, qui animi sui vigilanter attendit inopiam, et interuarum virium depopulationem, dum divina animadversio inibi sævit, sed nisi cum pœnitentia intervenit, nequaquam in longum mens ipsa discernit. Unde et *vir* dicitur, qui damna sua non sine conscientia lugubri contemplatur, sed sequitur :

VERS. 2. — « Et me minavit, et adduxit in tenebras, et non in lucem. » Minat cum rediviva delectatio mentem a sui consideratione subducendo sequestrat. *In tenebras* adducit, cum ad sui ipsius ignorantiam trahit. Tali cuivis dicitur; « Statuante contra faciem tuam (*Psal. xlix, 21*). » Et non in lucem adducitur, cum non sui sola cognitione, sed etiam totius sacri eloquii, quod littera nostra sonuit, pia eruditione nudatur.

VERS. 3. — « Tantum in me vertit et convertit manum suam tota die. » Quod est dicere : Cum Deus animadvertere in vitia, quæ me opprimunt, debuisset, ipsis erectis ad mei tantum oppressionem animadversum est. Nec hoc solum, sed manum suam tota die convertit, jugiter scilicet subsidium internæ consolationis me indurato avertit. Unde est quod dilectus manum suam mittit per foramen (*Cant. v, 4*).

BETH.

VERS. 4. — « Vetustam fecit pellem meam, et carnem meam, contrivit ossa mea. » Beth, *confusio*.

A Pellis vetusta efficitur, cum affectus noster quo citius in interiori homine nil læditur, cum ipsa carne, id est voluntate, quæ media inter pellem et ossa, id est affectum rationemque, consistit, creberrimorum casuum vetustate consumitur. « Quod enim antiquatur et senescit, prope interitum est (*Hebr. viii, 13*). » Ossa conteruntur, cum rationalitatum, quæ fragilia quæque in nobis regere debuerant, rigor infringitur. Ecce evidens in mente confusio. Nota distantiam inter affectum et voluntatem, quia de multis afficimur, quæ nolumus; multa volumus, de quibus non afficimur. Velle enim boni secundum legem mentis Apostolo adjacet, sed secundum legem membrorum, quod est affectus, perficere non invenit (*Rom. vii, 18*); sed de his alias plenius egimus.

B VERS. 5. — « Ædificavit in gyro meo, et circumdedit me felle et labore. » In gyro nostro ædificat, cum res, quas appetamus, et quibus introrsum magis obstruamur, undecunque multiplicat. *Felle et labore* circumdat, cum dure amarescit peccatum quod perpetrat, et tamen ad peccata perpetranda laborat. (VERS. 6.) « In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos. » In tenebrosis collocat, cum jam non horaria, sed quasi stabili animum Deus confusione condemnat, et hoc quasi mortuos sempiternos, scilicet quasi eos qui nunquam resipuerint ad aliquos actus bonos.

GHIMEL.

VERS. 7. — « Circumædificavit adversum me, ut non egrediar; aggravavit compedem meam. » Ghimel, *plenitudo*. Adversum nos, ut non egrediamur circumædificat, cum occasiones male agendi, quibus ac si carcere corporis vitiis irremissibiliter obstringamur, justo judicio undecunque ministrat. *Compedem* nostrum aggravat, cum carnalis appetitus mole alacritatem spiritus onerat.

VERS. 8. — « Sed et cum clamavero et rogavero, exclusit orationem meam. » Ecce plenitudo malorum. Clamamus, cum peccati atrocitate a cordis nostri gemitu irrugimus. Rogamus, cum qualicumque etsi vapido animi statu, non tam orationes quam orationum simulacra exercemus. Oratio tamen excluditur, quæ sub peccati juxta psalmum affectu efficitur (*Psal. cviii, 7*).

D VERS. 9. — « Conclusit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit. » Viæ nostræ lapidibus quadris concluduntur, cum eorum exemplo remoto, qui super terram volvi dicuntur, eorum potius imitatione, qui ex omni parte terræ funditus hærent viæ, id est nequam actiones minuuntur. Semitæ subvertuntur, cum intentiones, quæ minus conspicuæ sunt, pariter depravantur.

DALETH.

VERS. 10. — « Ursus insidians factus est mihi, leo in absconditis. » Daleth, interpretatur *nativitas*. Et quid est nasci, nisi per pravæ **253** voluntatis conceptionem ad crimina informari? Hanc nativitatem Job et Jeremias maledicendo detestantur (*Job. iii, 1*; *Jer. xx, 14*). Fit ergo Deus isti nativitati pri-

mum *ursus insidians*, id est feralis appetitus interiora nostra cuncta sibi subigens. Ursorum enim est naturæ quidquid pedibus applicuerint conculcare. Dicitur autem a Deo id fieri, quod fieri permiserit. Unde, in Osee, quasi ursam se futurum raptis catulis attestatur (Ose. xiii, 8). Fit leo in *absconditis*, cum quidquid mali suggeritur, inexplebili aviditate haurit. Natura enim leonis est ut oblatis pecoris ante totum sanguinem ebibat quam carnes attingat. *Ursus ergo insidians*, exterior sensus est aucupans *leo in absconditis*, ad explendum immanitas mentis.

VERS. 11. — « Semitas meas subvertit, et confregit me; posuit me desolatam. » Semitæ subvertuntur, cum ante ruinam plerumque exaltatio privata confunditur. Deinde confringitur, cum quidquid intus erat insigne deponitur. Desolatur, cum Deo habitatore privatur. (VERS. 12) « Tetendit arcum suum, et posuit me quasi signum ad sagittam. » Arcum suum tendit, cum Scripturæ sententias habitui nostro convenientes obtendit. Quasi signum ad sagittam nos ponit, cum divinæ ultionis jacula divinitus intentari sub continuo timore depromit.

HE.

VERS. 13. — « Misit in renibus filias pharetræ suæ. » He, interpretatur *salus*. Quid enim salubrius quam semper urgeri divinorum verberum timoribus? Filiae *pharetræ* ad litteram nil aliud sunt quam sagittæ. *Filias pharetræ in renibus misit*, cum superni consilii sententiis cogitationum, vel etiam corporis nostri delectamenta configit.

VERS. 14. — « Factus sum in derisum omni populo meo, canticum eorum tota die. » Fit in derisum populo suo, cum ipsæ cogitationes nullos cepti sui bonos successus spondent spiritui suo. *Tota die eorum canticum fit*, cum frequentia cogitationis quidquid boni propositi arripitur, quasi mox transitorium in vulgi fabulam, in modum cujuscumque ludicri, arbitratur.

VERS. 15. — « Replevit me amaritudinibus, inebriavit absinthio. » Amaritudinibus repletur, qui perpetratorum facinorum poenitudinibus sed momentaneis coarctatur. Inebriatur *absinthio*, qui appetitu exardescit et ingemiscit admissio. Voluptatum enim, ait quidam, appetentia plena anxietatis est, satietas vero poenitentiae.

YAU.

VERS. 16. — « Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. » Yau, dicitur *et ille*: Quod est: *Et ille*, qui prædicta mihi, sed non injuria intulit, *fregit ad numerum*, id est quotquot sunt, *dentes meos*, intellectualitates scilicet quibus commolimus quidquid dignum scrupulo cogitamus. *Cinere* nos cibavit, qui peccati refractionem cum delectatione nobis inviscerat. Hoc facit, qui fieri permittit.

VERS. 17. — « Et repulsa est anima mea, oblitus sum honorum. » Anima nostra repellitur, cum

salus ejus ad incuriam destinatur. *Bonorum* obliviscitur, qui, quamvis malis intestinis opprimatur, bonorum tamen quæ fecit, aut quæ in præmio sortiri potest, memoria nullo modo delectatur.

VERS. 18. — « Et dixi, periit finis meus, et spes mea a Domino. » Periisse finem suum dicit, dum quod pro æterna mercede faciendum aliquando proposuerat, in intimis inanescit. *Spes* etiam perit a Domino, cum tentationibus occupata, et quasi auxilii coelestis indigna, etiam deficere jam disponit ab ipso.

ZAIN.

VERS. 19 (17). — « Memoria memor ero, et tabesceat in me anima mea. » Zain, interpretatur *duc te*. Ac si diceret: Tu spem tuam periisse dixerās, non tamen in hac desipientia maneat, sed duc, id est, promove te, ut ad interiora contendas. Spes enim dicitur quasi *est spes*. Quo monito ille infert: *Memoria*, inquit, *memor ero*; subaudis, non pro lapsu desperandum, sed spei potius insistendum, sic ut *anima* contabescat, scilicet animalitas, quæ non capit quæ Dei sunt, sanctæ spei spiritualitate superveniente, in se deficiat. Orare ergo jam incipit.

VERS. 20. — « Recordare paupertatis et transgressionis meæ, absinthii et fellis. » Ac si dicat: Meminisse, Domine, debueras quod ob penuriam virium internarum hucusque deliquerim, nec minus etiam meminisse quod lapsum eum ægerrime tulerim, nec ejus nisi cum ingenti amaritudine recordari potuerim. Videtur autem quædam distantia inter absinthium, et fel. Absinthium enim et haustu labile est, calorem excitans, et sanguinem sedans, fel autem neutiquam. In absinthio ergo mærorum recens acti facinoris, qui nos ad Deum recalcificat, et incentivam criminis sedat; in felle vero peccati est post poenitudinem memoria prorsus menti intolerabilis et indigna.

VERS. 21. — « Hæc recolens in corde meo, ideo sperabo. » Quod est: Dum hæc cum mea cogitatione retracto, ad spem me provooco. Unde et sequitur:

HETH.

VERS. 22. — « Misericordiæ Domini multæ, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt misericordiae ejus. » Heth, dicitur *enarratio*. Et quod est istud enarrare, nisi Dei misericordias etiam inter peccandum expertas oculis cordis attexere? Ergo hæc sunt; *quia non sumus consumpti*, præstando videlicet in ipso pravo actu viciniora salutis. Alioquin profecto deficerent, si iniquitatibus *misericiordiæ* cederent.

VERS. 23. — « Novi diluculo, multa est fides tua. » Quod est dicere Deum ad animam: Ex tua sedulitate et vigilantia novi quia multæ sis fidei. Diluculum enim pro sedulitate crebro ponitur, sicut et matutinum. Quod si, juxta quædam exem-

plaria, nescio si mendosa, dicatur *novæ*, ita exponetur: *Veteres misericordiæ* sunt, quæ plerumque præstantur ingratis, et hæ non nisi temporales. *Novæ* autem, quæ ex illuminatione recenti in conversorum mentibus quasi diluculum elucescunt, et hæ æternales. Deinde quod sequitur, apostropha erit ejus ad Deum, qui sic de misericordiis gratulatur.

VERS. 24. — « Pars mea Dominus, dixit anima mea; propterea expectabo eum. » Non, inquit, a Deo misericordias temporales præstolor, sed ipsum animæ meæ quasi retributoriam partem sortior; propterea spe vivaci non ejus transitoria, sed ipsum eundem opperior.

TETH.

VERS. 25. — « Bonus est Dominus sperantibus in eum. » Teth, interpretatur *bonum*. Quo enim affectuosius spe ibis in Deum, eo præcordialius et ineffabilius intelliges bonum.

VERS. 26. — « Animæ quærenti illum. Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini. » Animæ, quæ nihil præter Deum quærit (qui enim bifariam nititur, Deum recte quæsisse non dicitur) *bonum est* sine præparatione aliqua sub diurnis laboribus Dei non fastidire servitium; sic enim dormitur in medio clericorum (*Psal. LXVII, 14*). Quod enim hic silentium dicitur, illic dormire.

VERS. 27. — « Bonum viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. » *Jugum ab adolescentia* portat, qui pro adolescentiæ motibus sese sub divini timoris depressione castigat.

JOD.

VERS. 28. — « Sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit se super se. » Jod, interpretatur *principium*, quod principium non tam ad initium, quam ad quamdam principalitatem refertur. Determinans enim jugum videtur exponere. Sedet *solitarius*, qui in humili se cohibet, a terrenis sese removendo tumultibus. Tacet vero, cum sopitis cogitationum imaginationumque nugis soli orans loquitur Deo. Quod aliter fieri non potuit, nisi quia *se super se* levat, id est animalitatem suam spiritualitati subjugat.

VERS. 29. — « Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes. » In *pulvere os suum* ponit, qui quamlibet summa gerat, se tamen semper pulverem, id est peccatorem recognoscit. Peccanti enim dictum est: « Pulvis es (*Gen. III, 19*). » Et hoc facit, si forte sit spes, ut videlicet sibi semper videatur de Deo sperare præmia, quasi quædam ambigua res. (VERS. 30) « Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis. » *Percutienti maxillam* dat quisquis ea quæ sibi amantiora et spectabiliora in præsentem noscuntur injurias inferre volentibus exponit potius quam defensat. *Opprobriis* saturatur, qui ipsas contumelias pro summis sibi refectionibus arbitratur.

CAPH.

VERS. 31. — « Quia non repellet in sempiternum

A « Dominus. » Caph, dicitur *incurvatus*, non tamen in terrena, sed ad sui vilipensionem salubri consideratione depressus. Ac si diceret: Haud injuria humiliatur, quia non in sempiternum repellitur, licet modernæ vilitati addici videatur, in manu enim Dei fines terræ sunt, qui scilicet terrenitatem in se consumunt. Quia si abjecit in hoc eos sæculo affligendo, miserebitur tamen secundum multitudinem miserationum suarum in futuro.

VERS. 33. — « Non enim humiliavit ex corde suo, et abjecit filios hominis [al., hominum]. » Humiliat Deus *ex corde*, quos sic in præseuti punit ut magis puniat retributionis tempore. Modo vero flagellat et abjicit specie tenus *filios hominis*, cum a mundiali extorres facit lætitia filios Redemptoris. Non enim dixit hominum sed *hominis*, illius plane qui dixit: « Si me persecuti sunt, et vos persequentur (*Joan. xv, 20*). »

LAMETH [al., LAMED].

VERS. 34. — « Ut contereret sub pedibus omnes victos terræ. » Dicitur servo: Servamus autem quod pro mysterio habemus. Mysterium vero est quod hujus sæculi pressuris atterimur, sed de sequentis vitæ statu ambigimus. Sensus ergo est: Abjicit quidem *filios hominis*, ut conterat omnes *victos terræ sub pedibus* suis, ut videlicet omnes qui hujus sæculi negotiis, aut quibuslibet vitiis vincuntur, prædicatorum suorum sub documento frangantur. Quod est dicere: Si filii Dei et hominis quantum oculis adjacet, abjiciuntur, quanto magis filii diaboli quondam cum ad Dei filiationem rediguntur, non modo Deo, sed etiam servis Dei, qui sunt ejus pedes, quod eum prædicando circumferunt, non esse, aut stare, sed conteri, id est prorsus humiliari merentur? Quos victos educit Dominus, juxta psalmum, in fortitudine (*Psal. LXVII, 7*).

VERS. 35. — « Ut declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi. » Declinatur *iudicium viri in conspectu vultus Altissimi*, cum scimus indubie nos operibus bonis insistere, et tamen nescimus utrum odio digni simus, an amore (*Eccle. IX, 1*). Nostrum ergo iudicium ad vultum Altissimi declinamus, cum quod de nobis metimur ejus trutinæ reservamus.

VERS. 36. — « Ut perverteret hominem in iudicio suo, Dominus ignoravit. » Abjicit, inquam, *filios hominis*, ut perverteret hominem *in iudicio suo*, ut ostenderet utique non ita a Deo præstitutum, ut bonis bona facientibus bona ad præsens restituerentur; sic enim moribus est humanis inolitum, ut bonum quemlibet malis oppressum, bonum minime æstiment exstitisse; quod in amicorum Job opinione crevisse. Sed hoc Dominus ignorat, qui bonis plerumque mala, et malis etiam bona, utrisque quoque aliquoties meritis suis convenientia præstat.

MEM.

VERS. 37. — « Quis est iste qui dixit ut fieret Domino non jubente? » Mem, interpretatur *viscera*. Exclamat ergo propheta adversus eos qui de talibus

conqueruntur, secundum quos et psalmus, *Quam bonus Israel. Deus! conscriptus est (Psal. LXXII, 1). Domino non jubente fieri dicit, qui eos quos scelerose vicitare cognoscit, sanosque incolumes ac opulentos attendit, fortuna potius quam Dei judicio agi credit.*

VERS. 38. — « Ex ore Altissimi non egredientur nec bona, nec mala. » *Nec bona, nec mala ex ore Altissimi egrediuntur, quia nunquam in præsentiarum proprie bona bonis, nec rursus specialiter mala malis ex sententia contigisse creduntur. Utrobique enim cedunt, quia utrisque communia sunt.*

VERS. 39. — « Quid immurmuravit [al., murmuravit] homo vivens, vir pro peccatis suis? » *Homo vivens murmurat, quia cum in peccatis vivat, non ad peccata respicit quæ perpetrat, si aliquid adversitatis incurrat, sed eorum, qui agere pejora videntur, sese comparatione justificat. Vir quoque pro peccatis murmurat, cum non sua impatienter peccata accusat, sed Deum nimie ferientem querimoniis pulsat.*

NUN.

VERS. 40. — « Scrutemur vias nostras, et quæramus et revertamur ad Dominum. » *Nun, sempiternum. Non enim convenit, si ad tempus pro peccato puniamur, murmurare, sed potius ad sempiternum, quod Deus est, properare. Unde vias nostras scrutemur, id est actiones discutiamus. Dominum quoque quæramus, et ad eum revertamur, Scripturis scilicet invigilemus, ibi quærentes unde compungamur, et ad ipsum prævia compunctione discutiamur.*

VERS. 41. — « Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. » *Corda nostra cum manibus levamus, cum intelligentias cum executione operum, sine infimæ laudis aspiratione, ad Deum sub spe scilicet sola cœlesti porrigimus.*

VERS. 42. — « Nos inique egimus, et ad iracundiam provocavimus, idcirco tu inexorabilis es. » *Liquet, cætera prosequamur. Hoc tamen videtur tractandum quod pro iniquitatibus inexorabilis hic dicitur Deus, et alibi, peccatores non audire (Joan. IX, 31), quod uno verbo solvitur, quia videlicet quando in intentione peccandi perseverare probantur, et inexorabilem Deum faciant et minime audiantur.*

SAMECH.

VERS. 43. — « Operuisti in furore, et percussisti nos, occidisti, nec pepercisti. » *Samech, interpretatur audi. Summa enim ope, quo inexorabilior æstimatur, dimota pravorum appetituum densitate, necesse est ut audiat, si obnixius in clametur. In furore operimur, cum irruente criminum nebula desipientiæ nocte deprimimur. Percutimur, cum ab omni integritate dejicimur. Occidit Deus, nec pepercit, cum spiritum a sua luce exstinguit, in quo tamen nobis parceret, si vel scintilla nobis alicujus benevolentiae remaneret.*

VERS. 44. — « Opposuisti nubem tibi, ne transiret oratio. » *Nubes ei opponitur, cum obstaculum inter nos et Deum pravæ nostræ intentionis obtenditur. Oratio non transit, quam malevolentiae crassitudo retudit.*

VERS. 45. — « Eradicationem et abjectionem posuisti me in medio populorum. » *Non dixit, eradicasti me, sed eradicationem posuisti me. Eradicatione, vel abjectio mens illa fit aut ponitur, quæ totius interioris boni semetipsi pestis efficitur. Eradicat enim et abjicit, qui bona naturaliter insita a se extorquet, et superbe excludit. Et hoc fit in medio populorum, circumstrepente utique animi auribus frequentia vitiorum.*

PHE.

VERS. 46. — « Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. » *Phe, interpretatur os, et quod illud os, nisi quod menti ad perversitates jam prorsus acclini, omnes actus insurrat obscenos? Hoc super nos omnes inimici nostri aperiunt, cum ad succedendam per quælibet crimina conscientiam indubitanter erumpunt.*

VERS. 47. — « Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio. » *Ordo est: Facta est nobis vaticinatio et contritio, laqueus et formido. Vaticinatio est, cum mens obsessa flagitiis successus sibi prosperos, et spes gloriarum spondet. Sed hanc vaticinationem sequitur contritio, quia quo magis sine sui respectu extollitur, eo graviori opprimitur repente peccato. Fitque mox utrumque miseræ animæ formido et laqueus, dum vaticinationem mordacis intercipit culpæ metus, et contritioni adjacet is qui spiritum confessionis ocludat desperationis laqueus.*

VERS. 48. — « Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiae populi mei. » *Aquæ dividuntur, cum spiritualis subtilitates intelligentiæ, si quæ resederint, disperguntur. Has, dum populus conteritur, oculus deducit, quia, dum sceleribus incipit subjacere intentionis acumen, paulatim extenuatus interior extra se fundit.*

AIN.

VERS. 49, 50. — « Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eo quod non esset requies. Donec respiceret, et videret Dominus de cælis. » *Oculus affligitur, nec tacet, cum intentio viliis atteritur, nec a strepitu desideriorum etiam conscientia se accusando affligente cohibet. Et hoc fit quia non est requies, nulla videlicet ab æstu interiore temperies, donec respiciat, et videat Dominus de cælis, donec utique misereatur, et approbèt conversionem nostram Dominus per imitationem cœlestis conversationis.*

VERS. 51. — « Oculus meus deprædatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meæ. » *Ain, interpretatur oculus. Et quis est oculus, nisi ipsa eadem intentio, quæ animam deprædatur, dum cuncta quæ bene exercere aliquando videtur, per sui prævaricationem subtrahit, dum laudes fora-*

stias aucupatur? Sed hoc non fit nisi in filiabus A
 uibus suæ, in mollitie videlicet habituum conscien-
 tiæ nostræ.

SADE.

VERS. 52. — « Venatione ceperunt me quasi
 « avem inimici mei gratis. » Sade, dicitur *justitia*,
 quæ tamen *justitia* non alia mihi videtur quam quod
 justo Dei iudicio cuique etiam in præsentî ad meri-
 tum retribuitur. Unde quasi avem ab inimicis se
 venatione captum queritur, quia per levitatem, quæ
 in avi figuratur, gratis et sine omni fructu ab his
 qui non nisi carnalia quærent, vanis favoribus irre-
 ligitur. Et recte inimicos nominat, quos in sui beatifi-
 catione, juxta prophetam, deceptiores probat (*Isa.*
 III, 12).

VERS. 53. — « Lapsa est in lacum vita mea, et
 « posuerunt lapidem super me. » In lacum vita labi-
 tur, cum in labyrinthum inexpedibilem status no-
 ster inclinatur. Lapis superponitur, cum mentis ob-
 duratio cogitationi in infima mersæ adducitur. Unde
 psalmus; « Non absorbeat, inquit, me profundum,
 neque urgeat super me puteus os suum (*Psal.* LXXIII,
 46). » Quod illic urgere, hæc hic lapidem super-
 ponere.

VERS. 54. — « Inundaverunt aquæ super caput
 « meum. Dixi: Perii. » Aquæ super caput inundant,
 cum fluxus carnalium voluptatum ultra quam
 mens capere possit, sese ei accumulans. Unde et
 periisse se dicit, quia quorsum evadere valeat
 nescit.

COPH.

VERS. 55. — « Invocavi nomen tuum, Domine,
 « de lacu novissimo. » Coph, *vocatio*. Vocamur au-
 tem, cum inter molestias interiores ad divinum re-
 currere oraculum rationaliter admonemur. *Invocavi*
nomen tuum, Domine, non est aliud quam De pro-
 fundis clamavi ad te (*Psal.* CXXIX, 1). Quod enim
 de profundis, hoc de lacu novissimo.

VERS. 56. — « Vocem meam audisti, ne avertas
 « aurem tuam a singultu meo et clamoribus. » Vox
 de lacu novissimo clamantis auditur, cum rugitus
 interior de statu pene desperabili in divinas aures
 admittitur. Audire autem Dei, est concupiscentiam
 spiritus adversus carnem vel ad modicum suble-
 vare. Singultus est, cum mens prius timoris an-
 xietate quatitur; clamor vero, cum vehementia
 fervida compunctionis attollitur. Ab his Dei aures
 non avertitur, cum ejus aspirationis nutrimento
 utrumque fulcitur.

VERS. 57. — « Appropinquasti in die quando in-
 « vocavi te. Dixisti: Ne timeas. » Quod est dicere:
 Cum lacus mihi tenebrasceret, tu diem interni lu-
 minis tua propinquitate donasti, nec dixisti: Ne
 clames, sed potius: Ne timeas, ut quod timore con-
 ceperis, amore exhibeas.

RES.

VERS. 58. — « Judicasti, Domine, causam animæ
 « meæ, Redemptor vitæ meæ. » Res, dicitur *pri-*
matus. Nec id injuria. Post divinam enim exaudi-

tionem redit rationi sui quod amiserat arbitrii prin-
 cipatus. Judicat causam animæ nostræ Dominus, cum
 discernit commissiones carnis et spiritus. Unde re-
 demptor vitæ nostræ dicitur, quia motus rationis,
 sine quibus non vivitur, a veteribus eximere ærum-
 nis misericorditer dignatur.

VERS. 59. — « Vidisti, Domine, iniquitatem ad-
 « versum me: judica iudicium meum. » Videt Do-
 minus iniquitatem adversum nos, cum videre nos
 facit stimulos adversus spiritum superequitare cor-
 poreos. *Judicium nostrum* judicat, cum intellectua-
 litatem ad universa discernendum suo illapsu illu-
 minat.

VERS. 60. — « Vidisti omnem furorem. univer-
 « sas cogitationes eorum adversum me. » Furor
 vitiorum est, quod, apud Job, clamor dicitur ex-
 actoris (*Job.* XXXIX, 7). *Cogitationes eorum*, ea sunt
 quæ mentis obtutibus omnimoda imaginatione coag-
 gerant. *Cogito* enim frequentativum a *cogo*, *cogis*,
 nil aliud quam coadunare est. Unde illud, « coge,
 inquit, concilium (*Isa.* XVI, 5). » Has, inquam, co-
 gitationes Deus videt, cum nobis acuminat ad id
 providendum discretionem.

SIN.

VERS. 61. — « Audisti opprobria eorum, Domine,
 « omnes cogitationes eorum adversum me. » Sin,
 dicitur *super vulnus*. Et morale, est ut cataplasma
 vulnere imponatur. Quod non aliud est quam quod
 sequitur. Semper amatur in quo ex deliberatione
 peccatur, et ideo probro minus imputatur. *Eorum*
 ergo Deus opprobria audit, cum quam sint probrosa
 et pudenda ex plenitudine penitentiæ intelligi facit.
 Notandum repetit quod in superiori dictum fuerat
 versu, et forsitan non abs re. *Omnes cogitationes*
eorum adversum nos, quia quo magis nos eorum
 puduerit, et quo major contra hæc eadem erit no-
 stra rebellio, tanto acriores assultus experiemur
 internos.

VERS. 62. — « Labia insurgentium mihi, et me-
 « ditationes eorum adversum me tota die. » *Insur-*
gentium labia, nil aliud sunt quam emergentium
 suggestionum susurra. Mulsæ enim tentationes nil
 aliud quam verba sunt; quæ, quod alii verbis, ipsæ
 specierum lenocinio peragunt. *Meditationes eorum*
 retractationes, vel potius delectationes esse noscun-
 tur imaginum. Hæc sunt *tota die*, procul dubio as-
 sidue.

VERS. 59. — « Sessionem eorum, et resurrectio-
 « nem eorum vide, ego sum psalmus eorum. » Sessio
 eorum est ex diabolica calliditate vitiorum fucata
 quietio. Ad tempus enim a tentatione quiescit, ut
 ex insperato prosternat quod secure aliquandiu
 victitare permisit. Porro 257 resurrectio eorum,
 mentium repentina pervasio. Hanc petimus ut Deus
 videat, discernere videlicet nos faciat, ut dum in
 aliqua perfunctoria pace sopimur, nunquam ad
 subitum elisi precipitari possimus. Denique fit
 psalmus eorum, cum intentio suggestionis pascitur
 ex inepta retractatione cordium tentatorum. *Psal-*

mus enim nil aliud est quam quod vulgo dicitur *ladius*, qui sine vocis exercitio conficitur chordis et manibus. Sicut ergo psalmus aures, sic revolutio cogitationis mulcere dignoscitur, et nutrire malæ spiritualitatis imagines.

THAU.

VERS. 64. — « Redde eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum. » Thau, interpretatur *consummavit*. Consummat autem Deus, quorum fluctuationem diutinam certo fine determinat. Vicem reddit *juxta opera*, cum per singulas noctes ad abluendum lectum lacrymarum suggerit lavaera.

VERS. 65. — « Dabis eis scutum cordis laborem tuum. » Labor Dei est, dum vitii debita vivacitate resistitur. Iste labor scutum cordis efficitur, a quo diaboli spiculum omne recutitur. Hoc pro operum suorum vice eis redditur, ut quo insolenter intraverant, inde digna severitate pellantur.

VERS. 66. — « Persequeris in furore et conteris eos sub cœlis, Domine. » In furore persequuntur, qui integra animadversione ab animo divinitus extricantur. *Sub cœlis* quoque conteruntur, cum sub virtutum jure franguntur. Cœlos virtutes vocat, in quibus solis gratanter Deus mansitat.

CAPUT IV.

ALEPH.

VERS. 1. — « Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum? » Aleph, sicut superius, *doctrina* est, cujus solutio in versum poterit pendere sequentem. Quæritur ergo *quomodo aurum* obscuretur, quomodo utique notitiâ Dei, quæ non est nisi amor, et qua nihil pretiosius est, et in qua etiam omnia scienda et gerenda docemur, tantopere in animo a pristina specie extenuatur. *Color optimus* mutatur, cum sinceritas cogitationis avertitur. *Lapides sanctuarii in capite omnium platearum* disperguntur, cum nitidissimæ et perspicaces in omni sancta prudentia rationes, per sæculi voluptates et glorias (hæc enim sunt totius sæcularis intentio prima licentiæ) a sua in Deum simplicitate dividuntur.

BETH.

VERS. 2. — « Filii Sion inelyti et amici auro primo. Quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? » Beth, *confusio*. Quis enim justius confunditur quam qui de tanto pretio ad nihil pene redigitur? *Filii Sion inelyti*; intellectuales sunt motus masculina virtute liberrimi. *Auro primo* amiciuntur, qui sapientiæ divinæ privilegiis adornantur. *In vasa testea* reputantur, cum jam ad fragilia opera devolvuntur. *Opus manuum figuli* sunt, quia auctorem jam habent ex tam perversa conversatione diabolum. Hunc Pharaon ille significat, qui Israelitas in luto et latere et paleis servire cogebat.

GHIMEL.

VERS. 3. — « Sed et lamia nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos, filia populi mei crudelis,

quasi struthio in deserto. » Ghimel, *retributio*. Meritis enim nostris exigentibus hujusmodi: Casuum infamias pro retributione sortimur. Est ergo dicere: Non solum in terrena studia labuntur, sed et facti *lamia* mammam nudant, cum sub specie benignitatis et alios ad eadem quæ ipsi faciunt perpetranda, virosa verborum dulcedine, et feminea quadam adulatione compellant. *Lamia* enim monstrum est, muliebrem cingulo tenus habens formam. *Mammam* ergo nudant, cum doctrinam ad ea quæ agunt propaganda promulgant. *Catulos* lactant, cum ad bestiales ritus alios lenocinando attrahunt. *Filia populi* hujus *crudelis quasi struthio in deserto*, quia hi, qui superius filii dicebantur, et nunc per morum effeminationem filiarum vocabulo jam censentur, crudeles sunt, quia quos diabolica suadela genuerint, sub terrena levitate recondunt. Struthionis enim natura, est ova in terra ponere, et ea pulvere adoperia relinquere. Ferro etiam pasci dicitur, nimirum quia hujusmodi, ac si cibus, malignitatibus satiantur.

DALETH.

VERS. 4. — « Adhæsit lingua lactentis ad palatum ejus in siti. Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis. » Daleth, interpretatur *tabula*. Qui sunt *tabulae*, nisi qui exciso a se internæ plenitudinis robore a virtutis duritia extenuantur cogitatu et opere? *Lingua ergo lactentis ad palatum ejus in siti* adhæret, cum deficiente aqua sapientiæ salutaris locutio ejus, qui monstruoso lacte pascitur ad ejus conformitatem, a quo virulentæ doctrinæ salivas acceperat, se continet. A palato enim saliva digreditur, et lingua palato astringitur, cum verba discipuli doctoris nequitia resculpantur. *Parvuli panem* petunt, cum innocentiores et pravitate minus imbuti, documentum vitale deprecant, sed dissertores omnino deficient.

HE.

VERS. 5. — « Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. » He, dicitur *ista*. Et quæ *ista*, nisi præsentia? *Voluptuose* vescitur qui divinis eloquiis pro præsentis solum gloria delectatur. *Is in viis* interit, quia dum super his quæ ad Deum pertinent, verbum Dei adulterando, favores scilicet requirendo, extra se digreditur, perit. *Crocus aurosi coloris* est, et redolet. *In croceis* nutritur, qui aut sanctitatis specie, aut sapientiæ opinione gloriatur. Hi amplexantur *stercora*, cum magna de se volentes intelligi, turpi subito aviditate prorumpunt ad infima, quæ Apostolus arbitratur ut *stercora* (*Phil. III, 8*). Huc enim respectat nostra littera.

VAU.

VERS. 6. — « Et major effecta est iniquitas filia populi mei peccato Sodomorum, quæ subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. » Vau, interpretatur *ipse*, procul dubio idem qui *ista*, quæ superius diximus significare *præsentia*; invenitur affectare. *Hujus filia populi peccato Sodomorum*

rum major iniquitas efficitur, quia quantum argenti pondus a pondere plumbi distat, tantum peccata simplicium et hebetum a peccato eorum qui voluptuose vescuntur, et nutriuntur in croceis, differre constat. Sodoma enim interpretatur pecus silens. Et quid pecus nisi ingenua fatuitas, cujus ingenii nulla vox est? Quæ etiam Sodoma subvertitur in momento, quia subvertibilis est, et prona casui, si sit qui impetat quovis modo. Et non capiunt in ea manus, quia quodcumque tali menti sese intulerit, gratanter admittitur turpe opus. Manus quoque in ea non capiunt, dum plusquam possibilitas agendi sustineat, facere appetunt.

ZAIN.

VERS. 7. — « Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. » Zain, *alimentum mundi*. Et a quibus magis alitur mundus quam a filiis Sion inclytis, qui amiciuntur auro primo? Hos ergo exprimendo prosequitur. Nazaræus interpretatur sanctus. Quasi diceret: Illi, qui quondam sanctitatis munditia florulenti erant, (hæc enim tria Nazaræus sonat) per appetitum coelestis gloriæ candidiores sunt nive, hæc enim coelitus labitur; per simplicis innocentiam actionis nitidiores lacte, quod ex carne nascitur; per tolerantiam corporeæ titillationis, rubicundiores ebore antiquo, id est, ipsis incentivis suis examinatiores aliquo veteri sancto. Elephas enim, unde ebur, frigida naturæ est. Saphiro denique pulchriores, his videlicet multis, quorum in caelis conversatio esse dicitur (*Phil. III, 20*), digniores; saphirus enim ethereæ speciei est.

HETH.

VERS. 8. — « Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis; adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, et facta est quasi lignum. » Heth, *vita*. Si superbia, qua cadimus, ruina sua mortem parit, humilitas, qua vere levamur, vitam munit. Unde facies eorum super carbones denigratur, cum tota eorum speciositas plusquam eorum qui peccato extincti peccatores æstimantur, in sui ipsorum consideratione vilipendenda putatur. Inde est quod comæ sponsi quasi corvus nigrae dicuntur (*Cant. v, 11*). In plateis non sunt cogniti, quia in latis et spatiosis hujus sæculi sollicitudinibus non sunt visi. Cutis eorum ossibus adhæsit, quia affectualitas, et ipsa etiam sensualitatis facilitas indivisibiliter se fortitudini rationis adjunxit. Arescit, cum ab omni fluxu lasciviæ inanescit; et quasi lignum fit, cum ad impassibilitatis duritiam coalescit.

TETH.

VERS. 9. — « Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame, quoniam isti extabuerunt consumpti ab sterilitate terræ. » Teth, dicitur exclusio. Melius est occisis gladio, quam interfectis fame, quia levius est occumbere sine deliberatione aliqua lapsu peccati subitaneo quam defectu pedetentim lentescere diuturno. Isti enim extabuerunt consumpti ab sterili-

late terræ, quia vitiorum putoribus sunt addicti pro incultibilitate et longa incuria mentis suæ. Unde merito a prædictorum isti, juxta sensum præmissæ litteræ, sorte excluduntur, quos cordis non terreni sed lapidei feracitas nulla consequitur.

JOD.

VERS. 10. — « Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos, facti sunt cibus earum in contritionem filiae populi mei. » Jod, *desolatio* est. Et quid magis desolatur quam quod Deo hospite vacatur? Manus mulierum misericordium filios suos coquant, cum opera ejuratorum hominum, nihil scilicet intellectualis tenoris habentium, eos, quos ad sui exempla contraxerint, ad sui ipsorum contormitates igne subdolæ persuasionis emolliunt. Mulieres et ironice misericordes vocantur, quia hinc lenociniorum mollietie fallunt, et illinc sub colore benignitatis imo quasi consulendi se ingerunt. Cibus earum fiunt, dum eos sibi incorporare contendunt. Et exinde filia populi conteritur, dum non rationis filius, qui, juxta Apocalypsim, ad thronum Dei perducitur (*Apoc. XII, 5*), sed vulgaritatis intimæ instabilis filia indesinenter obruitur.

CAPH.

VERS. 11. — « Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suæ, et succendit ignem in Sion, et devoravit fundamenta ejus. » Caph, interpretatur operatio. Quæ operatio non nisi præmissæ iniquitatis quidam effectus dicitur, sicut ex peccato peccati poena efficitur. Unde furorem suum Dominus complet, ut qui peccato irascebatur, ex furore jam sententiam poenæ irroget. Iram indignationis suæ effundit, cum tentationis miseram conscientiam ludibriis exponit. **259** Ignem in Sion succendit, cum carnis petulantia flammam in mente, quæ Deum speculari consueverat, ingeri Deus sinit. Fundamenta ejus devorat, cum subsistentiam totius bonæ intentionis absomit et abrogat.

LAMED.

VERS. 12. — « Non crediderunt reges terræ et universi habitatores quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Jerusalem. » Lamed, dicitur cor servitutis. Cor servitutis intelligitur intelligentia, quæ non ex ratione, quæ imperat, sed ex sensualitate, quæ servit, habetur. Reges terræ sunt rationales motus, qui omnia nostra terrena disponunt. Terræ habitatores, membra sunt nostra super terram, vel quælibet corporeæ habitudines. Hi non credunt quoniam per portas Jerusalem hostis et inimicus ingrediatur, quia, ex veterimentis quiete jam desides non arbitrabantur quod per sensualitates visioni pacis quondam dedicatas, hostis antiquus, et post eum inimicitia naturalis appetitus suggerere quidpiam attentaret.

MEM.

VERS. 13. — « Propter peccata prophetarum et eorum et iniquitates sacerdotum, qui effuderunt in medio ejus sanguinem justorum. » Mem, *viscera*. Et quid sunt viscera, nisi ipsa cogitationum intentio,

quæ, sicut viscera in corpore, ita sub cogitationibus latet in mente? Unde et Apostolus sanctum Spiritum vocat cogitationum discretorem et intentionum (Hebr. iv, 12). Pœnæ ergo interioris intentio, peccata sunt prophetarum, et iniquitates sacerdotum. Sacerdotum, id est rationalium motuum, qui nos salubriter ducitare debuerant, iniquitas est, quod inter impetum carnis et spiritus non æque judicant. Prophetarum vero, id est providentiarum, peccata sunt, quod sibi non futuri sæculi pœnas aut præmia prospiciunt, sed quælibet, quæ fortuito suboriri queant, sibi in præsentem fastuosa promittunt. Hi sanguinem justorum in medio ejus effundunt, cum ea quæ intra se naturaliter justitiæ convenire poterant, in peccata convertunt.

NUN.

VERS. 14. — « Erraverunt cæci in plateis, polluti sunt sanguine. — Cumque non possent, tenuerunt lacinias suas. » Nun, dicitur *pascua eorum*. *Pascua eorum* sunt quidquid in mundo eis suppetit curarum. Unde errant cæci in plateis, quia sub nullo discretionis lumine sæcularibus se inspersione negotiis. Sanguine polluuntur, cum inter ea nulla non contagione criminis inficiuntur. Cumque eis peccare non suppetit, lacinias suas tenent, quia nunquam esse absque peccandi intentionibus sustinent. Sicut enim lacerna laciniis, sic cura forastica innectitur intentionibus pravis.

SAMECH.

VERS. 15. — « Recedite, polluti, clamaverunt eis: Recedite, abite, nolite tangere. Jurgati quippe sunt, et commoti dixerunt inter gentes: Non addet ultra ut inhabitet in eis. » Samech, dicitur *audi*. Plane petuntur ut audiant, quibus sanguine pollutis clamatur ut a sua pollutione recedant. Sunt autem qui clamant aut divina verba, quæ intonant, aut intellectualitates, quæ quod improbe fit naturaliter objurgant. Recedunt si a perversa executione se subtrahunt, abeunt si ab intentionum vanitatibus respiscunt. Tangere vetantur, cum affectum illo non intorquere jubentur. *Jurgati sunt*, qui ex divini perceptione eloquii contra suam recordiam rixas in animo conceperunt. Commoventur, cum in ipsa sua disceptatione turbantur. Unde ad studia vetera mox reflexi dicuntur, id est proponunt, quod inter gentes eos non inhabitet, possessas videlicet semel a tot criminibus mentes nequaquam Deus ulterius mansurus intret.

PHE.

VERS. 16. — « Facies Domini divisit eos, non addet ut respiciat eos, facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt. » Phe, interpretatur *os*. Os autem nil aliud est quam ipsa quæ sibi jungitur *Dei facies*. *Facies*, inquit *Domini divisit eos*, quia dum in illa interiori contentione istine pœnitentiæ lacrymas, illinc mundiales lascivias sua sibi in mente præsculpunt, quasi ante superni Judicis se ora constituunt, et sanctæ conversationis difficultate perspecta, quasi ab ore Dei ad proposita laxiora se

referunt. Et quia ex deliberatione sic ad peccata feruntur, nequaquam addit Deus ut per illationem pœnitentiam respectentur. *Facies sacerdotum non erubuerunt*, cum rationi cum Deo se monenti impudenter restiterunt. *Neque senum miserti sunt*, cum maturo aliquoties statui, et peccata fastidienti incentiva etiam peccandi obtulerunt.

AIN.

VERS. 17. — « Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum respiceremus attenti ad gentem, quæ salvare nos non poterat. » Ain, dicitur *fontis*, vel *oculus*. In fonte vel oculo, itidem intentio accipitur, de qua emergunt cuncta quæ mente concipimus. Unde cum adhuc subsistimus, id est post Dei desertionem cum pro sola sæculi honestate a criminibus nos continere disponimus, *oculi nostri ad auxilium nostrum vanum* deficient, cum intentiones nostræ fragili subsidio innisæ subito emarcescunt. Brevi enim se continet, non Deus, sed Ægyptus auxilium præbet, imo manum innitentis sibi perforat, quæ non solum salvare non potest, sed ipsum suum opus coram Deo imprudenter addemnat. Sed videndum, in his duobus posterioribus 260 alphabetis, quiddam quod a prioribus discrepat, et certum utique quod non abs re fiat. Duo nempe characteres in his ulterioribus *Phe* scilicet, et *Ain* præposterantur, quæ in prioribus *Ain* videlicet ante *Phe* ordinate locantur. Et dixisse me recolo quod in hac lamentatione quaternaria quatuor peccandi portendantur genera. Porro in duobus, penultimo utique et ultimo, consensus intelligitur ac operatio, sicut in duobus prioribus suggestio et delectatio.

In primis igitur *Ain* ante *Phe* ponitur, ut per hoc innuat quia in suggestione et delectatione mens suum ordinem non excedat, dum intentio quælibet opus ipsius delectatiunculæ præcedere videatur. At postquam consensus et operatio in mente successerint, ibi oculus pravæ providentiæ cessim vadit, quia mens universa in externos affectus evadit. Quid enim ibi facit intentio, ubi ipsa postposita jam sævit actio? Consensus plane quædam exhibitionis est portio, quod habes ex Evangelio de juvene extra portam elato (Luc. vii, 12). Est ergo in consensu et opere justa ordinis litterarum mutatio, ut ibi nimirum subsidat intentio, quo operis mens universa se præmisit in studio. Porro triplicitas quæ in tercio alphabeto præponitur characterum, nil aliud est quam instructio sacri eloquii ad munimen cogitationis, locutionis et operum; hæc enim necessaria est triformiter ad restrictionem lapsuum. Sicut enim verecundia ante casum utilis est, post casum vero sanctæ confessionis obstrusio est, sic intentio ante peccatum multa circumspeditionum cura indiget, postquam vero in perversum transit opus, deses et pene nulla remanet, quia quo intendat, postquam satis suæ fecerit voluntati, non habet.

SADÈ.

VERS. 18. — « Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquavit finis noster, completi sunt dies nostri, quia venit finis noster. » Sadè, *justitia*; quæ refertur, sicut superius, ad justa Dei judicia. Qui respexerant *aa gentem*, id est ad humanæ circumspectionis astutiam, quæ eos salvare non poterat, modo lubricasse vestigia sua in itinere platearum dicunt, cum labefactari affectiones suas per sollicitudinum sæculi disquisitiones attendunt. *Finis* eorum appropinquat, cum peccatum consummatur in opere, quod animus destinarat. *Dies* eorum complentur cum virtutes consumuntur. Et hoc, quia venit finis omnimodæ scilicet mentium destitutionis.

COPH.

VERS. 19. — « Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cœli; super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. » Coph, *conclusio*. Plane concludimur, cum vitiorum frequentia coangustamur. Unde *velociores aquilis cœli persecutores nostri* sunt, cum carnis incentiva, quæ nobis naturaliter incumbunt, ex ipso consuetudinis usu, ipsis etiam dæmonibus rabidiora sunt. Aquilæ enim pro sua rapacitate id significant. *Super montes nos* persequuntur, cum in ipsa superbia nostra nos demoliuntur. *In deserto* insidiantur, cum nos a Deo desertos ob nostra facinora aucupantur.

RES.

VERS. 20. — « Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris. Cui diximus: « In umbra tuâ vivemus in gentibus. » Res, dicitur *spiritus*. *Spiritus* autem oris nostri, intelligentia est cordis nostri. Os enim pro corde ponitur, ut est: « Os justî meditabitur sapientiam (Psal. xxxvi, 30); » et: « Voluntaria oris mei beneplacita fac (Psal. cxviii, 408). » *Ieze Spiritus* Christus Dominus dicitur, quia et ungi a Deo ei specialiter attinet, et dominari eum non minus decet. Is in nostris peccatis capitur, cum eorum superveniente servitio ab arbitrii sui libertate privatur. *Cui* dicimus, id est, ascribimus quod sub umbra ejus vivere possimus *in gentibus*, quod videlicet sub imagine rationis, non in azymis sinceritatis, sæculari videlicet illa, de qua supra diximus, cautela nos inter vitia palliare queamus.

SIN.

VERS. 21. — « Gaudere et lætare, filia Edom, quæ habitas in terra Hus. Ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis. » Sin, dicitur *vita*. Gaudere ergo et lætari filia Edom præcipitur, dum terrena mens in præputio, et carnis suæ sepulta delictis viciniora salutis offendit, et ad vitam respirandi corporis et animæ, pro quo utroque gaudere et lætari jubetur, causas incidit, cum veniens ad Babylonem ibi liberari incipit. Edom enim *terrenus* dicitur. *Edom* autem *filia* affectio est carnali mente progenita, hæc habitat in terra Hus, quæ interpretatur *festina*, ac peccatum utique præ-

A propera: Non enim invenitur ab Apostolo in hac terra, id est carne bonum (Rom. vii, 18). Ad hanc quoque pervenit *calix*, quia sicut rationem, ita et affectum ex pudore peccati sententia bonæ respirationis intercipit. Inebriatur, cum a veterum malorum conscientia et consuetudine absentatur. Nudatur, cum piæ confessionis veritate retegitur.

THAU.

VERS. 22. — « Completa est iniquitas tua, filia Sion, non addet ultra ut transmigrat te: Visitavit iniquitatem tuam, filia Edom, discooperuit peccata tua. » Thau, interpretatur *erravit*, vel *consummavit*. Error enim vere consummatur, cum ipse etiam affectus, qui ad malum proclivior est, de suo errore suffunditur. Cum ergo affectus, *filia Sion* nimirum, intellectualitatem non transmigrat, id est a recto statu non distrahit, iniquitati profecto ejus finem indit. *Iniquitatem* ejus *filia Edom* visitat, cum ex eo quod interiores motus non æque iudicat, etiam fastidium carnalis appetitus valde insinulat. Nisi enim fastidiret peccata sua, et illius non discooperiret.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

VERS. 1. — « Recordare, Domine, quid acciderit nobis, intueri et respice opprobrium nostrum. » Recordatur Deus *quid nobis* acciderit, cum lapsuum nostrorum recordari nos facit. *Opprobrium nostrum* intuetur, cum illud, quo majus nihil est, defectum nostrum a Deo perpendere aut dolere hortatur. Unde et septem mulieres in Isaiâ: « Aufer, inquit, opprobrium nostrum (Isai. iv, 1). » (VERS. 2.) « Hæc reditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos. » *Hæreditas nostra*, corpora nostra sunt, quæ nitibus sub specie terræ in possessionem promissa sunt. *Hæc ad alienos* vertitur, cum vitium quodlibet ea abutitur. *Domus nostræ* ad extraneos vertuntur, cum nostræ conscientie ad eos, qui nihil juris in nobis, nisi ex nostra prodicione habent, scilicet dæmones, intorquentur.

VERS. 3. — « Pupilli facti sumus absque patre, matres nostræ quasi viduæ. » *Absque patre* fuimus, qui diabolum, qui secundum veram essentiam esse desiit, patrem habuimus. De ipso enim legitur: « Habitent in tabernaculo socii ejus, qui non est (Job. xviii, 15). » *Matres nostræ quasi viduæ*, Deo, qui vere solus est, carentes conjuge.

VERS. 4. — « Aquam nostram pecunia bibimus, et ligna nostra pretio comparavimus. » *Aquam* suam *pecunia* bibit, qui vapidum statum suum, et spiritalis vini calore alienum impensa pecuniâ stoliditate coemit. *Pecunia* enim *a pecoribus* dicta est, quia de pecorum fieri solebat ærgoribus. *Ligna* nostra pretio comparavimus, cum insensibilitatem, et merubidos animi et corporis habitus dato pretio totius rationalitatis acquirimus.

VERS. 5. — « Cervicibus minabamur, lassus non dabatur requies. » *Cervice* minatur, cui superbia dominatur. *Cervicosos* enim *superbos* dicimus. *Las-*

sis requies non datur, cum laborantibus, juxta Evangelium, et oneratis refectio internæ requiei nullâ conceditur (*Matth. xi, 28*).

VERS. 6. — « Ægypto dedimus manum, et Assiriis, ut saturaremur pane. » *Ægypto dat manum*, qui mundo attribuit operationis suæ studium. *Assiriis idem dat*, qui curialitates, et nomina vana sibi conciliat; hoc enim Assur, qui *aula* dicitur, ex honorum aulicorum fasce designat. Et hoc sit, ut pane saturarentur, terrena videlicet ad tempus jocunditate lætentur.

VERS. 7. — « Patres nostri peccaverunt, et non sunt; et nos iniquitates eorum portavimus. » *Patres nostri sunt*, quorum imitamur exempla, qui peccant, et ideo non sunt, quia a vera exterminantur essentia. Nos iniquitates eorum portamus, quia gravi ultione ferimur, qui nequaquam peccati alieni poenâ corrigimur. « Septies enim ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies (*Gen. iv, 24*). » (VERS. 8) « Servi dominiati sunt nostri, et non fuit qui redimeret de manu eorum. » Servi vitia sunt, si causa pro effectu ponatur, quia servos nos faciunt. « Qui enim facit peccatum, servus est peccati (*Joan. viii, 34*). » *Non fuit qui redimeret de manu eorum*, quia verum esse non habuit, et quasi Dei intra se subsistentia caruit intellectualitas, quæ liberos exinde facere non potuit.

VERS. 9. — « In manibus nostris afferebamus panem nobis, a facie gladii in deserto. — In manibus nostris panem nobis afferimus, cum ex operum nostrorum studiis pabulum nobis alicujus mundaniæ prosperitatis exigimus. Et hoc a facie gladii in deserto, id est urgente necessitate peccati, in quo ejus refectione subtracta deserimur a Domino. Gladius enim peccatum est.

VERS. 10. — « Pellis nostra quasi clibanus exuritur a facie tempestatis famis. » *Pellis nostra affectus noster est*, quod sicut cutis in corpore, citius lædatur in mente. De multis enim malis afficimur, quæ voluntate horrescimus, sic enim hæc duo discernimus, quia et bona ex ratione volumus, de quibus non afficimur. Hæc *pellis quasi clibanus* exuritur, tanto furiosus ardens quanto in morem clibanum magis occluditur. *A facie tempestatis famis* exuritur, cum ab instantia internæ intemperiei, quæ famem verbi Dei parturit, conflagratur.

VERS. 11. — « Mulieres in Sion humiliaverunt, et virgines in civitatibus Juda. » *Mulieres in Sion humiliant*, cum ubi bonæ voluntatis aliqua fecunditas arridebat, status conscientie subjugant. *Virgines in civitatibus Juda* pariter humiliantur, cum illa, quæ post peccatum sola residet medicina, confessio scilicet, intra conceptacula mentis, sterilitate damnatur.

VERS. 12. — « Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt. » *Principes manu suspenduntur*, cum sensualitates nostræ a concupiscentiæ carnalis effectu, non desiderio, sed inopia possibilitatis arcentur. *Facies secum non erubescunt*,

A cum maturiores animi habitus, qui aliquoties pudoratiùs sentiunt, sensuum levitates irrumpunt. Facies autem pro præsentia vel cognitione in Scripturis solere accipi nulli dubium est.

VERS. 13. — « Adolescentibus impie abusi sunt, et pueri in ligno corruerunt. » Tunc adolescimus, cum ad aliquot mentis robor excrescimus. Sed hæc adolescentia impudice abutimur, cum bonarum artium valetudinem in contrarias fortitudines commutamus. Quod sæpius experimur, dum quos perspicaces olim Deo cognovimus, astutiores sæculo impudentissime jam videmus. *Pueri in ligno corruunt*, cum hi, qui nihil virium et subtilitatis attingerant, nimio flagitiorum usu impudentiæ et insensibilitati sese addicunt.

B VERS. 14. — « Senes de portis defecerunt, juvenes de choro psallentium. » *Senes de portis deficiunt*, cum intellectualitates quibus descriptio est insita animorum, in interni examinis censura succumbunt. In portis enim urbium exerceri solebat reipublicæ solemne judicium. *Juvenes de choro psallentium* pereunt, cum vivaces solertiæ a bene agendi unanimitate desciscunt.

VERS. 15. — « Defecit gaudium cordis nostri, et versus est in luctum chorus noster. » *Gaudium cordis nostri deficit*, cum testimonium conscientie, quod est gloria nostra (*II Cor. i, 12*), in nobis obsurdescit. *Chorus noster in luctum* vertitur, cum benevolentia animi sibi concors operibus luctu dignis involvitur.

C VERS. 16. — « Cecidit corona capitis nostri. Væ nobis, quia peccavimus! » *Corona capitis nostri* cadit, cum totius nostri præmii spes, si qua quondam bona fecimus, inanescit. Victoribus enim antiquitus corona dabatur, sed victoria nulla est, quæ defectu cassata est.

VERS. 17, 18. — « Propterea moestum factum est cor nostrum, in dolore cor nostrum, ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem Sion quia dispersi, et vulpes ambulaverunt in eo. » (Quod est dicere? Quia a corona destitimus, et ad væ ob peccata devenimus, propterea moestitiam ex quotidiani casus mordaci suspitione incurrimus, ideo ad alicujus futuri boni prognosticum expectationes nostræ excutunt, dum se pii meriti spes nullæ objiciunt. Et hoc fit propter montem Sion, quia dispersi, propter excellentiam videlicet, qua olim imbuta mens fuerat divinæ speculationis, quæ propter ingruentia menti vitia oblitterari commovit. Sion enim in speculam vertitur. In hoc monte vulpes ambulant, quia istam perfunctoriam sanctitatem dæmonum calliditates et tenebrarum facta conculcant. Animal enim subdolum est, et quod cuniculis delectetur.

D VERS. 19. — « Tu autem, Domine, in æternum permanes, solium tuum in generatione et generationem. » Ac si dicat: Horum momentanea sanctitas evanuit, sed tu, id est tui, tibi videlicet incorporati, non temporarie, sed æternaliter tibi obsecundare deliberant, et hi, quibus ac si in solio præsidere

et regnare dignaris, non solum in hac, qua tibi nascuntur presentī generatione, sed etiam in illa hujus sæculi subsecutiva regeneratione, famulatum perpetuant.

VERS. 20. — « Quare in perpetuum oblivisceris nostri, derelinques nos in longitudinem dierum? » Si tu, inquit, tuis hæc impertiris electis, ut hic et in posterum tui eis indivisibilitatem largiaris, nos, quos a te desipere vides, et resipiscere facere potes, quare hic perpetuum tibi serviendi affectum, et illic diuturnitatem inexplebilis lucis auferis? Vox est eorum qui de sua salute hæsitant.

VERS. 21. — « Convertete nos, Domine, ad te, et convertemur, innova dies nostros sicut a principio. » Certe, inquit, si tu gratiam conversionis nobis inspirares, procul dubio nil possemus nisi ad te sicut et illi converti. *Innova ergo dies nostros sicut a principio*, id est eam claritatem pii desiderii, quæ jam deambulacra vulpium facta est, in nobis repara, ut fas sit redire ad dulcedinis atque lætitiæ

quondam expertæ principia. Sed tu per obstinationem nos repellis, et te iratum irremediabiliter ostendis.

Quoniam tandem emenso pertimescendi laboris opusculo per immensas mysteriorum voragines sermo noster enatavit, securissimo ausu dicam quia, in tam horreni transmissione sali, solum Deum remigem et nauclerum habuerim. Testor enim ipsum, intra cujus portus anchoram meæ intentionis appulerim, quod ab ipso exordio totius hujus stadii in tantum ingenii mei acumen hebuerit quoties aciem animi ad hæc vestiganda tetenderim: ut nisi ad ipsum, cujus vultus lumen cordi nostro insignitur lacrimabiliter respectarem (quippe qui bona conscientia id me arripuisse cognoscerem) cum magna procul dubio ab eo quod cœperam confusione desisterem. Sed infinitas super hac experientia, Deus, grates, qui sic nos tuo munere imbuis, ut nos nullo modo lateat quid ex te, quid sapiamus ex nobis.

EPILOGUS.

Quoniam ergo hujus æstuantissimi freti qualemcunque Deo ductore portum attigimus, ad te (18) tandem in quo totius sinceritatis iudicium præminere non ambigo, quasi in solidissimo littore commercia nostra, magnis cordis et corporis coempta sudoribus, magister reverende, deponimus. Nec enim te improvide eligimus hujus nostræ suppellectilis appretiatorem, immo vigilantissimum discussorem, cui prorsus insolitum scio, sine omnimodæ æquitatis intuitu censoria quempiam jaculari sententia, cujus nimirum operis gressus indesinenter præcurrere consuevit intellectualis consilii palpebra. Non absurde, inquam, tuis præsens opusculum disquisitionibus appulisse decreverim, præsertim cum indubitanter agnoverim neminem super interioris **263** hominis statu in cunctis nobis contiguis regionibus majorem discretionis obtinuisse vim. Nec id injuria. Quid enim spirituale nescias, cum in hujus examinatione te indesinenter exerceas? In his tractatibus noctem diei continuas, in hujus contemplationis radio, totius interni habitus delectatione conspiras. Quod si ad animales, quorum copia est

infinita, magistros, et qui suis dignoscuntur sensualitatibus irretiti, aliqua spiritualiter sensa proponerem, studium plane meum eorum lentitudine considerata gravissime examinarem.

Ad te igitur, qui spiritualiter cuncta examinas et a nemine judicaris, securus intendo, quia ad liquidum universa, et his majora non penetrare non poteris; cum nihil sit aliud quam divinum et spirituale quod vivis. Si qua ergo istic corrigenda perpendis, consilio cum Scripturis, quarum tibi non infrequens usus exstat, communicato, nequaquam corrigere dedigneris, sciens indubie quia non ingrati me ullo modo reperies, si qua inibi oblitteranda, vel potius immutanda notaveris. Cæterum ad litteram nihil me dixisse nolo mireris, quia quod B. Hieronymus satis superque elucidasse in promptu est, id ipsum repetendo schedulas implere supervacaneum procul dubio mihi est. Quæ ergo pro captu meo, et Deo, ut credo, indigno peccatori aspirante, bona intentione peregrisse me memini, non tantum tua lectione quam oratione firmanda et auctorizanda transmisit.

(18) S. Norbertum alloquitur Auctor.